

**T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI**

PERGE BATI NEKROPOLİSİ M58 MEZARI

HİLAL KILIÇAY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

PROF. DR. BİLGE AYÇA POLAT BECKS

BURDUR – 2022

**T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANA BİLİM DALI**

PERGE BATI NEKROPOLİSİ M58 MEZARI

HİLAL KILIÇAY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

JÜRİ ÜYELERİ

Prof. Dr. Bilge Ayça POLAT BECKS (Danışman)

Prof. Dr. Mehmet ÖZHANLI

Dr. Öğretim Üyesi Şevket AKTAŞ

BURDUR – 2022

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ETİK BEYAN

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum **“Perge Batı Nekropolisi M58 Mezarı”** adlı tezin hazırlanması sürecinde akademik etik ilkeleri ihlal etmediğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim sadece Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinde erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Hilal KILIÇAY

ÖNSÖZ

“Perge Batı Nekropolisi M58 Mezarı” konulu bu çalışmanın tüm aşamalarında desteğini eksik etmeyen, karşılaşılan sorunlar karşısında beni yüreklendiren ve değerli fikirleri ile çalışmanın şekillenmesine katkıda bulunan danışma hocam Prof. Dr. Bilge Ayça POLAT BECKS’e teşekkürlerimi sunarım.

Perge’de yer alan bu mezar yapısını çalışmam için bana izin veren, çalışmalar sırasında benim için gerekli olan her imkanı sağlayan Perge Kazı Başkanı Prof. Dr. Şebnem Sedef ÇOKAY KEPÇE’ye, çalışmanın başından beri desteklerini hiçbir zaman esirgemeyerek beni yönlendiren, kaynaklar konusunda bana yardımcı olan ve ayrıca L1 lahdi üzerindeki yazıtı değerlendirerek çalışmaya katkıda bulunan Doç. Dr. Aşkın ÖZDİZBAY’a ve M58 mezarında bulunan sikkeleri değerlendiren Doç. Dr. Aliye EROL’a teşekkür borçluyum. Bu çalışmanın hazırlık aşamasında bana yol gösteren, rekonstrüksiyon çalışmaları sırasında fikirlerini paylaşarak, konuyla ilgili sorularıma sabırla yanıt veren ve ihtiyaç duyduğum her anda değerli vaktini bana ayıran Dr. Aytaç DÖNMEZ’e ve Dr. Mustafa ŞİMŞEK’e minnettarım. Ayrıca konuyla ilgili fikirlerini belirten ve yardımlarını esirgemeyen Dr. Mustafa KOÇAK’a ve Yüksek Mimar Berna KATMER’e teşekkürlerimi sunarım.

Kazısı Antalya Müzesi tarafından yürütülen M58 Mezarı’nı çalışabilmem için izin veren yetkililere ve müzede yürütülen depo çalışmalarında yardımlarını esirgemeyen müze uzmanlarına teşekkür ederim. Perge’de yürütülen arazi ve depo çalışmalarında yardımlarını hiçbir zaman eksik etmeyen arkadaşlarım Şeyda SEZER, Aygün ŞERMENT, Eray ÖZMEN, Nurgül SİNCAR, Caner YENER ve Serkan PAMUK’a teşekkürü borç bilirim. Ayrıca her türlü teknik konuda bana yardımcı olan arkadaşım Şafak TÜRKOĞLU’na ve yardımlarını esirgemeyen Sargon BOYACI’ya teşekkür ederim. M58 Mezarı’nın kazı çalışmalarında bulunmuş olan ve kazıyla ilgili detaylı bilgileri benimle paylaşan arkeolog Hakan KIZILTAŞ’a ve arkeolog Aynur TOSUN’a da teşekkür borçluyum.

Her ne kadar emeklerinin karşılığını bir teşekkürle ödeyemeyecek olsam da, beni her zaman motive eden, maddi manevi desteklerini üzerimden hiçbir zaman esirgemeyen annem Nuriye KILIÇAY’a, babam Murat KILIÇAY’a ve her anımda bana destek olan kardeşlerim Elif Sinem KILIÇAY’a ve Mahmut Saltuk KILIÇAY’a minnettarım.

ÖZET

(Kılıçay, Hilal, *Perge Batı Nekropolisi M58 Mezarı*, Yüksek Lisans Tezi, Burdur, 2022)

Perge kentinin Batı Nekropolisi'nde, parsel 42 sınırları içerisinde yer alan M58 Mezarı, düzgün kesilmiş kireçtaşı bloklarla örülmüş, yüksek bir podyum üzerine konumlandırılmış, tetrastilos prostylos planlı, üst yapısı arşitrav, friz ve üçgen alınlıkla oluşturulmuş, iki hyposoriona sahip anıtsal bir mezar yapısıdır. Mezarın güneybatısında, mezara yakın konumu nedeniyle yapıyla ilişkili olduğu düşünülen bir lahit (L1) ve büyük bir sunak bulunmaktadır.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde inşa edilen mezar, cephe düzenlemesi ve mimari detayları ile tipolojik olarak tapınak tipli bir mezardır. Toplumda saygınlık kazanmış, önemli vasıfları olan, yüksek statüye sahip soylu bireyler için inşa edilen bu tip mezar yapılarında, bireyin ölümünden sonra da saygınlığını koruduğunu belirtmek ve onu yüceltmek amaçlanmaktadır. Ayrıca görkemli kamu yapıları gibi, tapınak tipli mezarlar da refahı, zenginliği ve statüyü vurgulayan birer propaganda aracı olarak görülebilir.

Anadolu'da erken örneklerini Likya'da MÖ 4. yüzyıldan itibaren gördüğümüz bu mezar tipi, MS 1. yüzyılın ortalarından itibaren ve özellikle MS 2. yüzyılda yaygın olarak görülmeye başlamıştır.

Anahtar Kelimeler: *Perge, Batı Nekropolis, Tapınak Mezar, M58 Mezarı*

ABSTRACT

(Kılıçay, Hilal, *The Tomb M58 From The West Necropolis of Perge*, Master Thesis, Burdur, 2022)

The tomb M58, located within the boundaries of parcel 42 in the Western Necropolis of Perge, is a monumental structure built with smoothly cut limestone blocks, situated on a high podium, with a tetrastilos prostylos plan, a superstructure formed with architrave, frieze, and triangular pediment, and two hyposorions. To the southwest of this tomb building, there is a sarcophagus (L1) and a large statue basis, which are thought to be related to the structure due to their close location to the tomb.

The tomb, which was built during the Roman Imperial Period, is typologically included in the "Temple Tomb" class with its façade arrangement and architectural details. These tombs, built for noble individuals with high status, who gained prestige in the society and had important qualities, were intended to indicate that the individual retained their dignity after their death and to glorify him/her. In addition, like magnificent public buildings, temple tombs can also be seen as propaganda tools emphasizing prosperity, wealth, and status.

The earliest examples of this type of tombs in Anatolia can be found in Lycia from the 4th century BC onwards, and it became widespread from the middle of the 1st century AD and especially in the 2nd century AD.

Keywords: *Perge, Western Necropolis, Temple Tomb, Tomb M58*

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
KISALTMALAR	ix
LEVHALAR DİZİNİ.....	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

PERGE KENTİ

1.1. Perge Kentinin Konumu ve Coğrafyası	3
1.2. Kent Tarihçesi	4
1.3. Araştırma Geçmişi	10

İKİNCİ BÖLÜM

PERGE NEKROPOLİSLERİ

2.1. Akropol Nekropolisi	13
2.2. Doğu Nekropolis	14
2.3. Batı Nekropolis.....	14

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

M58 MEZARI

3.1. Konum ve Topografya	17
3.2. Kazı Geçmişi	17
3.3. Mimarisi	20
3.3.1. Plan.....	20
3.3.2. Cephe Düzenlemesi.....	21
3.3.2.1. Batı Cephe	21
3.3.2.2. Kuzey Cephe	23
3.3.2.3. Güney Cephe	24
3.3.2.4. Doğu Cephe.....	25

3.3.3. İç Mekan	26
3.3.3.1. Ana Mezar Odası/Cella	26
3.3.3.2. Yapının Kuzey Doğusunda Yer Alan Hyposorionlar	27
3.3.3.2.1. 1 Numaralı Hyposorion	27
3.3.3.2.2. 2 Numaralı Hyposorion	30
3.3.4. Yapı Elemanları	32
3.3.4.1. İn Situ Yapı Elemanları	32
3.3.4.1.1. Podyum	32
3.3.4.1.2. Stylobat	33
3.3.4.1.3. Ana Duvarlar	33
3.3.4.1.4. Plasterler	34
3.3.4.1.5. Kapılar	34
3.3.4.1.6. Merdiven	36
3.3.4.2. Ex Situ Yapı Elemanları	37
3.3.4.2.1 Postament	38
3.3.4.2.2. Sütun Kaidesi	38
3.3.4.2.3. Sütun Şaftı	39
3.3.4.2.4. Sütun Başlığı	39
3.3.4.2.5. Köşe Kolonları	43
3.3.4.2.6. Gövde Blokları	43
3.3.4.2.7. Cella İçi Paye Başlığı ve Duvar Tacı Blokları	44
3.3.4.2.8. Cella İçi Kemer Bloğu	44
3.3.4.2.9. Üst Yapı ve Çatı Elemanları	44
3.3.4.2.9.1. Arşitrav	44
3.3.4.2.9.2. Friz	44
3.3.4.2.9.3. Alınlık	45

3.3.4.2.9.4. Akroterler	45
3.3.4.2.9.5. Çatı Kiremitleri	46
3.3.5. Malzeme ve Teknik	46
3.3.6. Rekonstrüksiyon Denemesi	47
3.3.6.1. Dış Cephe	47
3.3.6.2. İç Mekan	53
3.3.6.2.1. Cella	53
3.3.7. Avlu Düzenlemesi	54
3.3.7.1. Lahit (L1)	54
3.3.7.2. Sunak	56
3.3.7.3. Havuz ve Künkler	57
3.3.8. Tipoloji	58
3.3.9. Analoji ve Değerlendirme	65
3.3.9.1. Perge’de Yer Alan Anıtsal Mezar Yapılarıyla Karşılaştırma	65
3.3.9.2. Anadolu’daki Tapınak Tipli Mezarlarla Karşılaştırma	69
3.3.9.3. Anadolu Dışındaki Tapınak Tipli Mezarlarla Karşılaştırma	89

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULUNTULAR

4.1. M58 Mezar Yapısında Ele Geçen Buluntular	95
4.1.1. Taş	95
4.1.1.1. Lahit Parçaları	95
4.1.2. Pişmiş Toprak	98
4.1.2.1. Unguentarium	98
4.1.2.2. Kandil	100
4.1.2.3. Kase	100
4.1.2.4. Maşrapa	101
4.1.2.5. Kapak	101

4.1.2.6. Tezgah Ağırlığı.....	102
4.1.3. Metal.....	102
4.1.3.1. Sikkeler	102
4.1.3.2. Çan.....	103
4.1.3.3. Metal Obje.....	104
4.1.3.3. Takılar	104
4.1.3.3.1. Küpeler	104
4.1.3.3.2. Kolye Uçları.....	106
4.1.4. Yazıtlar	107
4.2. Yapının Güneybatısında Yer Alan Lahitten Ele Geçen Buluntular	107
4.2.1. Metal.....	108
4.2.1.1. Takılar	108
4.2.1.1.1. Küpeler	108
4.2.1.1.2. Yüzük.....	109
4.2.1.1.3. Kolye Teli	109
SONUÇ.....	110
MİMARİ PARÇA KATALOĞU.....	114
BULUNTU KATALOĞU	145
LEVHALAR	198
ÖZGEÇMİŞ	271

KISALTMALAR

- a.b.i.:** Ayrıntılı bilgi için
- A.Ç.:** Ağız çapı
- b.a.:** Eserin bütününe atıf
- Bkz.:** Bakınız
- Ed.:** Editör
- C.:** Cilt
- Ç.:** Çap
- Çev.:** Çeviren
- D:** Derinlik
- D.Ç.:** Dip Çapı
- Env.:** Envanter
- G:** Genişlik
- Hrt.:** Harita
- Krş.:** Karşılaştırınız
- Lev.:** Levha
- MÖ:** Milattan Önce
- MS:** Milattan Sonra
- Pl.:** Plan
- Res.:** Resim
- s.:** Sayfa
- vd.:** ve diğerleri
- Vol.:** Volume
- Y:** Yükseklik
- yy:** Yüzyıl

LEVHALAR DİZİNİ

Lev. 1, Hrt. 1: Pamphylia Haritası. (Aşkım Özdibay, *Perge'nin MS 1.-2. Yüzyıllardaki Gelişimi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2008, Lev. 1)

Lev. 1, Pl. 1: Perge Kenti ve Çevresi Genel Plan. (Arif Müfid Mansel- Aşkıdıl Akarca, *Perge'de Kazılar ve Araştırmalar/Excavations and Researches at Perge*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1949, Lev.1)

Levha 2, Pl. 2: Perge Kent Planı. (Aşkım Özdizbay, *Perge'nin M.S. 1.-2. Yüzyıllardaki Gelişimi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2008, Lev.3, Pl.1)

Levha 3, Pl. 3: Kentte Yer Alan Nekropol Alanları. (Fatih Yılmaz, *Perge Batı Nekropolisinden Yeni Mezar Yazıtları*”, *Phaselis: Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi*, Vol. II, 2016, s.260)

Lev. 4, Pl. 4: Perge Batı Nekropolis, Parsel 169 Planı (Aşkım Özdizbay- Hamdi Şahin, “Neue Inschriften aus Perge 1: L. Annius Annianus, Prokonsul von Pamphylia-Lycia Isauria”, ed.: Mustafa Adak- Thomas Corsten- Korak Konuk- Konrad Stauner- Burak Takmer- Peter Thonemann, *Philia: International Journal of Ancient Mediterranean Studies*, Vol. 2, Kuzgun Yayınevi, İstanbul, 2016, s.111, Abb.2)

Lev. 4, Pl. 5: Perge Batı Nekropolis, Parsel 159 Planı (Aşkım Özdizbay- Hamdi Şahin, “Neue Inschriften aus Perge 1: L. Annius Annianus, Prokonsul von Pamphylia-Lycia Isauria”, ed.: Mustafa Adak- Thomas Corsten- Korak Konuk- Konrad Stauner- Burak Takmer- Peter Thonemann, *Philia: International Journal of Ancient Mediterranean Studies*, Vol. 2, Kuzgun Yayınevi, İstanbul, 2016, s.111, Abb.3)

Lev. 5, Res. 1: M58 Mezarının Konumu (Google Earth)

Lev. 5, Res. 2: Perge Batı Nekropolis, Parsel 42 İçerisinde Yer Alan Mezarlar (Perge Kazı Arşivi)

Lev. 6, Res. 3: 2012 Yılı, M58 Mezarı'nın Temizlik Çalışmaları Sırasındaki Görünümü, Kuzeybatıdan (Perge Kazı Arşivi)

Lev. 6, Res. 4: 2012 Yılı, M58 Mezarı'nın Temizlik Çalışmaları Sırasındaki Görünümü, Güneybatıdan (Perge Kazı Arşivi)

Lev. 7, Res. 5: 2012 Yılı, M58 Mezarının Temizlik Çalışmaları Sırasında Cellanın Görünümü (Perge Kazı Arşivi)

Lev. 7, Res. 6: 2012 yılı, M58 Mezarı'nın Cellasının Temizlik Çalışmaları Sonrasındaki Görünümü (Perge Kazı Arşivi)

Lev. 8, Res. 7: M58 Mezarının Cellasının Zemininde Yer Alan Kaçak Kazı Deliklerinden Birisi (Perge Kazı Arşivi)

Lev. 8, Res. 8: 2012 Yılı Kazı Çalışmalarında M58 Mezarının Kuzey Duvarı Dışındaki Alanda Belirlenen Sondaj Alanı (Sondaj 1) (Perge Kazı Arşivi)

Lev. 9, Res. 9: Kazı Çalışmaları Sırasında Açığa Çıkarılan Hyposorionlar ve 2 Numaralı Hyposorionun Önünde Açılan Sondaj (Perge Kazı Arşivi)

Lev. 9, Res. 10: M58 Mezarının Güney Duvarı Dışındaki Atık Toprak Yığını (Perge Kazı Arşivi)

Lev. 10, Res. 11: M58 Mezarının Güney Duvarının Dışındaki Atık Toprak Yığını Altından Çıkan Yapı Elemanları (Perge Kazı Arşivi)

Lev. 10, Pl. 6: Güney Duvarı Dışındaki Atık Toprak Yığını Altından Çıkan Yapı Elemanlarının Taş Planı (Perge Kazı Arşivi, Çizim: Abide Kaplan- Cemgil Öztürkler)

Lev. 11, Res. 12: M58 Mezarının Güney Duvarının Dışından Çıkan Yapı Elemanları (Perge Kazı Arşivi)

Lev. 11, Pl. 7: Güney Duvarı Dışından Çıkan Yapı Elemanlarının Taş Planı (Perge Kazı Arşivi, Çizim: Abide Kaplan- Cemgil Öztürkler)

Lev. 12, Res. 13: 2013 Yılı M58 Mezarının Batı Cephесinin Kazı Çalışmaları Sonrasında Ortaya Çıkan Lahit, Sunak ve Havuz (Perge Kazı Arşivi)

Lev. 12, Res. 14: 2013 Yılı Batı Cephесinin Kazı Çalışmaları Sonrasında Ortaya Çıkan Havuz ve Künk Sistemi (Perge Kazı Arşivi)

Lev. 13, Res. 15: L1 Lahdi İçi (Perge Kazı Arşivi)

Lev. 13, Res. 16: Farklı Bir Alanda Bulunan Sunağın Üst Tamburu ve Bu Parçanın Orijinal Yerine Yerleştirilmesi (Perge Kazı Arşivi)

Lev. 13, Res. 17: Kazı Çalışmaları Sonrası M58 Mezarı (Perge Kazı Arşivi)

Lev. 14, Pl. 8: M58 Planı (Kazı arşivindeki, Çizimi Abide Kaplan'a ait olan plan revize edilmiştir)

Lev. 15, Res. 18: M58 Mezarı, Batı Cephe

Lev. 15, Çiz. 1: M58 Mezarı Batı Cephe Rölövesi (Sunak, Lahit ve Havuz ile Birlikte)

Lev. 16, Çiz. 2: M58 Mezarı Batı Cephe Rölövesi

Lev. 16, Res. 19: Podyumun, Üzerine Oturduğu Stereobate Basamağı (Kuzeybatı ve Güneybatı Köşe)

Lev. 17, Res. 20: M58 Mezarı Kuzeybatıdan Görünüm

Lev. 17, Res. 21: M58 Mezarı Kuzey Cephe

Lev. 18, Res. 22: Kuzey Cephe, Podyumun Kuzeybatıdan Görünümü

Lev. 18, Çiz. 3: M58 Mezarı Kuzey Cephe Rölövesi

Lev. 19, Res. 23: M58 Mezarı, Güneybatıdan Görünüm

Lev. 19, Res. 24: M58 Mezarı, Güney Cepheden Güneydoğudan Görünümü

Lev. 20, Çiz. 4: M58 Mezarı Güney Cephe Rölövesi

Lev. 20, Res. 25: M58 Mezarı Doğudan Görünüm (Hyposorion planları, Perge Kazı Arşivinde bulunan ve çizimi Abide Kaplan'a ait olan planlardan revize edilmiştir)

Lev. 20, Çiz. 5: M58 Mezarı Doğu Cephe Rölövesi

Lev. 21, Res. 26: M58 Mezarı Cella, Kuzeydoğudan Görünüm (Perge Kazı Arşivi)

Lev. 21, Res. 27: M58 Mezarı, Cella İçi

Lev. 22, Res. 28: M58 Mezarı, Cella İçi

Lev. 22, Çiz. 6: M58 Mezarı Batı Görünüşlü Kuzey-Güney Kesiti, A-A

Lev. 23, Çiz. 7: M58 Mezarı Kuzey Görünüşlü Doğu-Batı Kesiti, B-B

Lev. 23, Çiz. 8: Güney Görünüşlü Doğu-Batı Kesiti, D-D

Lev. 24, Res. 29: M58 Mezarı Cella İçi

Lev. 24, Çiz. 9: M58 Mezarı, Doğu Görünüşlü Kuzey-Güney Kesiti, C-C (Kesitte 1 Numaralı Hyposorion Yer Almaktadır)

Lev. 25, Pl. 9: Hyposorionların Alan Planı

Lev. 26, Res. 30: M58 Mezar Yapısının Kuzey Cephesinde Yer Alan Hyposorion Girişleri

Lev. 26, Res. 31: 1 Numaralı Hyposorion

Lev. 26, Res. 32: 1 Numaralı Hyposorion

Lev. 27, Res. 33: 1 Numaralı Hyposorionun İçerisinde Yer Alan Tekne

Lev. 27, Res. 34: 1 Numaralı Hyposorionda Yer Alan Teknenin İçi; Kapak Destek Taşı ve Tuğla-Harçla Örülmüş Arka Kısım

Lev. 27, Res. 35: M58 Mezarı, 1 Numaralı Hyposorionun Tavanındaki Delik

Lev. 28, Res. 36: Kazı Çalışmaları Tamamlanmadan Önce 2 Numaralı Hyposorionun Girişi ve İçi (Perge Kazı Arşivi)

Lev. 28, Res. 37: M58 Mezarı, 2 Numaralı Hyposorion

Lev. 28, Res. 38: M58 Mezarı, 2 Numaralı Hyposorionda Yer Alan Tuğla Zemin Döşemesi

Lev. 28, Res. 39: M58 Mezarı, 2 Numaralı Hyposorionun Tavanında Yer Alan Delik

Lev. 29, Res. 40: Batı Cephe Detay

Lev. 29, Res. 41: Merdivenin Dış Tarafında Kalan İşlenmemiş Stylobat Bloğu

Lev. 29, Res. 42: Stylobat Üzerindeki Kenet Deliği

Lev.30, Res. 43: Cella Kapısının Eşiği Üzerindeki Oturma Yuvaları ve Kilit Yuvası

Lev.30, Res. 44: Hyposorionların Kapı Lentonları

Lev.30, Res. 45: 1 Numaralı Hyposorionun Kapı Lentosunda bulunan Mil Yuvası ve Kapı Sövesi Üzerindeki Kilit Yuvası

Lev.30, Res. 46: 2 Numaralı Hyposorionun Kapı Lentosu Üzerindeki Mil Yuvası ve Kapı Sövesi Üzerindeki Kilit Yuvası

Lev.31, Res. 47: Merdiven Detay

Lev.31, Res. 48: Merdiven Arası

Lev.31, Res. 49: M58 Mezarına Ait Yapı Elemanlarının Bulunduğu Taş Parkları (Perge Kazı Arşivi)

Lev.32, Res. 50: Perge Güney Hamamı Propylonu'nun Korinth Sütun Başlığı (Müjde Türkmen, *Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007, s.131, Kat. No.41)

Lev. 32, Res. 51: Side Müzesi'nden M.S. 2. yy. Sonuna Tarihendirilen Korinth Sütun Başlıkları (Eylem Güzel, *Side Müzesi'nde Bulunan Korinth Başlıkları*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2007, s.67-69, Lev. V-VII, Res.10-13)

Lev. 32, Res. 52: Anamur Müzesi'nden Severuslar Dönemi'ne Tarihlendirilen Korinth Sütun Başlığı (Müjde Türkmen, *Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007, s.133, Kat. No.43)

Lev. 32, Res. 53: Elauissa Sebaste'den Severuslar Dönemi'ne Tarihlendirilen Korinth Sütun Başlıkları (Eugenia Equini Schneider, *Elaiussa Sebaste II: un porto tra Oriente e Occidente*, "L'Erma" di Bretschneider, Roma, 2005, s. 365, Fig. 319)

Lev. 32, Res. 54: Alanya Müzesi'nden Erken-Orta Severuslar Dönemi'ne Tarihlendirilen Korinth Sütun Başlıkları (Müjde Türkmen, *Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007, s.120-121, Kat. No.30-31)

Lev. 33, Res. 55: K47 Numaralı Blok Üzerindeki Anathyrosis Uygulaması

Lev. 33, Res. 56: G1.C7 Numaralı Bloğun Yan Cephesindeki Tarak İzleri

Lev. 33, Res. 57: Doğu Duvardaki Metal Kenet

Lev. 34, Pl. 10: M58 Rekonstrüksiyon Planı

Lev. 35, Çiz. 10: Batı Cephe Rekonstrüksiyonu (Sütunlu Görünüm)

Lev. 36, Çiz. 11: Batı Cephe Rekonstrüksiyonu (Sütunsuz Görünüm)

Lev.37, Çiz. 12: Kuzey Cephe Rekonstrüksiyonu

Lev.38, Çiz. 13: Güney Cephe Rekonstrüksiyonu

Lev.39, Çiz. 14: Doğu Cephe Rekonstrüksiyonu

Lev.40, Çiz. 15: Batı Cephe Rekonstrüksiyonu

Lev.40, Çiz. 16: Kuzey Cephe Rekonstrüksiyonu

Lev.40, Çiz. 17: Güney Cephe Rekonstrüksiyonu

Lev.40, Çiz. 18: Doğu Cephe Rekonstrüksiyonu

Lev.41, Çiz. 19: Güney Görünüşlü Doğu-Batı Kesiti, A-A

Lev.42, Çiz. 20: Batı Görünüşlü Kuzey-Güney Kesiti, B-B

Lev.43, Çiz. 21: Doğu Görünüşlü Kuzey-Güney Kesiti, C-C

Lev.44, Çiz. 22: Doğu Görünüşlü Kuzey-Güney Kesiti, D-D

Lev.45, Çiz. 23: Kuzey Görünüşlü Doğu-Batı Kesiti, E-E

Lev. 46, Res. 58: M58 Mezarının Önünde Yer Alan Lahit, Sunak, Havuz ve Künkler

Lev. 46, Res. 59: L1 Lahdi

Lev. 47, Çiz. 24: L1 Lahdi Güney Yüz

Lev. 47, Çiz. 25: L1 Lahdi Üstten

Lev. 48, Çiz. 26: L1 Lahdi, Batı Yüz

Lev. 48, Res. 60: L1 Lahdi Yazıtı

Lev. 48, Çiz. 27: L1 Lahdi Yazıtı

Lev. 49, Res. 61: Sunak ve Lahdin Plinthosları ve Bu Plinthosların Altındaki Yükseltilmiş Zemin (Perge Kazı Arşivi)

Lev. 49, Çiz. 28: M58 Mezar Yapısının Önündeki Sunak

Lev. 50, Res. 62: Nereidler Anıtı (Fahri Işık, “Beylikler Dönemi’nin Likya Egemeni: Ksanthos”, ed. Havva İşkan- Erkan Dünder, *Lukka’dan Likya’ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos’un Ülkesi*, Yapıkredi Yayınları, İstanbul, 2016, s.170, Fig.4)

Lev. 50, Res. 63: Trysa Heroonu (Wolfgang Oberleitner, *Das Heroon von Trysa: Ein Lykisches Fürstengrab des 4. Jahrhunderts v. Chr.*, Philipp von Zabern, Mainz am Rhein, 1994, s.21, Fig.27)

Lev. 51, Res. 64: Perikle Heroonu'nun Modeli (Martin Seyer, "Kral Perikle'nin Şehri: Lmyra", ed. Havva İşkan- Erkan Dünder, *Lukka'dan Likya'ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos'un Ülkesi*, Yapıkredi Yayınları, İstanbul, 2016, s.262, Fig.4a)

Lev. 51, Res. 65: Perikle Heroonu (Jürgen Borchardt, "Das Heroon von Limyra-Grabmal Des Lykischen Königs Perikles", *Archäologischer Anzeiger* 85, Walter de Gruyter, Berlin, 1970, s.353-390).

Lev. 52, Çiz. 29: Halikarnassos Mausoleumu (William Bell Dinsmoor, "The Mausoleum at Halicarnassus", *American Journal of Archaeology (AJA)*, Vol. XII, The American School of Classical Studies, Athens, 1908, Plate V)

Lev. 52, Res. 66: Hekatomnos Mezarı (Adnan Diler, "The Hekatomneion in Mylasa: preliminary studies on the cult.", ed.: Poul Pedersen- Birte Poulsen;-John Lund, *Karia and the Dodekanese: Cultural Interrelations in the Southeast Aegean I: Late Classical to Early Hellenistic*, Oxbow Books, UK, 2021, s.90, Fig. 7.5)

Lev. 52, Çiz. 30: Hekatomnos Mezarı Plan ve Kesitler (Adnan Diler, "The Hekatomneion in Mylasa: preliminary studies on the cult.", ed.: Poul Pedersen- Birte Poulsen;-John Lund, *Karia and the Dodekanese: Cultural Interrelations in the Southeast Aegean I: Late Classical to Early Hellenistic*, Oxbow Books, UK, 2021, s.93, Fig.78, Çizim: G. Putgül).

Lev. 52, Çiz. 31: Aslanlı Mezar, (Frank Rumscheid, *Untersuchungen zur kleinasiatischen Bauornamentik des Hellenismus: Katalog, Abbildungsnachweis, Register, Tafeln und Beilagen*, Philipp von Zabern, Darmstadt, 1994, Lev.60, 1)

Lev. 53, Çiz. 32: Belevi Anıt Mezarı'nın M. Theuer'e Göre Restitüsyonu (Camillo Praschniker- Max Theuer, *Forschungen in Ephesos VI: Das Mausoleum von Belevi*, Österreichisches Archäologisches Institut, Wien, 1979, Abb.51,72)

Lev. 53, Çiz. 33: Gümüşkesen Anıtı'nın Gravür Çizimi (Richard Chandler- Nicholas Revett- William Pars- William Wilkins, *Antiquities of İonia, Published By the Society of Dilettanti*, W. Bulmer and Co., London, 1797, Plate 24)

Lev. 53, Çiz. 34: Publius Varius Aquila'nın Mezarı (Joseph Thacher Clarke- Francis Henry Bacon- Robert Koldewey, *Investigations at Assos: Expedition of the Archaeological Institute of America; Drawings and Photographs of the Buildings and Objects Discovered During the Excavations of 1881, 1882, 1883*, Quaritch, London, 1902, s.231, Fig. 1, 2)

Lev. 54, Çiz. 35: Aulus Murcius Obulaccus'un Mezar Anıtı (Paolo Baronio, "Sarsina e i Suoi Splendidi Mausolei", in *Archeologia Viva*, Giunti Editore, İtalia, 2020, s. 32)

Lev. 54, Res. 67: Lucius Poblicius' un Mezarı (Hermann Krüssel, "Lucius Poblicius Ein Leben in römischen Provinzen: Neue Erkenntnisse zum Kölner Poblicius- Denkmal und ihre Auswirkungen auf die augustheische Zeit", *www.BrAnD2.: Begegnung mit dem Fremden. Die Römer in den Provinzen: Zweites Brandenburger Antike-Denkwerk*, C. 11, Universitätsverlag Potsdam, Postdam, 2019, s. 64, Abb.1)

Lev.54,Res.68: Asfionius Rufus'un Mezarı (<https://romamimarligi.wordpress.com/2020/12/10/roma-mezar-mimarisi-ve-tipleri/amp/>, (Son Erişim Tarihi: 29.04.2022)

Lev. 55, Res. 69: Plancia Magna'nın Mezarı (Hakan Kızıldaş- Ayşe Demirelli, "Plancia Magna Mezarı Kazı Çalışmaları", Mustafa Demirel in. Antalya Müzesi Müdürlüğü Başkanlığı'nda Perge Antik Kenti 2018 Yılı Kazıları, *41. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C.3, Diyarbakır, 2019, s.436, Res.3-4)

Lev. 55, Res.70: M59 Kodlu Mezar Yapısı (Perge Kazı Arşivi)

Lev. 55, Res.71: M60 Kodlu Mezar Yapısı (Perge Kazı Arşivi)

Lev. 56, Res. 72: P12 Kodlu Mezar Yapısı (Özlem Toprak Cihan, *Perge Batı Nekropolisi 169 Numaralı Parsel Çitle Çevrili Alanda Bulunan Mezar Yapılarında Bozulma Nedenleri, Koruma ve Sergileme Önerileri*, Kadir Has Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2012, s.37, Res.3.18)

Lev. 56, Res. 73: Adada Kuzey Mezarı (Mustafa Büyükkolancı, "Adada Antik Kenti ve Geleceği", ed. Bilge Hürmüzlü- Murat Fırat-Ayça Gerçek, *Pisidia Araştırmaları - I Sempozyum Bildiri Kitabı*, S.D.Ü. Arkeoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi, Isparta, 2013, s.214, Res.16)

Lev. 56, Çiz. 36: Adada Kuzey Mezarı (Sarah Cormack, "The Space of Death in Roman Asia Minor", *Wiener Forschungen zur Archäologie*, Band 6, Phoibos, Vienna, 2004, s.165, Fig.16-18, Çizim: Mustafa Büyükkolancı)

Lev. 57, Çiz. 37: Aizonai'den İnamural Tapınak Tipli Mezar (Sarah Cormack, "The Space of Death in Roman Asia Minor", *Wiener Forschungen zur Archäologie*, Band 6, Phoibos, Vienna, 2004, s.167, Fig.20-21, Çizim: Rudolf Naumann)

Lev. 57, Çiz. 38: Ariassos N8 Mezarı (Sarah Cormack, "The Space of Death in Roman Asia Minor", *Wiener Forschungen zur Archäologie*, Band 6, Phoibos, Vienna, 2004, s.177, Fig.27-29)

Lev. 57, Çiz. 39: Ariassos E7 Mezarı (Sarah Cormack, "The Space of Death in Roman Asia Minor", *Wiener Forschungen zur Archäologie*, Band 6, Phoibos, Vienna, 2004, s.181, Fig.38-39)

Lev. 58, Çiz. 40: Ariassos ST1 Mezarı (Sarah Cormack, "The Space of Death in Roman Asia Minor", *Wiener Forschungen zur Archäologie*, Band 6, Phoibos, Vienna, 2004, s.179, Fig.31-32)

Lev. 58, Res. 74: Ariassos ST6 Mezarı (Neslihan Yılmaz, "Necropoleis and Funerary Monuments in Pisidia during the Roman Period", *ADALYA*, S.10, Suna- İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü (AKMED), Antalya, 2007, s.197, Fig.2)

Lev. 58, Çiz. 41: Ariassos ST6 Mezarı (Sarah Cormack, "The Space of Death in Roman Asia Minor", *Wiener Forschungen zur Archäologie*, Band 6, Phoibos, Vienna, 2004, s.179, Fig.34-35)

Lev. 59, Res. 75: Arykanda 1 Numaralı Mezar (Fikret Fatih Gülşen, *Patara Markia Anıt Mezarı Mimarisi ve Restitüsyonu*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Antalya, 2010, Lev.52a,c)

Lev. 59, Res. 76: Arykanda 2 Numaralı Mezar (Fikret Fatih Gülşen, *Patara Markia Anıt Mezarı Mimarisi ve Restitüsyonu*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Antalya, 2010, Lev. 53b,c)

Lev. 59, Çiz. 42: Assos'tan Tapınak tipli mezar (Henner von Hesberg, *Formen Privater Representation in der Baukunst des 2. und 1. Jahrhunderts vor Christus*, Böhlau, Wien, 1994, s.27, Fig. 6a-b)

Lev. 60, Çiz. 43: Balboursa Doğu Mezar (Christopher Hugh Hallet-John James Coulton, "The East Tomb and Other Tom Buildings at Balboursa", *Anatolian Studies*, Vol. 43, Journal of The British Institute of Archeology, Ankara, 1993, s.47, Fig.5-6)

Lev. 60, Res. 77: Cambazlı Büyük Mezar (Murat Durukan, “Chronology of the Temple Tombs in Rough Cilicia”, ed. Martin Bachmann, *Bautechnik im antiken und vorantiken Kleinasien*, Internationale Konferenz, 13.-16. Juni 2007 in Istanbul, Byzas 9, Deutschen Archäologischen Instituts, İstanbul, 2009, s.352, Fig.7)

Lev. 60, Çiz. 44: Cambazlı Büyük Mezar (Josef Keil- Adolf Wilhelm, *Monumenta Asiae Minoris Antiqua: Denkmäler aus dem Rauhen Kilikien*, The Manchester University Press, Manchester, 1931, s.35, Fig.54)

Lev. 60, Res. 78: Cambazlı Güneydoğu Mezar (Josef Keil- Adolf Wilhelm, *Monumenta Asiae Minoris Antiqua: Denkmäler aus dem Rauhen Kilikien*, The Manchester University Press, Manchester, 1931, s.36, Fig.55)

Lev. 60, Çiz. 45: Cambazlı Güneydoğu Mezar (Josef Keil- Adolf Wilhelm, *Monumenta Asiae Minoris Antiqua: Denkmäler aus dem Rauhen Kilikien*, The Manchester University Press, Manchester, 1931, s.36, Fig.56)

Lev. 61, Res. 79: Demircili/Dösene 1 ve 2 Numaralı tapınak tipli mezar (Murat Durukan, “Chronology of the Temple Tombs in Rough Cilicia”, ed. Martin Bachmann, *Bautechnik im antiken und vorantiken Kleinasien*, Internationale Konferenz, 13.-16. Juni 2007 in Istanbul, Byzas 9, Deutschen Archäologischen Instituts, İstanbul, 2009, s.364, Fig.20)

Lev. 61, Çiz. 46: Demircili/Dösene 1 Numaralı tapınak tipli mezar (Alois Machatschek, “Die Grabtempel von Dösene im Rauhen Kilikien”, *Mansel’e Armağan/Melanges Mansel*, Vol.1, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1974, Fig.51-53)

Lev. 61, Çiz. 47: Demircili/Dösene 2 Numaralı tapınak tipli mezar (Alois Machatschek, “Die Grabtempel von Dösene im Rauhen Kilikien”, *Mansel’e Armağan/Melanges Mansel*, Vol.1, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1974, Fig.54-55)

Lev. 62, Res. 80: Demircili/Dösene 3 Numaralı tapınak tipli mezar (Murat Durukan, “Chronology of the Temple Tombs in Rough Cilicia”, ed. Martin Bachmann, *Bautechnik im antiken und vorantiken Kleinasien*, Internationale Konferenz, 13.-16. Juni 2007 in Istanbul, Byzas 9, Deutschen Archäologischen Instituts, İstanbul, 2009, s.354, Fig.10)

Lev. 62, Res. 81: Demircili/Dösene 3 Numaralı tapınak tipli mezar (Yasemin Er Scarborough, *The Funerary Monuments of Rough Cilicia and Isauria*, British Archeological Reports (BAR) International Series, BAR Publishing, Oxford, 2017, s.185, Fig.4.55)

Lev. 62, Res. 82: Demircili/Dösene 4 Numaralı tapınak tipli mezar (Murat Durukan, “Chronology of the Temple Tombs in Rough Cilicia”, ed. Martin Bachmann, *Bautechnik im antiken und vorantiken Kleinasien*, Internationale Konferenz, 13.-16. Juni 2007 in Istanbul, Byzas 9, Deutschen Archäologischen Instituts, İstanbul, 2009, s.362, Fig.17)

Lev. 62, Res. 83: Elauissa Sebaste T10 Mezarı (Murat Durukan, “Chronology of the Temple Tombs in Rough Cilicia”, ed. Martin Bachmann, *Bautechnik im antiken und vorantiken Kleinasien*, Internationale Konferenz, 13.-16. Juni 2007 in İstanbul, Byzas 9, Deutschen Archäologischen Instituts, İstanbul, 2009, s.353, Fig.9)

Lev. 62, Çiz. 48: Elauissa Sebaste T10 Mezarı (Alois Machatschek, *Die Nekropolen und Grabmäler im Gebiet von Elaiussa Sebaste und Korykos im Rauhen Kilikien*, Böhlau, Wien, 1967, Taf.51)

Lev. 63, Res. 84: Elauissa Sebaste T11 Mezarı (Murat Durukan, “Chronology of the Temple Tombs in Rough Cilicia”, ed. Martin Bachmann, *Bautechnik im antiken und vorantiken Kleinasien*, Internationale Konferenz, 13.-16. Juni 2007 in İstanbul, Byzas 9, Deutschen Archäologischen Instituts, İstanbul, 2009, s.353, Fig.9)

Lev. 63, Çiz. 48: Elauissa Sebaste T11 Mezarı (Alois Machatschek, *Die Nekropolen und Grabmäler im Gebiet von Elaiussa Sebaste und Korykos im Rauhen Kilikien*, Böhlau, Wien, 1967, Taf.52-53)

Lev. 63, Res. 85: İassos Temenoslu Mezar (Fikret Fatih Gülşen, *Patara Markia Anıt Mezarı Mimarisi ve Restitüsyonu*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Antalya, 2010, Lev.60a,c,d,)

Lev. 63, Çiz. 50: İotape, 3 Numaralı tapınak tipli mezar (Elizabeth Alföldi Rosenbaum-Gerhard Huber-Somay Onurkan, *A Survey of Coastal Cities in Western Cilicia: Preliminary Report*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1967, Fig.38-39)

Lev. 64, Çiz. 51: Isauria'dan tapınak tipli mezar (Heinrich Swoboda- Josef Keil- Fritz Knoll, *Denkmäler aus Lykaonien, Pamphylien, und Isaurien*, R. M. Rohrer, Wien, 1935, Fig. 71)

Lev. 64, Res. 86: Karaböcülü Mezarı (Hansgerd Hellenkemper-Friedrich Hild, *Neue Forschungen in Kilikien*, Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1986, Fig. 41-42)

Lev. 64, Res. 87: Kibyra'dan tapınak tipli mezar (Şükrü Özudoğru "Kibyra 2017 Yılı Çalışmaları", 40. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, C. III, Ankara, 2019, s.470, Res.3)

Lev. 65, Res. 88: Myra'dan tapınak tipli mezar (Fikret Fatih Gülşen, *Patara Markia Anıt Mezarı Mimarisi ve Restitüsyonu*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Antalya, 2010, Lev.54a-c)

Lev. 65, Çiz. 52: Oinoanda MK2 Mezarı (John James Coulton, "Oinoanda: The Doric Building (MK2)", *Anatolian Studies*, Vol.32, British Institute, Ankara, 1982, s.48, Fig.3; 54, Fig.7)

Lev. 65, Çiz. 53: Patara Akdam Mezarı (Fahri Işık, "Tempelgräber von Patara und ihre anatolischen Wurzeln", *Lykia: Anadolu Akdeniz Kültürleri II*, Akdeniz Üniversitesi Likya Araştırma Merkezi, Bonn, 1995, s.179, Abb.3a-c)

Lev. 66, Çiz. 54: Patara Markia Mezarı Restitüsyonu (Fikret Fatih Gülşen, *Patara Markia Anıt Mezarı Mimarisi ve Restitüsyonu*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Antalya, 2010, Lev. 24, Lev.36a, Lev.37, Lev.40)

Lev. 66, Çiz. 55: Pergamon tapınak tipli mezar (Şehrazat Karagöz-Klaus Rheidt-Wolfgang Radt, "Ein romischer Grabbau auf dem Niyazitepe bei Pergamon", *Istanbul Mitteilungen*, Band 36, Österreichischer Archäologischen Institut, Germany, 1986, Fig.13)

Lev. 66, Res. 89: Rhodiapolis Opromaos'un Mezarı (Fikret Fatih Gülşen, *Patara Markia Anıt Mezarı Mimarisi ve Restitüsyonu*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Antalya, 2010, Lev.55a,c)

Lev. 66, Çiz. 56: Rhodiapolis Opromaos'un Mezarı (Nevzat Çevik- İsa Kızıgut-Süleyman Bulut, "Rhodiapolis Kazıları 2007", *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri VI*, AKMED, Antalya, 2008, s.65, Res.3)

Lev. 66, Çiz. 57: Selinus 2 Numaralı tapınak tipli mezar (Elizabeth Alföldi Rosenbaum-Gerhard Huber-Somay Onurkan, *A Survey of Coastal Cities in Western Cilicia: Preliminary Report*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1967, Fig.34)

Lev. 67, Çiz. 58: Semnea/Sennea 1 Numaralı Mezar (Heinrich Swoboda- Josef Keil-Fritz Knoll, *Denkmäler aus Lykaonien, Pamphylien, und Isaurien*, R. M. Rohrer, Wien, 1935, Fig.26)

Lev. 67, Çiz. 59: Semnea/Sennea 2 Numaralı Mezar (Heinrich Swoboda- Josef Keil-Fritz Knoll, *Denkmäler aus Lykaonien, Pamphylien, und Isaurien*, R. M. Rohrer, Wien, 1935, Fig.29)

Lev. 67, Çiz. 60: Side Batı Mausoleumu Restitüsyonu (Arif Müfid Mansel, “Side’de İki Mezar Anıtı”, *Belleten*, C.24, S.95, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1960, s.440, Res.42; 427, Res.17; 429, Res.22)

Lev. 68, Çiz. 61: Termessos, Tiberia Klaudia Agrippina Tarafından Yaptırılan Mezar (Rudolf Heberdey- Wilhelm Wilberg, “*Grabbauten von Termessos in Pisidien*”, *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes (ÖJH)*, Band 3, Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1900, Fig.52,55)

Lev. 68, Çiz. 62: Termessos, Aurelia Ge’nin Yaptırdığı Mezar (Rudolf Heberdey- Wilhelm Wilberg, “*Grabbauten von Termessos in Pisidien*”, *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes (ÖJH)*, Band 3, Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1900, Fig.61)

Lev. 68, Çiz. 63: Termessos, Aurelia Padamuriane Nanelis’in Mezarı (Rudolf Heberdey- Wilhelm Wilberg, “*Grabbauten von Termessos in Pisidien*”, *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes (ÖJH)*, Band 3, Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1900, Fig.71-72)

Lev. 69, Çiz. 64: Termessos, Aurelia Artemeis’in Mezarı (Rudolf Heberdey- Wilhelm Wilberg, “*Grabbauten von Termessos in Pisidien*”, *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes (ÖJH)*, Band 3, Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1900, Fig.73)

Lev. 69, Çiz. 65: Termessos, Mamastis’in Mezarı (Karl Lanckoronski, *Städte Pamphyliens und Pisidiens*, Band 2, Tempsky, Wien, 1892, Fig.83)

Lev. 69, Çiz. 66: Termessos, Aşağı Nekropol’den tapınak tipli mezar (Rudolf Heberdey- Wilhelm Wilberg, “*Grabbauten von Termessos in Pisidien*”, *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes (ÖJH)*, Band 3, Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1900, Fig.80)

Lev. 70, Res.90: Topalların Çeşme Köyü’ndeki iki tapınak tipli mezar (Josef Keil- Adolf Wilhelm, *Monumenta Asiae Minoris Antiqua: Denkmäler aus dem Rauhen Kilikien*, The Manchester University Press, Manchester, 1931, Plate 14, Fig.44-45)

Lev. 70, Res. 91: Haterii Mezarı'ndan Mermer Kabartma (Jocelyn Mary Catherine Toynbee, *Death and Burial in The Roman World*, Cornell University Press, New York, 1971, s.65, Res.17).

Lev. 70, Çiz.67: Konsül Nonius Macrinus'un Mezarı (Barbara Elisabeth Borg, *Roman Tombs and the Art of Commemoration: Contextual Approaches to Funerary Customs in the Second Century CE*, Cambridge University Press, New York, 2019, s.18, Fig.1.9)

Lev. 71, Çiz. 68: Konsül P. Cluvius Maximus Paullinus'un Mezarı (Barbara Elisabeth Borg, "Roman Cemeteries and Tombs", ed. Claire Holleran, Amanda Claridge, *A Companion to the City of Rome*, Wiley- Blackwell, Hoboken, 2018, s.413, Fig.19.5)

Lev. 71, Res. 92: Lucius Aemilius Lupus'un Mezarı/Fabara Mausoleumu (S. Delgado Cabriada- N. Andaluz Morillo- J. Gisbert Agullar- C. Martin Chaves, "Caracterización, tecnología de fabricación y calidad de los materiales de construcción del monumento funerario de Fabara (Zaragoza)", *GEOGACETA*, Vol. 24, La Sociedad Geológica de España, Zaragoza, 1998, s.103, Fig.1)

Lev. 71, Res. 93: Tunus Haidra'dan "Tetrastyle Mausoleum" (Jennifer P. Moore, "The 'Mausoleum Culture' of Africa Proconsularis", ed. David L. Stone- Lea M. Stirling, *Mortuary Landscapes of North Africa*, University of Toronto Press, Toronto, 2007, s.77, Fig.4.2)

Lev. 72, Res. 94: İassos'tan Mezar Anıtı (Nicolo Masturzo, "L'Architettura Funeraria Antica Di Iasos e IL Restauro Della Tomba Dell' "Horologhion"", *Iasos in età Romana: Miscellanea Storico-Archeologica*, Supplemento al vol. 83-84, dell'Accademia delle Scienze di Ferrara, Accademia delle Scienze, Ferrara, 2007, s.124, Fig.22)

Lev. 72, Res. 95: Valerii Ailesinin Mezarı (Harlow Gregory Snyder, "Flavia's Neighborhood: Further Evidence for a Second Century Christian Group on the Via Latina", Ed. Christoph Marksches- Einar Thomassen, *Valentinianism: New Studies, Nag Hammadi and Manichaean Studies*, Band 96, Brill, Leiden-Boston, 2020, s.145, Fig.6.1)

Lev. 72, Res. 96: Barberini Mezarı (Edmund Thomas, *Monumentality and the Roman Empire: Architecture in The Antonine Age*, Oxford University Press, Oxford, 2007, s.190, Fig.15b-d)

Lev. 72, Res. 97: Platorini'nin (M. Artorius Geminus) Mezarı (Barbara Elisabeth Borg, *Roman Tombs and the Art of Commemoration: Contextual Approaches to Funerary Customs in the Second Century CE*, Cambridge University Press, New York, 2019, s.5, Fig.1.1)

Lev. 72, Res. 98: Annia Regilla'nın Mezarı (Fikret Yegül- Diane Favro, *Roman Architecture and Urbanism: From the Origins to Late Antiquity*, Cambridge University Press, New York, 2019, s.144, Fig.3.24)

GİRİŞ

Amaç

Pamphylia bölgesinin en önemli kentlerinden birisi olan Perge, görkemli yapıları ile antik dönemdeki heybetini günümüze kadar taşımış olan bir kenttir. Kentteki nekropolis alanlarından birisi olan Batı Nekropolis alanı da, Roma İmparatorluk Dönemi'nin zenginliğini ve refahını vurgulayan mezar yapılarına ev sahipliği yapmaktadır.

Bu çalışmada M58 Mezarı'nı kendi konteksti, mimarisi, buluntuları ve yazıtları ile gözlemleyip, analogik değerlendirme ile M58 in hangi mezar grubuna dahil olduğunu saptamak, ölü gömme gelenekleri açısından değerlendirerek bir rekonstrüksiyon önerisinde bulunmak ve elde edilen bulgularla bir tarihleme önerisi sunmak amaçlanmaktadır.

Konu ve Kapsam

Çalışmanın konusu, Perge kentnin Batı Nekropolisi'nde, parsel 42 içerisinde yer alan M58 kodlu mezar yapısıdır. Bu çalışmada, anıtsal boyutlara sahip olan, oldukça gösterişli bir şekilde inşa edilen bu tapınak tipli mezarın mimarisi ve in situ buluntuları detaylı bir şekilde incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda, bu tip mezarların Anadolu'da ve Anadolu dışında (özellikle Roma'da) birçok benzer örneği olduğu tespit edilmiştir.

4 bölümden oluşan bu çalışmanın ilk bölümünde, Perge kentinin konumuna, coğrafi özelliklerine ve araştırma geçmişine değinilmiş olup, ikinci bölümde kentte yer alan Nekropol alanlarına yer verilmiştir. 3. bölümde M58 mezarının bulunduğu konum ve topografya, yapının kazı geçmişi, tipolojisi ve mimarisi detaylı olarak incelenmiştir.

Tipolojik açıdan "Tapınak Tipli Mezar" sınıfına dahil olduğu saptanan M58 Mezarı'nın benzerlerinin Anadolu'da ve Anadolu dışında birçok örneğinin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu mezar yapılarının kentlere ve bölgelere has farklı yerel mimari tarzlarının bulunmasının yanı sıra ortak özelliklerinin de olduğu görülmüştür. Dolayısıyla kentteki, bölgedeki, Anadolu'daki ve Anadolu dışındaki Roma İmparatorluk Dönemi'nde inşa edilmiş olan benzer mezar yapılarının mimari tarzlarının ve tekniklerinin M58 mezarı ile karşılaştırılması amacıyla 3. bölümde bu mezar

yapılarına da yer verilmiştir. Ayrıca yapılan rölöve çalışmaları ve analogik çalışmalar sonucunda, M58 mezarı için bir rekonstrüksiyon önerisi sunulmuştur.

Son bölümde ise yapıya ait olan in situ buluntular ve yapının önünde yer alan L1 kodlu lahde ait olan buluntular değerlendirilmiştir. Lahit parçaları, seramikler, sikkeler, çan, metal bir obje, takılar ve yazıtlardan oluşan bu buluntu grubu, malzemelerine göre alt başlıklara ayrılarak incelenmiş olup, benzer örnekleri de karşılaştırma yapmak amacı ile çalışma içerisinde ele alınmıştır.

Son olarak, elde edilen tüm veriler çalışmanın sonuç kısmında değerlendirilmiş ve M58 mezarı için bir tarihleme önerisi sunulmuştur.

Yöntem

Bu çalışma için öncelikle rölöve çalışmaları yürütülmüştür. Arazide yapılan gözlemler, ölçümler ve belgeleme çalışmaları ilk aşamayı oluşturmaktadır. Bunun için M58 mezar yapısının fotoğraflarla belgelenmesinin ardından plan, kesit ve cephe çizimleri 1/50 ölçekte hazırlanmış, daha sonra kazı çalışmaları ile ortaya çıkarılmış olan ex situ yapı elemanları analiz edilmiş, fotoğraflarla belgelenmiş, ölçümleri yapılmış ve her mimari elemandan en az bir örnek 1/20 ölçekte çizilmiştir.

Rölöve çalışmaları ile elde edilen bulgularla tipolojik açıdan “Tapınak Tipli Mezar” olduğu anlaşılan mezar yapısının, ex situ yapı elemanları buluntu yerlerine, türlerine ve ölçülerine göre değerlendirilerek, Perge’deki, Anadolu’daki ve Anadolu dışındaki Roma İmparatorluk Dönemi’ne tarihlendirilen benzer mimariye sahip tapınak tipli mezar örnekleri, kütüphane çalışmaları ile incelenmiş ve elde edilen bulgularla bir rekonstrüksiyon önerisi sunulmuştur.

Ardından, mezar yapısına ait olan in situ buluntuların değerlendirilmesi amacı ile hem Perge kentinde, hem de Antalya Müzesi’nde depo çalışmaları yürütülmüştür. Çalışmalar sırasında buluntular fotoğraflarla belgelenmiş ve ölçümleri yapılmıştır. Daha sonra kütüphane çalışmaları ile buluntuların kentte, Anadolu’da ve Anadolu dışında yer alan benzer örnekleri taranarak elde edilen bulgularla M58 mezarı ve buluntuları için bir tarihleme önerisi sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

PERGE KENTİ

1.1.Perge Kentinin Konumu ve Coğrafyası

Perge kenti, günümüz Antalya ilinin 18 km. doğusunda, Aksu ilçesinin 2 km. kadar kuzeyinde, Düden ve Aksu ırmakları arasında yer almaktadır¹.

Kent, antik kaynaklardan edinilen bilgiler ışığında Pamphylia (Tüm Kabileler Ülkesi)² bölgesi (Lev.1, Hrt.1) sınırları içerisinde, Postmiosen Çağ'da meydana gelmiş bir ovanın üzerinde kurulmuştur³. Perge'nin Pamphylia'da olduğunu bildiren birçok antik kaynak bulunmakta ve bunu belirten en eski yazarın ise MÖ IV. yüzyılın başında yaşadığı kabul edilen Skylax olduğu bilinmektedir⁴.

Anadolu'nun güney kıyılarında yer alan Pamphylia bölgesi; doğuda Kilikia Trakheia, kuzeyde Pisidia, batıda Lykia bölgesi ile komşu olup, bölgenin doğal sınırlarını kuzeyde Toros dağları, güneyde ise Akdeniz oluşturmaktadır⁵. Doğu ve batı sınırlarının ise dönemin politik olaylarına bağlı olarak değişiklik gösterdiği bilinmektedir. Strabon⁶ bölgenin batı sınırını Olbia'nın, Plinius⁷ ise Phaselis'in oluşturduğunu belirtmiştir. Doğu sınır ise genellikle Syedra ve Side olarak gösterilmesine rağmen MÖ 2. yüzyıldan itibaren Korakesion olarak kabul edilmiştir⁸. Bölgenin önemli kentleri Perge (Aksu), Attaleia (Antalya), Lyrbe (Manavgat-Şihlar Köyü), Sillyon (Yanköy), Aspendos (Belkıs), Korakesion (Alanya) ve Side'dir.

Kentin üzerinde bulunduğu ovayı batıda Kocabelen Tepesi, güneydoğuda İyilik Belen Tepesi, kuzeyinde ise kentin akropolis tepesi sınırlamaktadır⁹ (Lev.1, Pl.1).

¹ Adnan Pekman, *Son Kazı ve Araştırmaların Işığı Altında Perge Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1989, s.1.; Arif Müfid Mansel- Aşkıl Akarca, *Perge'de Kazılar ve Araştırmalar/Excavations and Researches at Perge*, TTK, Ankara, 1949, s.1.

² Clemens Emin Bosch, *Pamphilia Tarihine Dair Tetkikler*, (Çev. Sabahat Atlan), Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1957, s.16.

³ Pekman, 1989: 2.

⁴ Skylax, *Geographi Graeci Minores*, Vol I, (1855), ed. by. Karl Otfried Müller, Ambrosio Firmin Didot, Paris, s.101. Ayrıntılı bilgi ve konu ile ilgili diğer antik kaynaklar için bkz. Pekman, 1989: 1,2,3.

⁵ Bosch, 1957: 13.

⁶ Strabon, *Geographika: Antik Anadolu Coğrafyası*, (Çev. Adnan Pekman), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 1993, XII-XIII-XIV., s.196, 14.4.1.

⁷ Plinius, *Natural History: Naturalis Historia*, (Çev. Harris Rackham), The Loeb Classical Library, Harvard University Press, London, 1938, s.938: 5.26.96.

⁸ Arif Müfid Mansel, *İlkçağ'da Antalya Bölgesi*, Antalya Bölgesi Arkeoloji Araştırmaları İstasyonu Yayınları No.1, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul, 1956, s.3.

⁹ Mansel- Akarca, 1949: 1; Sedef Çokay Kepçe, *Perge Batı Nekropolis Mezar Buluntuları: 1997-2007 Yılları Arasında 169 Numaralı Parselde Yürütülen Çalışmalar*, Ege Yayınları, İstanbul, 2017, s.15.

Perge'nin ilk yerleşim alanını oluşturan akropolis tepesi Miosen Çağ'da oluşmuş olup kuzey-güney yönünde 320-340 m. ve doğu-batı yönünde 750 m. boyutlarında, 2500 m² yüzölçümünde bir alanı kaplamaktadır¹⁰. Üst kısımları sert yamaçlar halinde yükselen bu tepe, sert kalkerden oluşmuş olup yumuşak marn ve kum üzerinde meydana gelmiştir¹¹.

Perge kentinin üzerinde bulunduğu Pamphylia ovasında, kendisi ile çağdaş olan Kestros (Aksu), Eurymedon (Köprüçay) ve Kataraktes (Düden) gibi önemli akarsular bulunmaktadır. Bu akarsuların getirmiş olduğu alüvyonlar ile ova dolmuş¹² ve bölgeye bereketli topraklar sunmuştur. Akarsuların toprağı verimli kılmasının dışında sağladığı bir diğer fayda ise deniz ticareti imkanındır. Perge kenti kıyından 12 km. kadar içeride bulunmaktadır¹³ ve kuzeyinde yer alan 3000 metreyi aşan dağlar sayesinde denizden ve karadan gelebilecek tehlikelere karşı korunaklı bir konuma sahip olmakla birlikte Kestros nehri sayesinde de deniz ticareti yapma imkanına sahip olmuştur¹⁴.

1.2.Kent Tarihçesi

İlk olarak akropol üzerinde kurularak zamanla gelişen şehir ovaya doğru yayılmış, Hellenistik dönemde surlarla çevrilmiş, Roma İmparatorluk Dönemi'nde daha da genişleyerek bu surları aşmış ve Bizans Dönemi'nde güvenliği tehdit eden unsurlar nedeni ile tekrar akropole çekilmiştir¹⁵.

Perge'nin Geç Neolitik-Kalkolitik döneme ait en erken verileri akropolis tepesinde, kentin Roma Dönemi öncesini araştırmak amacı ile düzenlenen çalışmalar sonucunda elde edilmiştir¹⁶. Ayrıca ele geçen Kıbrıs menşeli ithal seramik buluntular sayesinde, bu dönemin sonrasında Bronz Çağ'ın IIIC evresinden geç Bronz Çağ'a kadar kentin Alişar, Beycesultan gibi bazı merkezlerle ticari ilişki içerisinde olduğu anlaşılmıştır¹⁷.

¹⁰ Ekkehard Blumenthal, *Die altgriechische Siedlungskolonisation im Mittelmeerraum, unter besonderer Berücksichtigung der Südküste Kleinasien*, Selbstverlag des Geographischen Institutes der Universität Tübingen, Tübingen, 1963, s.41-52. Ayrıca bkz. Pekman, 1989: 1.

¹¹ Pekman, 1989: 1.

¹² Pekman, 1989: 1.

¹³ Pekman, 1989: 4.

¹⁴ Pekman, 1989: 4.

¹⁵ Akarca-Mansel, 1949: 1.

¹⁶ Wolfram Martini, "Die Akropolis von Perge: Survey und Sondagen 1994-1996", *Studien zum Antiken Kleinasien IV. Asia Minor Studien*, 34, 1999, s.159,160. Ayrıca bkz. Çokay Kepçe, 2017: 15.

¹⁷ Haluk Abbasoğlu- Wolfram Martini, "Perge Akropolisinde 1994 Yılında Yapılan Çalışmalar", *XVII. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C. II, T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 1996, s.123; Haluk Abbasoğlu, "2004 Yılı Perge Kazı ve Onarım Çalışmaları", *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri*, III, AKMED, İstanbul, 2005, s.68.

1986'da Boğazköy'de ele geçen, Hitit kralı IV. Tuthalia ile Tarhuntašša kralı Kurunta arasında, Tarhuntašša ülkesinin sınırlarını konu eden bir anlaşma metninin yer aldığı bronz tablette “Parha” olarak anılan kentin, Lukka ülkesine bağlı olduğu ve Kaštaraya nehrinin batısında yer aldığı kaydedilmiş olup, adı geçen “Parha” kentinin Perge, “Kaštaraya” nehrinin ise Kestros (Aksu) nehri olduğu düşünülmektedir¹⁸. Fakat her ne kadar Hitit metinlerinde adı anılmış olsa da, kentte yapılan araştırmalarda henüz MÖ II. binyılda bir yerleşim olduğunu kanıtlayacak güçlü verilere ulaşılamamıştır¹⁹. Fakat Akropoliste yapılan çalışmalarda ele geçen Myken seramikleri ve bu seramiklerin yerel kopyalarının varlığı, MÖ 1300 yılı civarında Hitit metinlerinde adı geçen “Parha” kentine ait veriler olarak görülmüştür²⁰.

MÖ II. binyılın sonlarında menşenin orta Avrupa olduğu düşünülen²¹ Akhaioşların bölgeye geldiği²² ve MÖ 1200 yıllarından sonra ise Dor göçünün yaşandığı²³ düşünülmektedir. Boğazköy'de ele geçen yazılı belgelerde, adı geçen Ahhiyava ülkesinin Yunanistan'daki Akhalar veya buraya bağlı bir Anadolu bölgesi ile eşit olduğu varsayılmış olup, denizci ve tacir olan Akhaların Tenedos (Bozcaada) ve Lesbos (Midilli) adalarını işgal ederek oradan Anadolu kıyılarına geldikleri ve Anadolu'nun batı kıyılarında “Akhaion” ismi ile bir liman kurdukları düşünülmüştür²⁴. Efes ile Miletos şehirlerinde ele geçen seramik bulgular ve Kolophon ile Müskebi nekropollerinde görülen mezar yapıları ve bu yapılarda ele geçen Akha keramiklerinin, Rodos'daki Akha keramikleri ile benzerlikleri göz önüne alındığında alanın bir Anadolu kasabası olmaktan çok Yunanistan ile ilişkileri olan bir Akha kolonizasyonu olduğu düşünülmüştür²⁵. Fakat Perge akropolisinde yürütülen çalışmalarda²⁶ ele geçen ve MÖ

¹⁸ Bkz.: Heinrich Otten, *Die Bronzetafel aus Boğazköy: Ein Staatsvertrag Tuthalias IV*, Harrassowitz, Wiesbaden, 1988, s.37. Ayrıca bkz.: Haluk Abbasoğlu, “Par-ha-a'dan Perge'ye”, ed: Metin Alparslan-Meltem Doğan-Alparslan- Hasan Peker, *Vita:Belkıs Dinçol ve Ali Dinçol'a Armağan*, Ege Yayınları, İstanbul, 2007, s.21-26; Gülsün Umurtak, “A Short Report on a Group of Prehistoric Pottery”, ed: Haluk Abbasoğlu-Wolfram Martini, *Die Akropolis von Perge: Survey und Sondagen 1994-1997*, Band: I, Philipp von Zabern, Mainz am Rhein, 2003, s.81-86; Sema Ayaz, *Çivi Yazılı Belgelere Göre Hitit Devletine Bağlı Devletlerin Statüsü*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2017, s.33.

¹⁹ Çokay-Kepçe, 2017: 15.

²⁰ Wolfram Martini, *Die Akropolis von Perge in Pamphylien: Vom Siedlungsplatz zur Akropolis*, Band:48, Frankfurt, 2010, 25,26.

²¹ Arif Müfid Mansel, *Ege ve Yunan Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2014, s.66.

²² Arif Müfid Mansel, “1946 - 1955 Yıllarında Pamphylia'da Yapılan Kazılar ve Araştırmalar”, *Belleten*, C. XXII, 1958, s.236.

²³ Bosch, 1957: 16.

²⁴ Mansel, 2014: 89-90.

²⁵ Mansel, 2014: 89-93.

7. yy sonrasına tarihlenen Rodos ve Miletos keramikleri ele alındığında, Rodos'tan yapılan bir kolonizasyon hareketi değil de kısmen Yunan etkili, yerli halkında içinde bulunduğu toplulukların bir arada yaşadığı ileri sürülmüştür²⁷. Kentin kozmopolit yapısı göz önüne alındığında bu yaklaşım yerinde görünmektedir.

MÖ 1. binyılın ilk yarısına kadar Perge kenti hakkında bir kayda rastlanılmamıştır²⁸. Heredotos, Kroisos devrinde Pamphylia'nın Lydia'ya vergi ödemekle ve asker yardımı yapmakla mükellef olduğunu²⁹ belirtmektedir. Diodoros Sicilius kentin 1. binyılın ilk yarısından sonra Assur Devleti'ne bağlı olduğunu³⁰, Solinus ise Kilikia Devleti'ne katıldığını kaydetmiştir³¹. MÖ 547-546 yıllarında Lydia devleti yıkılıp topraklarını Perslere karşı kaybettiğinden Pamphylia bölgesi Büyük İskender Dönemi'ne dek³² Pers egemenliği altına girmiştir³³. Perge kenti ve Pamphylia bölgesi MÖ 360 yılına dek Pers imparatorluğunun hakimiyeti altında I. İonia satraplığı sınırları içerisinde kalmıştır³⁴. MÖ 5. yüzyılda yapılan Pers-Yunan savaşında, Atinalı general Kimon'un galibiyeti ile Pamphylia Bölgesi'nin Attika-Delos deniz birliğine üye olduğu bilinmekte ve bu birliğin MÖ 425 yılına tarihlenen listelerinde Perge kentinin de adı geçmektedir³⁵.

Perge akropolisinde yapılan çalışmalarda ele geçen seramikler sayesinde, kentin MÖ 7. yüzyıldan itibaren Anadolu'nun batısıyla yakın ticari ilişkiler içerisinde olduğu anlaşılmıştır³⁶. Arrianos'un belirttiğine göre MÖ 334 yılında, Lykia ve Pamphylia kıyılarını ele geçirmek üzere hareket ettiğinde Büyük İskender'e karşı koymayan iki

²⁶ Haluk Abbasoğlu-Wolfram Martini, "Perge Akropolisinde 1997 Yılında Yapılan Çalışmalar", *XX. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C. II., T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 1999, s.180.

²⁷ Aşkın Özdzibay, Perge'nin MS 1-2 Yüzyıllardaki Gelişimi, (Çev. Sema Bulgurlu), *AKMED*, İstanbul, 2012, s.7.

²⁸ Pekman, 1989: 17.

²⁹ Heredotos, *Histories: Historiai*, C.I, (Çev. Alfred Denis Godley), Harvard University Press, London, 1926, I. 27. 28, 76.

³⁰ Diodoros Sicilus, *Diodoros of Sicilus: Bibliothke Historike*, C.I, Çev. Charles Henry Oldfather), The Loeb Classical Library, Harvard University Press, London, 1935, s.357, 2,2,3.

³¹ Bosch, 1957: 18.

³² Arif Müfid Mansel, *Side: 1947-1966 Yılları Kazıları ve Araştırmalarının Sonuçları*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1978, s.8.

³³ Pekman, 1989: 17.

³⁴ Pekman, 1989: 17.

³⁵ Bosch, 1957: 55.

³⁶ Sedef Çokay Kepçe, "Pamphylia'da Klasik Dönemde Saptanan Yerel ve Yunan Unsurlar Üzerine Bir Değerlendirme", ed: Metin Alparslan- Y. Gürkan vd., *Colloquium Anatolicum IX*, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 2010, s.213-227.

şehirden birisi Perge'dir³⁷. Perge'nin Büyük İskender'e karşı koymamasının sebebi yumuşak siyaset anlayışıyla ilişkilendirildiği gibi kentin o dönemde surlarının olmamasıyla, yani III. Antiokhos (MÖ 223-187) Dönemi'ne kadar yeterli güvenlik önlemi alamayacak durumda olmasıyla da ilişkilendirilmektedir³⁸. Stratejik öneme sahip Pamphylia bölgesinin MÖ 301 yılına kadar Antigonos devletinin bir parçası olarak kaldığı bilinmektedir³⁹. İpsos Savaşı ile Antigonos devleti yıkılmış, parçalanan toprakları müttefikleri arasında paylaşılmıştır⁴⁰. Bu tarihten sonra 295 yılında I. Ptolemaios'un bölgeyi elinde bulundurduğu düşünülmektedir. III. Ptolemaios'un Mısır'daki Adulis kentinde diktirmiş olduğu zafer yazıtında zaptettiği yerler içinde Pamphylia'yı da göstermesi⁴¹, bölgenin Ptolemaiosların egemenliği altında olduğunu düşündürmüştür. Fakat Seleukosların da bölge üzerinde egemenlik iddiaları bulunmaktadır. MÖ 246-241 yıllarında bölgenin Seleukosların egemenliği altına girdiği bilinmektedir⁴². Dolayısı ile bölgenin egemenliğinin dönemin siyasi olaylarına bağlı olarak el değiştirdiği sonucu ortaya çıkmaktadır⁴³. MÖ 220 yılında, Akhaios isyan edip Pamphylia bölgesini işgal etmiş, ama MÖ 213 yılında Antiokhos bu isyanı bastırarak bölgeyi ele geçirmiştir⁴⁴. Fakat MÖ 188 yılında yapılan Apameia Barış Antlaşması neticesinde "Torosların öte tarafı"- "beri tarafı" nitelemeleri ile III. Antiokhos'un Torosların kuzeyindeki egemenlik alanına son verilmiş ve güneyindeki bölgede yer alan topraklar krala bırakılmasına rağmen bölgenin tümünü elinde tutmasına izin verilmemiştir⁴⁵. Roma senatosu, şartların uygulanması için konsül Gn. Manlius Vulso'ya yetki vermiş, Vulso Perge'ye geldiğinde III. Antiokhos'un burada bir garnizonunun bulunduğunu öğrenmiş ve Bergama kralının desteği ile kente karşı harekete geçmiştir⁴⁶. Kentte bulunan garnizon komutanı Manlius Vulso'ya, şehri teslim edebilmesi için kraldan izin alması gerektiğini ve bunun için biraz zaman gerektiğini belirtmiş ve sonrasında kent garnizon tarafından boşaltılmıştır⁴⁷. Bu süreçten sonra

³⁷ Bkz. Arrianos, *Anabasis*, Vol. I, (Çev. Peter Astbury Brunt), Loeb Classical Library, Harvard University Press, London, 1976. Ayrıca Bkz.: Pekman, 1989: 18-19.

³⁸ Pekman, 1989: 19.

³⁹ Pekman, 1989: 19,20.

⁴⁰ Pekman, 1989: 20.

⁴¹ Pekman, 1989: 21.

⁴² Çokay-Kepçe, 2017: 16.

⁴³ Pekman, 1989: 21.

⁴⁴ Çokay-Kepçe, 2017: 16.

⁴⁵ Pekman, 1989: 23.

⁴⁶ Pekman, 1989: 23,24.

⁴⁷ Pekman, 1989: 24.

Perge, Pergamon Krallığının'nın egemenliği altına girmiştir⁴⁸. Bölgenin ve Perge kentinin bağımsızlığını⁴⁹, MÖ 133 yılında III. Attalos'un vasiyeti ile Bergama'nın Roma Devletine geçişi ve Asia eyaletinin kuruluşu esnasında Pamphylia'nın bu eyaletin sınırlarının dışarısında bırakılmasıyla sağlandığı düşünülmektedir⁵⁰.

Pamphylia'nın da bağlı olduğu Kilikia bölgesi M.Ö 1. yy başlarında korsan saldırılarından muzdarip olduğundan, Roma devleti MÖ 78 yılında Publius Servilius'u bu korsan problemini çözmesi için Kilikia'ya vali olarak atamıştır⁵¹. Caesar (MÖ 47) döneminde ise bölgenin Asia eyaletine bağlı olduğu düşünülmektedir⁵². Caesar öldürülüp katillerinin ortadan kaldırılmasının ardından MÖ 42 yılında Antonius doğunun, Octavius ise batının egemenliğini almıştır⁵³. MÖ 36 yılında Antonius Roma ile dostluk antlaşmaları olmasına rağmen Caesar'ın katillerinin tarafını tuttukları için Pamphylia'yı Galatia krallığına bağlanmış ve bu dönemde Attaleia ve Perge kentleri Asia eyaletine bağlı kalmıştır⁵⁴.

MÖ 25 yılında Galatia kralının ölümü üzerine Augustus yeni bir Pamphylia eyaleti kurmuştur. Pamphylia, Claudius Dönemi'nde Galatia'ya bağlı kalmaya devam etmişti, Claudius ise Lykia'yı tek bir eyalet olarak kurmuştur⁵⁵. Nero ve Galba Dönemlerinde de Pamphylia'nın Galatia'ya bağlı olduğu bilinmektedir⁵⁶. Vespasianus Dönemi'nde, *Provincia Lycia et Pamphylia* adında çifte bir eyalet kurulmuş ve Hadrianus Dönemi'ne kadar (MS 69-117) yönetim bu şekilde devam etmiştir⁵⁷.

Hadrianus döneminde (MS 117-138) Bithynia eyaletinin ekonomik durumunun düzelmesi adına imparator, eyaleti senatodan alıp imparatorluk eyaleti haline getirmiş

⁴⁸ Pekman, 1989: 24.

⁴⁹ Pergamon Krallığı'nın Batı Pamphylia'yı Kestros nehrine kadar egemenlik altına aldığı, Aspendos ve Side kentlerinin bağımsız kaldığı düşünülmektedir. Bkz.: Hüseyin Sabri Alanyalı- Adem Yurtsever, "Pamphylia Bölgesi ve Side'nin Tarihi Coğrafyasına Genel Bir Bakış", ed: M. Erol Altınsapan- B. Yelda Olcay Uçkan, *Canan Parla Armağanı: Sanat Tarihi, Arkeoloji, Tarih ve Filoloji Araştırmaları*, Doğu Kütüphanesi, İstanbul, 2020, s.48-49; Aşkın Özdizbay, "Pamphylia- Perge Tarihi ve Roma İmparatorluk Pergesi'nin Gelişimi: Güncel Araştırmalar Işığında Genel Bir Değerlendirme", ed: İnci Delemen- Sedef Çokay Kepçe- Aşkın Özdizbay- Özgür Turak, *Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı EUERGERTES*, Suna ve İnan Kırac Vakfı, İstanbul, 2008, s.849.

⁵⁰ Pekman, 1989: 24-25.

⁵¹ Pekman, 1989: 26-27.

⁵² Pekman, 1989: 27.

⁵³ Pekman, 1989: 27.

⁵⁴ Bosch, 1957: 44-45.

⁵⁵ Özdizbay, 2008: 861.

⁵⁶ Özdizbay, 2008: 861.

⁵⁷ Özdizbay, 2008: 861.

ve buna karşın imparator eyaleti olan Lykia ve Pamphylia eyaletini senatoya vermiştir⁵⁸. Fakat Bithynia eyaletinin ekonomisi düzelince Lykia ve Pamphylia eyaleti tekrar imparatorluğa bağlanmıştır⁵⁹.

MS 160'lı yılların başında, Antoninus Pius ya da Marcus Aurelius Dönemleri'nde Pamphylia'nın senato eyaleti yapıldığı ve aratik bir proconsül tarafından yönetilmeye başlandığı bilinmektedir⁶⁰.

MS 179 yılında yine bir süre İmparatorluk eyaleti olmuş, ancak MS 180 yılında bu durum sona ermiştir⁶¹. Ayrıca Hadrianus ya da Antoninus Pius Dönemleri'nde stratejik sebeplerle Pisidia'nın da büyük bir kısmının Provincia Lykia et Pamphylia'ya eklendiği bilinmektedir⁶².

Perge, Hadrianus Dönemi'nden Antoninuslar Dönemi sonuna kadar diğer küçük Asya kentlerinin çoğunda olduğu gibi refah ve ihtişamın zirvesini yaşamış, imar faaliyetleri artmış ve Pax Romana'nın getirilerinden olabildiğince faydalanmıştır⁶³.

MS 276 yılında Pamphylia için bir tehdit unsuru olan bir grup İsaüralı bölgeyi talan etmiş ve imparator Anastasius (MS 492-488) döneminde bu durum engellenmiştir⁶⁴. Huzur ve güven ortamının sarsılmış olduğu kent akropolise tekrar çekilmiştir⁶⁵. Bölge, MS VII. yy içerisinde Arap akınlarına uğramış olup "thema" askeri örgütlenme sistemi içerisinde MS 10. yya kadar Kybiraion themasına bağlı kalmıştır⁶⁶. 1221 yılında Selçukluların Antalya'ya egemen oldukları, bölgenin 1300 yılında Hamidoğulları'nın ve 1422 yılında Osmanlı'nın eline geçtiği bilinmekte olup, Pamphylia bölgesi içerisinde yer alan Perge'nin bu dönemlerdeki durumu bilinmemekle birlikte yapılan çalışmalarda bu döneme ait bir yerleşim alanına henüz rastlanılmamıştır⁶⁷.

⁵⁸ Pekman, 1989: 30.

⁵⁹ Bosch, 1957: 47.

⁶⁰ Özdizbay, 2008: 861.

⁶¹ Özdizbay, 2008: 861.

⁶² Hansgerd Hellenkemper-Friedrich Hild, *Tabula Imperii Byzantini 8: Lykien und Pamphylien*, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien, 2004, s.105.

⁶³ Özdizbay, 2008: 861-862.

⁶⁴ Pekman, 1989: 31.

⁶⁵ Pekman, 1989: 31.

⁶⁶ Pekman, 1989: 45.

⁶⁷ Pekman, 1989: 46-48.

1.3. Araştırma Geçmişi

Pamphylia bölgesindeki ilk bilimsel araştırmalar 19. yy başlarında Texier, Trémaux, Fellows ve Lanckoroński gibi gezgin araştırmacılar ile başlamış, ilk sistemli kazı çalışmaları ise 1946 yılında Türk Tarih Kurumu adına Prof. Dr. Arif Müfid Mansel başkanlığında yürütülmüştür⁶⁸. 1953-1957 yıllarında kazılar tekrar sürdürülmüş olup, bir süre ara verildikten sonra 1967 yılında tekrar başlayan çalışmalar 1975 yılına kadar kazılar Arif Müfid Mansel başkanlığında devam etmiştir⁶⁹. Mansel'in vefatının ardından, 1987 yılına kadar kentteki kazılar Prof. Dr. Jale İnan başkanlığında devam etmiş ve bu tarihten sonra ise çalışmalar Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu yönetiminde 2012 yılına kadar sürdürülmüştür⁷⁰. Daha sonra kazı çalışmalarına müze denetiminde devam edilmiştir. 2020 yılından itibaren ise Prof. Dr. Şebnem Sedef Çokay Kepçe başkanlığında çalışmalar sürdürülmektedir.

1946 yılında Prof. Dr. Arif Müfid Mansel yönetiminde başlanan kazı çalışmalarına, Mansel'in Aksu Köy Enstitüsü'nün bahçesinde Roma Dönemi'ne ait bir lahdin yer aldığını görmesi ve bunun geldiği yeri saptamak amacıyla Batı Nekropol alanı da dahil edilmiştir⁷¹. Kentin akropol tepesinin yamaçlarında hafriyat yapılmış bir çukur gözlemlenmiş ve aynı çukurun kenarında, üzerinde girlandlar olan bir lahdin görülmesiyle, bu alanda da kısa süreli kazı çalışmaları yürütülmüş ve sıralı 34 adet lahit ortaya çıkarılmıştır⁷². Daha sonra Jale İnan başkanlığında yürütülen çalışmalarda kentin Doğu Nekropolü'nde yüzey araştırması gerçekleştirilmiştir⁷³.

1993 yılında Aksu Anadolu Lisesi'nin bahçesinde Antalya Müzesi tarafından bir kurtarma kazısı yapılmış ve buluntuları ile beraber çok sayıda lahit ortaya çıkarılmıştır⁷⁴.

1994 yılında yapılan kaçak kazı ihbarı üzerine Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu ve ekibi tarafından alanda bir kurtarma kazısı gerçekleştirilmiş ve bir mezar yapısı ortaya

⁶⁸ Bkz. Mansel- Akarca, 1949: 36.

⁶⁹ Mansel-Akarca, 1949: 36.

⁷⁰ Bkz.: Ekrem Akurgal, *Anadolu Uygarlıkları*, Phoenix Yayınları, Ankara, 2014, s.444.

⁷¹ Mansel- Akarca, 1949: 1-3.

⁷² Mansel- Akarca, 1949: 1-3.

⁷³ Bkz.: Jale İnan, "Perge Kazısı 1978 Çalışmaları", *Belleten*, C. XLIII, 1979, s.875-879.

⁷⁴ Bkz. İ. Akan Atila, "1993 Yılı Aksu Anadolu Öğretmen Lisesi Kazısı Ön Raporu", ed: İnci Delemen vd., *Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu'na 65. Yaş Armağanı EUERGETES*, C.1, Suna ve İnan Kıraç Vakfı, Antalya, 2008, s.99-107.

çıkarılmıştır⁷⁵. 1995 yılında müze tarafından yürütülen çalışmalarda ise üzerinde uyuyan Ariadne betimli klineli bir lahit kapağının bulunmasının ardından İstanbul Üniversitesi alanda kazı çalışmaları yürütmeye başlamış ve içinde girlandlı bir lahdin bulunduğu, sonradan tuğla ile apsis ilave edildiği anlaşılan mozaikli bir mezar odası açığa çıkarılmıştır⁷⁶.

1994 yılında nekropol alanında sürdürülen çalışmalar, Haluk Abbasoğlu tarafından tekrar başlatılmış olsa da hem batı, hem de doğu nekropol alanlarının özel mülkiyete ait olması engel teşkil etmiştir⁷⁷. Fakat 1997- 2007 yılları arasında kuzey-güney doğrultulu nekropolis caddesindeki bir alanın ortaya çıkarılması amaçlanmış ve bu çalışma proje haline getirilerek caddenin her iki tarafında çok sayıda mezar açığa çıkarılmıştır⁷⁸.

2007 yılında Batı Nekropolis'te yürütülen çalışmalar parsel 169'da (Lev.4, Pl.4), 2006 yılında ortaya çıkarılan Ka.2 olarak kodlanan kaya mezarının güneyinde ve 2006 yılında kaçak kazı yapıldığı tespit edilen kentin batı kapısının 500 m. güneyinde yer alan parsel 159'da (Lev.4, Pl.5) yürütülmüştür⁷⁹.

Bu sistemli kazı sürecinde⁸⁰ çeşitli tez çalışmaları⁸¹ hazırlanmıştır. Aşkım Özdzibay hazırlamış olduğu yüksek lisans tezini ayrıca "Perge Batı Nekropolisi'nden Bir Mezar

⁷⁵ Haluk Abbasoğlu, "Perge Kazısı 1993 ve 1994 Yılları Ön Raporu", *XVII. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C. II, T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Ankara, 1995, sf.111.

⁷⁶ Haluk Abbasoğlu, "Perge Kazısı 1995 Yılı Ön Raporu", *XVIII. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C. II, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1996, s.43.

⁷⁷ 1994 yılı çalışmaları için Bkz.: Abbasoğlu, 1995: 107-121.

⁷⁸ Bkz.: Mansel-Akarca, 1949: ba.

⁷⁹ Haluk Abbasoğlu-Aşkım Özdzibay, "Perge Kazı ve Onarım Çalışmaları 2007 Yılı Raporu", *30. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C.II, 2008, s.484-485.

⁸⁰ Nekropolde yürütülen kazı çalışmaları için Bkz. Mansel- Akarca, 1949: 2-34; Abbasoğlu, 1995: 107-121; Abbasoğlu, 1996: 41-51; Haluk Abbasoğlu, "Perge Kazısı 1996 Yılı Ön Raporu", *XIX. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C. II, Ankara, 1998, s.83; Ünal Demirel, "Perge Nekropolünde Kurtarma Kazısı", MKKS IX, 27-29 Nisan , Antalya, 1999, s.75-88; Abbasoğlu H., "Perge 2002", *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri I*, 2003, s.30-33; Haluk Abbasoğlu, "Perge 2003", *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri, II*, AKMED, İstanbul, 2004, s.45-48; Abbasoğlu, 2005: 67-71, Haluk Abbasoğlu, "Perge", ed. Wolfgang Radt, *Byzas 3, Stadtgrabungen und Stadtforschung im westlichen Kleinasien Geplantes und Erreichtes*, Ege Yayınları, İstanbul, 2006, 289-301; Haluk Abbasoğlu, "Perge 2005", *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri, IV*, AKMED, İstanbul, 2006, s.47-50; Haluk Abbasoğlu, "Perge 2006", *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri, V*, AKMED, İstanbul, 2007, s.54-58; Haluk Abbasoğlu, "Perge 2007", *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri, VI*, AKMED, İstanbul, 2008, s.58-62; Haluk Abbasoğlu, "Perge 2008", *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri, VII*, AKMED, İstanbul, 2009, s.61-69; Haluk Abbasoğlu, "Perge 2009", *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri, VIII*, AKMED, İstanbul, 2010, s.73-80; Abbasoğlu-Özdzibay, 2008: 483-502.

⁸¹ Nekropol alanı ile ilgili tez çalışmaları için bkz. Özgür Turak, *Pamphilia Bölgesinde Bulunmuş Attika Tipi Lahitler*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2005; Hüseyin Akıllı, *Perge Nekropolü*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Yayınlanmamış Lisans Tezi, İstanbul, 1979; Şafak Aydoğan, *Pamphilia Bölgesinde Bulunan Lahitler: Yayınlanmamış Örnekler Altında Tipolojik Bir Değerlendirme*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1997; Aşkım Özdzibay, *Perge Batı Nekropolisi*

Yapısı” isimli makaleye çevirmiş⁸², Özgür Turak Batı Nekropoliste yer alan M1 kodlu mezar yapısı ve L50 kodlu bir lahit hakkında iki makale yayınlamış⁸³; Yılmaz Selim Erdal nekropolisteki kemikleri ekibi ile inceleyerek dönemin hastalıkları üzerine bir çalışma yürütmüş⁸⁴, İnci Delemen M9 kodlu mezar yapısında bulunan duvar resimlerini, bir makalesinde incelemiştir⁸⁵. Bunların dışında Sedef Çokay Kepçe’nin, Perge’nin Batı Nekropolisinde yer alan 169 numaralı parseldeki mezar buluntularını ele aldığı çalışması 2017 yılında yayınlanmıştır⁸⁶.

M2 Mezar Yapısı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji ve Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2001; Görkem Senem Özden Gerçek, *Perge Batı Nekropolisi Doğu Tabakasında Bulunan (Parsel 159) Sagalassos Kırmızı Astarlı Keramikleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2015; Özlem Toprak Cihan, *Perge Batı Nekropolisi 169 Numaralı Parsel Çitle Çevrili Alanda Bulunan Mezar Yapılarında Bozulma Nedenleri, Koruma ve Sergileme Önerileri*, Kadir Has Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2012.

⁸² Aşkın Özdzibay, “Perge Batı Nekropolisi’nden Bir Mezar Yapısı”, *Anadolu Araştırmaları XVI*, 2002, s. 483-507.

⁸³ Özgür Turak, “Perge Batı Nekropolisi’nden Bir Mezar: Artemon’un Kenotaphionu”, ed: İnci Delemen vd., *Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu’na 65. Yaş Armağanı EUERGERTES*, Suna ve İnan Kırar Vakfı, İstanbul, 2008, s. 1157-1167; Özgür Turak, “An Attic-Type Dionysiac Sarkophagus From Perge”, *ADALYA*, S. XV, Koç Üniversitesi Suna ve İnan Kırar Vakfı, İstanbul, 2012, s. 223-245.

⁸⁴ Yılmaz Selim Erdal, “Perge’den Bir Trepanasyon: Olası Nedenleri”, ed: İnci Delemen- Sedef Çokay Kepçe vd., *Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu’na 65. Yaş Armağanı, Euergetes*, C.I, Suna ve İnan Kırar Vakfı, Antalya, 2008, s.421-434.

⁸⁵ İnci Delemen, “Perge’den Bir Yemek Sahnesinde Batı Yankıları”, ed: İnci Delemen vd., *Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu’na 65. Yaş Armağanı EUERGERTES*, C.I, Suna ve İnan Kırar Vakfı, Antalya, 2008, s. 371-381.

⁸⁶ Bkz.: Çokay Kepçe, 2017.

İKİNCİ BÖLÜM

PERGE NEKROPOLİSLERİ

Perge kentinde toplamda üç nekropol alanı bulunmaktadır (Lev.3, Pl.3). Bu nekropollerden ilki kentin akropolis tepesinin yamaçlarında, diğeri doğu surlarının dışında ve üçüncüsü ise batı surlarının dışında yer almaktadır. Bu sebeple bahsi geçen son iki nekropol alanı Doğu ve Batı Nekropol olarak adlandırılmıştır.

Bu nekropol alanları birbirinden farklı birçok mezar çeşidine ev sahipliği yapmaktadır. Geçmiş yıllarda yapılan çalışmalar, yukarıda belirtildiği gibi nekropol alanlarının özel mülkiyet alanları olması nedeniyle aralıklarla devam etmiştir. Aralarında bir dönem farklı olup olmadığı, eldeki verilerle henüz tespit edilememiş olup, en çok veri şu an için Batı Nekropol alanında ele geçmiştir⁸⁷.

2.1. Akropol Nekropolisi

Yürütülen yüzey araştırmaları neticesinde akropolisin çevresinin nekropol alanları ile çevrili olduğu anlaşılmıştır⁸⁸ (Lev.3, Pl.3). 1996 yılı çalışmalarında⁸⁹, batıda akropolise uzanan yol boyunca mezarlar gözlemlenmiş olup, sonraki yıl güneyde de mezarlara rastlanıldığı kaydedilmiştir⁹⁰.

1997 yılında gerçekleştirilen çalışmalarda, akropolis tepesinin kuzey kısımlarında kaçak kazılar sonucu tahrip olmuş ve tarihlenemez duruma gelmiş olan oda mezarlar ve khamasorion lahitler tespit edilerek, ölçümleri gerçekleştirilmiştir⁹¹. Ayrıca bu mezarların yakınlığında, Hristiyanlık Dönemi öncesinde kullanıldığı düşünülen stel yuvaları tespit edilmiştir⁹².

Akropolisin güney yamacının batı kısmında çok odalı bir başka mezar yapısı olduğu gözlemlenmiş ve alan incelendiğinde, güney yamaçtaki duvar yapılarının da başka mezar yapılarına ait olabileceği düşünülmüştür⁹³. Tepenin kuzey tarafında ise

⁸⁷ Çokay Kepçe, 2017: 19.

⁸⁸ Abbasoğlu-Martini, 1999: 184.

⁸⁹ 1996 yılı çalışmaları için bkz.: Haluk Abbasoğlu- Wolfram Martini, “Perge Akropolisinde 1996 Yılında Yapılan Çalışmalar”, 19. Kazı Sonuçları Toplantısı, C.II, T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 1998.

⁹⁰ Abbasoğlu- Martini, 1999: 184.

⁹¹ Abbasoğlu- Martini, 1999: 183,184.

⁹² Abbasoğlu- Martini, 1999: 184.

⁹³ Abbasoğlu- Martini, 1999: 184.

boyutları nedeni ile önemli kişilere ait olduğu öngörülen oda mezarlar tespit edilmiş ve içlerinden iki tanesinde ele geçen seramikler sayesinde bu yapılar MÖ 4. yy sonlarına tarihlenmiştir⁹⁴.

2.2. Doğu Nekropolis

Doğu nekropol alanı (Lev.3, Pl.3) günümüz Toparlar köyünde bulunmaktadır. Nekropolün yayılım alanı henüz tespit edilememiş, kentte yer alan doğu-batı doğrultulu ana caddeyi takiben, doğu kapısını geçip aynı doğrultuda bu cadde vasıtası ile alana ulaşıldığı düşünülmekte olup, bu ana caddenin kuzeye ve güneye yayılarak, alanda bir sokak sistemi oluşturduğu ve mezarların bu yollar boyunca sıralandığı gözlemlenmiştir⁹⁵. Alanda, ne yazık ki hepsi kaçak kazılarda talan edilmiş Dokimeion tipinde, MS 2.-3. yüzyıla tarihlendirilen lahitler tespit edilmiştir⁹⁶.

2.3. Batı Nekropolis

Çalışmanın konusunu oluşturan M58 mezarının da yer aldığı Batı Nekropol alanı (Lev.3, Pl.3) oldukça geniş bir yayılım alanına sahiptir. Bu alan Akropolis Tepesi'nin kuzey yamaçlarından, kentin batısında yer alan Kocabelen Tepesi yamaçlarına kadar devam etmekte olup, güney sınırının ise Aksu ilçesi girişindeki öğretmen okulu ya da Antalya-Alanya karayolu olabileceği düşünülmektedir⁹⁷.

Kentin batı kapısından çıkılıp yol takip edildiğinde, biraz ileride yolun önce kuzeye daha sonra kuzeybatıya yöneldiği görülmektedir (Lev.5, Res.1). 1946 yılında Arif Müfid Mansel başkanlığında yürütülen ilk çalışmalarda, caddenin her iki tarafında lahitlerin sıralandığı görülmüştür⁹⁸. Sonraki yıllarda yapılan çalışmalarda Batı Nekropolisin de kendi içerisinde bağlı bulunduğu bir cadde ve sokak sistemi olduğu anlaşılmıştır⁹⁹.

1998-2001 yıllarında Haluk Abbasoğlu başkanlığında Batı Nekropol alanında yürütülen çalışmalarda ele geçen, Geç Hellenistik- Erken Roma Dönemi'ne tarihlendirilen kireçtaşı yerel lahitlerin ortaya çıkmasıyla, alanın Hellenistik Dönem'den

⁹⁴ Abbasoğlu-Martini, 1999: 184.

⁹⁵ Abbasoğlu-Martini, 1999: 184.

⁹⁶ Çokay Kepçe, 2017: 19.

⁹⁷ Çokay Kepçe, 2017: 19.

⁹⁸ Mansel- Akarca, 1949: 1-3.

⁹⁹ Abbasoğlu-Martini, 1999: 184.

itibaren kullanım görmüş olabileceği anlaşılmış ve tarihsel süreç içerisinde en çok 2. yüzyılda gelişim gösteren¹⁰⁰ kentin, nekropol alanının da yine aynı yüzyılda genişleyerek, MS 2.-3. yüzyılda son halini aldığı düşünülmüştür¹⁰¹.

Kentin Batı Nekropolis alanı çok sayıda ve çeşitte mezara ev sahipliği yapmaktadır. Bunlar lahitler, khamasorion lahitler, podyum mezarlar, anıtsal mezar yapıları, tuğla ve taşlardan oluşturulmuş ev tipi mezarlar, kiremit mezarlar, basit toprak mezarlar ve kaya mezarları olup en fazla görülen mezar tipi lahitlerdir¹⁰². Bu lahitler, yerel ve ithal lahitler olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır¹⁰³. Yerel lahitler çoğunlukla kireçtaşıdan yapılmış olup, Geç Hellenistik-Erken Roma Dönemi'ne tarihlendirilen örnekleri alçak beşik çatılı bir kapağa sahiptir¹⁰⁴. Bu örnekler çoğunlukla bezemesiz örneklerdir. Daha geç örneklerde ise beşik çatı formundaki kapak daha yüksek olup, kapakların orta ve yan kısımlarında akroterler yer almaktadır¹⁰⁵. Bu lahitlerin bazılarında konumlarına bağlı olarak ön kısma bakan cephelerinde tabula ansata yer almaktadır. Yazıtlar, tabula ansataların üzerinde ya da ondan bağımsız bir şekilde, lahit üzerinde yer alabilmektedir¹⁰⁶. Bunun dışında bazen lahdin köşelerinde payeler ya da lahit üzerinde mimari bezemelerin olduğu örneklerde görülmüştür. Bölgede yerel lahitlerin üretildiği atölyeler ise henüz tespit edilememiştir¹⁰⁷.

Bir diğer lahit grubu ise ithal edilmiş örneklerden oluşmaktadır. Bölgede bilinen bir mermer kaynağı bulunmamakla birlikte bu lahitler Attika, Prokonessos ve Dokimeion'dan ithal edilmekte olup, Attik lahitlerin Atina civarındaki Pentelikon mermeri kullanılarak yapıldığı düşünülmektedir¹⁰⁸.

Gömmü tiplerine bakıldığında zaman hem kremasyon hem inhumasyon gömmü görülebilmektedir. Kremasyon gömmü inhumasyon gömmü kadar yaygın olmamakla

¹⁰⁰ Mansel- Akarca, 1949: 1.

¹⁰¹ Özdzibay, 2002: 484, dipnot 8.

¹⁰² Çokay Kepçe, 2017: 20,21.

¹⁰³ Pamphylia bölgesindeki lahitler ve çeşitleri için bkz.: Turak, 2005; Özgür Turak, *Roma Dönemi Pamphylia Lahitleri ve Atölye Sorunu*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2011.

¹⁰⁴ Aydoğan, 1997: s.n.y. bkz.: Bölüm 2.

¹⁰⁵ Aydoğan, 1997: s.n.y. bkz.: Bölüm 2.

¹⁰⁶ Çokay Kepçe, 2017: 20.

¹⁰⁷ Atölye sorunu için bkz.: Turak, 2011: 245-256; Taner Korkut-Murat Dirican, "Pamphylia ve Phrygia Bölgeleri Roma Dönemi Lahit Üretim Merkezleri ve Atölye Sorunları", *TÜBA-AR Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi*, S.27, Türkiye Bilimler Akademisi, Ankara, 2020, s.257-270.

¹⁰⁸ Aydoğan, 1997: Bölüm 1. (sayfa numarası bulunmamaktadır).

birlikte bazı lahitlerde in situ halde bulunan güveç kaplarının içerisinde¹⁰⁹ veya mezar çevresinde urne içerisinde bu gömü tarzı da görülmüştür¹¹⁰.

¹⁰⁹ Çokay Kepçe, 2017: 21.

¹¹⁰ Abbasoğlu-Özdizbay, 2008: 486.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

M58 MEZARI

3.1. Konum ve Topografya

M58 mezarı, Batı Nekropolis'te (Lev.3, Pl.3), parsel 42 içerisinde yer almaktadır. Batı Nekropolis'e doğu-batı doğrultulu sütunlu caddenin batı yönünden ve kentin batı kapısındaki yol takip edildiğinde ulaşılmaktadır (Lev.1, Pl.1; Lev.5, Res.1). Mezar, kentin akropol tepesinin batısında yer almakta olup, aynı parsel içerisinde M58 ile aynı yıllarda kazı çalışmaları yapılmış dört mezar yapısı (M59, M60, M61 ve M1¹¹¹) daha bulunmaktadır. (Lev.5, Res.2).

M58 mezarı; M59 ve M1 mezarlarının güneydoğusunda, M60 ve M61 mezarlarının güneybatısında bulunmaktadır. Mezar yapısı, nekropol caddesine yakın bir konumda olup ön cephesi caddeye yönlendirilmiştir.

3.2. Kazı Geçmişi

M58 mezarındaki kazı çalışmaları, 1994 yılında gerçekleşen kaçak kazı ihbarı üzerine Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu başkanlığındaki bir ekip ile başlamıştır¹¹². Kazı sezonu içerisinde, cellada bir tekne tabanı bulunduğu, teknenin geri kalan kısımlarının daha önceki yıllarda kaçırıldığı ve lahdin klineli kapağının¹¹³ ise Antalya Müzesi'nde korunduğu bilinmektedir¹¹⁴.

Mezar yapısında, 2012 ve 2013 yıllarında Antalya Müzesi tarafından kazı çalışmalarına devam edilmiştir. Çalışmalar, Türkiye ve İsviçre makamlarınca yürütülen soruşturma dahilinde, Cenevre Kenti Gümrüğü'nde ele geçen Pamphylia tipindeki bir lahdin¹¹⁵ menşeyinin saptanması amacıyla başlatılmıştır. M58 mezarının ikinci kazı çalışmasına böylece 2012 yılında başlanmış ve 2013 yılında sonlandırılmıştır¹¹⁶.

¹¹¹ Batı Nekropolis'te 2 adet M1 kodlu mezar yapısı bulunmaktadır. Burada bahsi geçen mezar yapısının kazı çalışmaları, 2012-2013 yıllarında Antalya Müzesi tarafından yürütülmüş ve mezara müze tarafından M1 kodu verilmiştir.

¹¹² Abbasoğlu, 1995: 111.

¹¹³ 1994 yılının kayıtlarına ulaşamadığı için, müzede bahsi geçen lahit kapağına ulaşamamıştır.

¹¹⁴ Abbasoğlu, 1995: 111.

¹¹⁵ Günümüzde Antalya Müzesi'nde teşhir edilmekte olan Herakles Lahdi.

¹¹⁶ M58 Mezarı'nın 2012-2013 yıllarında yürütülen Kazı Çalışmaları için bkz.: Onur Kara, "Antalya Müzesi Müdürlüğü Başkanlığı'nda Perge Antik Kenti 2013 Yılı Kazıları", 23. *Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları, Mardin, 2014, s.434-435; Onur Kara- Mustafa Demirel, "Perge 2013 Yılı Kazıları", *ANMED Anadolu Akdenizi*

2012 yılında M58 mezarında yürütülen kazı çalışmalarına, yukarıda bahsi geçen ihbarcının, 1970-1980'li yıllarda da mezarın soyguna uğradığını ve buradan bir lahdin kaçırıldığını beyan etmesi üzerine başlanmıştır¹¹⁷. Arşivde yer alan raporlara göre mezar yapısının cellasının içinde bulunan akıntı toprak ve duvar dışında hem daha önce Perge ekibinin kazı çalışmalarından kalan, hem de kaçakçıların bıraktığı kazı toprağı ve bitki örtüsü temizlenmiştir (Lev.6, Res.3-4). Mezar yapısının cellası temizlenip, içeri düşen yapı elemanları kaldırıldığında (Lev.7, Res.5-6) mezar tabanında iki adet soygun deliğı olduğu ve bu deliklerin alt katta yer alan hyposorionlara açıldığı tespit edilmiştir (Lev.7, Res.6; Lev.8, Res.7). Bu deliklerden hyposorionlara girildiğinde, içerisinde toprak dolu olduğu ve dağınık halde insan kemiklerinin bulunduğu görülmüştür. Ayrıca 2. mezar odası içinden kırık demir krikon parçasının ve plastik poşet parçalarının bulunması ile modern dönem soygunu ispatlanmıştır. İnceleme sonucunda hyposorionların girişleri tespit edilerek kazı çalışmaları bu girişlerin olduğu kuzey cepheye yönelmiştir.

Kuzey cephede bir sondaj çalışması yapılarak (sondaj 1), yapının hyposorionları açığa çıkarılmıştır (Lev.8, Res.8; Lev.9, Res.9). Hem Antik Dönem, hem de modern dönem soygununa maruz kaldığı anlaşılan mezar yapısının hyposorionlarında az sayıda buluntu ele geçmiştir. Daha sonra mezar yapısının stereobate basamaklarının ve temelini tespiti için 2 numaralı hyposorionun önünde 1.00 x 1.50 m ölçülerinde, T-1.15 m derinlikte bir sondaj açılmıştır (Lev.9, Res.9). Edinilen bilgilere göre, sondaj içerisinde akropolden gelen akıntılı dolgu topraktan çok sayıda seramik parçası, kesilmiş hayvan kemikleri, iki adet aşık kemiğı, cam parçaları, bronz cüruf, cam tessera, demir çivi parçaları ve birkaç sikke ele geçmiştir.

Arşivde yer alan raporlarda T- 5.35 m seviyesinde yapının temelini oluşturan taş düzenlemesine, T- 4.85 m seviyesinde bu temelin üzerine oturan 0.25 m. genişliğinde ilk stereobate basamağına, T- 4.45 m seviyesinde ise 0.30 m. genişliğinde olan ikinci stereobate basamağına ulaşıldığı belirtilmiştir.

Ardından yapının güney duvarının önünde temizlik çalışmaları başlamış ve eski kazı toprağı ile birlikte kaçak kazı toprağı temizlenmiştir (Lev.9, Res.10). Güney Duvar dışında, atık toprağın altında mezar yapısına ait birçok yapı elemanı açığa çıkarılmıştır

Arkeoloji Haberleri, S.12, 2014, s.285-286; Onur Kara- Mustafa Demirel, "Perge Antik Kenti 2012-2014 Yılı Kazıları", *Arkeoloji ve Sanat*, S.149, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2015, s.12

¹¹⁷ Bu bilgi 2012 yılında M58 Mezarı kazı çalışmalarında yer almış olan Arkeolog Aynur Tosun'dan sözlü olarak alınmıştır.

(Lev.10, Res.11, Pl.6; Lev.11, Res.12, Pl.7). Ayrıca kaçak kazı toprağında, mezar içerisinde kaçakçıların attığı anlaşılan lahit parçaları bulunmuştur¹¹⁸.

2013 yılında yürütülen kazı çalışmalarına ise batı cepheden devam edilmiş olup mezar yapısının önünde yer alan lahit, sunak, havuz ve havuza bağlı künk sistemi ortaya çıkarılmıştır¹¹⁹ (Lev.12, Res.13-14). Lahit içerisinde 17 bireye ait kafatası çıktığı ve bütün halde bir iskelete rastlanmadığı belirtilmiştir¹²⁰ (Lev.13, Res.15).

Ayrıca kazı çalışmaları sırasında mezar yapısının önünde yer alan sunağın üst kısmının, daha önce Batı Nekropolis içerisinde yer alan sivil yerleşim yerine taşındığı fark edilmiş ve sunağın bu parçası tekrar orijinal yerine yerleştirilmiştir¹²¹ (Lev.13, Res.16).

Arşivde yer alan raporlara göre batı cephenin kazı çalışmaları tamamlandıktan sonra, güney cephede çalışmalara devam edilmiştir. Bu cephede, yüzeyde bulunan mimari bloklar ve çatı kiremitleri dışında, alüvyon toprağın içinden az sayıda akıntı seramiğe ulaşılmıştır. Mezar yapısının büyüklüğü ve alanın topografik yapısı göz önünde bulundurularak bu cephedeki kazı çalışmalarının T+ 4.05 m seviyesinde sonlandırılmasına karar verilmiştir (Lev.13, Res.17).

Daha sonraki çalışmalar doğu cephede gerçekleştirilmiştir. Bu cephede yapının ana duvarından 1.20 m seviyesine inildiği ve yüksek bir toprak kesit nedeniyle eğimli araziden gelebilecek yağmur sularından yapıyı korumak adına çalışmanın bu şekilde sonlandırıldığı kaydedilmiştir

Dolayısıyla M58 mezarının kazısı henüz tamamlanmamıştır. 2013 yılında yürütülen kazı çalışmalarında, yapının ön cephesi (batı) tamamen, kuzey cephesi ise çoğunlukla ortaya çıkarılmıştır. Kuzey cephede yer alan 1 ve 2 olarak numaralandırılmış iki hyposorionun kazı çalışmaları tamamlanmıştır. Ayrıca güney cephenin bir kısmı, doğu cephenin ise sadece iki duvar sırası görünecek şekilde açığa çıkarılmıştır.

¹¹⁸ Bu tez çalışmasına sadece in situ buluntular dahil edilmiştir. Fakat bu cephede bulunan lahit parçalarının cella içerisinde kaçakçılar tarafından dışarı atıldığı tespit edildiğinden yapının dışında bulunan bu lahit parçaları da çalışma içerisinde değerlendirilmiştir.

¹¹⁹ Kara, 435; Kara- Demirel, 2014: 285- 286.

¹²⁰ Kara, 435; Kara- Demirel, 2014: 285- 286.

¹²¹ Bu bilgi M58 Mezarı kazı çalışmalarında yer almış olan Arkeolog Hakan Kızıldaş'tan sözlü olarak alınmış olup, konuyla ilgili fotoğraflar için Perge kazı arşivinden yararlanılmıştır.

3.3. Mimarisi

3.3.1. Plan (Lev.14, Pl.8)

Yüksek bir podyum üzerine inşa edilen, ölçüleri dıştan yaklaşık olarak 8.37 x 11.97 m olan, dörtgen plana sahip M58 mezarının korunmuş yüksekliği 5.60 m dir. Mezar, iki stereobate basamağı üzerinde yükselmektedir. Temelin hemen üzerinde yer alan ilk basamak, üzerindeki basamaktan 0.25 m kadar dışta durmakta olup, İkinci basamak ise yapının podyumundan 0.30 m kadar dışta yer almaktadır.

Kesme kireçtaşı bloklardan oluşturulan yapı iki katlıdır. Alt katta iki hyposorion, üst katta ise yapının batı cephesinde bulunan ve merdiven ile ulaşım sağlanabilen asıl mezar odası (cella) yer almaktadır.

Kalınlığı kuzey ve güney uzun yanlarda 0.80 m, doğuda 0.825 m, batıda yaklaşık 0.90 m olan duvarlar, cellanın iç kısmında fil ayakları üzerinde yükselen ve ölçüleri 0.70 x 1.25 m olan payelerle birleşmektedir. Bu payeler aynı zamanda cella içerisinde yaklaşık üçer metre genişliğindeki lahit nişlerini oluşturmaktadır.

Yapının cephesine asimetrik bir şekilde konumlandırılmış ve cellaya ulaşımı sağlayan sekiz basamaklı merdivenin sadece kenar kısmında yer alan blokları korunmuş olup, basamak taşları günümüze ulaşmamıştır.

Mezarın Güneybatısında, mezara oldukça yakın bir şekilde konumlandırılmış olan mermer bir lahit (L1), bir sunak ve bir havuz yer almaktadır. Bahsi geçen lahdin sandukası 2.10 x 1.12 x 1.00 metredir. Sunak ise hemen lahdin kuzeyinde yer almakta olup 1.10 m çapında ve 1.75 m yüksekliğindedir.

Lahit ve sunak için ayrıca 0.33 m yüksekliğinde, kireçtaşı bir platform oluşturulmuştur. Lahdin ve sunağın 0.35 m yüksekliğindeki podyumları bu platforma oturmaktadır. Ayrıca yapının önünde yer alan ve yapıya sonradan dahil edildiği tespit edilen merdivenin güney basamakları da bu zemine oturmaktadır.

Havuz yapısı M58 mezarının ön (batı) cephesinde, lahdin hemen doğusunda yer almaktadır. 1.40 x 1.80 x 0.30 m ebatlarında olan havuz, lahit ve sunaktan daha üst kotta yer almakta olup, yapıya sonradan dahil edilen bir geç dönem düzenlemesidir. Yine havuzla bağlantılı olarak, pişmiş toprak künkler, merdiven ve sunak arasından

geçerek havuza bağlanmaktadır. Künk sisteminin ise bir kısmı in situ halde koruna gelmiştir.

3.3.2. Cephe Düzenlemesi

Yukarıda da bahsedildiği gibi çeşitli nedenlerden dolayı mezar yapısının kazı çalışmaları tamamlanmamıştır. Bu nedenle cephelerde yer alan bazı mimari unsurlar tamamı ile görülememektedir.

3.3.2.1. Batı Cephe

M58 mezarının ön cephesidir (Lev15, Res.18, Çiz.1; Lev.16, Çiz.2). Kazı çalışmaları sırasında yapının kuzey cephesinde, hyposorionların hemen önünde açılan sondajda, M58 mezarının stereobate basamaklarına ve bu basamakların altında, yapının taşla oluşturulmuş temel yatağına ulaşıldığı bilinmektedir¹²². Batı cephede, 0.30 m yüksekliğe sahip olan üstteki stereobate basamağı, yapının podyumundan 0.30 m kadar dışarıda durmaktadır. Basamak, batı cephede sadece yapının kuzeybatı ve güneybatı köşesinde görülmektedir. Kuzeybatı köşede merdivene kadar bu basamak izlenirken, güneybatı köşede çok az bir bölümü takip edilebilmektedir (Lev.16, Çiz 2, Res.19).

Hemen sonra stereobate basamaklarının üzerinde yer alan 2.38 m yüksekliğe sahip podyum yer almaktadır. Podyum toplam 3 kısımdan oluşur. Stereobate basamaklarının üzerine oturan topuk profilli ilk kısım 0.48 m yüksekliğindedir. Podyumun ikinci kısmı olan gövdeden 0.19 m dışarıda bir profile sahiptir. Yapının batı cephesine bakıldığında, kuzeybatı köşede bu alan tamamen görünmekle birlikte, güneybatı köşede kısmen görünmektedir. Podyumun gövde kısmını oluşturan ikinci kısım 1.405 m yüksekliğinde olup, en üst kısmı oluşturan podyum tacı ise 0.48 m yüksekliğindedir. Bu kısım yapıyı çevreleyen silmelerle ve dış sırasıyla hareketlendirilmiştir.

Yapının cellasına ulaşımı sağlayan 8 basamaklı merdiven, ikinci stereobate basamağının olduğu seviyede başlamakta ve podyum tacında yer alan geisipodes dizisinin olduğu seviyede sonlanmaktadır (Lev.15, Res.18, Çiz.1). Yapıya asimetrik bir şekilde konumlandırılmış olan merdivenin basamakları simetrik bir şekilde düzenlenmiş

¹²² Detaylı bilgiler Perge kazı arşivinde yer alan raporlardan bilinmektedir. Ayrıca bkz. Kara- Demirel, 2014: 285.

olup, basamaklarının orta kısımları korunamamıştır. Ayrıca merdivenin arasına denk gelen podyum duvarlarının bosajlı bırakıldığı ve podyum tacı profillerinin burada kesildiği görülmektedir.

Podyumun hemen üzerinde stylobat yer almaktadır. Bu alan aynı zamanda yapının pronaos kısmıdır. Stylobat, podyumdan yaklaşık 0.20 m kadar içeride başlamakta olup 1.33 m derinliğindedir. Podyum ile yapının ana gövdesi arasında yer alan bu kısım, kesme kireçtaşı bloklarla oluşturulmuş olup ön cephesinde alçak kabartma şeklinde çerçeve kuşağı işlidir. Merdivenin yüksekliği bu alana ulaşmadığı halde, çerçeve kuşağı profillerinin merdivenin üst kısmına denk gelen bölümde kesildiği görülür. Bu alanın işlenmemesi yapının inşa edildiği dönemde bu alanın görünmediğini gösterir. Bu durumda merdiven basamaklarında eksiklik olması muhtemeldir.

Stylobatın hemen üzerinde yapının ana gövdesinin ilk sırası yer almaktadır (Lev.15, Res.18). Bu sıra 0.49 m yüksekliğinde olup, kenarda kalan bloklarda plaster kaideler kabartma olarak işlenmiştir. 0.655 m genişliğinde olan plaster kaideler, yapının bu cephesinde, ana gövdeden yaklaşık 0.8 m kadar dışa taşkın bir kaide formu izlemektedir. Plaster kaidenin yatay profilleri her iki taraftan eşişe kadar cephe boyunca devam etmektedir. Bu sıranın tam ortasında (her iki taraftan 2.34 m) kapı eşiği yer almaktadır. Eşik, 0.45 m yüksekliğinde olup, iki bloktan oluşmaktadır. Kuzeydeki blok 1.51 m, güneydeki blok 1.24 m genişliğinde olmak üzere, eşik toplam 2.75 m genişliğindedir.

Ana gövdeyi oluşturan ikinci sıra 0.885 m yüksekliğe sahiptir. Bu sıradaki plasterlerin 0.10 m yüksekliğe kadar olan yatay profilleri her iki taraftan kapı sövelerine kadar cephe boyunca devam etmektedir.

Yapıyı tam olarak ortalayan, her biri 0.50 m genişliğindeki kapı söveleri kısmen koruna gelmiştir. Kuzey tarafta yer alan kapı sövesi 3.30 m yüksekliğinde olup yaklaşık 0.10 m kadar güneye doğru eğilmiştir. Güney taraftaki kapı sövesi ise 2.31 m yüksekliğinde olup diğer söve kadar iyi korunamamıştır.

Ana gövdenin üçüncü blok sırasında köşelerdeki plasterler devam eder ve bu sıra yaklaşık 0.435 m yüksekliğindedir. Bu sıradaki bloklar yıkımın etkisiyle nispeten daha düzensiz bir halde durmaktadır.

Batı cephede yapının koruna gelen son sırası yapının ana gövdesini oluşturan dördüncü sıradır. Yine köşelerde plasterlerin devam ettiği bu sıra 0.60 m yüksekliğinde olup, sırayı oluşturan blokların bir kısmı eksiktir.

3.3.2.2. Kuzey Cephe

Kazı çalışmaları bu cephede büyük oranda tamamlanmış ve iki adet hyposorion ortaya çıkarılmıştır (Lev.17, Res.20; Lev.18, Res.22, Çiz.3). Sadece yapının kuzeydoğusu kısmen toprak altındadır (Lev.17, Res.21). Yukarıda da bahsedildiği gibi açılan sondaj (sondaj 1) ile yapının temelini ve stereobate basamaklarının her ikisinin de görüldüğü tek cephe kuzey cephedir (Lev.9, Res.9).

Yapının temelini taş dizisinden oluştuğu arşivde yer alan raporlardan bilinmektedir¹²³. Bu temelden sonra görülen ilk stereobate basamağı 0.40 m yüksekliğinde olup, bir üstteki basamaktan 0.25 m kadar dışta durmaktadır. Üzerine podyumun oturduğu ikinci stereobate basamağı 0.30 m yüksekliğe sahip olup, podyumdan 0.30 m kadar dışta durmaktadır.

İkinci stereobate basamağının üzerine oturan podyum yukarıda da belirtildiği gibi 2.38 m yüksekliğe sahiptir. 3 kısımdan oluşan podyumun stereobate basamağının üzerine oturan ilk kısım 0.48 m yüksekliğinde olup, podyum gövdesinden 0.19 m kadar dış bükey bir profil izler. Podyumun gövde kısmını oluşturan ikinci kısım 1.405 m yüksekliğinde olup hyposorionların girişleri burada yer almaktadır. Podyum tacı ise 0.48 m yüksekliğindedir ve hyposorionların kapı lentoları üzerinde yer alan akroterler, podyum tacına taşmaktadır. Dolayısı ile hyposorionlar podyumun gövde kısmı içerisine konumlandırılmıştır (Lev.18, Çiz.3).

Hyposorionların kapı lentolarının hemen üzerinde, podyumun silmelerle ve dış sırasıyla hareketlendirilmiş olan podyum tacı yer almaktadır. Bu sıranın hemen üzerinde, yapının ana gövdesi ile podyumu ayıran, stylobatın devamındaki blok sırası yer almaktadır. Yüksekliği 0.375 m olan bu blok sırasında, alçak kabartma olarak boydan boya çerçeve kuşağı işlenmiştir (Lev.18, Çiz.3).

Daha sonra, yapının ana duvarlarının ilk blok sırası görünmektedir. 0.49 m yüksekliğindeki bu sırada, batı cephede olduğu gibi köşelerde yer alan plasterler alçak

¹²³ Sondajın içi aradan geçen zamanla kısmen toprakla dolduğu için temeli görünmemektedir.

kabartma olarak işlenmiştir. Kuzey cephenin batısında yer alan plasteri tam olarak görüyor olsak bile, doğu tarafta kalan plasterlerin bir kısmı toprak altında kaldığından bu alanda plasterlerin işlendiği, yapının ayakta kalan son iki sırasının bloklarındaki plaster kabartmalarından anlaşılmaktadır. Plasterlerin kaidelerinin işlendiği bu sırada kaidenin sahip olduğu yatay profilleri batı cephede olduğu gibi cephe boyunca devam etmektedir.

Ana gövdenin ikinci sırasının bir kısmı korunamamıştır (Lev.17, Res.21; Lev.18, Çiz.3). Bu sıra 0.885 m yüksekliğe sahip olup plasterlerin yatay profilleri, batı cephenin aksine sıra boyunca devam etmeyip sadece plasterler ile sınırlandırılmıştır. Roma Dönemi'nde ön cephenin daha özenli yapılması, buna karşın yan ve arka cephelerin yarı işli ya da kabaca bırakılması rastlanılan bir durumdur. Fakat bu mezar yapısında diğer uzun yan cephe olan güney cephede bu sıraya tekabül eden bloklarda bahsi geçen profillerin cephe boyunca devam ettiği görülmüştür. Dolayısı ile mezar yapısının uzun yan cephelerinde bu anlamda bir farklılık görülmektedir.

Ana gövdesinin üçüncü sırası 0.435 m yüksekliğindedir. Bu blok sırasının köşe bloklarında yine plaster kabartmaları yer almaktadır. Bu sıra da tam anlamıyla korunamamıştır (Lev.17, Res.21; Lev.18, Çiz.3).

Bu cephede yapının koruna gelen son sırası yapının ana gövdesini oluşturan dördüncü sıradır. Bu sıra 0.60 m yüksekliğinde olup, gövde blokları çoğunlukla eksiktir.

3.3.2.3. Güney Cephe

Kuzey cephe kadar olmasa da kazı çalışmaları ile büyük oranda açığa çıkarılmıştır (Lev.19, Res.23-24). Bu cephenin batı kısmında, yapının ikinci stereobate basamağı az da olsa görülmektedir (Lev.16, Res.19; Lev.20, Çiz.4). Podyumun 0.48 m yüksekliğindeki ilk sırası ise güney cephenin batı kısmındaki tek blokta görülmektedir. Bu sıranın üzerinde yer alan ve podyumun gövdesini oluşturan, 1.405 m yüksekliğindeki ikinci kısımda yine kısmen toprak altında olup, bu sırada podyum gövdesinin batı taraftan ilk 6 blok sırası görülmektedir. Bu sıranın üzerinde podyumun en üst kısmını oluşturan, 0.48 m yüksekliğindeki silmeli ve dış sıralı podyum tacı yer almaktadır. Bu alanın da, bir kısmı yine toprak altında kalmış olmakla birlikte güney cephenin batı tarafından ilk 6 bloğu görülmektedir. Hemen üzerinde yer alan stylobat ve onun devamı olan 0.375 m yüksekliğindeki blok sırası üzerinde, batı ve kuzey cephede

olduğu gibi çerçeve kuşağı alçak kabartma olarak işlenmiştir. Yalnız bu kuşak, stylobat bloğunda, blok sınırları içerisinde bir kaide gibi işlenmiş olup yanında yer alan bloklarda çerçevenin üst sınır çizgisi cephe boyunca devam etmiştir. Yapının ana gövdesi ile podyumu birbirinden ayırmış olan bu sıranın da bir kısmı toprak altında olup, güney cephenin batı kısmından ilk 8 bloğu gün yüzüne çıkarılmıştır.

Yapının ana gövdesini oluşturan ilk sıra 0.49 m yüksekliğindedir. Cephenin doğu kısmındaki son bloğun bir kısmı dışında bu sıra tümüyle açığa çıkarılmıştır. Her iki uçta da plaster kaideler yine alçak kabartma olarak işlenmiştir. Plaster kaidenin yatay profilleri batı ve kuzey cephede olduğu gibi yine cephe boyunca devam etmektedir.

Ana gövdenin ikinci sırası 0.885 m yüksekliğindedir. Plasterlerde sütun kaidesinin ve sütun gövdesinin bir kısmının işlendiği bu sırada, sütun kaidesini temsil eden kısmın yatay profilleri cephe boyunca devam etmektedir. Yukarıda da bahsedildiği üzere kuzey cephede bu profiller sadece plasterlerin sınırları içerisinde kalmış ve cephe boyunca devam etmemiştir.

Ana gövdenin üçüncü sırası 0.435 m yüksekliğindedir. Köşelerde plasterlerin devam ettiği bu blok sırasının tamamı kazı çalışmalarında açığa çıkarılmıştır.

Ana gövdenin dördüncü sırası cephenin koruna gelen son duvar sırasıdır. 0.60 m yüksekliğindeki bu sırada yer alan gövde bloklarının bir kısmı eksiktir.

3.3.2.4. Doğu Cephe

Mezarın arka cephesi olan doğu cephede, yapının ana duvarından 1.20 m seviyesine kadar inildiği ve yüksek toprak kesiti nedeni ile eğimli araziden gelebilecek yağmur sularından yapıyı korumak adına çalışmanın bu şekilde sonlandırıldığı arşivde yer alan raporlarda kaydedilmiştir.

Bu cephede yapının ana gövdesini oluşturan 2. sıraya ait bloklar yaklaşık 0.15 m kadar görülebilmektedir. Bu sıranın üzerinde yer alan ve yapının ana gövdesini oluşturan gövde bloklarının, 43.5 cm yüksekliğindeki 3. sırası ve 0.60 m yüksekliğindeki 4. sırası görülmektedir (Lev.20, Res.25, Çiz.5).

Bu cephedeki gövde bloklarının diğer cephelere kıyasla daha kaba bir işçiliğe sahip olduğu ve yapının her üç cephesinde de işlenmiş olan plasterlerin işlenmediği görülmektedir.

3.3.3. İç Mekan

3.3.3.1. Ana Mezar Odası/Cella

M58 mezarının cellasına, batı cephede yer alan 8 basamaklı merdiven ile ulaşım sağlanmaktadır. Cella içerisinde koruna gelen, yapının gövde duvarları kuzey, doğu ve güney taraflarda en yüksek yerlerden 1.91 m, kapı sövelerinin yer aldığı batı tarafta ise en yüksek yerden 2.03 m dir (Lev.14, Pl.8; Lev.21, Res.26).

Cella zemini kesme kireçtaşı bloklardan oluşturulmuştur. Zemin üç yerden tahribata uğramış olup kaçakçılar tarafından delinmiştir (Lev.21, Res.27). Zemindeki ilk delik kapı eşiğinin yaklaşık 1.00 m ilerisinde, cella içerisinde yer alan ve cellayı at nalı şeklinde dolanan podyumun kuzey tarafında, hemen bitişiğindedir. Bu alandaki zemin blokları eksik olduğundan, bu zemin bloklarının oturduğu, yine kireçtaşı bloklardan oluşturulmuş alt zemin görünmektedir. İkinci tahribat, eşik bloğunun yaklaşık 3.50 m. ilerisinde, podyumun güneyde yer alan kısmına bitişik konumdadır. Bu kısımda yer alan delik alt katta yer alan 2. hyposoriona açılmaktadır.

Üçüncü tahribat ise podyumun doğu kısmına bitişik başlar ve yaklaşık 1.50 m genişliğinde, 1.20 m uzunluğundadır. Bu alan ise, alt katta yer alan 1. hyposoriona açılmaktadır.

Cella zemini üzerine oturan podyumlar 0.50 m yüksekliğindedir. Ön kısımları profilli olan bu podyumların üzerlerine gelen fil ayakları ve bu ayaklar üzerinde yükselen payeler, mezar odasını bölerek lahit nişleri oluşturmaktadır. Kuzey tarafta iki, güney tarafta iki ve doğu tarafta bir tane olmak üzere toplam 5 adet lahit nişi bulunmaktadır. Cellanın uzun kenarlarında yer alan lahit nişleri yaklaşık 2.90 m genişliğinde, 1.80 m derinliğinde olup merkezde yer alan (doğudaki) lahit nişi yaklaşık olarak 3.25 m genişliğinde, 1.30 m derinliğindedir. Lahit nişlerini oluşturan, bu payeler karşılıklı olarak simetrik bir düzen arz etmektedir.

Kalınlığı kuzey ve güney uzun yanlarda 0.76 m., doğu tarafta 0.825 m, batı tarafta yaklaşık 0.90 m kalınlığında olan duvarlar, cellanın iç kısmında yer alan payelerle birleşmektedir. Cella içerisinde, at nalı şeklinde devam eden podyumların üzerlerine konumlandırılmış olan bu payelerden, toplam 6 adet bulunmaktadır. Paye blokları, yapının ana duvarını oluşturan bloklar ile aynı yükseltideki bloklarla inşa

edilmiştir. Batı tarafta yer alan payelerin, en altta yer alan profilli blokları yapının batı duvarına bitişiktir. Fakat ikinci ve üçüncü sırada yer alan bloklar daha uzun tutularak yapının aynı zamanda batı duvarını oluşturmuştur. Dolayısı ile yapının batı duvarına bitleştirilmiş bağımsız bloklar olmadıkları için yapının batı duvarı, diğer duvarlara nispeten daha kalındır (Lev.14, Pl.8). Bu nedenle kapı sövelerinin hemen yanında yer alan ve hem yapının batı tarafında ana gövde duvarının bir parçası olan, hem de batıdaki payelerin ön kısmını oluşturan ikinci ve üçüncü sıradaki bu bloklar “L” şeklinde kesilmiştir (Lev.22, Res.28, Çiz.6).

Batıdaki payelerin yaklaşık 2.90 m doğusunda, yapının uzun kenarlarını ortalamayan, karşılıklı iki paye daha yer almaktadır. Alttaki profilli blokları 0.92 m genişliğinde, 1.35 m derinliğinde olan bu payeler 0.70 m. genişliğinde 1.25 m derinliğindedir (Lev. 23, Çiz.7-8; Lev.24, Res.29). Ortadaki payelerin yaklaşık 3.00 m doğusunda, kısa yüzleri yapının doğu duvarına, uzun yüzleri yapının uzun duvarlarına (kuzey ve güney) bitişik halde iki karşılıklı paye daha bulunur (Lev.24, Res.29). Bu payeler ise 0.90 m genişliğinde, 1.25 m derinliğindedir (Lev.24, Çiz.9).

Yapı içerisinde duvarlara bitişik nizamda yerleştirilmiş olan bu payeler cella içerisinde lahit nişleri oluşturarak yapı içerisinde ayrı alanlar oluştururken aynı zamanda üst yapının ana duvarlara vereceği yükü dağıtmak için kullanılmış olan önemli birer statik unsurdur. Bu nedenle eşit aralıklarla duvarlara bitleştirilerek yapılmışlardır.

3.3.3.2. Yapının Kuzey Doğusunda Yer Alan Hyposorionlar

M58 mezarının kuzeydoğu tarafında, podyum içerisine yerleştirilmiş iki hyposorion yer almaktadır. Bunlardan ilki (doğuda olanı) 1 numaralı hyposorion, diğeri ise 2 numaralı hyposorion olarak adlandırılmıştır (Lev.25, Pl.9; Lev.26, Res.30). Her iki hyposorion da yapının podyumunun içinde yer almakta olup kuzey-güney doğrultuludur.

3.3.3.2.1. 1 Numaralı Hyposorion

1 numaralı hyposorionun girişi, kuzey cephenin doğusunda, kazı çalışmalarında açığa çıkarılmış alanın yaklaşık 0.50 m kadar güneyinde yer almaktadır (Lev.18, Çiz.3; Lev.26, Res.30) . Hyposoriona girişi sağlayan kapı 0.66 m genişliğinde, 0.90 m yüksekliğindedir (Lev.26, Res.31).

Mezar odası genel olarak 6.25 m uzunluğunda ve yaklaşık 2.30 m genişliğinde olup tavan yüksekliği 1.93 metredir. Mezar odasının kazı çalışmaları sırasında, içinin yüksek bir seviyeye kadar dolgu toprak ile dolu olduğu belirtilmiştir. Çalışmalar tamamlandığında, 1 numaralı hyposorionun zemininde, odanın batı duvarının önünde bir kısmı korunmuş tuğla zemin döşemesi tespit edilmiştir (Lev.25, Pl.9). Bu tuğla zemin ile kireçtaşı zemin bloklarının arasında ince bir toprak tabaka olduğu gözlemlenmiştir. Tuğla zemin, kazı çalışmalarından sonra belgelenerek kaldırılmış olduğundan günümüzde mezar odasının kireçtaşı zemin bloklarını görülmektedir.

Kapıdan girildiğinde öncelikle 1.20 m genişliğinde bir alan 1.33 m güneye doğru devam etmektedir. Daha sonra hyposorionun doğu duvarı 1.10 m doğuya doğru genişler ve 3.46 m güneye doğru devam ederek yine 1.10 m içeri doğru (batıya) girer. Böylece odada dörtgen bir alan oluşturulmuştur. Daha sonra 1.10 m batıya devam eden bu duvar 1.45 m güneye doğru ilerleyerek batıya döner. 1.17 m sonra ise kuzeye doğru 6.25 m uzunluğundaki batı duvar ile birleşir (Lev.25, Pl.9).

Girişin hemen karşısında 1.17 m genişliğinde, 1.45 m derinliğindeki dörtgen dar alanda iki duvar arasına, 0.14 m kalınlığında, 1.17 m genişliğinde tek parça kireçtaşı bir blok konularak bu alanda bir tekne oluşturulmuştur (Lev.24, Çiz.9; Lev.25, Pl.9; Lev.27, Res.33). Teknenin arka kısmı 0.63 m yüksekliğinde (teknenin yüksekliği ile aynı yükseklikte) olup, mezar odasının güney duvarına bitişik halde, tuğla ve harç ile tamamlanmıştır (Lev.27, Res.34). Bu tuğla ve harçla tamamlanmış olan arka kısımda, mezar odasının güney duvarına bitişik halde 0.14 m kalınlığında, 0.43 m genişliğinde bir blok taş daha yer almaktadır (Lev.23, Çiz.7; Lev.27, Res.33). Bu alan, mezar odasının içerisinde ayrıca oluşturulmuş bir defin alanıdır. Bu alana, teknenin üzerine uygun ölçülerde bir kapak yerleştirilmiş olmalıdır. Çünkü teknenin arka kısmında yer alan ve teknenin ölçüsüne kesilmiş blok taş, teknenin üzerine yerleştirilecek olan kapağı desteklemek için yerleştirilmiş bir destek taşıdır. Bu uygulamayı Perge kentinin Batı Nekropolisinde yer alan parsel 169 sınırları içerisindeki ev tipi mezarlardan olan M2 kodlu mezar yapısında da görmekteyiz. M2 mezar yapısının içerisindeki üzeri kemerli arcasoliumların güneyde ve doğuda olanlarının ön kısımlarına yerleştirilen kireçtaşı bloklarla bu alanda bir tekne oluşturulmuş ve bu teknenin üzerine bir kapak

kapatılarak lahit bu şekilde oluşturulmuştur¹²⁴. Benzer bir uygulama Neopolis nekropolünde yer alan 2 numaralı oda mezar içerisinde de görülmektedir¹²⁵.

M58 Mezarının 1 numaralı hyposorionunun içerisindeki teknenin arka kısmının hemen üzerinde, 0.73 m genişliğinde ve 1.30 m yüksekliğinde (teknenin üst kısmından tavana kadar), yaklaşık 0.12 m kalınlığındaki düzgün tıraşlanmış bir blok daha yer almaktadır (Lev.27, Res.33). Bu bloğun, teknenin arka kısmını oluşturan tuğla ve harçla oluşturulmuş alanın üzerine ve güney duvara harçla bağlandığı görülmektedir. Esasen bir mezar steli izlenimi veren bu bloğun, üzerinde herhangi bir şey yer almamaktadır. Güney duvara harçla bağlanan blok, tuğla ile yapılmış olan teknenin arka kısmının üzerine yerleştirilmiştir.

Hyposorion içerisindeki teknenin ebatları göz önüne alındığında, yetişkin bir birey için oldukça küçük bir alan olduğu görülmektedir. Tekne içerisindeki defin şekli bilinmemekle birlikte, kremasyon ile ilgili bir bulgu olmadığından, bu alanın bir çocuk için yapılmış olması muhtemeldir.

Hyposorion duvarlarında yapının tümünde olduğu gibi kireçtaşı malzeme kullanılmıştır. Yüksekliği toplam 1.93 m olan duvarlar 4 sıradan oluşmakta olup, tavanın hemen altındaki en üst sıradaki bloklar “S” şeklinde bir profil izlemektedir. Mezar odasının duvarlarının, köşe kısımlarında monoblok kullanılmış ve bu bloklar “L” şeklinde kesilmiştir.

Hyposorionun tavanında, cellanın zemininin kaçakçılar tarafından delinmesi ile oluşmuş bir delik yer almaktadır (Lev.27, Res.35). Soyguna uğramış olan mezar yapısının hyposorionlarında kaçakçıların gözünden kaçan birkaç eser kazı çalışmaları ile gün yüzüne çıkarılmıştır.

1. Hyposorion içersinde, mermer lahit parçaları, az sayıda seramik buluntu (unguentarium, kandil, maşrapa, kase, kapak), 7 adet sikkeler, 1 adet bronz çan, 1 adet bronz obje ve 1 çift altın küpe bulunmuştur. Ayrıca mezar odası içerisindeki dolgu topraktan seramik parçaları, cam parçaları, kurşun levha parçaları, mermer lahit parçaları ve dağınık halde iskelet parçalarının bulunduğu bilinmektedir.

¹²⁴ Bkz. Özdzibay, 2001: 61, Lev.XXVII, Res.1, Res.2, Lev.XXVIII, Res.1.

¹²⁵ Ayşe Avli, *Neopolis Nekropolünden İki Oda Mezar ve Buluntuları*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 2020, s.310, Res.29-30.

Mezar odasının içerisinde ele geçen lahit parçaları, dolgu toprağın üst kotlarından geldiği için, bu lahit parçalarının cella da yer alan lahitlere ait olması olasıdır. Ayrıca kazı çalışmaları sırasında ele geçen iskelet parçalarının dolgu toprak içerisinde dağınık halde bulunduğu belirtilmiştir. Bu nedenle hyposorion içerisinde tam olarak nasıl bir defin gerçekleştirdiklerini ne yazık ki bilememekteyiz. Ele geçen iskelet parçaları olasılıkla hyposoriona defnedilmiş olan bireylere aittir. Hyposorionun içi, kazılar sırasında dolgu toprak ile dolu olduğundan antik dönemde yapılmış bir soygun, iskelet parçalarının dolgu toprak içerisinde dağınık halde bulunmasına neden olmuş olabilir. Çünkü modern dönemde içi dolgu toprakla dolu olan ve girişi kapalı olan bir hyposoriona tavandaki açıklıktan girilerek zemine kadar inilmesi mümkün değildir. Bu durumda antik dönemde kapıdan girilerek bu alan talan edilmiş olmalıdır.

Belirtmek gerekir ki hyposorionun içerisinde oluşturulan, dörtgen niş alanı, lahit koymak için oldukça uygun bir alandır (Lev.25, Pl.9). Hyposorionda böyle bir alan oluşturulmuşken muhtemelen bu alana direkt defin yapılmamıştır. İskelet parçalarının hyposorion içerisinde dağınık olarak bulunmasının sebebi, antik dönemde, içerideki lahitlerin talan edilmesi, ya da basit ahşap sanduka içerisinde defin yapılmış olması olabilir. Bu durumda organik malzeme zamanla yok olacağından sadece kemiklerin korunmuş olması muhtemeldir. Dolayısıyla defin tarzı için net bir şey söylemek mümkün görünmemektedir.

3.3.3.2.2 2 Numaralı Hyposorion

2 numaralı hyposorionun girişi, 1 numaralı hyposorionun 1.24 m batısında yer almaktadır (Lev.25, Pl.9; Lev.26, Res.30). Hyposoriona girişi sağlayan kapı 0.66 m genişliğinde ve 0.90 m yüksekliğindedir (Lev.28, Res.36). Diğer hyposorionda olduğu gibi kapının kendisi günümüze ulaşmamıştır.

6.15 m uzunluğunda ve yaklaşık 2.30 m genişliğinde olan hyposorionun, tavan yüksekliği 1.93 metredir. 1 numaralı hyposorionun aynalanmış planına sahip olan bu hyposorionun, zemini kireçtaşı bloklardan oluşmaktadır. Mezar odasının batı duvarı her iki taraftan 1.17 m kadar batıya doğru genişletilerek diğer hyposorionda olduğu gibi 3.45 m genişliğinde dörtgen bir alan oluşturulmuştur (Lev.28, Res.32).

Mezar odasının zemini üzerinde in situ halde, odanın batı duvarına harç ile bağlanmış dörtgen formlu zemin tuğlaları yer almaktadır. Bu taban tuğlaları üst üste üç

sıra olup harçla birbirlerine bağlanmışlardır (Lev.28, Res.38). Kazı çalışmaları sırasında yığma toprak içinden çok sayıda tuğla çıktığı bilinmektedir. Mezar odasının kireçtaşı zemininde yer yer harç kalıntılarının olduğu göz önüne alındığında, bu hyposorionun tabanının da diğeri gibi pişmiş toprak tuğlalar ile döşendiği anlaşılmaktadır.

1 numaralı hyposorionda olduğu gibi 2 numaralı hyposorionun tavanında da kaçakçıların cella zeminini delmesi ile oluşan bir delik yer almaktadır (Lev.28, Res.39). Arşivde yer alan kazı raporlarında, mezar odasının içerisinden modern demir kriko ve poşet parçalarının çıktığı belirtilmiştir. Böylece modern dönem soygunu somut bir şekilde ispatlanmıştır.

Bu hyposorionda diğer hyposoriona nispeten daha az sayıda buluntu ele geçmiştir. İçeride mermer lahit parçaları, az sayıda pişmiş toprak buluntu (unguentarium, tezgah ağırlığı), kapı aksamı, demir çiviler, 1 adet altın küpe, 2 adet altın+gümüş kolye ucu bulunmuştur¹²⁶. Ayrıca dolgu toprak içerisinde dağınık halde iskelet parçalarının ele geçtiği bilinmektedir.

Mezar odalarındaki dolgu toprak tabakaları, kaçak kazıcılar tarafından alt üst edilmiştir. Ayrıca her iki mezar yapısında ele geçen lahit parçalarının dolgu toprağın üst kotlarında ele geçtiği raporlarda belirtilmiştir. Bu nedenle diğer hyposorionda olduğu gibi, buradaki lahit parçalarının da cellaya ait olması ve tavanda yer alan kaçak kazı deliğinden içeri düşmüş olması ihtimal dahilindedir. Defin işleminin ne şekilde yapıldığı net olarak bilinmemekle birlikte, 1 Numaralı hyposorionda olduğu gibi bu hyposorionda da duvarların genişletilmesi ile oluşturulmuş dörtgen bir alan yer almaktadır ve bu alana bir lahdin konulmuş olması muhtemeldir (Lev.25, Pl.9). Hyposorionlarda ele geçen iskelet parçaları (muhtemelen) antik dönemde talan edilmiş olan bir lahdin içinden olabileceği gibi, ölen bireyler cella içerisine direkt konulmuş ya da zamanla yok olacak organik bir malzeme olan ahşap sandukalar içerisinde yer almış olabilirler. 1 Numaralı hyposoriondan farklı olarak bu hyposorionda blok taşla oluşturulmuş bir tekne yer almaz.

¹²⁶ Buluntular için bkz. Bölüm 4.

3.3.4. Yapı Elemanları

3.3.4.1. İn Situ Yapı Elemanları

3.3.4.1.1. Podyum

2013 yılında yürütülen kazı çalışmalarında yapının zemin seviyesine kadar açılan kuzey tarafındaki sondajdan (sondaj 1) yapının taş dizisinden oluşan temeline ve iki adet stereobate basamağına ulaşıldığını belirtmiştik (Lev.9, Res.9). Bu basamakların üzerinde, üst basamağın 30 cm kadar gerisinde durmaktadır. 238 cm yüksekliğe sahip olan podyum 3 kısımdan oluşmaktadır. Topuk profilli ilk kısım stereobate basamaklarının üzerine oturur ve 48 cm yüksekliğindedir (Lev.16, Res.19).

İkinci kısım 140.5 cm yüksekliğe sahip olup hyposorionları içine alan gövde kısmıdır. Podyumun en üst kısmını oluşturan podyum tacı ise 48 cm yüksekliğe sahip olup silmelerle ve diş sıralarıyla hareketlendirilmiştir.

Podyumun tamamı in situ halde korunmuştur. Batı cephede yapıya geç dönemde eklenmiş olan havuz yapısı ve künk, güneybatı tarafta podyumun kaide profilli en alt kısmını biraz kapatmaktadır. Bu alanda podyumun en alt kısmının sadece köşesi görülebilmektedir (Lev.16, Çiz.2, Res.19). Bunun dışında batı cephede merdiven arası hariç olmak üzere podyumun en alt kısmı tamamen görülememektedir. Merdivenin arasında kalan podyum blokları, merdiven nedeni ile görülemeyeceğinden, daha kaba bir işçiliğe sahip olup anathyrosislidirler (Lev.15, Res.18, Çiz.1). Bu uygulama aslında yapı elemanlarının birbirine daha sağlam bir şekilde bağlanması için yapılan bir uygulamadır. Dolayısı ile anathyrosislerin, blokların diğer bloklarla birleştiği cephelerinde uygulanması beklenir. Dolayısı ile zaten görünmeyecek bir alan için kullanılan bu blokların neden kenarlarının düzgün tıraşlandığı ve tamamının neden bosajlı bırakılmadığı akla gelen bir sorudur. Bu durumda hali hazırda elde olan bloklar kullanılmış olabileceği gibi, bu alanda kript o bir hyposorionun olabileceği ve bu cephenin sonradan tekrar düzenlenerek bu hyposorionun kapatılmış olabileceği de akla gelmektedir. Bu durumda podyumun gövde kısmını oluşturan bloklar, bu hyposorionun kapanması için bir kapak taşı gibi konulmuş olabilir. Hyposorionların alan planına bakılacak olursa, batıda yer alacak ekstra bir hyposorion için yeteri kadar alan mevcuttur (Lev.25, Pl.9). Bu durumda yapının batı cephesinde sonradan farklı bir

düzenlemeye gidilmiş olabilir. Fakat bu konu için bağlayıcı bir şey söylemek pek mümkün olmayıp, M58 mezarının kazısının tamamlanması ve özellikle merdiven arasında kalan kısmın temizlenmesiyle, konu için daha açık bir fikir belirtmek mümkün olacaktır.

Kuzey cephenin kazısı büyük oranda tamamlanmış olduğundan podyumda büyük oranda görülememektedir. Sadece bu cephenin doğu tarafının bir kısmı toprak altında olduğundan yapının kuzeydoğusunda kalan küçük bir alan görünmemektedir (Lev.18, Res.22, Çiz.3).

Güney cephede kazı çalışmaları kademeli basamaklar şeklinde yapılmış olduğundan bu cephede, podyumda bu kademeli toprağın izin verdiği ölçüde görülmektedir (Lev.19, Res.23, Lev.20, Çiz.4). Güneybatı köşede, podyumun en alt kısmının tek bir bloğu kısmen görünürken, podyum gövdesinin altı bloğu görülmektedir. Silmelerle ve dış sıraları ile hareketlendirilen podyum tacının, güneybatı taraftan 6 bloğu görülmekte olup, devamındaki bloklar yine kademeli toprak seviyesi nedeniyle görülememektedir.

Doğu cephenin kazı çalışmaları büyük oranda yapılmadığından, bu cephede podyum hiç görünmemektedir (Lev.20, Res.25, Çiz.5).

3.3.4.1.2. Stylobat

Stylobat, düzgün kesilmiş kireçtaşı bloklardan oluşmaktadır. Güneybatı köşede yer alan kenet deliği, stylobat bloklarının da, kenetlerle birbirlerine bağlanarak sağlamlaştırıldığını göstermektedir (Lev.29, Res.53). Ön cephesinde, alçak kabartma şeklinde çerçeve kuşağı işlidir (Lev.29, Res.40; Lev.16, Çiz.2) ve bu kuşak ön ve yan cepheler boyunca devam etmektedir. Fakat, batı cephede yer alan çerçeve kuşağının merdiven hizasında kalan kısımları işlenmemiş ve burada bulunan bloklarda çerçeve kuşağı kesintiye uğramıştır (Lev.29, Res.40; Lev.16, Çiz.2).

3.3.4.1.3. Ana Duvarlar

Yapının ana gövdesini oluşturan duvarlar kısmen in situ halde koruna gelmiştir. Koruna gelen duvarlar yapının ana gövdesinin ilk 4 sırasını oluşturmaktadır. En üst sırada yer alan bazı gövde bloklarında eksikler mevcuttur (Lev.14, Çiz.2; Lev.17, Res.20; Lev.18, Çiz.3; Lev.19, Res.23; Lev.20, Çiz.4-5, Res.25)

Stylobatın hemen üzerinde, yapının ana gövdesini oluşturan 49 cm yüksekliğindeki ilk blok sırası yer almaktadır (Lev.15, Res.18). Üzerinde yer alan ikinci sıra ise 88.5 cm yüksekliğindedir. Ana gövdenin üçüncü blok sırası 43.5 cm yüksekliğinde olup, koruna gelen son sıra ise 60 cm yüksekliğindedir. Dolayısı ile yapının ana gövdesini oluşturan duvarların yüksekliği en yüksek yerden 241 cm dir .

Duvar kalınlıkları kuzey ve güney uzun yanlarda 80 cm, doğu (arka) tarafta 82.5 cm olup batı (ön) tarafta yaklaşık 90 cm dir. Bu duvarlar cellanın iç kısmında yer alan, fil ayakları üzerinde yükselen kuzey-güney doğrultulu 6 adet paye ile birleşmektedir (Lev.14, Pl.8; Lev.21, Res.26).

3.3.4.1.4. Plasterler

Yapının batı, kuzey ve güney cephelerinde, ana gövdeye ait köşe blokları üzerinde plaster yer almaktadır (Lev.14, Çiz.2; Lev.17, Res.20; Lev.18, Çiz.3; Lev.19, Res.23; Lev.20, Çiz.4). Bu plasterler alçak kabartma olarak işlenmiş olup yapının ana gövdesini oluşturan ilk sırada kaide kısmı yer alır. Genişliği 65.5 cm olan bu plaster kaideleri batı cephede, kuzey cephenin kuzeybatısında ve güney cephenin güneybatısında (ön cephe ve yan cephelerin ön cepheye yakın kısımlarında) ana gövdeden yaklaşık 8 cm kadar dışa taşkın bir profil göstermektedir. Yapının arka cephesi olan doğu cephede ise plaster yer almamaktadır (Lev.20, Res.25, Çiz.5). Hatta buradaki duvar blokları diğer cephelere nispeten düzgün tıraşlanmamış olup daha kaba bir işçiliğe sahiptirler.

3.3.4.1.5. Kapılar

M58 mezar yapısının üç kapısı bulunmaktadır. Bunlardan ilki cellanın, diğer ikisi ise hyposorionların kapılarıdır. Üçünde de kapının kendisi yerinde yoktur. Hyposorionların kapı söveleri ve lentoları koruna gelmişken, cella kapısının sadece söveleri koruna gelmiştir. Kapılar soygunlar nedeni ile günümüze ulaşamamış olabileceği gibi ahşaptan yapılmış ve bu durumda organik malzeme korunamamış olabilir.

Cellanın kapısı batı cephede yer almakta olup mezar yapısını tam olarak ortalamaktadır (her iki taraftan 234 cm) (Lev.15, Res18, Çiz.2). 50 cm genişliğindeki kapı sövelerinden güney tarafta olan 330 cm, kuzey tarafta olan ise 231 cm

yüksekliğinde (kırık) olup iki söve arası mesafe 175 cm dir. Söveler 45 cm yüksekliğinde, 275 cm genişliğindeki kapı eşiği üzerinde durmaktadır. İki parçadan oluşan eşik taşının her iki tarafında 14.5x17.5 cm ebatlarında dörtgen formda kapı kanatlarının oturma yuvarı yer almaktadır (Lev.30, Res.43) . Bu iki oturma yuvasının ortasında ise 16.5x8.5 cm ebatlarında bir oturma yuvası ve 5.1x4.7 cm ebatlarında kilit yuvası yer almaktadır (Lev.30, Res.43). Yapının kapısı günümüze ulaşmamış olsa da eşik taşının üzerinde yer alan oturma ve kilit yuvalarından yapının çift kanatlı bir kapıya sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Hyposorionların kapıları İon tarzda inşa edilmiştir (Lev.18, Çiz.3; Lev.26, Res.30; Lev.30, Res.44). Her iki kapının da kapı söveleri ve lentosu silmelerle hareketlendirilmiş olup, kapının her iki tarafında sarmal konsollar ve bu konsolların üzerlerinde palmetler yer almaktadır. 1. Mezar odasının kapısı ile birebir aynı bezemelere sahip olmakla birlikte, 2 numaralı hyposorionun sarmal konsolları 1 numaralı hyposorionunkilerden yaklaşık 5 cm kadar daha kısa ve yaklaşık 2.5 cm kadar daha dardır. Her iki hyposorion kapısının kapı söveleri 30 cm genişliğinde, 90.5 cm yüksekliğinde olup, lentoları 50 cm yüksekliğindedir. 1 numaralı hyposorionun kapı lentosu 165 cm genişliğinde, 2 numaralı hyposorionun kapı lentosu ise 161 cm genişliğindedir. Her iki hyposorionun girişi 66 cm genişliğinde, 90 cm yüksekliğindedir. İkisinin de kapı lentolarının üst kısımlarında birbirlerine simetrik duran ikişer akroter yer almaktadır.

1 numaralı hyposorionun kapı lentosunun batı köşesinde dairesel mil yuvası ve aynı aksta, eşik üzerinde dörtgen oturma yuvası bulunmaktadır (Lev.30, Res.45). Üst mil yuvasının içerisinde yer alan metal parça in situ halde korunmuştur. Kapının doğu sövesinin gövdesinde ise kilit yatağı yer almaktadır. Elimizdeki bu verilerden kapının tek kanatlı içeri doğru açılan bir kapı olduğu anlaşılmaktadır.

2 numaralı hyposorionda da diğer hyposorionda olduğu gibi kapı lentosunun batı köşesinde dairesel mil yuvası ve aynı aksta eşik üzerinde dörtgen oturma yuvası ve kapının doğu sövesi üzerinde üst üste iki adet kilit yatağı yer almaktadır (Lev.30, Res.46). Bu durumda hyposorionların kapıları aynı tarzda tasarlanmış olup 2 numaralı hyposorionun kapısı da tek kanatlı ve içeriye doğru açılan bir kapıdır.

Kazı çalışmaları sırasında 2 numaralı hyposorion içeriden demir çiviler bulunduğu ve sayılarının zemine yaklaştıkça arttığı belirtilmiştir. Ayrıca, kapı aksamı olabilecek demir parçaların bulunduğu bilinmektedir. Bu durumda hyposorion kapılarının ahşap olma ihtimali yüksektir.

3.3.4.1.6. Merdiven

Mezar yapısının batı cephesinde, yapıya asimetrik şekilde konumlandırılmış 8 basamaklı bir merdiven yer almaktadır (Lev.15, Res.18, Çiz.1; Lev.16, Çiz.2). Cellaya ulaşımı sağlayan bu merdiven, 240 cm yüksekliğinde olup 350 cm genişliğindedir. Mezar yapısının cella kapısı yapıyı tam olarak ortalamışken, bu alana ulaşımı sağlayan merdivenin kapıyla aynı aksta konumlandırılmayıp asimetrik bir düzen göstermesi dikkat çekicidir. Merdivenin yerleştirilme sistemine bakıldığında, yapının var olan düzenine göre basamakların şekillendirilerek yapıya harçla bağlandığı görülmektedir (Lev.31, Res.47). Özellikle merdivenin üst basamaklarına bakıldığında, bu kısmın yapının podyum tacındaki silmeli dış sıralı alana göre kesilerek şekillendirildiği görülmektedir (Lev.31, Res.47). Dolayısıyla merdiven yapıya sonradan eklenmiş olmalıdır. Ayrıca merdivenin güneyde yer alan basamak bloklarının, daha önce bahsettiğimiz lahit ve sunak için ayrıca yapılmış olan 33 cm yüksekliğindeki kireçtaşı zemine bastığı ve merdivenin bu seviyede başladığı görülmektedir (Lev.15, Çiz.1; Lev.49, Res.61). Bu durum, merdivenin lahit ve sunak düzenlemesinden sonra yapıya eklendiğini göstermektedir. Bu nedenle merdivenin yapıyı ortalaması mümkün olmamış ve lahit ve sunağa göre konumlandırılmış olmalıdır.

Fakat yapı en başından merdivenli tasarlanmıştır. Çünkü her ne kadar merdiven basamaklarının koruna gelmiş olan kenar bloklarının kesilerek, yapının podyum tacı profillerine göre şekillendirildiği görülse de, merdiven arasında kalan kısımların bosajlı bırakılması bu alanın zaten merdivenle kapalı olacağını ve ekstra işçilikle uğraşılmadığını göstermektedir (Lev.31, Res.48; Lev.16, Çiz.2). Ayrıca stylobatın ön cephesinde de merdivenin hizasındaki alanda çerçeve kuşağı profillerinin kesilmesi, yapının en baştan beri iki katlı planlanmış olduğunu göstermektedir (Lev.29, Res.40; Lev.16, Çiz.2). Bu durumda yapının üst katının sonradan yapılmış olması ve merdivenin de belki bu nedenle sonradan eklenmiş olması ihtimal dışıdır.

Yukarıda stylobatın ön cephesinde çerçeve kuşağı profillerinin merdivenin hizasında kesildiğinden bahsetmiştik. Dolayısı ile bu alan görülmemekte olan bir alandır. Fakat merdivenin stylobata ulaşacak bir yüksekliğe sahip olmadığı görülmektedir (Lev.29, Res.40; Lev.16, Çiz.2). Dolayısıyla merdiven, orijinal halinde bu alanı da kapatacak yükseklikte inşa edilmiş olmalıdır. Yani merdiven basamaklarında eksiklik vardır. Elbette zaman içerisinde bu malzemeler farklı yerlerde kullanılmak üzere taşınmış olabilir.

Merdivenin orijinal yüksekliği göz önüne alındığında, stylobatın, cephesi işlenmemiş bloklarından bir tanesinin (kuzey tarafta kalan basamakların hemen üzerine denk gelen blok) işlenmemiş kısmının yaklaşık 50 cm kadar merdivenin dışında kaldığı görülmektedir (Lev.29, Res.41; Lev.16, Çiz.2). Muhtemelen merdivenin kuzey basamaklarının 50 cm kadar daha güneyde olması planlanmış, fakat sunağın konumu buna izin vermemiştir (Lev.14, Pl.8). Sonuç olarak, batı cephede bu işlenmemiş alan açıkta kalmıştır.

Merdivenin orta kısmı günümüze ulaşamamış olup, sadece yan taraflarda yer alan basamakların oturduğu strüktürler korunmuştur. Ayrıca merdivenin orta kısmının basamakların desteklenmesi için moloz malzemeye doldurulduğu gözlemlenmiştir (Lev.31, Res.48).

3.3.4.2. Ex Situ Yapı Elemanları

Yapının çevresinde bulunmuş olan ex situ yapı elemanlarının bazılarının tam olarak nerede ve hangi cephede bulunduğu bilinmemektedir. Perge kazı arşivinde konu ile ilgili sadece güney cephede bulunmuş iki ayrı tabakanın plan çizimlerine ulaşılabilmektedir (Lev.10, Pl.6; Lev.11, Pl.7). Bazı yapı elemanlarının buluntu yerleri ise kazı raporlarından tespit edilmiştir. Yapıya ait mimari blokların taşındığı taş parkları yapının güneyinde yer alan 1 numaralı taş parkı (bu çalışmada “G1” olarak kodlanmıştır) ve yapının güneyinde ele geçen çatı kiremitlerinin bulunduğu iki küçük grupta yer alan 2 ve 3 numaralı taş parklarıdır (bu çalışmada G2 ve G3 olarak kodlanmıştır) (Lev.32, Res.49). Bunun dışında doğusunda bir taş parkı (bu çalışmada “D” harfi ile kodlanmıştır) ve kuzeyinde bir taş parkı (bu çalışmada “K” harfi ile kodlanmıştır) bulunmaktadır (Lev.31, Res.49). Kazı raporlarında, güney cephede bulunan bazı yapı elemanlarının teknik sebeplerden dolayı yapının kuzey tarafındaki taş parkına

yerleştirildiği kaydedilmiştir. Bunun dışında yapının batı kısmında hangi yapı elemanlarının bulunduğu ve bulunan bu yapı elemanlarının nereye yerleştirildiği bilinmemektedir (ya kuzey taş parkında ya da güney taş parkında olmalı). Ayrıca kesin olarak yapının doğu duvarının dışında bulunduğu arşivdeki fotoğraflardan bilinen yapı elemanlarının bazılarının da yapıya ait olmadığı anlaşılmıştır. Örneğin yapının hemen doğu (arka) duvarı önünde bir tavan kaseti ele geçmiştir fakat bu yapı elemanının yapının arkasında bulunmuş olması, yapıya ait olmadığını göstermektedir. Çünkü ancak batı (ön) cephede ya da bu cepheye yakın bir konumda bulunmuş olması beklenir. Bunun gibi birkaç yapı elemanı daha, doğu taş parkında yer aldığından yakın çevrede yer alan mezar yapılarının bloklarının da, M58 çevresinde bulunduğunu ve dolayısıyla M58 mezarına ait yapı elemanları ile aynı taş parkında yer aldığını belirtmek gerekir.

Bunun dışında kuzey taş parkında yer alan yapı elemanlarının çoğu M58 mezarına ait olmakla birlikte bir kısmı aynı parselde yer alan 3 ayrı mezar yapısına aittir (M1, M60, M61). Bu taş parkında bulunan yapı elemanları tek tek incelenmiş ve yapı ile organik bağı olabilecek, taş yapısı, ölçüleri vb. göz önüne alınarak içlerinden M58 mezarına ait olabilecekler seçilmiştir (Yapı elemanları üzerinde yer alan envanter numaraları, bazı blokların üzerinden zamanla silinmiştir).

3.3.4.2.1 Postament (Kat. No.1)

Kuzey taş parkında, yapıya ait olduğu düşünülen bir adet postament yer almaktadır. Postamentin, yapının tam olarak hangi cephesinde bulunduğu bilinmemektedir. Genişliği 70 cm, yüksekliği 61.5 cm derinliği 70 cm olan dörtgen prizma formu postamentin alt ve üst kısımları dışa taşkın bir profil izlemektedir. Ön cephesi profillerle vurgulanmış olup, kırık ve noksandır.

3.3.4.2.2. Sütun Kaidesi (Kat. No.2)

Kuzey taş parkında, yapıya ait olduğu düşünülen bir adet mermer sütun kaidesi yer almaktadır. Kaide, 68.5 cm çapında, 24.5 cm yüksekliğinde torus-trochilus-torus profilili Attik-İon tarzda bir kaide olup, alt kısmında dörtgen bir plinthos bulunmaktadır. Sütun kaidesinin ön cephesinde kabartma şeklinde bitkisel bir bezeme yer almaktadır. Bezemenin olduğu yerlerde kaide profilleri kesintiye uğramış ve burada düz bir alan oluşturularak bezeme buraya işlenmiştir.

Bezemeli kaidelerin, en erken örneklerinin Klasik Dönemde Yunanistan'da görüldüğü ve Anadolu'da Hellenistik Dönemden itibaren görülmeye başlandığı (MÖ 3.yy)¹²⁷ bilinmektedir. Bu kaidelerin kullanımının Hellenistik dönemin sonuna kadar yaygınlaştığı ve İon düzenindeki yapılarda görüldüğü kaydedilmiştir¹²⁸. Fakat Roma İmparatorluk Dönemi'nde, Anadolu örneklerinde İon düzeninde değil, daha da yaygınlaşmış olan Korinth düzeni içerisinde kullanılmaya başlanmıştır¹²⁹. Bu kaidelerin, İmparatorluk Dönemi'nde büyük ölçekli yapılarda uygulanmasının zaman ve ekonomik açıdan getirdiği güçlükler nedeni ile kısıtlı bir kullanımı olduğu bilinmektedir¹³⁰.

Yapıya ait bir tek sütun kaidesi bezemeli olduğundan, kullanılan diğer sütun kaideleri de bu şekilde bezemeli miydi bilmek güçtür. Fakat rekonstrüksiyon denemesi elimizde var olan tek örneğe göre şekillendirilmiştir.

3.3.4.2.3. Sütun Şaftı (Kat. No.3)

1 numaralı güney taş parkında, yapıya ait olduğu düşünülen bir adet sütun shaftı bulunmaktadır. Üzerinde zıvana delikleri bulunan bu granit sütunun yer yer kırıkları mevcuttur.

3.3.4.2.4. Sütun Başlığı (Kat. No.4)

Kuzey taş parkında yapıya ait olduğu düşünülen, malzemesi kireçtaşı olan bir adet Korinth sütun başlığı yer almaktadır. M58 mezarının güney duvarının dışında, dolgu toprak içerisinde ele geçen sütun başlığının genişliği 64.3 cm, yüksekliği 50 cm ve çapı 38 cm olup, bir kısmı kırık ve noksandır.

Kalathosun alt kısmında achantus yapraklarının oluşturduğu alt yaprak çelengi yer almaktadır. Üzerinde, alt yaprak çelenklerinin arasından derin kanallarla yükselen ikinci yaprak çelengi sırası ve üst yaprak çelenklerine ait achantus yaprakları yer alır. Yaprak uçları sivri ve uzun olup, dişlerin yüzeyleri “V” şeklinde derin kanallara sahiptir. Uçlarda birleşen yaprak dişleri uzun ve kapalı yaprak gözlerini oluşturur. Yaprak çelenkleri arasına yerleştirilen kaulis sapları achantus yapraklarından oluşan

¹²⁷A. Oğuz Alp, “Hellenistik-Roma Dönemi Anadolu Mimarlığında Bezemeli Kaideler”, *Anadolu/Anatolia*, S:34, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 2008, s.27.

¹²⁸ Alp, 2008: 28.

¹²⁹ Alp, 2008: 36.

¹³⁰ Alp, 2008: 27.

kadeh biçimindeki kapalı yaprak demetlerini taşımaktadır. Bu kapalı yaprak demetlerinden çıkan bitki sapları kalathos dudağının altındaki sarmal heliksleri oluşturur. Kadeh biçimindeki kapalı yaprak demetlerinin uçları ise kalathosun merkezine doğru uzayarak sarmal heliksleri taşımaktadır.

Achantus yapraklarının üzerinde yer alan keskin ve derin çizgilerle sağlanan ışık-gölge kontrastı ile plastik yapının vurgulanması MS 2. yy a geçişte görülmeye başlanan bir özelliktir¹³¹. MS 2. yy ın ilk çeyreğinde Achantus yapraklarında derin kanallar açıldığı, yaprak uçlarının dışa doğru kıvrılarak daha plastik bir görünüme kavuştuğu ve yaprak dişlerinin derin bir şekilde oyulması ile ışık-gölge kontrastının daha belirgin bir hale getirildiği bilinmektedir¹³².

MS 2. yy ın ortalarına doğru genel olarak alt sıradaki achantus yapraklarının uçlarının birbirine değerek kapalı gözler oluşturduğu bilinmektedir¹³³. MS 3. yy da, Severuslar Dönemi'nde bu temasın yaygın olduğu ve achantus yapraklarının uçlarının birbirleri ile temas ettiği alanlarda, geometrik desenler oluşmaktadır¹³⁴. Bu döneme tarihlendirilen sütun başlıklarının en önemli stilistik özelliği bozulmuş kaba işçiliktir ve bu özellik, dönemin sonlarına doğru daha belirgin bir hale gelir¹³⁵. Bunun sonucunda achantus yaprakları yüzeysel işlenir, kaulisler belirsizleşir, heliks kökü kıvrık dal, heliks ucu ise düğümlü yarım palmet görünümü sergiler¹³⁶. Bu dönemin bir diğer karakteristik özelliği ise birbirleri ile birleşen achantus yapraklarının bir dantel görünümü sergilemesidir¹³⁷. MS 3. yy başlarında matkap kullanımının artması, doğal yapının kaybolması ile durgun, kaba hatların hakim olduğu evreye geçilmiştir¹³⁸. Bu evrede

¹³¹ Vedat İdil, "Anadolu'da Roma İmparatorluk Çağı Korinth Başlıkları", *Anadolu/Anatolia*, S.XX, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara, 1984, s.12-13.

¹³² Cevat Başaran, "Kyzikos Korinth Başlıkları", *Türk Arkeoloji Dergisi*, C:XXXI, Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 1997, s.6.

¹³³ Nurettin Koçan- Meral Korkmaz, "Kyzikos Hadrian Tapınağı'nın Alt Yapısı ve Sütun Başlıkları Üzerine Bir Değerlendirme", ed.: Özcan Bayrak, *Asos Journal: The Journal of Academic Social Science*, S:100, Elazığ, 2020, s.33.

¹³⁴ Başaran, 1997:15-20; Akın Temür- Murat Sarıgül, "Milas Müzesi'nden Roma Dönemi Korinth Başlıkları", Ed.: Mehmet Ali Yılmaz-Birol Can- Mehmet Işıklı, *Anadolu Arkeolojisiyle Harmanlanmış Bir Ömür Mehmet Karaosmanoğlu'na Armağan*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara, 2021, s.262.

¹³⁵ Cevat Başaran, *Anadolu Mimari Bezemeleri Roma Çağı Lotus-Palmet Örgesi*, Atatürk Üniversitesi Yayınları, Erzurum, 1995, s. 158.

¹³⁶ Başaran, 1997: 15.

¹³⁷ Akın Temür- Merve Çelik, "Bolu Müzesi'nden Bir Grup Roma Dönemi Korinth Başlığı", *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, Vol. 41, Kültür Ajans, Ankara, 2019, s. 126.

¹³⁸ Temür- Çelik, 2019: 124.

achantus yapraklarının sivrilikleri azalmış ve daha yüzeysel bir hale gelmiştir¹³⁹. Genişleyen yaprakların MS 3. yy başlarında derin oyulmuş kanallara sahip olduğu¹⁴⁰, çan şeklindeki kalathosun belirginleşen taban bileziği üzerine sık dizilmiş achantus yapraklarının kapalı ara boşlukları artarak kalathos yüzeyini kapladığı görülür¹⁴¹. Aynı yüzyıl başlarında kalathosun taban bileziği üzerinde yer alan achantus yaprakları dantel gibi dizilerek alt yapıyı örter ve yapraklar yan yaprak dişleri ile birleşerek kalathosu tamamen kapatmaktadır¹⁴².

M58 mezarına ait sütun başlığı, Perge'de yer alan Güney Hamamı'nın propylonuna ait olan ve Septimius Severus Dönemi'ne tarihlendirilen Korinth sütun başlıklarına stilistik açıdan oldukça benzerdir. Propylonun sütun başlıkları iki tipten oluşmaktadır¹⁴³. İlk tipte alt ve üst sırada yer alan achantus yaprakları birbiri ile temas eder. Achantus yaprak dilimleri dar ve derin kanallara sahiptir ve abakus İon kymationu ile bezenmiştir¹⁴⁴. İkinci tipte ise alt sıra achantus yapraklarının uçları birbiri ile temas eder, yaprak araları sık işlenmiştir, damarlar ise ince çizgilerle verilmiştir¹⁴⁵ (Lev.32, Res.50). Ayrıca, abakus bezemesizdir ve ortasında rozet yer almaktadır. M58 mezarına ait sütun başlığı ise ikinci tipteki sütun başlığı ile benzerlik göstermektedir.

Geç Severuslar Dönemi'ne tarihlendirilen Severuslar Çeşmesi'nin (F4) sütun başlıklarında¹⁴⁶, achantus yapraklarının birbiri ile temas ederek, temas ettiği alanlarda kapalı geometrik şekiller oluşturduğu ve abaküslerinin iki silme halinde verildiği görülmektedir. Fakat bu başlıkta, achantus yaprakları iyice genişlemiş ve bozulmalar daha belirgin bir hal almıştır.

Perge kenti dışında, Fischer'in yaptığı tipolojide tip 4 kategorisinde yer alan, Marcus Aurelius Dönemi'nden (İ.S.161–180) Severuslar Dönemi'ne (İ.S.193–235)

¹³⁹ Temür- Çelik, 2019: 124.

¹⁴⁰ Cevat Başaran, *Anadolu Kompozit Başlıkları*, Arkeoloji Sanat Yayınları, İstanbul, 1999, s. 31.

¹⁴¹ Başaran, 1997: 15.

¹⁴² Eylem Güzel, *Side Müzesi'nde Bulunan Korinth Başlıkları*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, 2007, s. 2007: 36.

¹⁴³ Müjde Türkmen, *Pamphylia ve Kilikia'da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007, s.14.

¹⁴⁴ Türkmen, 2007: 14-15.

¹⁴⁵ Türkmen, 2007: 15.

¹⁴⁶ Türkmen, 2007: 31, Kat. No. 40, 42.

kadar olan grupta değerlendirmiş olduğu başlıkla¹⁴⁷ benzer olan, Side Müzesi'ndeki MS 2. yy sonlarına tarihlendirilen¹⁴⁸ başlık¹⁴⁹ ve yine Side Müzesi'ndeki MS 2. yy. sonuna tarihlendirilen¹⁵⁰ sütun başlıkları (Lev.32, Res.51), M58 mezarına ait olan sütun başlığı ile benzerdir.

Tarsus Cumhuriyet alanında yürütülen kazı çalışmalarında bulunan sütunlu caddenin, Geç Severuslar Dönemi'ne tarihlendirilen iki tipte Korinth başlığı bulunmaktadır¹⁵¹. Bu başlıkların, M58 mezarının korinth başlığı ile benzer şekilde alt yaprakları birbirine temas eden, temas ettiği alanlarda kapalı geometrik şekiller oluşturan ve abakusu iki düz silme halinde verilen başlıklar olsa da¹⁵², achantus yapraklarının işleniş biçimi stilistik açıdan farklıdır.

Anamur Müzesi'nin bahçesinde yer alan ve Severuslar Dönemi'ne tarihlendirilen, sütun başlığı da¹⁵³ (Lev), M58 mezarının sütun başlığı ile benzer stilistik özellikler taşımaktadır.

Alanya Müzesi'nde yer alan ve Erken-Orta Severuslar Dönemi'ne tarihlendirilen sütun başlıklarının¹⁵⁴ (Lev.32, Res.54) iki sıra halindeki achantus yapraklarının birbirlerine değmesi, temas edilen alanlarda kapalı geometrik şekiller oluşması ve abakuslarının iki düz silme halinde verilmesi M58 mezarının Korinth başlığı ile benzerdir.

Elaiussa Sebaste'de Severuslar Dönemi'ne tarihlendirilen Korinth sütun başlığı¹⁵⁵ (Lev.32, Res.53), M58 mezarının sütun başlığına benzer şekilde, sık aralıklarla dizilmiş iki sıra achantus yaprakları olan ve alt sıradaki yaprakları birbirleri ile temas ederek geometrik motifler oluşturan bir başlıktır. Ayrıca abakusu iki düz silme halinde verilmiştir.

¹⁴⁷ Mosche L. Fischer, *Das korinthische Kapitell im Alten Israel in der Hellenistischen und Römischen Periode: Studien zur Geschichte der Baudekoration im Nahen Osten*, Philipp von Zabern, Mainz am Rhein, 1990, s.47, Lev. 160.

¹⁴⁸ Bkz. Güzel, 2007: 69.

¹⁴⁹ Güzel, 2007: 69, Lev. VII, Res. 13.

¹⁵⁰ Güzel, 2007: 67-68, Lev. V-VI, Res. 10-12.

¹⁵¹ Güzel, 2007: 53.

¹⁵² Türkmen, 2007: 133, Kat. No.43.

¹⁵³ Türkmen, 2007: 49, Kat. No. 46.

¹⁵⁴ Türkmen, 2007: 60, Kat. No. 30-31.

¹⁵⁵ Eugenia Equini Schneider, *Elaiussa Sebaste II: un porto tra Oriente e Occidente*, "L'Erma" di Bretschneider, Roma, 2005, s. 365, Fig. 319.

Analojik örnekler göz önüne alındığında M58 mezar yapısının Korinth sütun başlığı, genel stilistik özellikleri ile Severuslar Dönemi'ne (MS 195-235) tarihlendirilebilir. Perge'deki Septimius Severus Dönemi'ne tarihlenen Güney Hamamı Propylonunun ikinci tipteki Korinth sütun başlığı, Erken ve orta Severuslar Dönemi'ne tarihlendirilen Alanya Müzesi'ndeki sütun başlıkları ve yukarıda bahsedilen MS 2. yy sonuna tarihlendirilen Side'deki başlıklar, M58 mezarına ait sütun başlığı ile stilistik açıdan oldukça benzerdir. Ayrıca, Caracalla Dönemi'ne ait korinth sütun başlıklarında¹⁵⁶ çok fazla matkap deliği bulunmakta olup, bozulmalar daha fazla olduğu için, M58 mezarının Korinth sütun başlığının Caracalla Dönemi'ne ait olmadığını kesin olarak söylemek mümkündür. Bu durumda, M58 mezarının Korinth sütun başlığı, Caracalla Dönemi'nden önceye, Septimius Severus Dönemine (195-211) tarihlendirilebilir.

3.3.4.2.5. Köşe Kolonları (Kat. No.5-8)

Yapının plaster kabartmalarının bulunduğu köşe kolonlarının bir kısmı, yapıda in situ halde korunmuş olmakla birlikte, 4 adet köşe kolonu ex situ olarak bulunmuştur. Yapının çevresinde ele geçen köşe kolonlarının 3 tanesi kuzey taş parkında ve 1 tanesi doğu taş parkında yer almaktadır (Lev.31, Res.49).

3.3.4.2.6. Gövde Blokları (Kat. No.9-28)

M58 mezarı, son sırada eksikler olmakla birlikte ana gövdesinin 4 blok sırasına kadar korunmuş olup, yapıya ait diğer gövde bloklarının bir kısmı ise ex situ olarak bulunmuştur. Gövde bloklarının hepsi düzgün kesilmiş kireçtaşı bloklardan oluşmaktadır. Bazı bloklarda dörtgen formlu kaldırma yuvaları bulunmaktadır. Ön cepheleri düzgün tıraşlanmış olan bu blokların diğer bloklarla birleştiği yan cepheleri çoğunlukla taraklanarak pürüzlü bir hale getirilmiş olup, bazılarının yan cephelerinde ise anathyrosis uygulaması görülür. Kenetlerle sağlamlığı arttırılmış olan yapının, bazı bloklarında ise dörtgen formlu kenet delikleri yer almaktadır.

¹⁵⁶ Perge'de, Severuslar Takı'na ait Caracalla Dönemi'ne tarihlendirilen Korinth sütun başlığı için bkz. Türkmen, 2007:138, Kat. No.48; Perge, Severuslar Çeşmesi'nin Geç Severuslar Dönemi'ne tarihlendirilen Korinth sütun başlığı için bkz. Türkmen, 2007:139-140, Kat. No.49-50; Perge tiyatrosunun sahne binasına ait olan ve Caracalla Dönemi'ne tarihlendirilen Korinth sütun başlığı için bkz. Türkmen, 2007:141, Kat. No.51.

3.3.4.2.7. Cella İçi Paye Başlığı ve Duvar Tacı Blokları (Kat. No.29-32)

Paye başlıklarının bir tanesi ex situ halde bulunmuştur (Kat. No.29). Payenin taban blokları ile aynı profillere sahip olan bu paye başlığı, 30 cm genişliğe, 50 cm yüksekliğe ve 83 cm genişliğe sahiptir.

Paye bloklarının bazıları, paye genişliğince iki bloktan oluşmaktadır. Başlığın 30 cm genişliğinde olması, en azından bu yapı elemanının yerleştirildiği payenin üzerinde, payenin genişliğince iki adet başlığın olduğunu göstermektedir.

Kuzey taş parkında (Lev.31, Res.49), paye başlığı ile aynı profillere sahip, farklı genişliklerde, yükseklikleri birbirleri ile uyumlu 3 adet cella içi duvar tacı bloğu yer almaktadır (Kat. No.30-32). 80 cm derinliğindeki bu bloklar, mezarın uzun yan duvarlarının kalınlıkları ile aynı derinliğe sahip olup, paye başlıkları ile aynı blok sırasında, cellayı boydan boya çevreleyen bloklardır.

3.3.4.2.8. Cella İçi Kemer Bloğu (Kat. No.33)

Ex situ yapı elemanları içerisinde, M58 mezarına ait olduğu düşünülen 1 adet kemer bloğu tespit edilmiştir. Kuzey taş parkında yer alan bloğun, cella içerisinde konumlandırıldığı düşünülmektedir.

3.3.4.2.9. Üst Yapı ve Çatı Elemanları

3.3.4.2.9.1. Arşitrav (Kat. No.34-39)

Kuzey, doğu ve 1 numaralı güney taş parkında (Lev.31, Res.49), yapıya ait olduğu düşünülen 6 adet arşitrav bloğu yer almaktadır. Üç fasciadan oluşan bu arşitrav bloklarının 3 tanesi güney 1 numaralı taş parkında (birisi köşe arşitravı), 2 tanesi kuzey taş parkında ve 1 tanesi doğu taş parkında yer almaktadır. Bu bloklar farklı genişliklere sahip olmakla birlikte 50 cm yüksekliğindedirler.

3.3.4.2.9.2. Friz (Kat. No.40-53)

Yapının çevresinde yapıya ait 13 adet friz bloğu ele geçmiştir. Ele geçen friz bloklarından sekiz tanesi 1 numaralı güney taş parkında, iki tanesi 3 numaralı güney taş parkında, üç tanesi ise doğu taş parkında yer almaktadır (Lev.31, Res.49). 1 numaralı güney taş parkında bulunan friz bloklarından bir tanesi köşe bloğudur (Kat. No:40).

Oldukça sade bir düzene sahip olan friz bloklarının ön cephelerinde dış bükey bir profil izlenir.

3.3.4.2.9.3. Alınlık (Kat. No.54-69)

Yapıya ait olan, toplam 16 adet alınlık bloğu tespit edilmiştir. Kuzey taş parkında (Lev.31, Res.49), yapıya ait olduğu düşünülen bir adet alınlık köşesi bulunmaktadır (Kat. No.54). Silmelerle hareketlendirilmiş olan alınlık köşesinde dış sırası bulunmamaktadır.

Doğu taş parkında yer alan D34 numaralı blok (Kat. No.55), yapıya ait tek geison bloğudur. Yapının arka kısmında bulunmuş olan bu blok, doğuda yer alan alınlığa aittir. Toplam 14 adet sima bloğu bulunmaktadır. G1.A2, G1.A3, G1.A4, G1.B1, G1.B2, G1.C1, G1.C3, G1.C4 ve K13 (Kat. No.56-63) numaralı bloklar yapının yan cephelerine ait sima bloklarıdır. D1, D5, D7, D8, D36, D35 numaralı diğer sima blokları ise (Kat. No.64-69) yapının arka tarafında yer alan doğu taş parkında bulunmakta olup, mezarın arka cephesindeki alınlığa ait sima bloklarıdır.

3.3.4.2.9.4. Akroterler (Kat. No.70-72)

M58 mezar yapısına ait olduğu düşünülen 3 adet akroter bulunmaktadır. Akroterlerden ikisi köşe akroter, diğeri ise tepe akroterdir. Köşe akroterlerden bir tanesi yatay ve üçgen açılı profillerle hareketlendirilmiş olup 1 numaralı güney taş parkında yer almaktadır (Kat. No.70). Diğer köşe akroter ise öbür köşe akroterle aynı ebatlarda olup yarı işli bir şekilde bırakılmıştır (Kat. No.71).

Doğu taş parkında bulunan tepe akroter ise (Kat. No.72) acroterium üzerinde sabit durabilmesi adına “L” formda şekillendirilmiştir. Ön cephesi achantus yaprakları ile hareketlendirilmiş olan akroter, bir plaster görüntüsü sergilemektedir. Achantus yaprakları yan yana üç tanedir. Kenarlardaki yapraklar içe doğru verevli, ortadaki yaprak ise dik bir şekilde konumlandırılmıştır. Yaprak uçları birbirlerine değerek, kapalı alanlarda üçgen ve dörtgen formda geometrik şekiller oluşturmuşlardır. Kabartma olarak işlenen bu yapraklar, derin kanallara sahip olup ışık-gölge kontrastı oluşturmaktadır. Yaprakların üzerinde yer alan saplar ise kıvrılarak uçları üçgen bir form oluşturacak şekilde akroterin köşe kısımlarında çıkıntılı alanlar oluşturmuştur.

Achnantus yapraklarının işleniş biçimine bakıldığında, yapıya ait olan korinth sütun başlığı ile benzer stilistik özellikleri barındırdığı söylenebilir.

3.3.4.2.9.5. Çatı Kiremitleri (Kat. No.73-75)

2 ve 3 numaralı güney taş parklarında (Lev.31, Res.49) çatı kiremitleri yer almaktadır. Arşivde yer alan kazı raporlarından edinilen bilgilere göre bu kiremitler yapının güney cephesinde bulunmuştur. Çatı kiremitleri; düz kiremitler, üçgen şekilde tepe kiremitleri ve kapama kiremitleri olmak üzere üç gruptan oluşmaktadır.

3.3.5. Malzeme ve Teknik

M58 mezar yapısı, iki stereobate basamağı üzerine kurulmuştur. Bu stereobate basamakları üzerine, yapının podyumu oturmaktadır. Mezar yapısının ana gövdesi ise podyumun üzerine inşa edilmiştir. Yapının sütun kaidesi mermer, sütun shaftı granit olup yapıya ait diğer tüm ana elemanlarda malzeme olarak kireçtaşı kullanılmıştır. Yapının duvarları rektagonal taşlarla inşa edildiğinden, oldukça düzenli bir görünüm elde edilmiştir. Rektagonal tarzda işlenmiş olan taş bloklarının yerleştirilmesinin kolay olması, yapıda düzgün bir görünüm sergilemesi gibi avantajları olduğundan Antik Çağ'da farklı bölgelerdeki (Anadolu, Ege Adaları, Yunanistan vb.) pek çok yapıda yoğun olarak kullanıldığı bilinmektedir¹⁵⁷.

Yapının duvarları kesme taş örgü tekniklerinden biri olan pseudoisodomos¹⁵⁸ duvar örgüsü tekniği ile inşa edilmiştir. Vitruvius, bu duvar örgüsünde kullanılan sıkı ve katı dokulu blokların, duvar boyunca kesintisiz bir şekilde bağlandığını ve bu nedenle yapıların uzun yıllar sağlam kaldığını belirtmiştir¹⁵⁹.

M58 mezarında kullanılmış blokların diğer bloklarla birleştiği yan cepheleri çoğunlukla taraklanarak pürüzlü bir hale getirilmiştir (Lev.33, Res.56). Bazılarının yan cephelerinde ise anathyrosis uygulaması görülmektedir (Lev.33, Res.55). Bu uygulama ek yerlerinin belli olmaması adına birbiri üzerine denk gelecek yüzeylerin perdahlanarak düzeltilmesi ve merkeze yakın kısımların pürüzlü bırakılarak yapının

¹⁵⁷ Murat Fırat, *Antik Çağ'da Duvar İşçiliği*, ed.:Müjde Peker, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 2016, s.4.

¹⁵⁸ Pseudisodomum: Sıraları farklı yükseklikte ve uzunlukta örülmüş duvar. Bkz. Vitruvius, *Mimarlık Üzerine*, ed. Eyüp Çoraklı, (Çev. Çiğdem Dürüşken), Alfa Yayınları, İstanbul, 2016, s.80.

¹⁵⁹ Vitruvius, 2016: 80.

sağlamlığını arttırmayı amaçlayan bir uygulamadır¹⁶⁰. Geç Klasik ve Hellenistik Dönemlerde de bu uygulamanın sıkça görüldüğü bilinmektedir¹⁶¹. Ayrıca yine sağlamlığı arttırmak adına yapıda metal kenetler kullanılmıştır. Hatta yapının doğu duvarında metal bir kenet in situ olarak koruna gelmiştir (Lev.14, Pl.8; Lev.33, Res.57). Kenetlerle güçlendirilmiş yapının duvarlarında harç kullanılmamıştır.

Mezar yapısının cella ve hyposorion zeminleri kesme kireçtaşı bloklardan oluşmaktadır. Hyposorionlarda, bu kireçtaşı bloklarla oluşturulmuş zemin üzerine, harç ile birbirlerine ve zemine bağlanmış, üst üste 3 sıra halinde düzenlenmiş tuğladan bir zemin katı daha eklenmiştir (Lev.25, Pl.9; Lev.28, Res.38).

Mezar yapısının sonradan eklenmiş olan merdivenleri, podyum tacının profillerine ve yapının stereobate basamaklarına uygun bir şekilde kesilmiş ve merdiven, yapıya harç ile bağlanmıştır (Lev.31, Res.47).

3.3.6. Rekonstrüksiyon Denemesi

3.3.6.1. Dış Cephe

M58 mezar yapısı, ana gövdesinin ilk 3 blok sırasına kadar tümüyle korunmuş olmakla birlikte, 4. blok sırası kısmen korunmuştur. Korunmuş olan duvar bloklarının yerleştirilme biçimine bakıldığında, 3. Blok sırasına kadar yapının kuzey ve güney taraflarında bulunan yan duvarlarının ve batı duvarının, tek sıra bloklarla oluşturulduğu görülmektedir (Lev.14, Pl.8; Lev.21, Res.26). Doğu duvarda ise gerekli görülen alanlarda, bloklar duvar kalınlığına ve şekline uygun olarak birden fazla blok sırası ile yerleştirilmiştir (Lev.14, Pl.8; Lev.21, Res.26). 4. blok sırasında, yapının güney duvarında, duvar kalınlığından oldukça ince blokların dış tarafa yerleştirildiği görülür. Yani, 4. Blok sırasında yan duvarların da tek cidarlı olmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısı ile yapının gövde bloklarının hepsi tek sıra halinde aynı derinliğe sahip bloklardan oluşmamaktadır.

Kuzey taş parkında yer alan K53 numaralı blok, 3. sırada, güney duvara yerleştirilmiş olan ince bloklardandır. K53 ve K60 numaralı bloklar, ölçüleri de göz

¹⁶⁰ Christoph Höcker, “Anathyrose”, ed.:Hubert Cancik- Helmuth Schneider, *Der Neue Pauly: Enzyklopädie Der Antike*, Band 10, Verlag J.B. Metzler, Stuttgart, 1999, s.660; Donald Struan Robertson, *Greek and Roman Architecture*, Cambridge University Press, New York, 1943, 42; Orhan Bingöl, *Arkeolojik Mimaride Taş*, Homer Kitabevi, İstanbul, 2004: 54.

¹⁶¹ Fırat, 2016: 24.

önüne alınarak, 43.5 cm yüksekliğinde olan 3. blok sırasına yerleştirilmiştir (Lev.37, Çiz.12; Lev.42, Çiz.20; Lev.45, Çiz.23)

Yine duvarın dış tarafında kalan ince bloklardan birisi olduğu düşünülen, kuzey taş parkındaki K14 numaralı blok, 60 cm yüksekliğindeki 4. blok sırasına yerleştirilmiştir. Kuzey taş parkında yer alan, aynı yüksekliğe sahip K31, K17, K10 ve K43 numaralı bloklar da yine aynı cepheye, aynı blok sırasına yerleştirilmiştir (Lev.37, Çiz.12; Lev.42, Çiz.20; Lev.43, Çiz. 21; Lev.45, Çiz.23).

Ex situ olarak bulunmuş olan diğer bloklar, ölçüleri de göz önüne alındığında yapının 4. Blok sırasından sonraya yerleştirilmiştir. Rekonstrüksiyon önerisindeki, diğer blok sıraları bu blokların ölçülerine göre şekillendirilmiştir. Güney taş parkında yer alan, 90 cm derinliğe, 40 cm yüksekliğe sahip olan K40 numaralı blok, 5. blok sırasına, aynı derinliğe sahip olan batı duvara yerleştirilmiştir. G1.D4, K26, K21 ve K11 numaralı bloklar da ölçüleri göz önüne alınarak aynı blok sırasına yerleştirilmiştir (Lev.38, Çiz.13). G1.D4 numaralı blok, duvarın dış tarafına gelen ince bloklardan olup, güney duvara yerleştirilmiştir. K26, K21 ve K11 numaralı blokların derinlikliklerine bakıldığında, dış taraflarına ince blokların yerleştirildiği düşünüldüğünden, kuzey duvarın iç tarafına yerleştirilmişlerdir.

Ex situ yapı elemanları içerisinde 6. blok sırasını oluşturan 2 adet blok tespit edilmiştir. K5 ve K62 numaralı bu bloklar, yan duvarların kalınlıkları ile eşit derinliğe sahip olup, cellaya bakan tarafları profilidir (Lev.37, Çiz.12; Lev.43, Çiz.21; Lev.45, Çiz.23).

K47 numaralı blok, 91.5 cm derinliğe sahip olduğundan, 92 cm derinliğindeki batı duvara, 7. blok sırasına yerleştirilmiştir (Lev.35, Çiz.10; Lev.36, Çiz.11). K4, G1.C2 ve K18 numaralı bloklar da yine aynı blok sırasında yer almaktadır (Lev.37, Çiz.12; Lev.44, Çiz.22). G1.C2 numaralı blok güneyde (Lev.38, Çiz.13), K4 ve K18 numaralı bloklar kuzeyde yer almaktadır (Lev.37, Çiz.12; Lev.43, Çiz.21; Lev.44, Çiz.22) . K18 numaralı blok, 59 cm derinliğinde olduğu için kuzey duvarın iç tarafına yerleştirilmiş olup, ön kısmına daha az derinliğe sahip bir blok yerleştirilmiş olmalıdır (Lev.43, Çiz.21).

8. blok sırasında yer alan 45 cm yüksekliğe sahip olan D30, D27 numaralı bloklar doğu duvara (Lev.39, Çiz.14), aynı yüksekliğe sahip olan K6 numaralı blok ise kuzey duvara yerleştirilmiştir (Lev.37, Çiz.12).

Yapının son blok sırasını oluşturan 9. sıraya, doğu taş parkında yer alan 50 cm yüksekliğe sahip olan D11 numaralı blok, doğu duvara yerleştirilmiştir (Lev.39, Çiz.14). Ex situ yapı elemanları içerisinde bu sıraya yerleştirilecek başka bir blok bulunamamıştır.

Sonuç olarak yapının beden duvarları 9 blok katmanından oluşmaktadır. Duvarların her katta tek sıra bloktan oluşmadığı, gerekli görülen yerlerde duvar ölçülerine uygun blokların kesilerek yerleştirildiği ve kazı çalışmaları sırasında hazırlanmış taş planlarının hepsine ulaşamadığı göz önüne alındığında, gövde bloklarının yerlerini net şekilde belirlemek oldukça zordur. Burada amaçlanan, yapının gövde duvarının kaç sıra bloktan oluştuğunu, her sıranın ne kadar yüksekliğe sahip olduğunu saptamak ve rekonstrüksiyon önerisini bu referans ile şekillendirmektir.

Mezarın batı, kuzey ve güney duvarlarının her iki tarafında köşe plasterleri yer almaktadır. Ex situ olarak bulunmuş olan yapı elemanları içerisinde plaster kabartmalarının olduğu 4 adet köşe kolonu tespit edilmiştir. K58 numaralı blok yapının kuzeydoğu köşesine, 5. blok sırasına, K57 numaralı blok yine yapının kuzeydoğu köşesine 7. blok sırasına, K39 numaralı blokta aynı şekilde yapının kuzeydoğu köşesine 8. sıraya yerleştirilmiştir (Lev.37, Çiz.12; Lev.39, Çiz.14).

Yapıya ait plaster başlık bulunamamış olmakla birlikte, aynı parseldeki mezarlara ait olan ex situ yapı elemanları içerisindeki plaster başlıklar oldukça sade olduğundan, rekonstrüksiyon denemesinde de Korinth düzenli bir başlık tercih edilmemiştir.

M58 mezarının hyposorion kapılarının söve ve lentoları korunmuş olmakla birlikte, cella kapısının iki sövesi korunmuştur. Dolayısıyla hiç birinde kapılar tamamı ile korunamamıştır. Cellanın kapı sövelerinden kuzeyde olanı kırık ve noksan olup, güneydeki söve tümüyle günümüze ulaşmıştır. Ex situ yapı elemanları içerisinde kapıya ait bir yapı elemanı bulunamamıştır. Fakat, M58 mezarının hyposorion kapıları İon düzeninde olup, kapının her iki tarafında sarmal konsollar ve bu konsolların üzerlerinde palmetler yer almaktadır. M58 mezarı ile aynı parselde bulunan M60 mezarının kapısında

aynı şekilde İon düzeninde olup, her iki tarafında sarmal konsolları bulunmakta ve bu konsolların üzerinde achantus yaprakları yer almaktadır. Benzer şekilde, Parsel 169'da bulunan M9 mezarının kapısının da her iki tarafında dörtgen biçimli, muhtemelen işlenmemiş olan konsollar yer almaktadır. Dolayısı ile Batı Nekropoliste benzerleri bulunan, M58 mezarının İon tarzlı hyposorion kapıları da göz önüne alındığında cella kapısının da İon düzeninde inşa edilmiş olması muhtemeldir (Lev.36, Çiz.11).

Yukarıda da belirtildiği gibi¹⁶², cella kapısının eşğinde yer alan oturma delikleri ve kilit yuvalarından, kapının çift kanatlı bir kapı olduğu anlaşılmaktadır. Hyposorion kapılarının her ikisinde de bulunan mil yuvaları ve eşik üzerindeki oturma deliklerinden ise buradaki kapıların tek kanatlı, içeri doğru açılan kapılar olduğu anlaşılmaktadır.

Ex situ yapı elemanları içerisinde, bir adet postament, bir adet sütun shaftı ve bir adet Korinth sütun başlığı bulunmaktadır. Kuzey taş parkında yer alan K64 numaralı postament batı cephenin kuzey tarafına yerleştirilmiştir (Lev.35, Çiz.10; Lev.37, Çiz.12). Yine kuzey taş parkında yer alan K69 numaralı sütun kaidesi de K64 numaralı postamentin üzerine yerleştirilmiştir (Lev.35, Çiz.10; Lev.37, Çiz.12). Yapıya ait 1.B5 numaralı sütun, güney taş parkında yer aldığından, batı cephenin güney tarafına yerleştirilmiştir (Lev.35, Çiz.10; Lev.38, Çiz.13). Kuzey taş parkında yer alan K48 numaralı sütun başlığı ise güney cephede bulunduğundan güney tarafa yerleştirilmiştir (Lev.35, Çiz.10; Lev.38, Çiz.13).

Mezarın üst yapısı korunamamış olmakla birlikte, ex situ yapı elemanları içerisinde, üst yapıyı oluşturan arşitrav, friz ve alınlığa ait pek çok blok bulunmaktadır. Arşitrav blokları G1.B3, G1.B6, G1.C1, K12, K25 ve D9 numaralı bloklardır. Güney taş parkında yer alan G1.B6 numaralı blok, sütunun üzerine gelen köşe arşitravı olup güneye yerleştirilmiştir (Lev.38, Çiz.13). G1.B3 ve G1.C1 numaralı bloklar, ara bloklar olup güney taş parkında yer aldığından, yine güneye yerleştirilmiştir (Lev.38, Çiz.13). Kuzey taş parkında bulunan K12 ve K25 numaralı bloklar da yine ara bloklar olup kuzeye yerleştirilmişlerdir (Lev.37, Çiz.12). Son olarak yapının arka tarafında, doğu taş parkında yer alan D9 numaralı arşitrav bloğu ise doğuya yerleştirilmiştir (Lev.39, Çiz.14).

¹⁶² Detaylı bilgi için Bkz. 3. Bölüm, Kapılar.

Yapıya ait 14 adet friz bloğu tespit edilmiştir. Bu bloklar G1.A5, G1.A6, G1.A8, G1.A9, G1.B8, G1.C7, G1.C8, G1.D1, G1.D2, G3.1, G3.2, D3, D23 ve D29 numaralı bloklardır. 1 numaralı güney taş parkında yer alan G1.A6 numaralı köşe frizi, güneybatı köşeye yerleştirilmiştir (Lev.38, Çiz.13; Lev.35, Çiz.10). Aynı taş parkında yer alan G1.A5, G1.A8, G1.A9, G1.B8, G1.C7, G1.C8, G1.D1, G1.D2 numaralı friz blokları ve 3 numaralı güney taş parkında yer alan G3.1, G3.2 numaralı friz blokları güneye yerleştirilmiş olup (Lev.38, Çiz.13), doğu taş parkında yer alan D3, D23.D29 numaralı friz blokları ise doğuya yerleştirilmiştir (Lev.39, Çiz.14).

Kuzey taş parkında yer alan K27 numaralı alınlık köşesinin tam olarak hangi konumda ve yapının hangi cephesinde bulunduğu bilgisine ulaşılammıştır. Fakat, alınlık köşesi, geison ve sima bloklarının hiç birisinde dış sırasının yer almaması ve yalın bir görünüme sahip olması, ayrıca bu blokların yan ve arka cephelerde bulunmuş olması, alınlık parçasının doğu (arka) tarafa ait olabileceğini ve yapının yan cephelerinde de dış sırasının işlenmemesi sadece cephedeki alınlıkta böyle bir uygulamaya gidilmiş olabileceğini düşündürmektedir. Roma Dönemi'ne ait mezarlar yapılarında vurgu genellikle ön cephede olduğundan, arka ve yan cephelerin yarı işli bir şekilde bırakılması anlaşılabilir bir durumdur.

Ex situ yapı elemanları içerisinde bir tane geison bloğu tespit edilmiştir. D34 numaralı bu blok doğu taş parkında yer aldığından yapının doğu kısmına yerleştirilmiştir (Lev.39, Çiz.14).

Yapıya ait 14 adet sima bloğu bulunmaktadır. G1.A2, G1.A3, G1.A4, G1.B1, G1.B2, G1.C1, G1.C4 ve K13 numaralı bloklardan K13 numaralı blok kuzey taş parkında yer aldığından yapının kuzey tarafına (Lev.37, Çiz.12), diğerleri ise 1 numaralı güney taş parkında yer aldığı için güney tarafa yerleştirilmişlerdir (Lev.38, Çiz.13). Yapının uzun yan cephelerine ait olan bu sima bloklarının üst kısımları eğimlidir ve kendi içlerinde farklı yüksekliklere sahiplerdir. Fakat bu blokların hepsinin profilli ön cepheleri 55 cm yüksekliğindedir. Dolayısı ile bu bloklar dışta eşit yükseklikte görünürken, çatının iç kısmında kalan yerleri çatıya paralel bir şekilde tıraşlanarak bırakılmıştır. Bu kısım zaten bir şekilde doldurulacağından ve gözükmeyeceğinden, blokların iç kısımdaki yüksekliklerinin eşit olup olmaması çok mühim görülmemiş olmalıdır.

D1, D5, D7, D8, D35 ve D36 numaralı diğer sima blokları ise yapının arka tarafında yer alan doğu taş parkında yer almakta olup, mezarın arka cephesindeki alınlığa ait bloklardır (Lev.39, Çiz.14).

Alınlığın üst kısmında yer alan akroterlerden üç tanesi ex situ olarak bulunmuştur. Doğru taş parkında yer alan D24 numaralı akroter, oldukça sade olup yapının arka kısmına, güneydoğu köşeye yerleştirilmiştir (Lev.38, Çiz.13; Lev.39, Çiz.14). Güney taş parkında yer alan G1.A7 numaralı akroter ise D24 ile aynı ölçülere sahip olup, profillerle hareketlendirilmiştir. Bu nedenle G1.A7 numaralı akroter yapının ön kısmına, güneybatı köşeye yerleştirilmiştir (Lev.36, Çiz.11; Lev.38, Çiz.13). Dolayısı ile arkada kalan yan akroterler yarı işli bir şekilde bırakılmıştır.

Doğu taş parkında bulunan D15 numaralı akroter ise tepe akroteri olup achantus yaprakları ile bir plaster gibi bezenmiştir (Lev.37, Çiz.12; Lev.38, Çiz.13; Lev.39, Çiz.14). Yapının doğusunda bulunmuş olduğundan arka tarafa yerleştirilmiş ve yapının ön kısmında da aynı akroterden olduğu düşünülerek alınlığın her iki ucuna da aynı akroterden yerleştirilmiştir.

2 ve 3 numaralı güney taş parklarında dörtgen biçimli düz çatı kiremitleri, tepe kiremitleri ve kapama kiremitleri yer almaktadır. Yapıya ait olduğu kesin olarak bilinen bu kiremitler uygun şekilde yerleştirilmiştir (Lev.37, Çiz.12; Lev.38, Çiz.13).

Yapının ön kısmında yer alan merdiven basamaklarının, sadece kenarda kalan iskelet kısımları korunabilmiştir. Merdiven arasının, moloz malzemeyle basamakları destekleyecek şekilde doldurulduğu görülmektedir. Hiç in situ basamak olmadığı için, korunamayan orta kısmın ne şekilde ve hangi malzeme ile yapıldığı bilinmemektedir. M58 mezarının kuzeybatısında yer alan M59 mezarının yan basamakları, M58 mezarının basamakları ile aynı karakterdedir. M59 mezarında, bu basamakların üzerine masif bloklar yerleştirilerek merdiven tamamlanmıştır (Lev.55, Res.70). M58 mezarının merdiven düzeninden farklı olarak, burada basamakları genişletmek için kenardaki basamakların önüne ve arkasına da masif bloklar eklenmiş ve basamaklar genişletilmiştir. Fakat M58 mezarının önündeki merdiven basamaklarının yerleştirilme biçimlerine bakıldığında, böyle bir uygulama yapılmadığı görülmektedir. Burada, merdivenlerin önüne konularak basamağı genişletecek masif bloklar için yeterince alan

bulunmamaktadır. Ayrıca basamakların üzerine konulan bloklardan hiç in situ bloğun bulunmaması da bu ihtimal üzerinde soru işaretleri yaratmaktadır.

Bu durumda bir diğer ihtimal, merdivenin taş basamaklar üzerine oturtulmuş ahşaplarla inşa edilmiş olabileceğidir. Böyle bir kullanım söz konusu olduğunda, organik bir malzeme olan ahşap zamanla çürüyerek korunamamış olabilir. Ayrıca, basamakların derinliklerinin az olduğu göz önüne alındığında, ahşap basamakların kullanılmış olma ihtimali daha yüksek görünmektedir.

Sonuç olarak, M58 mezarının yüksek bir podyum üzerine oturan, tetrastylös prostylös planlı, üst yapısı arşitrav, friz ve üçgen alınlık ile oluşturulmuş ve çatı kiremitleri olan bir mezar olduğu anlaşılmıştır (Lev.40, Çiz.15-18)

3.3.6.2. İç Mekan

3.3.6.2.1. Cella

Kuzey taş parkındaki K19 numaralı blok, cella içerisinde yer alan ve cellayı bölerek lahit nişlerini oluşturan payelerden birisine ait başlıktır (Lev.42, Çiz.20). Ölçüleri göz önüne alınarak duvarın 6. blok sırası ile aynı hizaya, kuzeyde yer alan bir payenin üzerine yerleştirilmiştir. K5, K28 ve K62 numaralı bloklar, K19 numaralı paye başlığı ile aynı profillere ve yüksekliğe sahip bloklar olduğundan, bu blokların aynı hizada, cellayı içeride çeviren duvar tacı blokları olduğu anlaşılmaktadır (Lev.37, Çiz.12; Lev.42, Çiz.20) Yapının uzun yan duvarları ile aynı derinliğe sahip olan bu bloklar, kuzey taş parkında yer aldığından kuzey tarafa yerleştirilmişlerdir.

Kuzey taş parkında yer alan K15 numaralı kemer bloğu, cella içerisinde bir kemer düzenlemesi olduğunu göstermektedir (Lev.45, Çiz.23). Cellada kemerli bir düzenlemeye sahip olan tapınak tipli mezarlar da iki tip uygulama görülmektedir. İlki ve çok rastlanmayan örneği Kappadokia Bölgesi'nde bulunan, Kayseri-Felahiye Mezar Anıtı'nda ve Demircili/Dösene'de bulunan 1 numaralı tapınak tipli mezarda görülmektedir¹⁶³. Bu mezarlarda kemerler, karşı karşıya duran payelerin üzerlerinde yükselerek birleşmektedir.

Diğer uygulama ise kemerlerin yan yana duran payelerin üzerinde yükselerek birleştiği düzenlemedir. Bu sistemde, lahitler için üzeri kemerli arcasoliumlar inşa

¹⁶³ Karşılaştırma için bkz. 3. Bölüm, "Analoji ve Değerlendirme".

edilmiştir. Arcasoliumlu tapınak tipli mezarların birçok örneği bulunmaktadır¹⁶⁴. Dolayısıyla benzer örnekler göz önüne alındığında M58 mezarının iç düzenlemesinin de lahitler için oluşturulmuş arcasoliumlar ile tasarlandığı düşünülmüştür.

Ex situ yapı elemanları içerisinde, cella üst örtüsüne dair herhangi bir şey tespit edilememiştir. Fakat yapının anıtsal boyutları ve analogik örnekler göz önüne alındığında, tonoz örtü kullanıldığı öngörülmüştür. Yapı elemanları içerisinde tonoz bloğu bulunmadığından, yapının dökme tonoz olabileceği ihtimali üzerinde durulsa da, yapıya ait birçok bloğun eksik olduğu göz önüne alındığında, tonoz bloklarının daha sonra farklı yapılarda kullanılmak üzere taşınmış olabileceği düşünülmüştür. Yapının duvar kalınlıklarının yeterli olması ve benzer yapılarda blok tonoz uygulamasının yaygın olarak görülmesi nedeni ile rekonstrüksiyon önerisinde blok tonoz önerilmiştir (Lev.41-45, Res.19-23).

3.3.7. Avlu Düzenlemesi

M58 mezar yapısının batısında, yapıya oldukça yakın bir konumda bir lahit (L1), bir sunak ve yapının batı duvarına harç ile bağlanmış geç dönem düzenlemesi olan bir havuz yapısı yer almaktadır (Lev.14, Pl8; Lev. 20, Çiz.4; Lev.46, Res.58) Lahdin, sunağın ve havuzun mezar yapısına olan yakın konumları nedeni ile bulundukları alan avlu olarak değerlendirilmiştir.

3.3.7.1. Lahit (L1)

M58 mezarının hemen batısında, mezara oldukça yakın bir şekilde konumlandırılmış olan (Lev.14, Pl.8) L1 kodlu ithal¹⁶⁵ mermer lahit, yalın bir sandukaya ve köşelerinde akroterleri bulunan beşik çatılı bir kapağa sahiptir¹⁶⁶ (Lev. 46, Res.58-59). Lahdin sandukası 2.10 x 1.12 m ölçülerinde olup 1.00 m yüksekliğindedir. 2.40 x 1.20 x 0.60 m boyutlarındaki beşik çatılı kapağının dört köşesinde 0.64 x 0.32 x 0.40 m boyutlarında ¼ işlenmemiş akroterler yer almaktadır (Lev.46, Res.59; Lev.47,

¹⁶⁴ Side Mausoleumu, Balbura Doğu Mezar, Semnea 1 Numaralı Mezar, Iotape 3 numaralı Mezar, Selinus 2 numaralı Mezar ve Ariassos'da yer alan ST6 numaralı Mezar'ın M58 mezarı ile karşılaştırması için bkz. 3. Bölüm, "Analoji ve Değerlendirme".

¹⁶⁵ Pamphylia bölgesinde mermer yatağı olmadığı bilinmektedir. Bkz.: Nuşin Asgari, "Die Halbfabrikate Kleinasiatischer Girlandensarkophage und Ihre Herkunft", *Archäologischer Anzeiger*, Walter de Gruyter, Berlin, 1977, s.329 vd.; Guntram Koch, Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri, (Çev. Z. Zühre İlkelen), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2001, s.257; Turak, 2011: 3, 286.

¹⁶⁶ Kapağı çatı şeklinde, akroterli lahitler bölgede oldukça yaygındır. Bkz. Koch, 2001: 259; Turak, 2011: 231.

Çiz.25). Lahit üzerinde herhangi bir bezeme yer almamakta olup, sadece lahdin güney uzun cephesi üzerinde bir tabula ansata yer almaktadır (Lev.46, Res.59; Lev.47, Çiz.24). Ancak, bu tabula ansata herhangi bir yazıtı sahip olmamakla birlikte, lahdin yazıtı batı dar yüze işlenmiştir. Yazıtta yer alan isimler ve harf karakterleri göz önüne alındığında lahit, MS 2. yy sonu, 3. yy başına tarihlenmektedir¹⁶⁷ (Lev.48, Çiz.26-27, Res.60)

Yazıtın tabula ansata içerisine yerleştirilmemiş olmasının nedeni hali hazırda yarı işli olarak önceden ithal edilmiş bir lahdin daha az masraf yapmak adına tercih edilmiş olması olabilir. Bu durumda lahit, mezar yapısının avlusunda uygun bir şekilde konumlandırıldığında öne bakan cephe hangi cephe olacaksa yazıt o cepheye sonradan işlenmiş olmalıdır.

Pamphylia bölgesindeki ithal lahitlerin geldiği üç atölye vardır. Bunlar Dokimeion, Prokonnesos ve Attika'dır¹⁶⁸. Bölgede ithal lahitlerin bir kısmında malzemenin ham ya da yarı mamul olarak dışarıdan getirtilerek çeşitli yerlerden gelen sanatçılar tarafından Pamphylia atölyelerinde işlendiği düşünülmektedir¹⁶⁹. Ayrıca Pamphylia'da bulunan tüm yarı işli lahitlerin Prokonnesos'tan ithal edildiği bilinmektedir¹⁷⁰. Bunların dışında, L1 lahdinin şeması ve gri kalın şeritli mermer yapısı da, Prokonnesos'tan ithal edilmiş olabileceğini göstermektedir¹⁷¹. Koch, yarı işli Prokonnesos lahitlerinin şemalarını anlatırken, bu lahitlerin özellikleri arasında sandukalarının alt ve üst pervazlarının çıkıntılı olduğunu, şayet ön cepheye gelen yüzü uzun yüz ise bu alana muhakkak bir tabula ansata yerleştirildiğini, kapaklarının köşelerine büyük birer akroter yerleştirilmiş olduğunu ve kapağın çatı biçiminde olduğunu belirtmiştir¹⁷².

L1 Lahdi, 35 cm yüksekliğinde dörtgen, kireçtaşı bir plinthos üzerine oturmaktadır. Bu plinthos ayrıca toprak zeminden 33 cm yükseklikte yapılmış kireçtaşı başka bir zemine oturmaktadır (Lev.35, Çiz.10; Lev.49, Res.61). Bahsi geçen zemin; lahit, sunak ve havuz yapısının altında olup, bunların yer aldığı alanla sınırlıdır. Yani

¹⁶⁷ Bu çalışma için desteklerini esirgemeyerek, lahit üzerinde yer alan yazıtın tarihlenmesinde de yardımcı olan Doç. Dr. Aşkın Özdzibay'a teşekkür ederim.

¹⁶⁸ Bkz. Turak, 2011: 618, Çizelge 3: Pamphylia Lahitleri Malzeme Çizelgesi; Aydoğan, 1997: (sayfa numarası bulunmamaktadır)

¹⁶⁹ Pamphylia'da mermer işleme geleneği bulunmadığından lahitleri yapan sanatçıların dışarıdan geldiği düşünülmektedir. Bkz.:Koch, 2001: 258.

¹⁷⁰ Turak,2011: 64.

¹⁷¹ Prokonnesos mermer yapısı için bkz.: Koch, 2001: 22.

¹⁷² Koch, 2001: 230, 231, 232.

cephe boyunca devam etmez. Dolayısı ile sunak ve lahit için ayrıca bir zemin yapılmıştır. Bu zeminin kuzey sınırını, üzerine oturan merdivenin güney basamakları oluşturmaktadır. Bu durumda yükseltilmiş zemine oturan lahit ve sunak, merdivenden önce yapının önüne yerleştirilmiştir.

Perge kentinde kireçtaşı çokça bulunmakta olup, fiyatının da daha uygun olması nedeni ile yerel lahitler en sık görülen lahitlerdir¹⁷³. Bu lahitler çoğunlukla beşik çatılı kapağa sahiptir. Turak, Pamphylia bölgesindeki yerel lahitleri akrotersiz alçak beşik çatılı ve akroterli yüksek beşik çatılı olarak 2 tipte değerlendirmiştir¹⁷⁴. İkinci tipi oluşturan akroterli beşik çatılı kapakların bölgede ki ana kapak formu olduğu bilinmektedir¹⁷⁵. Kentteki yerel lahitlerin akroterleri bazen işlenmemiş, bazen kaideli ve bazen palmet bezemeli şekilde karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla, L1 lahдинin yüksek beşik çatılı, akroterli kapak formu, kentteki yerel lahitlerde de sıkça görülen bir formdur.

3.3.7.2. Sunak

M58 mezar yapısının batısında, yapıya oldukça yakın bir konumda yer alan sunak, L1 lahдинin hemen güneyinde bulunur (Lev.14, Pl.8; Lev.49, Res.61, Çiz.28). Sunaklar malzeme, şekil ve boyut açısından farklı olsalar da Roma döneminde resmi yapılarda, konutlarda, tapınaklarda ve nekropol alanlarında sıkça karşımıza çıkmaktadır.

Bu silindir formlu kireçtaşı sunağın üst kısmı 110 cm çapında olup yüksekliği 175 cm dir. Kaidesinde ve üst kısmında torus-trochilus profilleri yer almaktadır. Sunak parçalar halinde 3 tamburdan oluşmaktadır.

M58 mezar yapısının önünde yer alan sunağın üzerinde herhangi bir bezeme ve yazıt yer almadığından dönemini anlamak için M58 mezar yapısına olan konumu, mezarla ve L1 lahdi ile bağlantısı incelenmiştir. Sunağın kaidesi 35 cm yüksekliğinde yuvarlak, kireçtaşı bir plinthos üzerine oturmaktadır (Lev.49, Res.61, Çiz.28). Bu yuvarlak plinthos ise toprak zeminden 33 cm yükseklikte yapılmış olan başka bir kireçtaşı zemine oturur. Dolayısı ile sunak ve lahдин eşit yükseklikteki plinthosları bu zemine oturmaktadır. Yukarıda da bahsedildiği üzere bu zemin tüm alanı

¹⁷³ Özdzibay, 2001: 17.

¹⁷⁴ Turak, 2011: 231.

¹⁷⁵ Turak, 2011: 231.

kaplamadığından, sadece lahit ve sunak için oluşturulmuş bir zemin gibi görünmektedir. Yapının önünde yer alan merdivenin güney basamakları da bu zemine bastığından, lahdin ve sunağın merdivenden önce orada olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca lahit ve sunak için ayrıca yükseltilmiş bir zemin olması ve her ikisinin eşit yükseklikteki plinthoslarının bu zemine oturması, sunağın ve lahdin eş zamanlı olarak yerleştirildiğini düşündürmektedir.

Sunağın üzerinde yaklaşık 8x6 cm ebatlarında iki adet dörtgen bağlantı deliği yer almaktadır (Lev.49, Res.61, Çiz.28) ve bu delikler sunağın bir tepeliğe sahip olduğunu düşündürmektedir.

3.3.7.3. Havuz ve Künkler

M58 mezarının batı duvarına harç ile bağlanmış bir havuz yapısı yer almaktadır (Lev.14, Pl.8; Lev.16, Çiz.2; Lev.20, Çiz.4). L1 kodlu lahdin hemen doğusunda yer alan bu dörtgen formdaki havuz yapısı, 140x180 cm ebatlarında olup 30 cm yüksekliğindedir. Tuğlaların birbirlerine harç ile bağlanmasıyla oluşturulmuş havuzun iç kısmı da, su sızması için ayrıca harç ile sıvanmıştır.

Havuz için ayrıca bir su sistemi tasarlanmıştır. Sadece bir parçası in situ halde koruna gelmiş olan pişmiş toprak künkler, sunakla merdivenin arasından geçerek havuz yapısına bağlanmaktadır. Lahit ve sunaktan daha üst kotta yer alan bu havuz ve künk sistemi, sunak ve lahitten bağımsız bir şekilde yapıya geç dönemde eklenmiştir. Bu künk sisteminin nereden başladığını ve havuza suyun nereden taşındığını henüz görememekteyiz. Bu alandaki kazı çalışmaları tamamlandığında su sistemini tamamen görmek mümkün olacaktır. Fakat Perge Batı Nekropoliste yer alan, parsel 159 içerisindeki mezarların arasında çok sayıda künk sıralarından oluşan bir su şebekesi ile karşılaşmıştır (Lev.4, Pl.5). Bu uzun künk sıralarından oluşan şebeke, kentin su ihtiyacını karşılamak içindir¹⁷⁶. Yapılan çalışmalar sonucunda kentin içine uzanan bu künk sisteminin, batı surdan geçip Kuzey hamamı besleyerek F3 çeşmesine ulaştığı, surlarla paralel şekilde devam eden künk hattının ise güney hamama ilerleyip surlardan geçerek kentin güneyini beslediği anlaşılmıştır¹⁷⁷. M58 in batı duvarına bitişik havuz

¹⁷⁶ Parsel 159 da yer alan su şebekesi sistemi için Bkz.: Çisem Çağlayan, *Perge Antik Kentinde Suyun Kullanımı*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009, s.17-20.

¹⁷⁷ Çağlayan, 2009: 19.

yapısına bağlı olan künk sırasının da kentin içine uzanan künklerle bağlantılı olması muhtemeldir.

Ayrıca parsel 159 içerisinde de havuz yapılarına rastlanmıştır. Yapılan çalışmalarda bu parseldeki künk sisteminin çevresinde 1457 adet üretim artığı yarı işli kemik malzemeye ve büyük boyutlu pişirme kaplarına ait parçalara rastlandığı belirtilmiştir¹⁷⁸. Garan, bu havuzların eşya yapmak için kullanılacak kemiklerin bekletildiği havuzlar olabileceğini belirtmiştir¹⁷⁹. Dolayısı ile M58 mezarının önünde yer alan havuz da bu işlevde kullanılmış olabilir. Fakat M58 mezarının kazı raporlarında bu alanda çıkmış olan yarı işli/işli kemik malzemeyle ilgili bir bilgi yer almamaktadır. Ayrıca yüksek dolgu toprak kesiti içerisinde, bir kısmı akropolden gelmiş olsa da, çok sayıda seramik malzeme bulunmaktadır. Bu durum seramik yapımında kullanılacak toprağın çökertilmesi için bu havuzun kullanılmış olabileceğini düşündürmektedir. Elbette parsel 42 içerisinde yapılacak olan kazı çalışmaları bu durumu aydınlatacaktır.

3.3.8. Tipoloji

M58 mezar yapısı korunduğu kadarı ile yaklaşık 5.60 m yüksekliğinde, bir podyum üzerine oturan, korinth düzenli, tetrastylos prostylos planlı, iki katlı ve hyposorionlu bir mezardır (Lev.40, Çiz.15-18). Üst örtüsü arşitrav, friz ve üçgen alınlıkla oluşturulan yapının, ön cephesinin sütunlarla vurgulanması, mezarın bir tapınak görünümünde inşa edildiğini göstermektedir. Dolayısıyla mezar, bu hali ile tipolojik açıdan da “Tapınak Tipli Mezar”¹⁸⁰ grubuna dahil olmaktadır.

Görünüşü ile bir tapınağı andıran bu tip mezarların terminolojileri de, tapınakların terminolojisi ile uyushmaktadır. Örneğin Patara’da yer alan Markia Anıt Mezarı yazıtında mezarın bölümleri için “cella”, “cella ön odası”, “temenos” gibi

¹⁷⁸ Hasret Garan, *Antik Çağ’da Kemik Endüstrisi ve Perge’de Bulunmuş Kemik Eserler*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2015, s.24-25.

¹⁷⁹ Garan, 2015: 25, 26.

¹⁸⁰ Bu mezarlar, literatürde daha çok “Tapınak Mezar” olarak adlandırılmış olsa da, bu çalışmada işlevsel bir benzerliğin olmadığını ve mimari bir öykünmenin söz konusu olduğunu vurgulamak için “Tapınak Tipli Mezar” ifadesi kullanılmıştır.

tapınaklar için kullanılan yer ifadeleri bulunmaktadır¹⁸¹. Bu durum, bu tipteki mezar yapılarının tapınakları taklit ettiğinin bir başka somut göstergesidir.

Bir mezarın tapınağa benzetilmesi, ölen bireyin de tanrılara benzetilmesi ve buna binaen tanrılaştırıldığı¹⁸² anlamına gelir. Bu düşünce esasen sadece Roma Dönemi'ne özgü bir düşünce değildir. Anadolu'da bu düşüncenin çok daha erken dönemlerdeki varlığını, Hitit metinlerinde ölen kral için “tanrı oldu” ibaresinin kullanılması ile görmekteyiz¹⁸³. Fakat şunu belirtmek gerekir ki ölen kişinin tanrılaştırılması onun mezarını tapınaklarda olduğu gibi bir tapınım alanına çevirmemektedir. Dolayısıyla işlevsel bir benzerlik söz konusu değildir. Ölen bireyler için inşa edilen bu yapılara, dini mimarinin yansıtılması, kent soylularının¹⁸⁴ onurlandırılmasının ve bireyi ölümsüz kılmanın bir simgesi haline gelmiştir. Burada amaçlanan, ölen bireyi yüceltmek, şanını vurgulamak, öldükten sonra daha kutsal bir mertebeye eriştiğini göstererek saygınlığını öldükten sonra da koruduğunu belirtmektir¹⁸⁵.

Bu mezarlar, toplum içerisinde önemli bir vasfı olan, yaşamında yüksek bir statüye sahip olduğu anlaşılan bireylere aittir¹⁸⁶. Ayrıca büyük tapınaklar, zafer anıtları, tiyatrolar vb. yapılar gibi, anıtsal mezar yapıları da zenginliği, refahı ve statüyü vurgulayan sosyal ve siyasi birer propaganda aracıdır.

Anadolu'da tapınak benzeri ilk bağımsız anıt mezarlar Likya'da, MÖ 4. yüzyıla tarihlenen¹⁸⁷ yüksek podyumlu, üçgen çatılı, İon düzenindeki Nereidler Anıtı¹⁸⁸

¹⁸¹ Bkz. Fikret Fatih Gülşen, *Patara Markia Anıt Mezarı Mimarisi ve Restitüsyonu*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Antalya, 2010, s.99; Fahri Işık, *Patara: The History and Ruins of the Capital City of Lycian League*, (Çev. Merih Çobanoğlu), Universal Holding, Antalya, 2000, 45; Fahri Işık, *Anadolu Akdenizi'nde Luvi Soylu Kabileler Ülkesi Pamphylia*, ed.: Havva Işkan- Feyzullah Şahin, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 2021, s.117-118.

¹⁸² Işık, 2021: 117; Cormack, 2004: 51.

¹⁸³ Ahmet Ünal, “Hititlerde Ölülere Sunulan Kurbanlar Hakkında Bazı Düşünceler”, *Anadolu/Anatolia XIX*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1980, s.165; Işık, 2021: 118,133.

¹⁸⁴ Işık, 2021: 117.

¹⁸⁵ Jocelyn Mary Catherine Toynbee, *Death and Burial in The Roman World*, Cornell University Press, New York, 1971, s.130.

¹⁸⁶ Yasemin Er Scarborough, *The Funerary Monuments of Rough Cilicia and Isauria*, British Archeological Reports (BAR) International Series, BAR Publishing, Oxford, 2017, s.144.

¹⁸⁷ William A. P. Childs, “Prolegomena to a Lycian chronology : the Nereid monument from Xanthos”, *Opuscula Romana (OpRom)*, S. 9, Christian Wilhelm Kuhl Glycerup, Lund, 1973, s. 105-116; William A. P. Childs, *The City-Reliefs of Lycia*, Princeton University Press, Princeton, 1978, s. 13; Frank Kolb, “Beylikler Dönemi'nde Likya (MÖ 550-360)”, ed. Havva Işkan- Erkan Dündar, *Lukka'dan Likya'ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos'un Ülkesi*, Yapı kredi Yayınları, İstanbul, 2016, s.37.

¹⁸⁸ Pierre Coupel- Pierre Demargne, *Fouilles de Xsanthos: Le Monument des Néréides L'architecture*, Tome III, Klincksieck, Paris, 1969, s. 32; Janos Fedak, *Monumental Tombs of The Hellenistic Age*, University of Toronto Press, Toronto, 1990: 66; Antony G. Keen, “The Dydastic Tombs of Xsanthos:

(Lev.50, Res.62) ile görülmektedir. Yine aynı yüzyılda Trysa Anıt Mezarı¹⁸⁹ (Lev.50, Res.63), podyumlu, üçgen çatısını Karyatidlerin taşıdığı Limyra'daki Perikles Anıt Mezarı¹⁹⁰ (Lev.51, Res.64-65), ve Karya Bölgesi'nde Karya satrabı Halikarnassos'un yüksek bir podyum üzerine oturan, peripteral düzende, üzerinde heykel taşıyan basamaklı piramidal bir çatıya sahip olan mausoleumu¹⁹¹ (Lev.52, Çiz.29), Anadolu'da yer alan erken dönem tapınak tipli mezarlardır. Bu yapılar şüphesiz ki Roma Dönemi'nde inşa edilen tapınak tipli mezarların mimari gelişimine öncülük etmişlerdir.

Örneğin Halikarnassos Mausoleumu, piramidal çatısını sütunların taşıdığı mezar yapıları için bir trend belirlemiş ve gelecekteki birçok tapınak tipli mezarın mimari düzeni için etkili olmuştur¹⁹². Öyle ki Mylasa'da, Maussollos'un babası Hekatomnos'a ait olduğu düşünülen ve MÖ 4. yy a tarihlenen anıtsal mezar yapısı¹⁹³ (Lev.52, Res.66,

Who Was Buried Where?", *Anatolien Studies*, Vol.42, British Institute, Ankara, 1992, s. 59; Roland Martin, "Le Monument Des Nereides At L'Architecture Funerarie", *Revue Archéologique (RA)*, Fasc. 2, Presses Universitaires de France, France, 1971, s. 328.

¹⁸⁹ Wolfgang Oberleitner, *Das Heroon von Trysa: Ein Lykisches Fürstengrab des 4. Jahrhunderts v. Chr.*, Philipp von Zabern, Mainz am Rhein, 1994, s.3 vd.; Otto Bendorf- George Niemann, *Das Heroon von Gjölbaschi-Trysa*, Adolf Holzhausen, Wien, 1889, s. 1 vd.

¹⁹⁰ Jürgen Borchardt, "Das Heroon von Limyra-Grabmal Des Lykischen Königs Perikles", *Archäologischer Anzeiger* 85, Walter de Gruyter, Berlin, 1970, s.353-393; Jürgen Borchardt, *Die Bauskulptur des Heroons von Limyra: das Grabmal des lykischen Königs Perikles*, Istanbul Forschungen 32, Berlin, 1976, s.137.

¹⁹¹ Fedak, 1990:171; Ekrem Akurgal, *Ancient Civilizations And Ruins Of Turkey*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1970, s.171; Wolfram Hoepfner, "Zum Maussolleion von Halikarnassos", *Archäologischer Anzeiger (AA)*, Walter de Gruyter, Berlin, 1996, s.95-114; Wolfram Hoepfner, *Halikarnassos und das Maussolleion: die modernste Stadtanlage und der als Weltwunder gefeierte Grabtempel des karischen Königs Maussollos*, Philipp von Zabern, Darmstadt, 2013, b.a.; William Bell Dinsmoor, "The Mausoleum at Halicarnassus", *American Journal of Archaeology (AJA)*, Vol. XII, The American School of Classical Studies, Athens, 1908, s.141-171, Plate V-VII; William Richard Lethaby, *Greek Buildings Represented by Fragments in the British Museum*, B. T. Batsford, London, 1908, s.37-70; Kristian Jeppesen, "Neue Ergebnisse zur Wiederherstellung des Mausolleions von Halikarnassos," *Istanbul Mitteilungen (IstMitt)*, Band 26, Ernst Wasmuth, Tübingen, 1976, s.47-99; Wolfram Hoepfner, "Zum Mausoleum von Belevi", *Archäologischer Anzeiger*, Walter de Gruyter, Berlin, 1993, s.113-123; Camillo Praschniker-Max Theuer, "Das Mausoleum von Belevi: Archäologische Untersuchungen zu Chronologie, Ausstattung und Stiftung", *Forschungen in Ephesos, Band VI*, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften (ÖAW), Wien, 1979, s.1 vd.

¹⁹² Cormack, 2004: 24

¹⁹³ Dinsmoor, 1950: 330; Toynbee, 1971:130; Frank Rumscheid, "Maussollos and the 'Uzun Yuva' in Mylasa: an unfinished Proto-Maussolleion at the heart of a new urban centre?", ed. Riet van Bremen- Jan-Mathieu Carbon, *Hellenistic Karia*, Etudes 28, Ausonius Éditions, Pessac, 2010, s.69-121; Adnan Diler, "The Hekatomneion in Mylasa: preliminary studies on the cult.", ed.: Poul Pedersen- Birte Poulsen;-John Lund, *Karia and the Dodekanese: Cultural Interrelations in the Southeast Aegean I: Late Classical to Early Hellenistic*, Oxbow Books, UK, 2021, s.87-106, Fig. 7.5; Adnan Diler, "Uzunyuva Kutsal Alanı ve Hekatomneion Mimarisi", ed. Adnan Diler, *Uzunyuva, Hekatomneion in Mylasa*, Ege Yayınları, İstanbul, 2020, s.115-197; Paul Pedersen, "The 4th Century BC 'Ionian Renaissance' and Karian Identity", ed. Olivier Henry, *4th Century Karia: Defining a Karian identity under the Hekatomnids*, Varia Anatolica XXVIII, Institut Français d'Études Anatoliennes- Georges Dumézil, İstanbul, 2013, s.33-64.

Çiz.30), Halikarnassos Mausoleumu'nun bir prototipi olarak yorumlanmış¹⁹⁴ ve “proto-Maussoleion” olarak da anılmıştır¹⁹⁵. Aynı şekilde Knidos'ta yer alan ve MÖ 4. yy a tarihlendirilen, nispeten daha alçak bir podyum üzerinde yükselen, Dor düzenli, basamaklı piramidal bir çatıya sahip olan Aslanlı Mezar da¹⁹⁶ (Lev.52, Çiz.31), Halikarnassos Mausoleumu ile benzerdir¹⁹⁷. Bu piramidal çatılı tapınak tipli mezarlar, MÖ 3. yy da İonia'daki Belevi Anıt Mezarı¹⁹⁸ ile (Lev.53, Çiz.32) görülmeye devam ederken, Roma Dönemi'nde MS 117-138 yıllarına tarihlenen Mylasa'da ki Gümüşkesen Anıtı¹⁹⁹ (Lev.53, Çiz.33) ve MS 2. yüzyıla tarihlenen Assos'taki Publius Varius Aquila'nın Mezarı²⁰⁰ (Lev.53, Çiz.34) ile devamlılığını sürdürmektedir.

Anadolu'da MÖ 4. yy'dan itibaren gördüğümüz ve tapınak tipli mezarların erken örnekleri olan bu mezar yapılarının benzerleri Anadolu dışında da görülmektedir. MÖ 1. yüzyılın başlarından itibaren, Roma'nın ana yollarının etrafı statüleri ile dikkat çekmek

¹⁹⁴ Bkz. Rumscheid, 2010: Şek.28, Diler, 2021: 87.

¹⁹⁵ Diler, 2020: 192.

¹⁹⁶ Ian Jenkins, *Greek Architecture And Its Sculpture*, Harvard University Press, Massachusetts, 2006, s.9; Geoffrey B. Waywell, “Mausolea in South-West Asia Minor”, *Yayla: Report of the Northern Society for Anatolian Archaeology*, Vol.3, The University Newcastle, UK, 1980, s. 5-11; Arnold Walter Lawrence, *Greek Architecture*, Penguin Books, London, 1966, s.196; William Bell Dinsmoor, *The Architecture Of Ancient Greece: An Account Of Its Historic Development*, Ed.: William James Anderson- Richard Phené Spiers, B T Batsford Ltd, London, 1950, s.257.

¹⁹⁷ Aynı yüzyılda inşa edilmiş bu mezar yapılarının hangisinin diğerini etkilediği çok belli değildir. Lawrence, Aslanlı Mezar'ın Halikarnassos Mausoleumunun taklidi olduğunu düşünürken, Dinsmoor tam aksini savunmaktadır. Konuyla ilgili olarak bkz. Lawrence, 1966: 196; Dinsmoor, 1950: 257.

¹⁹⁸ Praschniker-Theuer, 1979a: 1 vd.; Akurgal, 1970: 171; Hoepfner, 1993: 111-123; Fedak, 1990: 79-82; Reinhard Heinz-Peter Ruggendorfer, “Forschungen am Mausoleum von Belevi”, *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes (ÖJH)*, Band 71, Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, s.149-176; Sevim Buluç, “The Tomb Monument at Belevi near Ephesos”, *The proceedings of the Xth International Congress of Classical Archaeology*, 23-30/9/1973, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1978, s.1085-1092; Waywell, 1980: 5-11.

¹⁹⁹ Richard Chandler- Nicholas Revett- William Pars- William Wilkins, *Antiquities of İonia, Published By the Society of Dilettanti*, W. Bulmer and Co., London, 1797, s. 25 vd., Pl. XXIV-XXX; Ekrem Akurgal, *Die Kunst Anatoliens*, Walter de Gruyter & Co, Berlin, 1961, s. 162, Fig. 112; Sarah Cormack, “The Space of Death in Roman Asia Minor”, *Wiener Forschungen zur Archäologie*, Band 6, Phoibos, Wien, 2004, s.246-248, Fig. 122-125; Fedak, 1990: 171, Fig. 254; Wolf Dieter Heilmeyer, *Korinthische Normalkapitelle: Studien zur Geschichte der Römischen Architekturdekoration*, F.H. Kerla Verlag, Heidelberg, 1970: 104; Henry Stierlin, *Kleinasiatisches Griechenland: Klassische Kunst und Kultur von Pergamon bis Nimrud Dagh*, Belser, Stuttgart, 1986, Fig. 81, 82; Terrance Michael Patrick Duggan, “The Andriake Marbles: record of ‘a small ruined temple of very white marble’ -a Roman 1st – 2nd century hilltop mausoleum and coastal navigational marker at Andriake, Lycia, that disappeared in the early 19th”, *GEPHYRA*, S.16, Phoibos, Vienna, 2018, s.98, Fig. 3-6.

²⁰⁰ Joseph Thacher Clarke- Francis Henry Bacon- Robert Koldewey, *Investigations at Assos: Expedition of the Archaeological Institute of America; Drawings and Photographs of the Buildings and Objects Discovered During the Excavations of 1881, 1882, 1883*, Quaritch, London, 1902, s.226-239; Cormack, 2004: 190-191, Fig. 52; Erdem Salcan, “Assos- Publius Varius Aquila'ya Ait Anıtsal Mezar Yapısı Koruma Önerisi”, *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal*, Vol. 36, s.101, Şek. 15, Published Online, May 2020, <http://socialsciences.eurasianacademy.org> (Son Erişim Tarihi 29.05.2022).

isteyenlerin kullandığı, çeşitli şekil ve boyutlardaki mezar yapıları ile dolmaya başlamıştır²⁰¹. Örneğin, Sarsina'nın Pian di Bezzo Nekropolü'nde bulunan ve MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilen Aulus Murcius Obulaccus'un Mezar Anıtı²⁰² (Lev.54, Çiz.35), bir podyum üzerinde yükselen, ön cephesi Korinth başlıklı iki sütunla vurgulanmış, sütunların hemen arkasında ise yine korinth başlıklı plasterlere sahip olan ve bir heykeli destekleyecek şekilde inşa edilmiş piramit çatıya sahip bir mezardır. Yapının heykel taşıyan, iç bükey piramidal yapısı, yukarıda bahsi geçen Assos'taki Publius Varius Aquila'nın Mezarı ile oldukça benzerdir. Ayrıca yapının, podyum üzerinde yükselmesi, bir heykeli taşıyan piramidal çatısı ve cephesinin korinth başlıkları ile vurgulanması Almanya'da ortaya çıkarılmış olan ve Claudius Dönemi'ne (MS 41-54) tarihlendirilen²⁰³ Lucius Poblicius'un Mezarı'na²⁰⁴ (Lev.54, Res.67) benzemektedir. Farklı olarak, Lucius Poblicius Anıtı'nın cephesinde yer alan sütunlar tetrastylus prostylus plandadır ve korinth başlıklı plasterler podyum köşelerinde yer almaktadır.

Yine Sarsina'dan İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen²⁰⁵ Asfionius Rufus'un Mezarı²⁰⁶ (Lev.54, Res.68), Aulus Murcius Obulaccus'un ve Lucius Poblicius'un Mezarı gibi yüksek bir podyum üzerine inşa edilen, üzerinde heykel yer alan iç bükey piramidal bir çatıya sahip bir mezardır. Lucius Poblicius'un Mezarı'nda olduğu gibi bu mezar yapısının pronaosunda da dört adet Korinth başlıklı sütun bulunmaktadır.

Yukarıda bahsi geçen Knidos'taki Aslanlı Mezar'ın, podyum üzerinde yükselmesi ve heykel taşıyan basamaklı piramidal bir çatıya sahip olması, Sarsina'da yer alan Aulus Murcius Obulaccus Mezarı'yla ve Almanya'da yer alan Lucius Poblicius'un Mezarı ile

²⁰¹ Barbara Elisabeth Borg, "Roman Cemeteries and Tombs", ed. Claire Holleran-Amanda Claridge, *A Companion to the City of Rome*, Wiley- Blackwell, Hoboken, 2018, s. 404.

²⁰² Toynbee, 1971: 130; Paolo Baronio, "Sarsina e i Suoi Splendidi Mausolei", in *Archeologia Viva*, Giunti Editore, İtalia, 2020, s. 29-38; Salvatore Aurigemma, *I Monumenti Della Necropoli Romana di Sarsina*, Centro di studi per la storia dell'architettura, Roma, 1963, s.65-86.

²⁰³ Hermann Krüssel, "Lucius Poblicius Ein Leben in römischen Provinzen: Neue Erkenntnisse zum Kölner Poblicius- Denkmal und ihre Auswirkungen auf die augustheische Zeit", *www.BrAnD2.: Begegnung mit dem Fremden. Die Römer in den Provinzen: Zweites Brandenburger Antike-Denkwerk*, C. 11, Universitätsverlag Potsdam, Postdam, 2019, s. 63.

²⁰⁴ Krüssel, 2019: 64, abb. 1.

²⁰⁵ Jos Kunst, *The Monument of Gaius Julius Antiochus Epiphanes Philopappos*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Utrecht University, Utrecht, 2017, s. 55-56.

²⁰⁶ Fedak, 1990: 379; Toynbee, 1971: 131, 108, Res.37; Kunst, 2017: 55-56.

benzerdir. Anadolu’da ise bu mimari düzen Halikarnassos Mausoleumu, Belevi Anıtı ve Gümüşkesen Anıtı ile benzerlik gösterir.

Ephesos yakınlarında yer alan ve MÖ 290-270 yıllarına tarihlendirilen²⁰⁷ Belevi Anıtı’nın²⁰⁸, M. Theuer’e göre restitüsyonunu²⁰⁹ doğru farz edersek; yapının dörtgen planlı olması, peristasisli olması ve heykel taşıyan basamaklı piramidal bir çatıya sahip olması Halikarnassos Mausoleumu ile benzerdir.

Mylasa’da yer alan Gümüşkesen Anıtı’nın yüksek bir podyum üzerine oturması, yapının korinth sütunları ile bir tapınak görünümü alması ve piramidal bir çatıya sahip olması Aulus Murcius Obulaccus’un Mezarı’yla ve Lucius Poblicius’un Mezarı’yla benzerlik göstermektedir. Fakat bu mezarlardan farklı olarak, Gümüşkesen Anıtı’nın sadece ön cephesi değil, 4 cephesi de köşelerde yer alan Korinth başlıklı plasterlerin arasındaki ikişer adet sütunla vurgulanmıştır.

Sonuç olarak Anadolu’da yer alan tapınak tipli mezarların benzer örnekleri Anadolu dışında da mevcuttur ve doğal olarak tapınak tipli mezar mimarisinin kökeni ve gelişimi hakkında araştırmacıların farklı yorumları vardır. Örneğin, Anadolu’da MÖ 4. yüzyıldan itibaren bildiğimiz, bazen basamaklı, bazen iç bükey bir forma sahip olan piramidal çatılı tapınak tipli mezarların, basamaklı olanlarının Suriye’de, özellikle Geç Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi mezarları için tercih edilen bir tasarım olduğu bilinmektedir²¹⁰. Bazı araştırmacılar, bu tercihi göz önünde bulundurarak piramidal çatının, yüksek statüyü vurgulayan doğu kökenli bir mimari uygulama olduğunu düşünmüşlerdir²¹¹.

²⁰⁷ Frank Rumscheid, *Untersuchungen zur kleinasiatischen Bauornamentik des Hellenismus: Katalog, Abbildungsnachweis, Register, Tafeln und Beilagen*, Philipp von Zabern, Darmstadt, 1994, s.70-76.

²⁰⁸ Heinz-Ruggendorfer, 2002: 149-176; Camillo Praschniker- Max Theuer, *Forschungen in Ephesos VI: Das Mausoleum von Belevi*, Österreichisches Archäologisches Institut, Wien, 1979; Hoepfner, 1993: 111-123; Buluç, 1978: 1085-1092; Waywell, 1980: 5-11.

²⁰⁹ Praschniker- Theuer, üst örtünün piramidal çatılı olduğunu belirtirken, Hoepfner buna dair bir işaret bulunmadığını dile getirerek, üst örtü için birkaç basamaktan oluşan alçak bir örtü önermektedir. Waywell ise üzerinde heykel bulunan basamaklı bir örtünün planlandığını fakat tamamlanmadığını belirtir. Analogik örnekler bakıldığında Hoepfner’in teorisi biraz daha zayıf kalmaktadır. Konuyla ilgili olarak bkz. Praschniker-Theuer, 1979b: 112-114; Hoepfner, 1993: 111-123; Waywell, 1980: 8.

²¹⁰ Emesa’daki Sampsigeramus’un Mezarı, Hermel’deki Mausoleum, Jerusalem’de yer alan Zacharias Mezarı ve Hamrat’ın Mezarı için bkz. Andreas Kropp, “Kingdoms and Principalities in the Roman Near East”, Ed. Ted Kaizer- Margherita Facella, *Oriens et Occidens*, Band 19, Franz Steiner, Stuttgart, 2010, s.199-216, 448-453, Fig. XIV-XXII.

²¹¹ Cormack, 2004: 57.

Tunus Haidra’da yer alan ve M.S 2.-3. yüzyıla tarihlendirilen “Tetrastyle Mausoleum”²¹² (Lev.71, Res.93) yüksek bir podyum üzerine oturan, tetrastylös prostylos planlı, Korinth düzenli, basık piramidal çatıya sahip olan bir mezardır. Moore, tapınak tipli mausoleumun bölgede yeni olduğunu, bu tipin Erken İmparatorluk Dönemi’nden itibaren Batı Avrupa’dan yansıdığını ve Avrupa tarzındaki tapınak mozolenin MS 2. yüzyılın ikinci yarısından itibaren doğu tarzındaki tapınak mozolenin yerini aldığını belirtmiştir²¹³.

Bazı araştırmacılar tapınak tipli mezarları Yunan tapınak mimarisinin bir yansıması olarak görmektedir. Örneğin, Anadolu’da tapınak benzeri ilk bağımsız anıt mezarın Likya’da MÖ 4. yüzyıla tarihlenen Nereidler Anıtı ile görülmeye başlandığı yukarıda belirtilmiştir. Fedak bu durumu, Likyalıların coğrafi konumları nedeni ile Yunan dünyasıyla bağlantılı olmasına bağlayarak, kültürel bir etkileşim sayesinde tapınak tipli mezar mimarisinin Anadolu’da geliştiğini belirtmektedir. Fedak, tapınak tipli mezarlardan önce Anadolu’da var olan kaya mezarlarının yer seçiminde çok kısıtlayıcı olduğunu, tümülüs mezar geleneğinin ise bu mezarların boyutları ne olursa olsun yerel yöneticilerin vermek istediği görsel mesajı yeterince sağlayamadığını söyler ve bu mezarları “sessiz anıtlar” olarak niteler²¹⁴. Dolayısı ile yerden oldukça yüksek ve görkemli bir dekorasyona sahip olan, “Yunan tapınak formu” uyarlamasını, “bu hali vakti yerinde soyluların tam olarak istediği buydu. Yaşamları boyunca sahip oldukları aynı “egemen” konumda, topluluğun bir parçası olarak kalmayı arzuladılar” şeklinde yorumlamaktadır²¹⁵.

Işık ise, tapınak tipli mezar mimarisinin gelişimini Anadolu’da Tunç Çağı’na ve Demirçığ’a ait olan megaron yapılar ile bağdaştırarak, tapınak tipli mezarlardaki mimarinin Anadolu’da önceden beri var olan bir geleneğin devamı niteliğinde olduğunu belirtmektedir²¹⁶. Ayrıca öldükten sonra tanrılaşma düşüncesinin menşinin Anadolu olduğunu belirterek, tapınak benzeri ilk bağımsız anıt mezarların Likya yaratisı

²¹² Luigi Crema, *L'architettura Romana*, Società Editrice Internazionale, Italy, 1959, s.499, Fig. 645; Jennifer P. Moore, “The ‘Mausoleum Culture’ of Africa Proconsularis”, ed. David L. Stone- Lea M. Stirling, *Mortuary Landscapes of North Africa*, University of Toronto Press, Toronto, 2007, s. 75-98, Fig. 4.2; Toynbee, 1971: 131.

²¹³ Moore, 2007: 85.

²¹⁴ Janos Fedak, *The Origin And Development of Hellenistik Monumental Tombs in Western Asia Minor*, University of Toronto School of Graduate Studies, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1979, s.161.

²¹⁵ Fedak, 1979: 161.

²¹⁶ Işık, 2021: 102.

olduğunu söyler²¹⁷. Bunu dile getirirken Hellen dünyasında tapınak benzeri anıt mezarların olmadığını, çünkü onlarda “tanrılaşıma” düşüncesi yerine “kahramanlaştırma” düşüncesi olduğunu, dolayısı ile bu mezarların bir tapınak mezar değil, “heroon” olduğunu belirtir²¹⁸. Ayrıca terminolojisine de değinerek “tapınak tipli mezarların” çevre duvarlarının “temenos” olarak, heroon olarak kabul edilen mezarların çevre duvarlarının ise bunun yerine “peribolos” olarak adlandırıldığını belirtir²¹⁹. Fakat Anadolu’da ki mezar yazıtlarından 23 tanesinde mezar yapılarını çevreleyen duvarların “peribolos” olarak ifade edildiği²²⁰ ve bu ifadenin Latince’ de tapınakla aynı anlamda kullanıldığı da²²¹ bilinmektedir. Dolayısı ile bu açıdan bir ayrım yapmak çok kolay olmayabilir.

Farklı yerlerde tapınak tipli mezarların yer alması ve bu yapıların mimarilerinin birbirine benzer özelliklerinin olması elbette kültürel etkileşimin kaçınılmaz bir sonucudur. Fakat Anadolu’daki bu mezar mimarisini sadece Yunanistan’a olan coğrafi yakınlıkla ve kültürel etkileşimle açıklamak yetersiz görünmektedir. Her şeyden önce bir mezara tapınak formunu kazandıran, öldükten sonra “tanrı olma” düşüncesinin Hititlerden beri Anadolu’daki varlığı göz önüne alındığında, temelde zaten var olan bir düşünceye göre şekillenen bu yapıların, Anadolu’da çok daha erken dönemlerde halihazırda şekillenebileceği mimari etkenler mevcutken, bunun çok daha geç dönemlerde yakın bir coğrafyadan kopyalandığını söylemek mantıklı görünmemektedir.

3.3.9. Analoji ve Değerlendirme

3.3.9.1. Perge’de Yer Alan Anıtsal Mezar Yapılarıyla Karşılaştırma

Perge Antik Kenti’nde oda mezarlar, kaya mezarları, khamasorionlar, lahitler, podyum mezarlar, anıtsal mezar yapıları, almaşık duvar tekniği ile yapılan ev tipi mezarlar, kiremit mezarlar, basit toprak mezarlar olmak üzere farklı tiplerde birçok mezar çeşidi bulunmaktadır.

²¹⁷ Işık, 2021: 117.

²¹⁸ Işık, 2021: 120, 134.

²¹⁹ Işık, 2021:134. Konuyla ilgili ayrıca bkz.: Cormack, 2004: 35.

²²⁰ Jadwiga Kubinska, “Les Monuments Funéraires dans les Inscriptions Grecques de de l’Asie Mineure”, *Travaux du Centre D’arch D’archéologie Méditerranéenne de l’Académie Polonaise des Science*, Tome 5, Editions Scientifiques de Pologne, Varsovie, 1968, s.1 vd.

²²¹ Alfred Frazer, “From Column to Wall: The Peribolos of the Mausoleum of Maxentius”, ed.:Helga Heintze- Larissa Bonfante, *In memoriam Otto J. Brendel: Essays in Archaeology and the Humanities*, von Zabern, Verlag, 1976, s.185-190.

Kentte, M58 mezarı gibi anıtsal özelliklere sahip birçok mezar yapısı bulunmaktadır. Hiç şüphesiz ki kentte yer alan anıtsal mezar yapıları içerisinde en önemli ve en popüler mezar yapısı MS 2. Yy da yaşadığı bilinen²²², hem kentin önemli bir hayırseveri olan, hem de “kentin kızı”, “demiourgos”, “Artemis rahibesi”, “Meter Theon’un ömür boyu rahibesi” sıfatları ile anılan²²³ Plancii Vari ailesinin en fazla öne çıkan ismi²²⁴ Plancia Magna’nın mezarıdır²²⁵ (Lev.55, Res.69). Mezar yapısının kentin nekropol alanında değil, güney kapısının güney doğusunda yer alması, Plancia Magna’nın kimliğini bir kez daha vurgulamaktadır. Mezar yapısı, M58 mezarı gibi düzgün kesilmiş bloklardan inşa edilmiş olup yapı malzemesi olarak hem kireçtaşı hem mermer kullanılmıştır. M58 mezarından farklı olarak yapı, zeminden hyposorionlu bir podyumla değil, 5 basamaklı bir podyumla yükseltilmiştir. Mezar yapısının ön cephesi M58 mezarının aksine sütunlarla değil, antelerle vurgulanmıştır.

Bahsedeceğimiz diğer mezar yapıları ise kentin dışında, Batı Nekropoliste yer almaktadır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi en çok MS 2. yy da gelişim göstermiş olan ve son halini MS 2.-3. yy da aldığı düşünülen²²⁶ Batı Nekropolis’te yer alan mezar yapıları nekropol caddesinin her iki kenarında, yol boyunca aralıklarla inşa edilmiştir.

Bu alanda parsel 42 içerisinde, M58 dışında dört mezar yapısı daha yer almaktadır. Bu mezar yapıları nekropol caddesine yakın bir konumda inşa edilmiştir. MS 2.-3. yüzyıla tarihlendirilen M59 kodlu anıt mezar 6.00 x 4.80 m. ebatlarında, 2.20 m yüksekliğinde dörtgen planlı bir mezar yapısıdır (Lev.5, Res.2, Lev.55, Res.70). M58 mezarı ile benzer şekilde kireçtaşı kesme bloklarla inşa edilen mezar yapısı, zeminden üç basamakla yükseltilmiştir. Yapının ön cephesinde muhtemelen sonradan eklenmiş olan merdivenin bir kısmı korunmuştur. Merdivenin yan kısımlarında yer alan bloklar

²²² Aşkın Özdzibay, “Perge’nin İtalik Kökenli Hayırseverleri ve Kent Gelişimine Katkıları”, ed. Oğuz Tekin- Christopher H. Roosevelt- Engin Akyürek, *Tarih Boyunca Anadolu’da Hayırseverlik, Birinci Uluslar arası Suna&İnan Kıraç Akdeniz Uygarlıkları Sempozyumu*, 26-29 Mart 2019, Koç Üniversitesi Suna & İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Merkezi (AKMED), Antalya, s.90.

²²³ Sencer Şahin, *Die Inschriften Von Perge I*, *Inschriften Griechischer Städte aus Kleinasien*, Band 54, Dr. Rudolf Habelt GmbH, Bonn, 1999, s.156-165; Özdzibay, 2019: 90.

²²⁴ Özdzibay, 2019: 90; Özdzibay, 2001: 13. P12 kodlu mezar yapısı için ayrıca bkz.: Toprak Cihan, 2012: 37, 38.

²²⁵ Aşkın Özdzibay, 2019: 90.

²²⁶ Şahin, 1999: 156-165; Özdzibay, 2019: 90.

²²⁷ Özdzibay, 2019: 90.

²²⁸ Cormack, 2004: 271-272. Mezar Yapısının Kazı Çalışmaları İçin bkz. Hakan Kızıldaş- Ayşe Demirelli, “Plancia Magna Mezarı Kazı Çalışmaları”, Mustafa Demirel in. Antalya Müzesi Müdürlüğü Başkanlığı’nda Perge Antik Kenti 2018 Yılı Kazıları, *41. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C. 3, Diyarbakır, 2019, s. 423- 442, Res. 3-4.

²²⁹ Bkz. 2. Bölüm: “Batı Nekropolis”.

M58 mezarının merdiven blokları ile aynı karakterdedir fakat M58 mezarından farklı olarak buradaki merdiven bloklarının önüne masif bloklar eklenerek merdiven basamakları genişletilmiştir. 3.05 x 2.95 m. ebatlarındaki, dörtgen planlı mezar odası tonoz örtüye sahiptir. Yapının bloklarının bulunduğu taş parkında yer alan konsollu geison, arşitrav, sütun, tavan kaseti gibi yapı elemanlarından anlaşılabacağı üzere, M59 mezar yapısı da M58 mezarı gibi ön cephesi sütunlarla vurgulanmış bir tapınak tipli mezardır.

Parsel 42 içerisinde yer alan bir başka anıtsal mezar ise M58 mezarının kuzeybatısında, M59 mezarının kuzey doğusunda yer alan M1 kodlu mezar yapısıdır (Lev.5, Res.2). MS 2.-3. yüzyıla tarihlendirilen bu yapı, yaklaşık olarak 11.70 x 11 m. ebatlarında olup, bu parselde yer alan mezarlar içerisinde en büyük boyuttaki mezar yapısıdır. Yapının ana duvarları düzgün kesilmiş kireçtaşı bloklar ile oluşturulmuştur. Merkezi dörtgen planlı mezar odasının güney ve doğu duvarlarının orta kısımlarında apsisler mevcuttur. Apsislerden doğuda olanı kireçtaşı bloklar ile inşa edilmişken, güneyde yer alan apsisin tuğla ile örüldüğü görülür. Dolayısı ile bu apsis sonradan eklenmiş olabilir. Kuzey duvarında ise dörtgen biçiminde bir çıkıntı yaratılarak burada bir lahit nişi oluşturulmuştur. Ayrıca güneydeki apsisin iç kısmındaki in situ halde korunmuş olan mermer lahit tabanı, apsislerin de lahit nişi olarak kullanıldığını göstermektedir. Tüm mezarlardan farklı olarak, M1 mezarının zemini mermer plakalar ile kaplıdır. Arşivde yer alan raporlarda, taban döşemesinde yer yer renkli mermer kullanılarak zeminin bu şekilde süslendiği belirtilmiştir²²⁷. Mezar odasının duvarlarında da yer yer koruna gelmiş mermer kaplamalar yer almaktadır. Mezar yapısının ana duvarlarının, iç kısımda köşelere denk gelen yerlerde çıkıntı yaptığı görülür (apsis köşelerinde ve dörtgen lahit nişlerinin her iki kenarında). M58 mezarında da benzer şekilde lahit nişlerinin kenarlarında, yapının ana duvarına bitişik şekilde payeler yükselmektedir. M1 mezarında da, M58 mezarında olduğu gibi lahit nişlerinin üzerinden kemerler geçerek buralarda bir arcasolium oluşturmuş olabilir. Yapının boyutları da göz önüne alındığında üst örtüsü de M58 mezarında olduğu gibi tonoz örtü ile kapatılmış olabilir. Bu mezar yapısının cephe düzenlemesinin nasıl olduğu çok fazla anlaşılamamaktadır. Mezar yapısının kazısı tamamlandığında ve tüm yapı elemanları açığa çıkarıldığında konuyla ilgili yorum yapmak daha kolay olacaktır.

²²⁷ Koruma amacı ile üzeri örtüldüğünden görünmemektedir.

Parsel 42 içerisinde yer alan bir başka mezar, M58 mezarının kuzey doğusunda yer alan ve MS 2.-3. yüzyıla tarihlendirilen M60 kodlu mezar yapısıdır (Lev.55, Res.71). 5.30 x 5.05 m. ölçülerinde, dörtgen planlı bu mezar yapısı koruna gelmiş hali ile 2.20 m. yüksekliğindedir. Zeminden iki basamakla yükseltelen mezar yapısının ikinci basamağının köşeleri fil ayakları ile hareketlendirilmiştir. M58 mezarında olduğu gibi düzgün kesilmiş kireçtaşı bloklarla inşa edilen yapının, mezar odasının zemini kireçtaşı bloklarla oluşturulmuştur. Yapının İon tarzda yapılmış kapısının söveleri ve lentosu korunmuştur. İon tarzda inşa edilen kapının lentosunun üzerinde Hellence bir yazıt bulunmaktadır. Lentonun iki kenarında ise sarmal konsollar yer almaktadır. Mezar yapısının ex situ yapı elemanlarının taşındığı taş parkında, aslan başı kabartmalı çörtenleri bulunan geison blokları, medusa başı kabartmalı tymphanon, ve arşitrav blokları yer almaktadır. Dolayısıyla bu mezarın da üst yapısının, M58 mezarı gibi arşitrav, friz ve üçgen alınlıkla oluşturulduğu anlaşılmaktadır.

Kentte yer alan anıtsal mezar yapılardan bir diğeri ise kentin Batı Nekropolisi'nde, parsel 169 içerisinde yer alan ve MS 2.-3. yy a tarihlenen P12 kodlu, anıtsal bir mezar yapısının podyumudur (Lev.56, Res.72). Dörtgen planlı, büyük ölçekli düzgün kesme taş bloklarla inşa edilen podyumun içerisinde, bir bölme duvarı ile ayrılan iki mezar odası yer almaktadır. Çevresindeki diğer mezar yapılarından daha büyük ölçekte inşa edilen bu podyumun, tapınak tipli bir mausoleuma ait olabileceği düşünülmektedir²²⁸.

Kentte yer alan mezar yapıları içerisinde, tipolojisi için kesin olarak “tapınak tipli mezar” diyebileceğimiz 4 mezar yapısı yer almaktadır (Plancia Magna'nın Mezarı, M58, M59, P12). Bu mezar yapıları zeminden, yapıyı çevreleyen basamaklarla (Plancia Magna'nın mezarı ve M59), ya da içerisinde hyposorionları bulunan yüksek podyumlarla (M58 ve P12) zeminden yükseltilmiş olup kesme taş örgü tekniği ile inşa edilmişlerdir. Ayrıca, üst yapılarının arşitrav, friz ve üçgen alınlıkla oluşturulduğu, ex situ yapı elemanlarından anlaşılabilir. Mezarların üst yapıları korunamadığından her yapı için net bir şey söylemek mümkün olmasa da, cella üst örtüsü hem Perge'de, hem Anadolu'daki diğer tapınak tipli mezarlarda²²⁹, MS 2.-3. yy da yaygın olarak tonoz örtüdür. Keza Batı Nekropolis'te, yine MS 2.-3. yüzyıla tarihlendirilmiş olan olan ev tipi mezar yapılarında da çapraz ya da beşik tonoz kullanılmıştır²³⁰. Fakat bu durum

²²⁸ Özdizbay, 2001: 13. P12 kodlu mezar yapısı için ayrıca bkz. Toprak Cihan, 2012: 3, 38.

²²⁹ Gülşen, 2010: 94.

²³⁰ Özdizbay, 2001: 13.

tapınak tipli mezarların hyposorionlarında farklılık gösterebilmektedir. Örneğin, M58 mezarının hyposorionu düz bir tavana sahipken, M59 mezarının hyposorionu tonoz örtüye sahiptir.

3.3.9.2. Anadolu'daki Tapınak Tipli Mezarlarla Karşılaştırma

Perge kenti dışında, Anadolu'da M58 mezarı ile benzerlik gösteren birçok tapınak tipli mezar yer almaktadır. Anadolu'da yer alan bu tip mezarların, Roma Dönemi'nde, MS 1. yüzyılın ortalarından itibaren ve özellikle 2. yüzyılda yaygınlaştığı bilinmektedir²³¹. Özellikle Likya, Pamphylia, Kilikya ve Pisidia bölgelerinde yaygın olarak görülen tapınak tipli mezarlar, Karia, Kappadokia, Caeserea bölgelerinde yürütülen kazı çalışmalarında da ortaya çıkarılmıştır. Bu bölümde, Anadolu'da farklı plan ve mimari özelliklere sahip olan bu mezarlar içerisinde, M58 mezarı ile benzer özelliklere sahip olan mezar yapıları, bulundukları yerleşim isimlerinin alfabetik sıralaması ile anolojiye tabi tutulmuştur.

Adada'da, duvar tekniği (kesme kireçtaşı bloklar, harçsız ve kenetsiz)²³² ve Zeus Serapis tapınağı ile olan benzerliğinden dolayı MS 2. yy sonu, 3. yy başına tarihlendirilen²³³ Kuzey Tapınak Mezarı²³⁴ (Lev.56, Res.73, Çiz.36), M58 mezarı gibi düzgün kesilmiş kireçtaşı bloklarla inşa edilen, bir podyum üzerinde yükselen, korinth düzenli, tetrastylos prostylos planlı, köşe plasterleri dorik başlıklara sahip olan, cellaya ulaşımın merdivenlerle sağlandığı, üst yapının arşitrav-friz ve üçgen alınlık ile oluşturulduğu bir mezar yapısıdır. Yine M58 mezarı ile ortak bir özelliği çatı kiremitlerinin bulunmasıdır. Bu mezar, görünümü ile M58 mezarına çok benzeyen Anadolu'daki mezar yapılarından biridir. M58 mezarından farklı olarak, Kuzey Tapınak Mezarı ante duvarlarına sahiptir. Yapının merdivenleri çok daha geniş ve cepheyi kaplayacak şekilde inşa edilmiştir. Cella duvarlarının iç yüzeyleri çok pürüzlü

²³¹ Henner von Hesberg, *Römische Grabbauten*, Wiss. Buchges, Darmstadt, 1992, 183-188; Er Scarborough, 2017: 144.

²³² Cormack, 2004: 164.

²³³ Cormack, 2004: 164.

²³⁴ Mustafa Büyükkolancı, *Adada: Pisidia'da Antik Bir Kent*, Göltaş Kültür Dizisi 5, Isparta, 1998, s. 40,41; Mustafa Büyükkolancı, "Adada Antik Kenti ve Geleceği", ed. Bilge Hümmüzlü- Murat Fırat-Ayça Gerçek, *Pisidia Araştırmaları - I Sempozyum Bildiri Kitabı*, S.D.Ü. Arkeoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi, Isparta, 2013, s. 205; Cormack, 2004: 164, 165, Res.12-18.

olduğundan, ahşapla kaplanmış olabileceği düşünülmüştür²³⁵. Cella içerisindeki düzen M58 mezarına göre çok daha basit ve sadedir.

Aizonai kentinde, MS 2. yy ın 2. yarısına tarihlenen²³⁶ intramural bir tapınak tipli mezar²³⁷ (Lev.57, Çiz.37), propylon ile Zeus tapınağı avlusu arasında yer almaktadır. Yapının distylos in antis ya da tetrastylos prostylos tapınak formunda düzenlendiği düşünülmektedir²³⁸. Yapının bir podyum üzerinde yükselmesi, plaster başlıklarının Dor düzeninde olması, üst yapısının arşitrav, friz ve üçgen alınlıkla oluşturulması, hyposorionunun olması, cellaya ulaşımın merdivenlerle sağlanması ve cellanın üç kenarının lahit düzenlemesi için ayrılması M58 mezarı ile benzer özelliktedir. Ayrıca, yeri farklı olsa da yapının ön kısmında M58 mezarında olduğu gibi bir sunak yer almaktadır. M58 mezarından farklı olarak, sütunları İon düzeninde olan yapı kireçtaşı bloklarla değil, mermer bloklarla inşa edilmiştir²³⁹. Cellanın iç düzenlemesinde M58 mezarındaki gibi lahit nişleri değil, seki düzenlemesi yer almaktadır.

Ariassos kentinde, yer alan 9 anıtsal mezar yapısından²⁴⁰ 4 tanesi (N8, E7, ST1, ST6)²⁴¹ ele alınacaktır. Bu mezar yapılarından, MS 3. yy ın 2. çeyreğine tarihlenen²⁴² ve kentin kuzey nekropolünde yer alan N8 kodlu mezar yapısının²⁴³ (Lev.57, Çiz.38) kesme kireçtaşibloklarla inşa edilmesi²⁴⁴, yüksek bir podyum üzerine oturması ve podyum içersinde hyposorionunun bulunması, M58 mezarı ile benzerdir. Farklı olarak yapı, M58 gibi dikdörtgen değil, kare planlı bir yapıdır. Cella içi lahit düzenlemesi, M58 mezarının düzenlemesinden daha sade olup, celladaki iki kireçtaşı platformun lahit

²³⁵ Cormack, 2004: 164.

²³⁶ Cormack, 2004: 166.

²³⁷ Rudolf Naumann, "Das Heroon auf der Agora in Aizanoi", *Istanbuler Mitteilungen*, Band 23/24, Ernst Wasmuth, Tübingen, 1973/1974, s.183-195; Cormack, 2004:166, Res.19-21; Wolfgang Günther, "Ein Ehrendekret post mortem aus Aizanoi ", *Istanbuler Mitteilungen*, Band 25, Ernst Wasmuth, Tübingen, 1975, s.351-356.

²³⁸ Cormack, 2004: 166.

²³⁹ Cormack, 2004: 166.

²⁴⁰ Cormack, 2004, 175; Stephan Mitchell, "Ariassos 1990", *IX. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1992, s.99.

²⁴¹ Bkz. Cormack, 2004: 175-182.

²⁴² Tarkan Kahya, "Evidence for the Re-Dating of the N8 Mausoleum at Ariassos", *Colloquium Anatolicum*, S.VII, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2008, s.222.

²⁴³ Sarah Cormack, "A Mausoleum at Ariassos Pisidia", *Anatolian Studies*, Vol.39, Journal of The British Institute of Archeology, Ankara, 1989, s.31-40; Mitchell, 1992: 99; Cormack, 2004: 175-177; Kahya, 2008: 217-228, Fig. 3-4.

²⁴⁴ Cormack, 2004: 176.

düzenlemesi için olabileceği düşünülmektedir²⁴⁵. Cella duvarının iç kısımlarında harçlı moloz kullanıldığından, iç kısım dış yüzeyden daha kaba bir işçiliğe sahiptir²⁴⁶. Cella duvarının ilk 3 sırasının bordürlü olması görüntü açısından yine M58 mezarından farklılık arz eder. Ayrıca M58 mezarından farklı olarak, N8 Mezarı'nın hyposorionunun üst örtüsü tonozdur²⁴⁷.

Kentin Doğu Nekropolü'nde bulunan ve MS. 2. yy sonu veya 3. yy başına tarihlendirilmesi gerektiği düşünülen²⁴⁸ E7 kodlu mezar yapısının²⁴⁹ (Lev.57, Çiz.39) , düzgün kesilmiş kireçtaşı bloklarla inşa edilmesi, dikdörtgen planlı olması, üst örtünün tonoz ve üçgen alınlıklı çatıyla oluşturulması M58 Mezarı ile benzerdir. M58 Mezarı'ndan farklı olarak, E7 Mezarı anteli ve tek odalı, tapınak tipli bir mezar olup, hyposorionu bulunmamaktadır²⁵⁰. Merdivenin olup olmadığı henüz bilinmemekle beraber, cepheye düşen molozların basamakları kapatmış olabileceği düşünülmektedir²⁵¹.

Ariassos'un kent merkezine bakan bir yamaçta yer alan ST1 kodlu mezar yapısının²⁵² (Lev.58, Çiz.40) düzgün kesilmiş kireçtaşı bloklarla inşa edilmesi ve bir podyum üzerinde yükselmesi M58 Mezarı ile benzerdir. Fakat ST1 mezarının podyumu 6 basamaktan oluşan bir podyumdur. Yine M58 Mezarı'ndan farklı olarak tek mezar odasına (cella) sahiptir. Yapının ön kısmında anteler ve sütunlar olabileceği düşünülmektedir²⁵³. Mezar yapısı, içeriden çıkan küçük Asya grubu sütunlu lahit parçaları da dikkate alınarak MS 2. yy sonlarına atfedilmiştir²⁵⁴.

ST1 ile aynı yamaçta, onun biraz ilerisinde bulunan ve MS 2. yy sonu, 3. yy başına tarihlenen²⁵⁵ ST6 Mezarı²⁵⁶ (Lev.58, Res.74, Çiz.41) M58 Mezarı için iyi bir

²⁴⁵ Cormack, 2004: 177.

²⁴⁶ Cormack, 2004: 176; Kahya, 2008: 222.

²⁴⁷ Cormack, 2004: 176.

²⁴⁸ Cormack, 2004: 182.

²⁴⁹ Cormack, 2004: 180; Sarah Cormack, "The Roman Period Necropolis of Ariassos: Pisidia", *Anatolian Studies*, Vol.46, Cambridge University Press, New York, 1996, s.1-25; Cormack, 1989: 31-40; Crema, 1959: 501; Stephan Mitchell- Marc Waelkens, "Ariassos and Sagalassos 1988", *Anatolian Studies*, Vol.39, Cambridge University Press, New York, 1989, s.63-67.

²⁵⁰ Cormack, 2004: 180.

²⁵¹ Cormack, 2004: 180.

²⁵² Cormack, 2004: 178; 179, Fig.30-32.

²⁵³ Cormack, 2004: 178.

²⁵⁴ Cormack, 2004: 178.

²⁵⁵ Cormack, 2004: 180.

²⁵⁶ Karl Lanckoronski, *Städte Pamphyliens und Pisidiens*, Band 2, Tempsky, Wien, 1892, Fig. 98, Lev. XXII C, D; Cormack, 2004: 178-180; Neslihan Yılmaz, "Necropoleis and Funerary Monuments in Pisidia

analoji örneğidir. M58 Mezarı gibi kesme kireçtaşı bloklarla inşa edilmiş, yüksek bir podyum üzerine oturan bu mezar yapısının cella düzenlemesi M58 Mezarı ile oldukça benzerdir. Cellanın içerisindeki payeler, M58 Mezarında olduğu gibi cellayı ikiye bölerek içeride lahit nişlerini oluşturmaktadır. Bu payelerin üzerinden geçen kemerler ile birlikte lahitler için oluşturulan nişler hareket kazanmış ve daha gösterişli bir hale gelmiştir. Cella içerisindeki bu üzeri kemerli niş düzenlemesi, bu çalışmada M58 Mezarı için yapılan rekonstrüksiyon önerisini destekler niteliktedir.

Arykanda'da yer alan 1 numaralı mezar yapısı (Marcus Aurelius Makedon'un Mezarı?)²⁵⁷ (Lev.59, Res.75) M58'in aksine kent içerisinde, doğu nekropole giden ana cadde üzerinde yer almaktadır²⁵⁸. Mimari parçalara göre MS 2. yy içerisinde, yazıtına göre ise 3. yüzyıla tarihlendirilen²⁵⁹ mezar yapısı genel olarak MS 2. yy sonu, 3. yy başına tarihlendirilmiştir²⁶⁰. Bu mezar yapısı, M58 Mezarı gibi bir podyum üzerine inşa edilmiştir (daha alçak bir podyum). Yapının düzgün kesilmiş bloklarla inşa edilmiş olması, üst yapıdaki arşitrav, friz ve üçgen alınlık düzenlemesi ve cella içerisinde yer alan, üzerine lahitlerin yerleştirildiği klinelerin triclinium düzeninde ("I") olması da M58 Mezarı ile benzer özellikleri arasındadır. M58 Mezarı'ndan farklı olarak, Arykanda'daki bu mezar yapısı distylos in antis planlıdır. Ayrıca yapının köşe plasterleri korinth düzenindedir ve bir merdiven düzenlemesi bulunmamaktadır.

Arykanda'da bulunan bir başka tapınak tipli mezar, yapımı Hadrianus-Antoninler Dönemi arasına tarihlenen ve MS 3. yüzyıla kadar kullanım gördüğü tespit edilen, 2 numaralı mezar yapısıdır (Pigres'in oğlu Killortes'in Mezarı)²⁶¹ (Lev.59 Res.76). 1 numaralı mezarın hemen doğusunda bulunan²⁶², düzgün kesilmiş bloklarla inşa edilen, korinth düzenli bu mezar yapısının yerden bir podyum ile yükseltilmesi, üst örtüsünün arşitrav, friz ve üçgen alınlık ile oluşturulması M58 Mezarı ile benzerdir. M58'den farklı olarak bu mezar yapısı, anteli oikos tarzında düzenlenmiş olup

during the Roman Period", *ADALYA*, S.10, Suna- İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü (AKMED), Antalya, 2007, s.164,165, 197, Fig.2.

²⁵⁷ Cormack, 2004: 182-184; George Ewart Bean, *Kleinasien 4: Lykien*, Kohlhammer, Stuttgart, 1986, s.137-140; Christof Berns, "Untersuchungen zu den Grabbauten der frühen Kaiserzeit in Kleinasien" *Asia Minor Studien*, Band 51, Dr. Rudolf Habelt GMBH, Bonn, 2003, s.179.

²⁵⁸ Cormack, 2004: 182.

²⁵⁹ Yazıt için bkz.: Sencer Şahin, *Die Inschriften von Arykanda*, Inschriften Griechischer Städte aus Kleinasien, Band 48, Dr. Rudolf Habelt GMBH, Bonn, 1994, s.100.

²⁶⁰ Cormack, 2004: 184.

²⁶¹ Cormack, 2004: 185-186. Yazıt için bkz. Şahin, 1994: 106.

²⁶² Cormack, 2004: 185.

merdiveni bulunmamaktadır. Ayrıca, sütunsuz bir düzenlemeye sahip olan mezar yapısının köşe plasterleri Korinth düzeninde işlenmiştir ve hyposorionu bulunmamaktadır.

Assos'ta kent içerisinde, agoranın batısında yer alan ve MÖ 1. yy a tarihlendirilen²⁶³ tapınak tipli mezarın²⁶⁴ (Lev.59, Çiz.42), tetrastylus, prostylus planda inşa edilmesi, üst yapısının üçgen alınlıklı bir çatıyla oluşturulması ve cephesinin bir tapınak görünümünde inşa edilmiş olması M58 mezarı ile benzerdir. Farklı olarak, yapı Dor düzeninde inşa edilmiştir. Ayrıca üç basamaklı alçak bir podyum üzerine oturan, anteli yapı, tek mezar odasına sahiptir.

Balboursa'da bulunan ve MS 180-200 yılları arasına tarihlendirilen²⁶⁵ Doğu Mezar²⁶⁶ (Lev.60, Çiz.43), düzgün kesilmiş kireçtaşı bloklarla inşa edilmiştir. Yapı, M58 mezarına benzer olarak 2 stereobate basamağı üzerine oturan, yüksek bir podyum üzerine inşa edilmiştir. Podyum tacı da benzer şekilde profillidir. Köşe plasterleri Dor düzenindedir. Üst yapısı arşitrav, friz ve üçgen alınlıkla sonlandırılmıştır. Merdiven düzenlemesi farklı olsa da cellaya ulaşımı sağlayan merdivenleri bulunmaktadır. Cella, M58 mezarının cellası ile büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Cellanın içerisinde yer alan lahit nişleri, üzeri kemerli arcasoliumlar oluşturur ve bu kemerlerin üzerine tonoz bindirilmiştir. Yapının alt katında yer alan hyposorion da benzer şekilde podyum içerisine yerleştirilmiştir. M58 Mezarı'ndan farklı olarak, bu mezar yapısı anteli oikos tipinde olup, sütunsuz bir düzenlemeye sahiptir. Ayrıca tek hyposoriona sahip olan yapının hyposorionunun merkezine yerleştirilmiş bir sütun ile mezar odasının tavanı desteklemekte olup, hyposorion kapısı sürgülü bir kapıdır²⁶⁷.

²⁶³ Cormack, 2004: 188.

²⁶⁴ Henner von Hesberg, *Formen privater Repräsentation in der Baukunst des 2. und 1. Jahrhunderts vor Christus*, Böhlau, Wien, 1994: 27, Fig. 6a-b; Berns, 2003: 180, Kat. No.7 A1, Çiz.24; Cormack, 2004: 188-189, Fig.50, 51; Joseph Thacher Clarke, *Report on the Investigations at Assos*, A. Williams and Co., Boston, 1882, s.126-128; Clarke-Bacon-Koldewey, 1902: 115 vd.

²⁶⁵ Cormack, 2004: 194.

²⁶⁶ Christopher Hugh Hallet-John James Coulton, "The East Tomb and Other Tom Buildings at Balboursa", *Anatolian Studies*, Vol. 43, Journal of The British Institute of Archeology, Ankara, 1993, s.41-68; Cormack, 2004: 191-194.

²⁶⁷ Cormack, 2004: 192.

Olba'nın doğusundaki Cambazlı köyünden adını alan ve MS 170-180 yıllarına tarihlendirilen²⁶⁸ Cambazlı Büyük Mezar²⁶⁹ (Lev.60, Res.77, Çiz.44) merdivenli, yüksek bir podyum üzerine oturan bir mezar yapısıdır. Kesme kireçtaşı²⁷⁰ bloklar ile inşa edilen yapının üst yapısının arşitrav, friz ve üçgen alınlık ile oluşturulması, ön cephede yer alan sütunların korinth düzeninde olması ve cella üst örtüsünün tonoz olması ve podyumun içerisinde yerleştirilmiş bir hyposorionunun olması M58 Mezarı ile benzerdir. Fakat mezar yapısının distylos in antis planlı olması, hyposorionunun tonozla örtülmesi ve ante duvarlarının olması M58 mezarından farklı bir düzen sergilemektedir.

Cambazlı'da yer alan bir başka tapınak tipli mezar, yukarıda bahsi geçen Cambazlı Büyük Mezar'ın güneydoğusunda yer alan Cambazlı Güneydoğu Mezarı'dır²⁷¹ (Lev.60, Res.78, Çiz.45). Her iki mezar da mimarisi ve planı ile birbirine benzemektedir. MS 161-170 yıllarına tarihlendirilen²⁷² yapı, M58 Mezarı ile benzer olarak kesme kireçtaşı²⁷³ bloklarla inşa edilmiş, üst yapısı arşitrav, friz ve üçgen alınlık ile oluşturulmuş ve cella üst örtüsü tonoz örtü ile kapatılmıştır. M58 Mezarı'ndan farklı olarak yapı, merdivensiz ve hyposorionsuz alçak bir kaide üzerine oturmaktadır. Ayrıca yapının distylos in antis planlı olması, plaster başlıklarının Korinth düzeninde yapılması ve cellanın lahit düzenlemesi M58 Mezarı'ndan farklıdır.

Demircili/Dösene'de bulunan ve MS 195-211 yıllarına tarihlendirilen²⁷⁴ 1 numaralı tapınak tipli mezar²⁷⁵ (Lev.61, Res.79, Çiz.46), M58 mezarında olduğu gibi düzgün kesilmiş kireçtaşı bloklarla inşa edilen, Korinth düzenli, tetrastylos prostylos planlı bir

²⁶⁸ Murat Durukan, "Chronology of the Temple Tombs in Rough Cilicia", ed. Martin Bachmann, *Bautechnik im antiken und vorantiken Kleinasien*, Internationale Konferenz, 13.-16. Juni 2007 in Istanbul, Byzas 9, Deutschen Archäologischen Instituts, İstanbul, 2009, s.369.

²⁶⁹ Josef Keil- Adolf Wilhelm, *Monumenta Asiae Minoris Antiqua: Denkmäler aus dem Rauhen Kilikien*, The Manchester University Press, Manchester, 1931, s.33-36, Lev.17, Fig.54; Cormack, 2004: 197,198; Durukan, 2009: 349-369, Fig.7,12.

²⁷⁰ Cormack, 2004: 197.

²⁷¹ Keil-Wilhelm, 1931: 33-36, Fig. 55, 56; Cormack, 2004: 198,199, Fig. 63,64; Durukan, 2009: 349-369, Fig.7, 10, 11.

²⁷² Durukan, 2009: 369.

²⁷³ Cormack, 2004: 198.

²⁷⁴ Durukan, 2009: 369.

²⁷⁵ Alois Machatschek, "Die Grabtempel von Dösene im Rauhen Kilikien", *Mansel'e Armağan/Melanges Mansel*, Vol.1, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1974, s.251-261; Cormack, 2004: 204-206, Res. 71-77; Max Wegner, "Kunstgeschichtliche Beurteilung der Grabtempel von Olba/Diokaisareia", *Mansel'e Armağan/Melanges Mansel*, Vol.1,Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1974, s.575-583; Jörg Wagner, *Türkei: Die Südküste von Kaunos bis Issos*, Artemis-Cicerone Kunst- und Reiseführer, Zürich, 1986, s.215-216; Durukan, 2009: 359-369, Fig.14, 20.

mezar yapısıdır. M58 mezarından farklı olarak burada yapı, bir podyum üzerine değil, iki sıra bloktan oluşan alçak bir kaide üzerine oturmaktadır. Mezarın plaster başlıkları M58 Mezarı'nın aksine Korinth düzenlidir ve yapının ante duvarları bulunmaktadır. Ayrıca cella düzenlemesi M58 mezarından farklıdır. M58 mezarında olduğu gibi cellayı ikiye bölen ve burada lahit nişleri oluşturan payeler bu mezar yapısında da mevcuttur fakat burada, nişlerin üzerleri kemerli değildir. Kemer aksi yönde, karşılıklı payelerin üzerine oturmaktadır ve cellanın üst örtüsü çapraz tonozdur²⁷⁶.

Demircili/Dösene'de bulunan ve MS 195-211 yıllarına tarihlendirilen²⁷⁷ 2 numaralı tapınak tipli mezar²⁷⁸ (Lev.61, Res.79, Çiz.47), M58 mezarından farklı olarak iki katlı, her iki katın cephesinde de ayrı ayrı sütun düzenlemesi bulunan oldukça gösterişli bir mezar yapısıdır. Prostýlos tarzda düzenlenen sütunlardan alt katta yer alanlar İon, üst katta yer alanlar ise Korinth düzenindedir. Aynı yerde bulunan 1 numaralı mezara benzer şekilde yapı, bir podyum üzerinde değil, iki sıra bloktan oluşan alçak bir kaide üzerinde yükselmektedir. Mezar, oldukça yüksek olmasına rağmen herhangi bir merdiven düzenlemesi bulunmamaktadır. Yine M58 mezarından farklı olarak, yapının cephesinde kemerli bir düzenleme mevcuttur. Yapının, düzgün kesilmiş kireçtaşı bloklar ile inşa edilmesi, üst yapısının arşitrav, friz ve üçgen alınlık ile tamamlanması, hyposorionunun olması, cellanın üst örtüsünün tonoz olması ve cella içerisindeki nişli lahit düzenlemesi M58 mezarı ile benzerdir. Farklı olarak, tüm nişlerin üzerinde kemerli bir düzenleme yer almamaktadır. Sadece cellaya girildiğinde, karşıda yer alan tek bir nişin üzerinde kemer mevcuttur.

Demircili/Dösene'de yer alan ve MS 195-211 yıllarına tarihlendirilen²⁷⁹ 3 numaralı tapınak tipli mezar²⁸⁰ (Lev.62, Res.80-81), M58 mezarından farklı olarak distýlos in antis planlı, Korinth düzenli plaster başlıklara sahip olan ve Demircili'de bulunan 1 ve 2 numaralı mezar yapılarında olduğu gibi alçak bir kaide üzerine inşa edilmiş bir yapıdır. Fakat kesme kireçtaşı bloklarla inşa edilmiş olan mezar yapısının arşitrav, friz ve üçgen alınlıkla oluşturulan üst yapısı, cellanın tonoz örtüyle kapatılması, Korinth

²⁷⁶ Cormack, 2004: 206.

²⁷⁷ Durukan, 2009: 369.

²⁷⁸ Cormack, 2004: 206-209, Fig.78,82; Durukan, 2009: 360-369, Fig.16, 20.

²⁷⁹ Çatı düzenlemesindeki detaylardan dolayı 4 numaralı mezar yapısının 2 numaralı mezar yapısından biraz daha geç dönem olduğunu düşünülmektedir. Bkz. Durukan, 2009: 365, 369; Cormack, 2004: 211.

²⁸⁰ Cormack, 2004: 209-211, Fig. 83-85; Durukan, 2009: 354-369, Fig.10, 14.

düzeninde inşa edilmiş olması ve çatı kiremitlerinin bulunması M58 Mezarı ile benzerdir.

Demircili/Dösene’de yer alan ve MS 195-211 yıllarına tarihlendirilen²⁸¹ 4 numaralı tapınak tipli mezar²⁸² (Lev.62, Res.82), iki numaralı tapınak tipli mezara oldukça benzemektedir. 2 katlı olarak inşa edilmiş olan yapının, her iki katının ön cepheleri prostylos planlı sütunlarla vurgulanmıştır. 2 Numaralı mezar yapısında olduğu gibi, alt katta yer alan sütunlar İon, üst katta yer alan sütunlar ise Korinth düzenindedir. Yapıda herhangi bir merdiven düzenlemesi bulunmamaktadır ve yapının cephesinde kemerli bir düzenleme mevcuttur. Yapının, düzgün kesilmiş kireçtaşı bloklar ile inşa edilmesi, üst yapısının arşitrav, friz ve üçgen alnlık ile tamamlanması ve hyposorionunun olması M58 Mezarı ile ortak özellikleridir. Cellanın üst örtüsü ise M58’den farklı olarak tonoz örtü olmayıp, yapının kısa kenarlarına paralel olarak yerleştirilen bloklarla sağlanmış düz bir örtüdür²⁸³.

Elaiussa Sebaste’de birçok tapınak tipli mezar bulunmaktadır. Machatschek’in basit tipte, kemerli nişli ve sütunlu revaklı olarak ayırdığı²⁸⁴ bu mezar yapıları içerisinde en yaygın tipin cephesi kemerli düzenlemeye sahip mezarlar olduğu bilinmekte ve bu düzenlemenin yerel bir özellik olduğu düşünülmektedir²⁸⁵. Bu mezar yapıları içerisinde²⁸⁶, M58 Mezarına benzer şekilde cephesi sütunlarla vurgulanmış, Korinth düzenli, tetrastylos prostylos planlı, tonoz örtüye sahip, üst yapısı arşitrav, friz ve üçgen alnlıkla tamamlanmış olan iki tapınak tipli mezar (T10 ve T11) analojiye dahil edilmiştir.

Kentin güneybatısında, Korykos’a giden antik yol üzerinde yer alan²⁸⁷ ve MS. 150-160 yıllarına tarihlenen²⁸⁸ T10 mezarı²⁸⁹ (Lev.62, Res.83, Çiz.48), M58 mezarı ile benzer şekilde düzgün kesilmiş bloklarla inşa edilen, ön cephesi Korinth sütunları ile

²⁸¹ Durukan, 2009: 369.

²⁸² Rudolf Heberdey- Adolf Wilhelm, *Reisen in Kilikien: Ausgeführt 1891 und 1892 im Auftrage der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften*, Carl Gerald Sohn, Wien, 1896, s. 82; Keil-Wilhelm, 1931: 25; Wegner, 1974: 575-583; Cormack, 2004: 211; Durukan, 2009: 361-369, Fig. 17, 18.

²⁸³ Durukan, 2009: 363.

²⁸⁴ Machatschek, 1967: 91-97.

²⁸⁵ Cormack, 2004: 212.

²⁸⁶ Elaiussa Sebaste’de yer alan tapınak tipli mezarlar için bkz. Cormack, 2004: 212-219; Durukan, 2009: 345-369; Machatschek, 1967: 91-100, Taf. 3-10, 15-17, 21-30.

²⁸⁷ Machatschek, 1967: 96.

²⁸⁸ Durukan, 2009: 369.

²⁸⁹ Alois Machatschek, *Die Nekropolen und Grabmäler im Gebiet von Elaiussa Sebaste und Korykos im Rauhen Kilikien*, Böhlau, Wien, 1967, s.96, Taf.51, Abb.67; Durukan, 2009: 349-369, Fig.7, 8.

vurgulanmış, tetrastylus prostylus planlı, tonoz örtülü, üçgen alınlıklı çatı düzenlemesine sahip bir mezardır. Yapının ön cephesinde bir merdiven bulunmaktadır. Merdiven, yapıyı tam olarak ortlayan ve M58 mezarında olduğu gibi cepheyi kaplamayan küçük bir merdivendir. M58 mezarından farklı olarak, bir podyum üzerinde değil, Demircili/Dösene’de yer alan 1, 2 ve 3 numaralı tapınak tipli mezarlarda olduğu gibi iki sıra bloktan oluşan alçak bir kaide üzerinde yükselmektedir. Köşe plasterleri M58’den farklı olarak Korinth başlıklarına sahiptir. Ayrıca cella içi lahit düzenlemesi de M58’den farklıdır.

N5 nekropolünün tepesinde, nekropol içerisindeki hakim konumu ile ayrıca ön plana çıkan ve MS 125-130 yıllarına tarihlendirilen²⁹⁰ T11 kodlu mezar yapısı²⁹¹ da (Lev. 63, Res.84, Çiz.49) M58 Mezarı ile benzer şekilde düzgün kesilmiş bloklarla inşa edilen, ön cephesi Korinth sütunları ile vurgulanmış, tetrastylus prostylus planlı, üçgen alınlıklı çatı düzenlemesine sahip, tonoz örtülü ve hyposorionlu bir mezardır. Cella içerisindeki lahit düzenlemesinde, nişlerin kullanılmış olması da M58 Mezarı ile benzerdir. Yapının ana gövdesinin üzerine oturduğu yüksek podyum, M58 Mezarından farklı olarak beş sıra bloktan oluşan bir podyumdur ve yapıda herhangi bir merdiven düzenlemesi bulunmamaktadır. Hyposorionda yer alan defin sistemi M58 Mezarından farklı olarak, nispeten küçük boyuttaki 8 adet nişten oluşmaktadır. Machatschek, bu nişlerin bölgede nadir de olsa görülen kremasyon gömü ile ilişkili olabileceğini belirtmiştir²⁹². Ayrıca hyposorion, M58 mezarının hyposorionundan farklı olarak tonoz örtüye sahiptir.

Iasos’ta kent surlarının dışında, etrafı temenos duvarı ile çevrelenmiş olan ve MS 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilen tapınak tipli mezarın²⁹³ (Lev.63, Res.85), kesme kireçtaşı bloklarla inşa edilmesi, yüksek bir podyum üzerine oturması, Korinth düzenli

²⁹⁰ Durukan, 2009: 369.

²⁹¹ Alois Machatschek, *Die Nekropolen und Grabmäler im Gebiet von Elaiussa Sebaste und Korykos im Rauhen Kilikien*, Böhlau, Wien, 1967, s.98-100; Taf. 52-54, Abb.68-69; Cormack, 2004: 217,219, Fig. 89; Durukan, 2009: 357-369, Fig.4.

²⁹² Machatschek, 1967: 98.

²⁹³ Cormack, 2004: 228, 230, Fig.100-103; Doro Levi“*Le Campagne 1962-1964 a Iasos*”, *Annuario della Scuola Archeologica di Atene e Delle Missioni Italiane in Oriente (ASAtene)*, Vol.43-44, n.s. 27-28/1965-1966, Istituto Poligrafico dello Stato, Roma, 1967, s.469-479; Doro Levi, “Gli scavi di Iasos”, *Annuario della Scuola Archeologica di Atene e Delle Missioni Italiane in Oriente (ASAtene)*, Vol.45-46, n.s. 29-30/1967-1968, Istituto Poligrafico dello Stato, Roma, 1969, s. 579; Fede Berti, “Les Travaux A Iasos en 1986 ”, *IX. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C.II, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 1987, s.27-36; Fede Berti, “Iasos Compagne De Fouilles 1992 ”, *XV. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C.II, Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 1993, s.125-131, Fig. 1-5; Francesco Tomasello, *L' acquedotto romano e la necropoli presso l'istmo: Missione Archeologica italiana di Iasos*, Bretschneider Giorgio, Italia, 1991, s.174-177.

olması, tetrastylus prostylus planı, üst örtüsünün arşitrav, friz ve üçgen alınlık ile oluşturulması ve hyposorionunun üst örtüsünün düz olması M58 Mezarı benzerdir. M58 Mezarından farklı olarak ön kısımda tüm cepheyi kaplayan geniş merdivenler bulunmakta olup, köşe plasterleri Korinth düzenindedir.

Iotape’de yer alan tapınak tipli mezarlar içerisinde²⁹⁴, 1964 yılında yıkılmış olan ve Rosenbaum tarafından Geç Hellenistik Dönem’e ya da MS 1. yüzyıla tarihlendirilebileceği belirtilen²⁹⁵ mezar²⁹⁶, M58 mezarı ile benzer şekilde düzgün kesilmiş bloklarla inşa edilen, üçgen alınlıklı bir çatıya sahip, tonoz örtülü bir yapıdır.

Iotape’de bulunan 3 numaralı mezarın²⁹⁷ (Lev.63, Çiz.50) cella içi lahit düzenlemesinin M58 Mezarı ile benzerlikleri mevcuttur. Merkezi bir kapıya sahip olan cellada, karşılıklı uzun duvarların orta kısımlarında, duvarlara bitişik şekilde paye çıkıntıları mevcuttur. Bu payeler cella içerisinde lahit nişlerini oluşturmaktadır. Lahit nişlerinin üzerlerinin, kemerlerle örtülerek bu alanlarda arcasolium oluşturmaları, M58 Mezarı için yaptığımız rekonstrüksiyon önerisini destekler niteliktedir.

Isauria’da kentin 2. nekropolünde yer alan ve mimari bezemeleri ile MS 2. yy a tarihlendirilen tapınak tipli mezar²⁹⁸ (Lev.64, Çiz.51), M58 Mezarına benzer olarak düzgün kesilmiş bloklarla inşa edilmiş, Korinth düzeninde, prostylus planlı, tonoz örtülü, üst yapısı arşitrav, friz ve üçgen alınlıkla oluşturulmuş, köşe plasterleri basit profillere sahip bir mezar yapısıdır. M58 mezarından farklı olarak yapı, zeminden üç basamaklı bir krepis ile yükseltilmiş olup podyumu ve hyposorionu bulunmamaktadır. Aynı zamanda cellanın iç düzenlemesi de M58’den farklıdır. Burada yer alan, nispeten küçük ölçekli, yarım daire şeklinde, üzeri kemerli nişler yer almaktadır. Bu nişlerin üzerinde ise benzer mimari özelliklerde üç küçük niş daha yer alır. Gömü tipi ve sayısı bilinmemekle beraber, bölgede kremasyon gömüye ara sıra rastlandığından, nişlerin

²⁹⁴ Iotape’de yer alan diğer tapınak tipli mezarlar için bkz. Cormack, 2004: 231, 323; Elizabeth Alföldi Rosenbaum- Gerhard Huber-Somay Onurkan, *A Survey of Coastal Cities in Western Cilicia: Preliminary Report*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1967, s. 53 vd.

²⁹⁵ Alföldi Rosenbaum- Huber- Onurkan, 1967: 61.

²⁹⁶ Alföldi Rosenbaum- Huber- Onurkan, 1967: 61, Fig.36; Cormack, 2004: 232.

²⁹⁷ Cormack, 2004: 231-232, Fig. 105-106.

²⁹⁸ Heinrich Swoboda- Josef Keil- Fritz Knoll, *Denkmäler aus Lykaonien, Pamphylien, und Isaurien*, R. M. Rohrer, Wien, 1935, s.139-141, Res.69-72; Cormack, 2004: 232-233, Fig.107-109.

kremasyon için, ya da büstler için tasarlanmış olabileceği düşünülmüştür²⁹⁹. Ayrıca tonoz örtüsü kasetli çerçevelerle süslenmiştir.

Silifke'nin kuzeyinde yer alan ve MS 2. yy sonu, 3. yy başına tarihlenen Karaböcülü Mezarı'nın³⁰⁰ (Lev.64, Res.86), düzgün kesilmiş bloklarla inşa edilmesi, üst yapısının arşitrav, friz ve üçgen alınlıkla tamamlanmış olması, cephesinin sütunlarla vurgulanması M58 Mezarı ile benzerdir. Yapının alçak bir podyum üzerine oturması, in antis planlı olması, köşe plasterlerinin başlıklarının Korinth düzeninde olması ise M58'den farklı bir düzen arz eder.

Kayseri-Felahiye'de bulunan ve MS 2. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirilen³⁰¹ Kayseri-Felahiye Anıtı³⁰², vadiye bakan bir tepe üzerine inşa edilmiştir. Yapı M58 Mezarı ile benzer şekilde bir podyum üzerinde yükselen, prostylos planlı, tonoz örtülü, üst yapısı arşitrav, friz ve üçgen alınlıkla sonlanan bir yapıdır. Farklı olarak, yapının ön cephesinde ante duvarları mevcuttur. Ayrıca cella içerisindeki kemerler M58'in aksine karşılıklı duran payeler üzerinden geçmektedir. Bu düzenleme, Demircili/Dösene'de bulunan 1 numaralı tapınak tipli mezarda da görülmektedir.

Kıbyra üçüncü derece sit alanının dışında Çeşme mahallesinde meskenler arasında yer alan ve MS 2. yy sonu, 3. yy başına tarihlendirilen tapınak tipli mezar³⁰³ (Lev.64, Res.87), M58 Mezarı ile benzer şekilde bir podyum üzerinde yükselen, hyposorionlu, tetrastylos prostylos planlı bir yapıdır. M58 Mezarından farklı olarak, yapının podyumu daha alçaktır. Ayrıca hyposorionuna bir dromos ile ulaşılmaktadır ve hyposorion tonoz örtüye sahiptir.

²⁹⁹ Cormack, 2004: 233.

³⁰⁰ Hansgerd Hellenkemper-Friedrich Hild, *Neue Forschungen in Kilikien*, Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1986, s.53, Res.41-42; Cormack, 2004: 329-330, Res.221, 222.

³⁰¹ Serdar Hakan Öztaner, "Kappadokia Bölgesi'nden Tapınak Planlı Bir Anıt Mezar: Kayseri-Felahiye Mezar Anıtı", *Belleten*, C.LXXVI, S.276, 2012, s.378-379.

³⁰² Henri Grégoire, "Raport sur un Voyage dans le Pont et en Cappadoce", *Bulletin de correspondance hellénique (BCH)*, Vol.33, Online Publisher, <https://doi.org/10.3406/bch.1909.3211>, 1909, s.46-51, Lev.7-10. (Burada "Kerpiç Tapınağı" olarak geçmektedir) Ayrıca bkz. Öztaner, 2012: 369-384, Çiz.1-13, Res.1-12; Cormack, 2004: 277.

³⁰³ Semagül Yalçın, *Kıbyra'dan Tapınak Tipli Anıt Mezar*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Burdur, 2022 (Hazırlık Aşamasında); Mustafa Şimşek, "Göhlisar Çeşme Mahallesi Anıt Mezar Kazı Çalışmaları", Şükrü Özudoğru in. Kıbyra 2017 Yılı Çalışmaları, 40. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, C. III, Ankara, 2019, s. 467.

Myra kentinde bulunan ve Geç Antoninler-Erken Severuslar Dönemi'ne tarihlendirilen mezar yapısı³⁰⁴ (Lev.65, Res.88), M58 ile benzer şekilde bir podyum üzerine inşa edilmiş, üst yapısı arşitrav-friz ve alınlıkla düzenlenmiş, cellaya ulaşımı merdivenle sağlanan³⁰⁵, Korinth düzenli, tonoz örtülü, hyposorionlu ve prostylos planlı bir mezar yapısıdır. M58 Mezarından farklı olarak ante duvarlarına sahip olan mezar yapısının hyposorionlarının üstü tonoz ile örtülmüştür³⁰⁶. Yine farklı şekilde, yapının plasterleri Korinth düzenindedir. Cella içerisinde üzeri kemerli arcasoliumların olması M58 ile benzer olsa da, farklı olarak buradaki lahit nişlerinin derinliği çok daha az olup, nişler daha yüksektir.

Oinoanda'da MK 2 kodlu, kentin kurucusuna ait olduğu düşünülen ve MS 1. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirilen mezar yapısının³⁰⁷ (Lev.65, Çiz.52), düzgün kesilmiş kireçtaşı bloklarla inşa edilmesi³⁰⁸, yüksek bir podyum üzerinde yer alması, üst yapının arşitrav, friz ve üçgen alınlıklı bir çatı ile oluşturulması, cella içerisine ulaşımın merdivenlerle sağlanması ve ön cephesindeki sütunların prostylos düzende olması M58 Mezarı ile benzerdir. Farklı olarak, yapı Dor düzeninde inşa edilmiş olup, yan cepheleri pseudoperipteros düzenindeki sütunlarla çevrelenmiştir. Cellanın üst yapısı tam olarak bilinmemekle beraber duvarların inceliğinden dolayı tonoz örtü kullanılmadığı düşünülmektedir³⁰⁹.

Patara'da 9 adet tapınak cepheli anıt mezar olduğu bilinmektedir³¹⁰. Farklı tip ve plan sergileyen bu anıtsal mezarlar içerisinde, M58 ile benzer şekilde tetrastylus prostylos planlı, tapınak cepheli Akdam ve Markia mezarları ele alınmıştır.

Patara limanının doğu yakasında, bir yamaç üzerinde bulunan ve MS 3.yy ortalarına tarihlenen Akdam Mezarı'nın³¹¹ (Lev.65, Çiz.53), bir podyum üzerinde

³⁰⁴ Bkz. Stierlin, 1986: Fig.99; Cormack, 2004: 248-250; George Ewart Bean, *Kleinasien 4: Lykien*, Kohlhammer, Stuttgart, 1986, s.121-132; Cevdet Bayburtluoğlu, *Lykia*, Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya, 2004, s.192; Eugen Adolf Hermann Petersen- Felix von Luschan, *Reisen in Lykien: Milyas und Kibyratien*, Gundholzen Codex, Böblingen, 1889, s.43.

³⁰⁵ Borchardt, planı 10 basamaklı merdiven ile çizmiştir bkz.: Jürgen Borchardt vd., *Myra: Eine Lykische Metropole in Antiker und Byzantinischer Zeit*, Istanbul Forschungen 30, Berlin, 1975, s.61-63, Res.11.

³⁰⁶ Cormack, 2004: 249.

³⁰⁷ John James Coulton, "Oinoanda: The Doric Building (MK2)", *Anatolian Studies*, Vol.32, British Institute, Ankara, 1982, s.45-59; Cormack, 2004: 250-252.

³⁰⁸ Cormack, 2004: 250.

³⁰⁹ Cormack, 2004: 252.

³¹⁰ Gülşen, 2010: 76.

³¹¹ Jean Pierre Adam, *Roman Building: Materials and Techniques*, B.T. Bastsford Ltd., London, 1994, s.167, Res. 396; Fahri Işık, "Tempelgräber von Patara und ihre anatolischen Wurzeln", *Lykia: Anadolu*

yükselen, korinth düzenli, tetrastylus prostylus tarzda, düzgün kesme bloklarla inşa edilmiş bir mezar olması, üçgen alınlıklı çatısı, Köşe plasterlerinin Dor düzeninde olması³¹², cellaya ulaşımın merdivenlerle sağlanması, cella içi lahit düzeninin triclinium tarzda olması, cella üst örtüsünün tonoz örtü olması, podyum içerisine yerleştirilen bir hyposorionunun olması M58 ile benzerdir. Farklı olarak Akdam mezarının ante duvarları bulunur ve yapının pronaosu M58 mezarının pronaosundan daha geniştir. Ayrıca cella içerisinde niş düzenlemesi bulunmaz. M58 Mezarı'nın yapıya sonradan eklenen merdivenleri Akdam mezarlarının merdivenlerinden daha basit ve daha küçüktür.

Patara kentinde yer alan bir başka tapınak tipli mezar, Akdam Mezarı'nın yaklaşık 150 m. güneyinde bulunan³¹³ ve MS 3. yy ortalarına tarihlendirilen³¹⁴ Markia Mezarıdır³¹⁵ (Lev.66, Çiz.54) . Akdam Mezarına plan ve mimari açıdan oldukça benzeyen bu mezar yapısı da, M58 Mezarı ile benzer özellikler taşımaktadır. Düzgün kesilmiş bloklarla inşa edilen yapının tetrastylus prostylus tarzda, Korinth düzenli bir mezar olması, yapının bir podyum üzerinde yükselmesi, üst yapısının arşitrav, friz ve üçgen alınlıkla sonlandırılması, Köşe plasterlerin Dor düzeninde yapılması, cellaya ulaşımın merdivenlerle sağlanması, cellanın üst örtüsünün tonoz örtü olması ve podyumun içine yerleştirilmiş bir hyposorionunun bulunması M58 Mezarı ile benzerdir. Farklı olarak, yapının ante duvarları mevcuttur. Ayrıca, cella düzenlemesinde M58 mezarındaki lahit nişlerinden farklı olarak seki düzenlemesi yer almaktadır ve hyposorionu tonoz örtüye sahiptir.

MS 2. yy ortalarına tarihlendirilen Pergamon Tapınak Mezarı'nın³¹⁶ (Lev.66, Çiz.55) düzgün kesilmiş bloklarla inşa edilmesi, yüksek bir podyum üzerine oturması, cellaya ulaşımın merdivenlerle sağlanması, hyposorionunun bulunması, köşe

Akdeniz Kültürleri II, Akdeniz Üniversitesi Likya Araştırma Merkezi, Bonn, 1995, s. 161, 162, 179, Abb. 3a-c; Fahri Işık-Havva Yılmaz, "Patara 1988", *XI. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C. II, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1989, s.6, Res.14; Işık, 2000: 48.

³¹² Gülşen, 2010: 121.

³¹³ Gülşen, 2010: 76.

³¹⁴ Gülşen, 2010: 114.

³¹⁵ Markia Mezarı için bkz.: Gülşen, 2010; Işık, 1995: 162, 180, abb. 4; F. Fatih Gülşen-Erdoğan Aslan, "Markia Tapınak Mezarı", *XXV. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C.1, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2003, s.89-91; Serdar Akerdem-Tarkan Kahya, "Tapınak Gömütler", Fahri Işık in. Patara 1993, *XVI. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C.II, Ankara, 1994, s.258, 259.

³¹⁶ Şehrazat Karagöz- Klaus Rheidt- Wolfgang Radt, "Ein romischer Grabbau auf dem Niyazitepe bei Pergamon", *Istanbuler Mitteilungen*, Band 36, Österreichischer Archäologischen Institut, Germany, 1986, s. 99-160; Cormack, 2004: 267-270, Fig. 156-160.

plasterlerinin olması, cellanın tonoz örtüyle kapatılması, üst yapısının arşitrav, friz ve üçgen alınlıkla tamamlanmış olması ve çatı kiremitlerinin bulunması M58 Mezarı ile benzerdir. M58'den farklı olarak, yapı bir temenos duvarı ile çevrelenmiş olup distylos in antis planlıdır ve yapının ön cephesinde yer alan merdiven tüm cepheyi kaplayan geniş basamaklara sahiptir.

Rhodiapolis'te MS 2. yüzyılda yaşadığı bilinen³¹⁷, bölgenin en varlıklı ailesinin üyelerinden birisi olan ve yönetici, mahkeme başkanı, komutan, başrahip, tüccar, banker sıfatlar ile anılan³¹⁸ ve tıpkı Perge'nin önemli hayırseveri Plancia Magna gibi kentteki birçok yapıyı yaptıran hayırsever Opramoas'ın tapınak tipli mezarı da (Lev.66, Res.89, Çiz.56), MS 2. yüzyıla tarihlendirilen³¹⁹ Roma Dönemi tapınak tipli mezarlarından. Konumuyla da ön plana çıkan Opramoas'ın Mezarı kentin içerisinde, tiyatronun yakınında bulunmaktadır³²⁰. Yapının düzgün kesilmiş taş bloklarla inşa edilmiş olması, blokların yan bağlantılarında kenet kullanılması³²¹, yapının Korinth düzeninde, tetrastilos prostylos planda inşa edilmesi, ana gövdesinin merdivenli bir podyum üzerine oturması, merdivenin tüm cepheyi kaplamadan merkezi bir alanda bulunması, üst yapının arşitrav, friz ve üçgen alınlık ile oluşturulması ve çatı kiremitlerinin bulunması M58 Mezarı ile benzerdir. M58'den farklı olarak yapının ön cephesinde Korinth başlıklı ante duvarları yer almaktadır. Ayrıca cella içerisinde bir lahit düzenlemesi bulunmamaktadır³²² ve hyposorionu yoktur. Kimi araştırmacılar cellanın üstünün tonoz ile örtüldüğünü düşünmüş olsalar da³²³ sonraki çalışmalarda tonoz örtü olmadığı anlaşılmıştır³²⁴. Yapının ön cephesinde ve yan yüzlerinde Opramoas'ın yardımlarının listesi, onurlandırmalar ve Roma imparatorları ile olan mektuplaşmalarını içeren yazıtlar bulunmaktadır³²⁵. Antik dünyanın ikinci en uzun eski Yunanca yazıtı

³¹⁷ İsa Kızılgut, "Rhodiapolis Roma Dönemi Anıt Mezarı", *Phaselis: Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi*, Vol.III, Elektronik Yayın, <http://dx.doi.org/10.18367/Pha.17020>, 2017, s.330.

³¹⁸ Nevzat Çevik, *Arkeolojisi, Tarihi, Doğası ve Tarımıyla Kumluca Rhodiapolis*, Ed. Nevzat Çevik, Kumluca Belediyesi, Antalya, 2008, s.26.

³¹⁹ Çevik, 2008: 29.

³²⁰ Thomas Abel Brimage Spratt, Edward Forbes, *Travels in Lycia, Milyas and the Cibyrtis*, John Van Voorst, London, 1847, s.181-182; Cormack, 2004:274-276, Res.162-165; Petersen- von Luschan, 1889: 76-81; Bayburtluoğlu, 2004: 105-106; Çevik, 2008: 26-29; Nevzat Çevik- İsa Kızılgut- Süleyman Bulut, "Rhodiapolis Kazıları 2007", *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri VI*, AKMED, Antalya, 2008, s.65,66.

³²¹ Çevik, 2008: 29.

³²² Bkz. Cormack, 2004: 276.

³²³ Petersen- von Luschan 1889: 76-81; Cormack, 2004: 276.

³²⁴ Gülşen, 2010: 87.

³²⁵ Çevik, 2008: 28; Cormack, 2004: 276.

olduğu söylenen³²⁶ bu yazıt ile yapı daha karakteristik bir hale gelmiş ve mezar sahibi yaptığı işleri bu mezar yapısında ölümsüzleştirmiştir. Bahsi geçen yazıtlardan dolayı yapı, MS 152-153 yıllarına tarihlendirilmiştir³²⁷.

Selinus'ta yer alan ve MS 1-4. yy arasına tarihlendirilen 2 numaralı tapınak tipli mezar³²⁸ (Lev.66, Çiz.57), anteli ve sütunsuz oikos tipi ile M58'den oldukça farklı bir mezardır. Fakat cella içi lahit düzenlemesi M58 Mezarı ile benzer özellikler taşımaktadır. Cellanın içerisinde yer alan lahit nişleri ve bu nişlerin üzerinden geçen kemerlerin bu alanlarda birer arcasolium oluşturmaları, ayrıca cella üst örtüsünün tonoz olması M58 Mezarı'nın cella düzenlemesi için yapılan rekonstrüksiyonu destekler niteliktedir.

Manavgat'ın yaklaşık 1.5 km. kuzeydoğusunda yer alan ve Semnea/Sennea (Gelçik/Gölçük Ören) olarak tanımlanan kentte³²⁹ yer alan ve MS 2. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirilen 1 numaralı mezar yapısı³³⁰ (Lev.67, Çiz.58), M58 Mezarı ile benzer şekilde bir podyum üzerinde yükselmektedir. Yapının, özellikle cella içi lahit düzenlemesi M58 Mezarı ile benzerdir. Cellada, yapının ana duvarlarına bitişik şekilde çıkıntılar oluşturan payeler, içeride cellayı bölerek lahit nişlerini oluşturur ve bu payelerin taşıdığı kemerler, lahitler için daha dekoratif alanlar sağlayacak birer arcasolium oluşturmaktadır. Cella içerisinde yer alan bu düzenleme, M58 Mezarı için yapılan rekonstrüksiyon önerisini destekler niteliktedir.

Semnea'da bulunan ve MS 3. yy başlarına tarihlenen 2 numaralı mezar yapısı³³¹ (Lev.67, Çiz.59), M58 Mezarı'nın aksine çoğunlukla moloz taşla inşa edilmiş, in antis planlı, alçak bir basamak üzerine oturan bir mezardır. Fakat cella düzenlemesinde, duvara bitleştirilmiş payelerin kemerleri taşınması ve cellayı bölerek lahit nişleri oluşturmaları M58 Mezarı için yapılan rekonstrüksiyon ile benzerlik gösterir.

³²⁶ Çevik, 2008: 28.

³²⁷ Cormack, 2004: 276.

³²⁸ Alföldi Rosenbaum- Huber- Onurkan, 1967: 53, Fig.34; Cormack, 2004: 289, Fig. 184.

³²⁹ Yerleşim, ilk olarak Josef Keil tarafından Etenna olarak tanımlanmıştır. Bean ise Etenna'nın daha kuzeybatıda olduğunu belirtmiş ve bahsi geçen yerin Semnea olarak adlandırılmasını önermiştir. bkz.: Swoboda- Keil- Knoll, 1935: 51-52, no.109; George Ewart Bean- Terence Bruce Mitford, *Journeys in Rough Cilicia*, Böhlau, Wien, 1970; Cormack, 2004: 290.

³³⁰ Swoboda- Keil- Knoll, 1935: 114-116, Fig. 25-27; Cormack, 2004: 290.

³³¹ Swoboda- Keil- Knoll, 1935: 116-118, Fig. 28-30; Cormack, 2004: 292-294, Fig.187.

Pamphylia Bölgesi'nde yer alan ve tapınak tipli mezarlar içerisinde belki de en gösterişli mezar yapısı, Side'nin Batı Nekropolü'nde bulunan Batı Mausoleum'dur³³² (Lev.67, Çiz.60) . MS 3. yüzyılın 2. yarısına tarihlendirilen³³³, 11.20 x 22.30 ebatlarındaki bu mezar, iki tarafı portikolarla çevrelenmiş bir avlu içerisinde yer almaktadır³³⁴. Dörtgen planlı mezar yapısının Korinth düzeninde olması, ön cephesinin prostylos planda düzenlenmesi³³⁵, yapının basamaklı yüksek bir podyum üzerine oturması, mezar odasının tonoz örtüye sahip olması, üst yapısının arşitrav, friz ve üçgen alınlık ile oluşturulması ve mezar odasında üzeri kemerli arcasoliumlarının bulunması³³⁶ M58 Mezarı ile benzerdir. M58'den farklı olarak bu mezar, bir temenos duvarına sahiptir ve yapının yan ve arka duvarları pseudoperipteros düzende sütunlarla çevrelenmiştir. Cellayı örten tonoz, içte kasetli bezemelere sahip bloklarla kaplanmıştır. Bunun dışında yapının alınlığı Termessos'taki tapınaklara benzer şekilde Suriye tipi kemerli bir alınlıktır ve M58 Mezarı'nın aksine hyposorionu bulunmamaktadır.

Termessos kenti nekropoller, çoğu podyum üzerinde yükselen mezarlar olmak üzere birçok tapınak tipli mezara ev sahipliği yapmaktadır. Bu mezar yapıları içerisinde M58 Mezarı ile benzer özellikler gösteren ve bölgenin yerel mimari unsurlarını yansıtan birkaç örnek analojiye tabi tutulmuştur³³⁷.

Kent surlarının yakınına inşa edilmiş olan ve MS 140 yılına tarihlendirilen Tiberia Klaudia Agrippina tarafından yaptırılan tapınak tipli mezarın³³⁸ (Lev.68, Çiz.61), İon düzeninde inşa edilmesi ve merdivensiz olması M58 mezarından farklıdır. Buna karşın, kesme kireçtaşı bloklarla inşa edilen yapının bir podyum üzerinde yükselmesi, tetrastylos prostylos planlı olması, cella üst örtüsünün tonoz örtü olması, ön cephesinin sütunlarla vurgulanması ve üst yapının arşitrav, friz ve üçgen alınlıkla oluşturulması M58 Mezarı ile benzerdir.

³³² Arif Müfid Mansel, "Side'de İki Mezar Anıtı", *Belleten*, C.24, S.95, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1960, s. 408 vd.; Arif Müfid Mansel, *Die Ruinen von Side*, Walter de Gruyter, Berlin, 1963, s.163-189; Hesberg, 1992: 188, 275; Cormack, 2004: 297-301.

³³³ Mansel, 1960: 417.

³³⁴ Mansel, 1960: 408.

³³⁵ Mansel, 1960: 408.

³³⁶ Mansel, 1960, 410.

³³⁷ Diğer tapınak tipli mezarlar için bkz. Cormack, 2004: 306-324.

³³⁸ Rudolf Heberdey, *Termessische Studien*, DenkschrWien 69, Hölder-Pichler- Tempsky, Wien, 1929, s. 99-104; Rudolf Heberdey- Wilhelm Wilberg, "Grabbauten von Termessos in Pisidien", *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes (ÖJH)*, Band 3, Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1900, s.180-187, Fig.52-60; Cormack, 2004: 307-309, Fig.205-207.

Tiberia Klaudia Agrippina'nın yaptırmış olduğu mezara benzeyen ve bu mezarın hemen kuzeyinde yer alan, Aurelia Ge'nin yaptırdığı mezar yapısı³³⁹ (Lev.68, Çiz. 62) MS 229-230 yıllarına tarihlendirilmektedir³⁴⁰. Bu mezar, M58 ile benzer şekilde kesme kireçtaşı bloklarla inşa edilmiş, yüksek bir podyum üzerine konumlandırılmış, cephesi korinth sütunları ile vurgulanmış, üst yapısı arşitrav, friz ve üçgen alınlıkla oluşturulmuş bir yapıdır. M58'den farklı olarak, yapı amphiprostylos planlıdır ve herhangi bir merdiven düzenlemesi bulunmamaktadır.

Termessos'ta görülen bu tip tapınak mezarlar dışında ön cephesi sütunlarla vurgulanmış, üst yapısı arşitrav, friz ve Suriye tipi üçgen alınlıkla oluşturulmuş mezar yapıları da bulunmaktadır. Bu yapılardan biri kentin Aşağı Nekropolü'nün güney ucunda yer alan, yazıtlarına ve mimari üslubuna göre MS 205 yılına tarihlendirilen³⁴¹ mezar yapısıdır³⁴². Bu yapı M58 Mezarına benzer şekilde düzgün kesilmiş kireçtaşı bloklarla inşa edilen, tetrastylos prostylos planlı, Korinth düzeninde, cellanın tonozla örtüldüğü bir mezardır. M58'den farklı olarak yapı, ante duvarlarına sahiptir ve alınlığı Suriye tipinde kemerli bir alınlıktır. Ayrıca herhangi bir merdiven düzenlemesi bulunmamaktadır.

Aşağı Nekropol'ün kuzey kesiminde yer alan Aurelia Padamuriane Nanelis'in, MS 3. yy başlarına tarihlendirilen mezarı da³⁴³ (Lev.68, Çiz.63), yukarıda bahsi geçen, nekropolün güney ucundaki mezar yapısı ile benzerdir. Bu mezar da, M58 mezarına benzer şekilde düzgün kesilmiş kireçtaşı bloklarla inşa edilmiş, Korinth düzenli, tetrastylos prostylos planlı, bir podyum üzerinde yükselen (daha alçak bir podyum), üst örtüsü arşitrav, friz ve üçgen alınlık ile tamamlanmış olan ve cella üst örtüsü tonozdan oluşan bir yapıdır. M58 mezarından farklı olarak, yapının ante duvarları vardır ve alınlığı Suriye tipi bir alınlıktır.

Yine aşağı nekropolde, Nanelis'in mezarının kuzeyinde yer alan Aurelia Artemeis'in, MS 220 yılına tarihlenen mezarı da³⁴⁴ (Lev.69, Çiz.64), son iki mezar

³³⁹ Rudolf Heberdey- Wilhelm Wilberg, "Grabbauten von Termessos in Pisidien", *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes (ÖJH)*, Band 3, Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1900, s.187-190; Lanckoronski, 1892: 122; Cormack, 2004: 309-310, Fig.208.

³⁴⁰ Cormack, 2004: 310.

³⁴¹ Heberdey, 1929: 92-93.

³⁴² Heberdey- Wilberg, 1900: 193-197, Fig. 69-70; Cormack, 2004: 311, 312.

³⁴³ Heberdey- Wilberg, 1900: 197-200; Fig.71, 72; Cormack, 2004: 312-314, Fig. 209, 210.

³⁴⁴ Heberdey- Wilberg, 1900: 201, 204, Fig. 73-78; Cormack, 2004: 314-315, Fig. 211.

yapısı ile büyük ölçüde benzerlik gösterir. M58 Mezarına benzer şekilde düzgün kesilmiş kireçtaşı bloklarla inşa edilmiş, Korinth düzenli, tetrastylus prostylus planlı, bir podyum üzerinde yükselen, üst örtüsü arşitrav, friz ve üçgen alınlık ile tamamlanmış, cella üst örtüsü tonoz olan bir yapıdır. M58'den farklı olarak, diğer iki mezar yapısında olduğu gibi Suriye tipi bir alınlık kullanılmış olup, M58 Mezarına nispeten daha alçak bir podyum üzerine oturmaktadır.

Kentin yukarı nekropolünde bulunan ve MS 2. yy sonları, 3. yy başlarına atfedilen Mamastis'in Mezarı da³⁴⁵ (Lev.69, Çiz.65) M58 Mezarı ile benzer şekilde kesme kireçtaşı bloklarla inşa edilen, ön cephesi sütunlarla vurgulanan, Korinth düzeninde, tetrastylus prostylus planlı, yüksek bir podyum üzerine oturan, üst yapısı arşitrav, friz ve üçgen alınlıkla tamamlanmış bir mezardır. Yapının Suriye tipi alınlık düzenlemesi M58'den farklı olmakla birlikte, Suriye tipi alınlık bölgede yaygın olarak görülen mimari bir özelliktir.

Aşağı Nekropol'de, Aurelia Artemeis'in mezarının yan tarafında yer alan ve MS 2. yy sonları, 3. yy başlarına tarihlendirilen tapınak tipli mezar³⁴⁶ (Lev.69, Çiz.66), M58 Mezarına benzer şekilde yüksek bir podyum üzerine konumlandırılmış, tetrastylus prostylus planlı, Korinth düzenli sütun başlıklarına sahip, üst yapısı arşitrav, friz ve üçgen alınlıkla oluşturulan ve cellanın içte tonoz ile örtüldüğü bir mezardır.

Kilikya Bölgesi'nde bulunan Topalların Çeşme Köyü'nde iki distylus in antis planlı tapınak yer almaktadır³⁴⁷ (Lev.70, Res.90). Planları ve plaster başlıklarının Korinth başlıkları olması M58'den farklı olsa da, her iki mezar yapısının da cephelerinin Korinth sütunları ile vurgulanması, üst yapılarının arşitrav, friz ve üçgen alınlık ile tamamlanmış olması M58 Mezarı ile benzerlik göstermektedir.

Türkmenuşağı'nda (Silifke'ye bağlı bir köy) bulunan ve MS 2. yy sonu, 3. yy başına tarihlendirilen tapınak tipli mezarın³⁴⁸, iki katlı olması, her iki katının da ayrı ayrı sütunlarla vurgulanması ve alçak bir kaide üzerinde yükselmesi Demircili/Dösene'de yer alan 2 numaralı ve 4 numaralı tapınak tipli mezarlarla benzerdir. Bu mimari düzen

³⁴⁵ Lanckoronski, 1892: 112-115, Fig. 83, 84; Riet van Bremen, *The Limits of Participation: Women and Civic Life in the Greek East in the Hellenistic and Roman Periods*, J.C. Gieben, Amsterdam, 1996, s. 155, 286; Toynbee, 1971: 131; Cormack, 2004: 320, 321.

³⁴⁶ Heberdey- Wilberg, 1900: 204, 205, Fig. 79-80; Cormack, 2004: 315, 316, Fig. 212.

³⁴⁷ Keil- Wilhelm, 1931: 30, Lev.14, Fig. 44,45; Cormack, 2004: 324, Fig. 215, 216.

³⁴⁸ Hellenkemper- Hild, 1986: 57, Fig.51-53; Cormack, 2004: 330-332, Fig. 223-224.

M58'in mimari düzeninden farklı olsa da, yapının kesme kireçtaşı bloklarla inşa edilen prostylos planlı bir yapı olması ve üst yapısının arşitrav, friz ve üçgen alınlıkla tamamlanması M58 Mezarı ile benzerlik gösterir.

Yukarıda detaylı olarak bahsedilen Anadolu'daki Roma Dönemi tapınak tipli mezarlarının farklı plan ve tasarımlara sahip olduğu görülmektedir. Bu mezar yapılarının bazıları kent içerisinde yer alırken bazıları kent dışında konumlandırılmıştır. Plan açısından en yaygın tipin Prostylos olduğu bilinmekle beraber³⁴⁹, templum distylos in antis planlı, Pseudoperipteral, anteli/antesiz olmak üzere birçok plan tipinde örnekleri mevcuttur.

Bu mezarlardan bazıları bir temenos duvarı ile çevriliyken bazılarının bir çevre duvarı bulunmamaktadır. Üst örtü sistemleri değişiklik gösterebilmekle beraber, Perge'nin Batı Nekropolisi'nde yer alan mezar yapıları ile ilintili olarak MS 2.-3. yy da Anadolu'da ki mezar yapılarında da tonoz örtü daha yaygındır. Fakat istisnai örnekler de mevcuttur. Örneğin, Patara'da yer alan Bodrum ve Günlük Mezarları'nın yanı sıra, Rhodiapolis'te, İassos'ta ve Kilikya bölgesinde yer alan Topalların Çeşme köyünde düz damlı tapınak tipli mezarlar bulunmaktadır³⁵⁰. Şimdiye kadar ortaya çıkarılan tapınak tipli mezarlar üzerinde yapılan çalışmalarda, MS 1. ve 2. yy ortalarına kadar hyposorion ve cellaların üst örtülerinin kullanımında düz damın, MS 2. yy ortasından itibaren ve 3. yy da ise yaygın olarak tonoz örtünün kullanıldığı bilinmektedir³⁵¹. Ayrıca çeşitli bölgelerde görülen bu mezar yapılarına yerel mimari etkilerin yansımaları, Anadolu'nun farklı yerlerinde, farklı tiplerde mezarların görülmesini sağlamıştır. Mezar sahiplerinin yerli müşteriler olması, yine bölgesel anlamda mimari planlamada ve düzenlemede farklılık yaratan unsurlardan biri olarak görülmektedir³⁵². Örneğin, Lykia'daki tapınak tipli mezarların çoğunda köşe plasterleri korinth düzenindeyken, Patara'da yer alan tapınak tipli mezarlarda köşe plasterlerinin Dor düzeninde olup, sütunların Korinth düzeninde işlenmesi bölgesel farklılığa bağlanmaktadır³⁵³. Aynı şekilde Patara'da yer alan tapınak tipli mezarların merdivenli bir podyum üzerinde yükselen, hyposorionlu düzenlemesine karşın, Arykanda'da yer alan mezarların basamaksız podyumların

³⁴⁹ Cormack, 2004: 151.

³⁵⁰ Gülşen, 2010: 124, Tablo 1.

³⁵¹ Gülşen, 2010: 94.

³⁵² Gülşen, 2010: 121.

³⁵³ Gülşen, 2010: 121.

üzerine inşa edilen, hyposorionsuz mezarlar olması da yine bölgesel farklılık olarak değerlendirilmektedir³⁵⁴. Bunun dışında, tonozlu cepheye sahip tapınak tipli mezarların, Olba bölgesinde tasarlandığı kabul edilmekte olup³⁵⁵ Anadolu'da yer alan tapınak tipli mezarların genellikle merdivenli podyumları olmasına rağmen, Arykanda ve Termessos mezarlarının merdivensiz tasarlanmış podyumları da yine yerel özelliklerdendir³⁵⁶. Ayrıca Elauissa Sebaste'de yaygın olarak görülen tapınak tipli mezarların, ön cephesi kemerli düzenlemeye sahip olan mezardan oluşması da yerel bir özellik olarak değerlendirilebilir.

Yukarıda detaylıca değinilmiş olan mezar yapılarının, farklılıkları olsa da bir podyum üzerinde yükselen, Korinth düzenli, tetrastylos prostylos planlı, üst yapısı arşitrav, friz ve üçgen alınlıktan oluşan ve dolayısı ile M58 Mezarı ile benzer mimari düzene sahip olan tapınak tipli mezarlar: Patara'da yer alan Akdam Mezarı (3. yy ortası) ve Markia Mezarı (3. yy ortası), Rhodiapolis'te yer alan Opramoas'un Mezarı (MS 2. yy), Adada Kuzey Mezarı (MS 2. yy sonu, 3. yy başı), Demircili'de yer alan 1 numaralı mezar (MS 195-211), Elauissa Sebaste'de yer alan T11 Mezarı (ve MS 125-130), İasos'ta yer alan Temenoslu Mezar (MS 2. yüzyılın ilk yarısı) ve Termessos'taki mezar yapılarıdır (MS 2-3. yy). Dolayısı ile M58 mezarının mimari düzeni, Anadolu'da MS 2.-3. yy a ait tapınak tipli mezarlarla benzerlik göstermektedir.

Anadolu'da yer alan tapınak tipli mezarların iç düzenlemesinde, kemerli arcasolium uygulaması Anadolu'da Likya'da Balboursa ve Myra'da, Pisidia'da Ariassos'ta görülmekle birlikte, Küçük Asya'da yaygın olarak Kilikya Bölgesi'nde; İotape'de, Selinus'ta, Semnea'da ve Elauissa Sebaste'de görülmektedir³⁵⁷. Kilikya bölgesinde yer alan bu mezar yapılarının arcasolium derinlikleri genellikle M58 mezarında olduğu gibi fazladır. Ayrıca Kilikya Bölgesi'ndeki arcasoliumlu mezar örnekleri sadece tapınak tipli mezarlarla sınırlı kalmamaktadır. Bölgedeki bu uygulama aynı zamanda Elauissa Sebaste'de³⁵⁸, Anamur Nekropolü'nde, Selinus'ta, Antiocheia ad Cragum'da yer alan ev tipi mezarlarda da görülmektedir. Aynı düzenleme Perge Batı Nekropolis'te yer alan ev

³⁵⁴ Gülşen, 2010: 121.

³⁵⁵ Machatschek, 1967: 92; Cormack, 2004:212; Murat Durukan, 2009: 345.

³⁵⁶ Gülşen, 2010: 94.

³⁵⁷ Bkz. İotape'deki tapınak tipli mezar, Selinus 2 numaralı tapınak tipli mezar, Semnea 1 numaralı tapınak tipli mezar.

³⁵⁸ Elauissa Sebaste, Kanytellis ve Korykos mezarları için bkz. Machatschek, 1967: b.a

tipi mezarlarda da görülür³⁵⁹. Dolayısı ile MS 2.-3. yy da bahsi geçen Kilikya şehirleri ile Perge kentinde yer alan tapınak tipi ve ev tipi mezarlarda benzer gömü tarzı özellikleri görülmektedir.

3.3.9.3. Anadolu Dışındaki Tapınak Tipli Mezarlarla Karşılaştırma

Anadolu’da olduğu kadar yaygın olmasa da, tapınak tipli mezarların mimari açıdan benzerlerine Anadolu dışında da rastlanmaktadır. Örneğin Geç Flavius- Erken Traianus Dönemi’ne tarihlendirilen³⁶⁰, Via Nomentana yolu üzerinde yer alan ve “bir tapınak mezarın en eksiksiz görüntüsü” şeklinde yorumlanan³⁶¹ Haterii Mezarı’na ait mermer bir kabartmada yer alan mezar yapısı³⁶² (Lev.70, Res.91) M58 Mezarı ile oldukça benzerdir. Betimlemede, yüksek bir podyum üzerine oturan, cephesi sütunlarla vurgulanmış, cellaya ulaşımın ön cephede yer alan geniş merdivenlerle sağlandığı, Korinth düzenli, tetrastilos prostylos planlı, plasterli, üst yapısı arşitrav, friz ve üçgen alınlıkla oluşturulmuş, çatı kiremitleri bulunan ve cephe görünümü ile tapınağı andıran bir mezar yapısı yer almaktadır. Benzerleri Anadolu’da MS 2. ve 3. yüzyıllarda yaygın olarak görülen ve M58 Mezarı ile aynı plana ve benzer mimari özelliklere sahip olan bu mezar yapısı, Roma tapınak tipli mezarları için “ideal tapınak mezar” olarak anılmaktadır³⁶³.

Roma’nın kuzeyinde, Via Flaminia yakınlarında yer alan ve MS 170 ya da 180 başlarına tarihlendirilen³⁶⁴ konsül Nonius Macrinus’un tamamen mermerden inşa edilmiş olan mezarı³⁶⁵ (Lev.70, Çiz.67), Haterii mezarında yer alan mermer kabartmadaki mezara plan ve cephe düzenlemesi açısından oldukça benzerdir. M58 mezarı ile benzer şekilde, bir podyum üzerinde yükselen (daha alçak bir podyum), Korinth düzenli, tetrastilos prostylos planlı, cellaya ulaşımın merdivenlerle sağlandığı,

³⁵⁹ Perge’de yer alan ev tipi mezarların Kilikya mezarları ile karşılaştırılması için bkz. Özdzibay, 2002: 27-34.

³⁶⁰ Toynbee, 1971: 81.

³⁶¹ Alessio De Cristofaro, “Il Monumento Funerario di Marco Nonio Macrino e il suo Programma Figurativo: Considerazioni Preliminary”, *Sulla via Flaminia : il mausoleo di Marco Nonio Macrino*, Electa, Milan, 2012: 254.

³⁶² Toynbee, 1971: 65, Res. 17; Harriet Isabel Flower, *Ancestor Masks and Aristocratic Power in Roman Culture*, Oxford University Press, Oxford, 1996, s. 94, Lev. 5; Aynur Civelek, “Roma Cenaze Törenleri ve Gömme Gelenekleri”, *Arkeoloji ve Sanat*, S.124, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2007, s. 74, Fig.3.

³⁶³ Cristofaro, 2012: 254.

³⁶⁴ Barbara Elisabeth Borg, *Roman Tombs and the Art of Commemoration: Contextual Approaches to Funerary Customs in the Second Century CE*, Cambridge University Press, New York, 2019, s.256.

³⁶⁵ Borg, 2019: 17-18, Fig. 1.9; Cristofaro, 2012: 250-285.

üst yapısı arşitrav, friz ve üçgen alınlıkla inşa edilmiş anıtsal bir mezar yapısıdır. Ayrıca yapının köşe ve tepe akroterlerinin formu, M58 mezarının akroterleri ile benzerdir. Köşe akroterleri dışta dik bir açıyla “L” şekli oluştururken iç kısımda bir yay çizmektedir. Ayrıca, M58 Mezarı’nın tepe akroteri ile benzer şekilde bitkisel motiflerle süslenmiştir. M58’den farklı olarak merdivenler, ön cephe boyunca devam eden geniş merdivenlerdir. Yapının tetrastylos prostylos planlı olması, bir podyum üzerinde yükselmesi, tüm cepheyi kaplayan geniş merdivenlerinin olması ve üçgen alınlıklı çatıya sahip olması, Adada Kuzey Mezarı’na ve Patara’da yer alan Akdam ve Markia mezarlarıyla da benzerdir.

Via Casilina üzerinde yer alan ve Erken Antoninler Dönemi’ne tarihlenen konsül P. Cluvius Maximus Paullinus’un mezarı³⁶⁶ (Lev.71, Çiz.68), M58 Mezarına benzer şekilde dörtgen planlı, üst örtüsü arşitrav, friz ve üçgen alınlıkla oluşturulmuş bir mezar yapısıdır. Yapının önünde herhangi bir sütun düzenlemesi yer almasa da, cella kapısının her iki tarafında yer alan yüksek kabartma plasterlerle cephede tapınak görünümü elde edilmiştir. Cephede plasterlerin sınırladığı alan, yapının ana gövdesinden daha çıkıntılı verilerek ön cephe vurgulanmıştır. M58’den farklı olarak yapı bir podyum üzerine oturmamaktadır ve cellaya ulaşım, cepheye yerleştirilen alçak basamaklarla kolayca sağlanabilmektedir. Kesme taşlarla inşa edilmiş olan yapının, lentosunun üzerindeki çerçeve içerisine yerleştirilmiş yazıt, uzun yan duvardaki yazıt ve bezemeler özgün birer süsleme unsuru oluşturmuştur.

Yukarıda bahsi geçen Roma’daki mezarlar dışında, Hispania Tarraconensis’te bulunan ve MS 2. yüzyıla tarihlenen Lucius Aemilius Lupus’un mezarı (Fabara Mausoleumu)³⁶⁷ (Lev.71, Res.92), M58 mezarına benzer şekilde bir podyum üzerinde yükselen, tetrastylos prostylos planlı, cella üst örtüsü tonoz olan, üst yapısı arşitrav, friz ve üçgen alınlık ile oluşturulmuş bir mezardır. M58’den farklı olarak, ante duvarları bulunan yapının pronaosunda yivsiz toscana sütunları yer alır. Podyumu M58 mezarına göre oldukça alçak olup herhangi bir merdiven düzenlemesi bulunmamaktadır. Yapının gövde duvarlarının üzerinde toscana plasterleri yer almaktadır ve bu plasterler, M58

³⁶⁶ Guido Caraffa, *Il monumento sepolcrale di P. Cluvio Maximo Paullino*, Yayıncı Tanımlanmadı, Roma, 1933; Borg, 2018: 412- 413, Fig. 19.5.

³⁶⁷ Toynbee, 1971: 131; S. Delgado Cabriada- N. Andaluz Morillo- J. Gisbert Agullar- C. Martin Chaves, “Caracterización, tecnología de fabricación y calidad de los materiales de construcción del monumento funerario de Fabara (Zaragoza)”, *GEOGACETA*, Vol. 24, La Sociedad Geológica de España, Zaragoza, 1998, s.103-106, Fig.1.

mezarında olduğu gibi duvar köşelerinde değil, yan duvarların orta kısımlarında yer alır. Ayrıca iyonik bir frizi vardır.

Tunus Haidra'da yer alan ve MS 2.-3. yüzyıla tarihlendirilen "Tetrastyle Mausoleum"³⁶⁸ (Lev.71, Res.93), M58 Mezarı ile benzer şekilde yüksek bir podyum üzerine oturan, tetrastilos prostylos planlı, Korinth düzenli bir mezar yapısıdır. M58'den farklı olarak, yüksek podyumuna rağmen herhangi bir merdiven düzenlemesi bulunmaz. Üst yapısında arşitrav ve friz düzenlemesinin bulunması M58 Mezarı ile benzer olsa da çatısı basık piramidal bir çatıdır.

Belirtmek gerekir ki, Perge Batı Nekropolisi'nde yer alan mezar yapıları ile İsola Sacra³⁶⁹, Vatikan³⁷⁰ ve Ostia³⁷¹ nekropollerindeki mezar yapılarının çeşit ve mimari düzen açısından benzer yanları mevcuttur. Dolayısı ile bu mezar yapıları yerel özelliklerinin yanı sıra merkez Roma etkisi de taşımaktadır³⁷². Farklı olarak, Anadolu'da yer alan tapınak tipli mezarlarda inşa malzemesi çoğunlukla kireçtaşı olmakla birlikte, bu yapılar kesme taş duvar örgü sistemi kullanılarak inşa edilirken, Roma'da yer alan tapınak tipli mezarlarda, Anadolu'daki mezarlardan farklı olarak, tuğla örgü kullanımının yaygın olduğu görülür³⁷³. Bu tip mezarlarda her zaman sütun düzenlemesi bulunmamakla birlikte, plasterli yapılarda bazen plasterlerin tuğla ile örülerek işlendiği görülebilir. Sütun düzenlemesinin olduğu yapılarda ise sütunların bile tuğlalarla örüldüğü yapılar mevcuttur³⁷⁴. Bazı yapılarda sütun ve bazı mimari parçalarda mermer kullanılmıştır. Bu tuğla örgü sistemi uygulamasının daha sonraki dönemlerdeki dini yapılarda da kullanıldığını görmek mümkündür³⁷⁵. Bu tür mezar yapıları genellikle opus caementicium üzerine tuğla kaplama ile oluşturulan opus testaceum duvar örgüsü ile inşa edilmiştir. Özenle işlenmiş tuğla cephelerin ve süslemelerin Ostia ve İsola Sacra

³⁶⁸ Crema, 1959: 499, Fig. 645; Moore, 2007: 75-98, Fig. 4.2; Toynbee, 1971: 131.

³⁶⁹ İsola Sacra Nekropolisi için bkz. Guido Calza, *La Nekropoli del Porta di Roma nell'Isola Sacra*, La Libreria Della Stato, Roma, 1940.

³⁷⁰ Vatikan Nekropolü'nde yürütülen kazı çalışmaları için bkz. Jocelyn Mary Catherine Toynbee- John Ward-Perkins, *The Shrine of St. Peter and the Vatikan Excavation*, Green and Co., London, 1958.

³⁷¹ Ostia Nekropolisi kazıları için bkz. Maria Floriani Scarpiano, *Scavi di Ostia III: Le Necropoli, Parth I*, Istituto Poligrafico Dello Stato, Roma, 1958.

³⁷² Batı Nekropolis'te yer alan ev tipi M2 mezarı ve benzerlerinin Roma ev tipi mezarların karşılaştırması için bkz. Özdişbay, 2001: 34 vd.

³⁷³ Romalılar yapılarda yüzey görünümü için, doğal malzemelerin renk, ton ve dokusunu kullanırlardı. Bkz. Fikret Yegül- Diane Favro, *Roman Architecture and Urbanism: From the Origins to Late Antiquity*, Cambridge University Press, New York, 2019, s.144.

³⁷⁴ Bkz. Marcus Octavius- Vertia Philumina ve oğullarının mezarı.

³⁷⁵ Caferalla Kilisesi için bkz. Cristofaro, 2012: 256

Nekropollerinde MS 2. yy'da yaygın olduğu ve MS 3. yy'da bu tuğla yapıların devam ettiği görülür³⁷⁶. Bu durum benzer stillerdeki bu yapılar için yakın bir kronoloji düşündürmektedir³⁷⁷. Bazı mezar yapılarında ise tuğla derzleri stüko ile doldurularak farklı bezemeler elde edilmiştir. Örneğin Pompei'de yer alan Marcus Octavius-Vertia Philumina ve oğullarına ait olan ve Roma Cumhuriyet Dönemi'ne tarihlendirilen tapınak tipli mezar anıtında³⁷⁸ bu uygulama görülmektedir. Yüksek bir podyum üzerine oturan bu mezar yapısı, moloz taş ve kireç harcı kullanılarak inşa edilmiş olup, ön cephesinde 4 adet İon başlıklı tuğla örgülü sütunlara sahiptir. Sütunların dış yüzeylerine stüko kaplama yapılarak mermer görünümü verilmek istenmiştir. Stüko uygulaması Anadolu'daki mezar yapılarında da görülür. Örneğin, İassos'ta yer alan ve kırma şist taşı ve harçla inşa edilen mezar anıtında³⁷⁹ (Lev.52, Res.94) kireç, alçı ve mermer tozu kullanılarak yapılan stüko kaplama ile kuzey cephede mermer blok izlenimi verilmek istenmiştir³⁸⁰. Anadolu dışında yer alan bir başka tuğla yapıya örnek Pompei'de yer alan Caius Cuspius Salvius ve Vesvia Lucunda'nın Mezarı'dır³⁸¹. Yapının ön cephesinde, mezar odasının kapısının her iki tarafında yine tuğladan inşa edilmiş sütunları ve yine ön cephesinde kapıyı ortalayacak şekilde yapılmış bir kemer düzenlemesi bulunmaktadır.

Roma'da Via Latina üzerinde yer alan ve MS 2. yy'ın 2. yarısına tarihlendirilen Valerii ailesinin mezarı da³⁸² tuğladan inşa edilmiş, iki katlı bir mezar yapısıdır (Lev.72, Res.95). Yapının alt katının ön cephesi, postamentlerin üzerinde duran iki adet korinth

³⁷⁶ Barbara Elisabeth Borg, *Crisis & Ambition: Tombs and Burial Customs in Third-Century CE Rome*, Oxford University Press, Oxford, 2013, s.3.

³⁷⁷ Borg, 2013: 3.

³⁷⁸ Marga Weber, *Baldachine und Statuenschreine*, *Archaeologica* 87, Giorgio Bretschneider, Roma, 1990.

³⁷⁹ Nicolo Masturzo, "L'Architettura Funeraria Antica Di Iasos e IL Restauro Della Tomba Dell' "Horologhion"", *Iasos in età Romana: Miscellanea Storico-Archeologica*, Supplemento al vol. 83-84, dell'Accademia delle Scienze di Ferrara, Accademia delle Scienze, Ferrara, 2007, s.80-125; Abuzer Kızıl, *Karya Bölgesi Roma Dönemi Anıt Mezarları*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya, 1999, s. 47-50.

³⁸⁰ Kızıl, 1999: 48.

³⁸¹ Frances Stahl Bernstein, *The Public Role of Pompeian Women*, Maryland Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Maryland, 1987, Lev. XIV, Fig. 1.

³⁸² Harlow Gregory Snyder, "Flavia's Neighborhood: Further Evidence for a Second Century Christian Group on the Via Latina", Ed. Christoph Markschies- Einar Thomassen, *Valentinianism: New Studies, Nag Hammadi and Manichaean Studies*, Band 96, Brill, Leiden-Boston, 2020, s.144-145, Fig. 6.1; Elisabetta Interdonato, "La Cd. Tomba Dei Valerii Nel Parco Delle Tombe Della Via Latina Studio Architettonico e Iconografico", *Archeologia Classica*, Vol. 69, L'Erma Di Bretschneider, Italy, 2018, s. 749-786; Borg, 2019: 9-12. Snyder, herhangi bir yazıt bulunmayan ve tuğlalar üzerindeki damgalara göre tarihlendirilmiş olan bu yapının Servilii ailesine ait olabileceğini belirtmektedir. Konuyla ilgili bkz.: Snyder, 2020: 144-145.

düzenli sütunla vurgulanarak Distylos in antis planlı olarak tasarlanmıştır. Yapı, iç kısımda tonozla örtü olup, üst yapısı üçgen bir alınlıkla vurgulanmıştır. Yapının iki katlı olması, cephesinin sütunlarla vurgulanması ve üçgen alınlıklı bir çatıya sahip olması, Demircili Dösene’de bulunan 2 ve 4 numaralı mezarla ve Türkmenuşağı’nda yer alan tapınak tipli mezarla benzerdir. Farklı olarak, benzer Anadolu örneklerinde, bu tip mezarların her iki katında da sütun düzenlemesi mevcuttur.

Roma’nın gelenekselleşen tuğla örgülü anıtsal mezar yapılarına daha birçok örnek verilebilir. Örneğin Via Latina üzerinde bulunan iki katlı bir başka mezar yapısı MS 2. yy ortalarına tarihlenen Barberini Mezarı’dır³⁸³ (Lev.72, Res.96). Renkli tuğlalar ile inşa edilmiş yapı Valerii mezarının aksine herhangi bir sütun düzenlemesi bulundurmamaktadır. Fakat yapının her iki katında da duvar köşelerinde plasterler yer alır.

Roma’da, Tiber Nehri kıyısında ortaya çıkarılan ve MS 1. yüzyıla tarihlendirilen, Platorini’nin (M. Artorius Geminus) Mezarı³⁸⁴ (Lev.72, Res.97), düzgün kesilmiş bloklarla ve tuğla ile inşa edilmiş olan, alçak bir kaide üzerinde yükselen, dörtgen planlı bir mezar yapısıdır. M58 mezarının aksine, yapıda herhangi bir sütun düzenlemesi yer almasa da arşitrav, friz ve üçgen alınlıkla tamamlanan üst yapısı ve cephede, mezar odasının kapısının her iki tarafında konumlandırılmış heykellerle anıtsallığı vurgulanmıştır.

Via Appia ve Via Latina arasında yer alan ve MS 2. yüzyıla tarihlendirilen Annia Regilla’nın Mezarı da³⁸⁵ (Lev.72, Res.98) renkli tuğlalarla inşa edilen³⁸⁶ anıtsal mezarlara verilebilecek bir başka örnektir. Yapı, içerisinde hyposorionu olan alçak bir podyum üzerinde yükselmektedir. Üst örtüsü, Valerii ailesinin mezarındakine oldukça benzer üçgen alınlıklı bir çatıyla sonlanmaktadır. Yapıda herhangi bir sütun düzenlemesi bulunmamaktadır fakat Barberini mezarında olduğu gibi sütun yerine

³⁸³ Charles Densmore Curtis, “The Barberini Tomb”, *Memoirs of the American Academy in Rome*, Vol. 5, University of Michigan Press, Roma, 1925, s. 9-52; Edmund Thomas, *Monumentality and the Roman Empire: Architecture in The Antonine Age*, Oxford University Press, Oxford, 2007, s.190, Fig.15b-d.

³⁸⁴ Borg, 2019: 4-5, Fig. 1.1; Robert B. Lloyd, “The Aqua Virgo: Euripus and Pons Agrippae”, *American Journal of Archaeology (AJA)*, Vol. 83, The University of Chicago Press, Chicago, 1979, s.193-204.

³⁸⁵ Fikret Yegül- Diane Favro, *Roman Architecture and Urbanism: From the Origins to Late Antiquity*, Cambridge University Press, New York, 2019, s. 144-145, Fig. 3.24; Lauren Hackworth Petersen, *The Freedman in Roman Art and Art History*, Cambridge University Press, Cambridge, 2015, s. 219-220.

³⁸⁶ Romalılar yapılarda yüzey görünümü için, doğal malzemelerin renk, ton ve dokusunu kullanırlardı. Bkz. Yegül, Favro, 2019: 144.

plasterler kullanılmıştır. Fakat plasterler sadece yapının köşelerinde değil, her cephenin orta kısmında 2 tane olmak üzere yerleştirilmiştir.

Sonuç olarak Anadolu’da başta İassos ve Anamur Nekropolü’nde³⁸⁷ görülen, yapı malzemesi tuğladan oluşan anıtsal mezarlar, Roma’da yaygın olarak görülmekte olup mezarlarda kullanımı geleneksel bir özellik olarak görülmektedir. Farklı olarak Anadolu’daki tapınak tipli mezarlarda inşa malzemesi çoğunlukla kireçtaşı olup, yapılar genellikle kesme taş duvar örgü sistemi kullanılarak inşa edilmektedir. Yukarıda örnekleri verildiği gibi, Roma’da da kesme taş örgü tekniği ile inşa edilmiş mezar yapıları vardır fakat hem anıtsal mezar yapılarının, hem de ev tipi mezarların duvar örgüsünde renkli tuğla kullanımı daha yaygındır. Çalışmanın konusu olan M58 kodlu mezar yapısının bulunduğu Perge Antik Kenti’nde, anıtsal mezarların ana yapı malzemesi çoğunlukla kireçtaşı olmakla beraber, tuğla daha çok ev tipi mezar yapılarında kullanılmıştır. Dolayısı ile Anadolu’da MÖ 4. yy dan itibaren podyumlu tapınak tipli mezarlarla Likya’da ortaya çıkmış olan bu mezar yapıları, Roma nekropollerinde yer alan tapınak tipli mezarlarla yerel özellikleri bakımından ayrılrsa da, mimari form ve düzen açısından benzerdir.

³⁸⁷ Anamur Nekropolü için bkz. Elisabeth Alföldi-Alföldi Rosenbaum, *Anamur Nekropolü/ The Nekropolis of Anemurium*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1971.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULUNTULAR

4.1. M58 Mezar Yapısında Ele Geçen Buluntular

4.1.1. Taş

4.1.1.1. Lahit Parçaları (Kat. No.76-99)

M58 Mezarı'nın 1994 yılında yürütülen kazı çalışmalarında, teknesi önceden kaçırılmış olan lahde ait kabartmaların, lahdin tabanının ve klineli bir kapağın bulunduğunu bilinmektedir³⁸⁸. Bu ithal³⁸⁹ lahit teknesinin tabanı cellada, güneydoğu lahit nişinin içerisinde in situ halde durmaktadır (Lev.14, Pl.8). 240x110 cm ebatlarındaki bu lahit tabanının duvara dönük yüzünde bir figüre ait ayak parçası ve plaster kabartmaları yer almaktadır (Lev.21, Res.27). Üzerinde yer alan kabartmalar lahdin sütunlu bir lahit olabileceğini düşündürmektedir. Sütunlu lahitlerde mezar sahipleri ile ilgili anlatımların tercih edildiği, klineli kapakların kullanıldığı ve kline üzerinde, mezar sahiplerini sembolize eden figürlerin yer aldığı bilinmektedir³⁹⁰. Buluntu yoğunluğu Küçük Asya olan sütunlu lahit grubunun dört yüzünün de işlendiği bilinmektedir³⁹¹. Dolayısı ile M58 Mezarı'nın cellasının içerisinde tabanı yer alan lahdin, duvar tarafındaki cephesinde kabartmalar yer aldığından dört yüzü de işlenmiş olmalıdır. Pamphylia bölgesindeki sütunlu lahitlerin M.S 150 yıllarından 250 yıllarına kadar görüldüğü bilinmektedir³⁹². Anadolu'da yer alan sütunlu lahitlerin en önemli üretim merkezinin Dokimeion olduğu bilinmekle birlikte, bu tip lahitlerin Pamphylia bölgesinde çok yaygın olduğu görülür³⁹³. Ne yazık ki elimizde sadece lahdin tabanı bulunduğundan, muhtemelen Dokimeion mermerinden üretilmiş olan³⁹⁴ bu lahdin tipolojisi ve tarihi için net bir şey söylemek mümkün değildir³⁹⁵. Fakat kapağının klineli

³⁸⁸ Abbasoğlu, 1995: 111.

³⁸⁹ Pamphylia Bölgesi'nin jeolojik yapısında mermer bulunmadığı bilinmektedir. Bkz.: Turak, 2011: 3.

³⁹⁰ Korkut-Dirican, 2020: 260.

³⁹¹ Turak, 2011: 160.

³⁹² Turak, 2011: 162.

³⁹³ Turak, 2011: 159.

³⁹⁴ Pamphylia bölgesinde yer alan diğer Dokimeion üretimi lahitlerle karşılaştırmak için bkz.: Turak, 2011: 618-619.

³⁹⁵ Sütunlu Lahitlerin tipolojisi için bkz. Turak, 2011: 163.

bir kapak olduğu bilindiğınmekte olup, klineli kapakların MS 170-180 yıllarında kullanılmaya başlandığı bilinmektedir³⁹⁶.

2012 ve 2013 yıllarında yürütölen kazı çalışmalarında hem cella içerisinde, hemde kaçak kazı toprağında, cella içerisindeki lahitlere ait olduğu düşünölen birçok kabartma parçası bulunmuştur. M58 mezarında bulunan lahit parçaları, burada bulunan lahitlerin mermerden yapılmış kaliteli ithal lahitler olduğunu göstermektedir. Ne yazık ki mezar yapısı geçmiş yıllarda soygunlara maruz kaldığından, içerisindeki lahit sayısı ve lahitlerin tipolojisi net şekilde anlaşılamamaktadır.

Kaçak kazı toprağında bulunan lahit parçalarının içerisinde yer yer aşınmış bir kadın yüzü (Kat. No.76), giyimli bir erkeğeye ait gövde parçası (Kat. No.77), sandaletli bir ayak parçası (Kat. No.78), el parçaları (Kat. No. 79-80,82), kırık bir kalkan? (Kat. No.81) ve insan gövdesine ait olabilecek kırık parçalar (Kat. No.83-84) bulunmuştur. Kazı çalışmaları sırasında bulunmuş olan bu lahit parçaları, mezar yapısında figürlü frizli lahdin/lahitlerin olduğunu göstermektedir. Ayrıca M58 mezarına ait lahit parçalarından bir tanesinde Eros betimlenmiştir (Kat. No.99). Dolayısı ile yapı içerisinde mitolojik anlatıma sahip bir lahdin olduğu da anlaşılabilmektedir. Mitolojik anlatımların yer aldığı lahitlerde üçgen alınlıklı çatı formunda kapaklar görölmektedir³⁹⁷. Aynı lahde ait olup olmadığı bilinmemekle birlikte M58 mezar yapısının 1 numaralı hyposorionunda ele geçen aslan başı çörteni (Kat. No.85), mezar yapısı içerisindeki bir başka lahdin beşik çatı formunda bir kapağaya sahip olabileceğini göstermektedir. Yine 1. mezar odası içerisinde, kırık bir sphenx parçası (Kat. No.86), kırık bir bacak? (Kat. No.87) parçası ve el parçası (Kat. No.88) bulunmuştur.

İki numaralı hyposorion içerisinde, el parçası (Kat. No.93), ayak parçası (Kat. No.94) ve muhtemelen bir kola ya da bacağaya ait parçalar (Kat. No.95-96-97) dışında, üzerinde geisipodes dizisi, lesbos kymationu ve inci-payet dizisi bulunan lahit parçaları da bulunmuştur (Kat. No.89-92).

M58 mezarına ait olduğu düşünölen bir diğey lahit parçasının üzerinde ise bir kalkanın önünde çift ağızlı balta tutan bir el betimlenmiş olup, üst kısımda İon kymationu ve inci payet dizisi yer almaktadır (Kat. No.98).

³⁹⁶ Turak, 2011: 52.

³⁹⁷ Korkut-Dirican, 2020: 260.

Lahitler üzerinde yer alan mimari bezemeler aynı stilistik özelliklere sahiptir. İnci-payet dizileri, 2 inci-1 payet diziliminde olup, ışık-gölge kontrastı sağlayacak derin matkap kanallarına sahiptir. Lesbos kymationunda yer alan yaprakların uç kısımları “S” formunda kıvrılmış ve burada yer alan matkap delikleri de ışık-gölge kontrastını arttırmıştır. İon kymationunda ok motifinin uç kısmı oval bir formda belirgin bir şekilde verilmiştir. İnciler ve payetler arasındaki ince ipçikler net bir şekilde belli olmaktadır. İnciler kısa ve küresel formda olup, payetler paralel kenarlı ve sivri uçludur. Pamphylia bölgesinde, MS 2. yüzyılın 2. yarısından itibaren sütunlu lahitlerin kaide ve üst pervazlarında bu tip mimari bezemelerin görülmeye başlandığı bilinmektedir³⁹⁸. Bu tür lahitlerde kaide üzerinde iki lesbos kymationu arasında örgü bantları popülerken, üst pervazda İon kymationu, lesbos kymationu ve palmet dizileri görülmektedir³⁹⁹. MS 2. yüzyılın 2. çeyreğinde İon kymationunun okları alçak kabartma olarak kazıma çizgi ile verilirken⁴⁰⁰, 5-10 yıl sonrasına tarihlenen örneklerde okların biraz daha belirginleştiği, MS 3. yüzyıla yakın örneklerde ise okların çok daha belirgin olduğu⁴⁰¹ ve MS 3. yüzyılın ilk çeyreğinde okların daha stilize bir hale gelerek yaprağa benzer bir biçim almaya başladığı gözlemlenmiştir⁴⁰². Dolayısı ile M58 mezarına ait olan mimari bezemelere sahip lahit parçalarında, bezemelerin stilistik olarak 2. yy sonuna tarihlendirilen örneklerle benzer özellikler taşıdığı söylenebilir⁴⁰³. Belirtmek gerekir ki hyposorionlar, kazı çalışmalarında belgelendiği üzere, yüksek bir seviyeye kadar dolgu toprak ile doludur. Bu alanlarda ele geçen lahit parçalarının ise dolgu toprağın üst kısımlarında, tavana yakın seviyelerde bulunduğu bilinmektedir. Dolayısı ile hyposorionlarda bulunan lahit parçaları, muhtemelen cellaya aittir ve kaçak kazıcılar tarafından cella zemininde hyposorionlara açılan deliklerden düşmüş olabilir.

Sonuç olarak M58 mezarında yer alan lahitler ne yazık ki kaçak kazılar sonucu bütünüyle korunamamıştır. Kazı çalışmalarında, yapıda bulunan lahit parçaları figürlü frizli lahitlere ait olmakla birlikte tipolojileri hakkında kesin bir şey söylemek mümkün değildir. M58 mezar yapısı cellada 5 ve hyposorionlarda birer tane olmak üzere toplam 7 lahit kapasitesi ile inşa edilmiştir. Fakat lahitler için ayrılan tüm alanların kullanılıp

³⁹⁸ Turak, 2011: 260.

³⁹⁹ Turak, 2011: 260.

⁴⁰⁰ Bkz. Turak, 2011: 260, 424, Lev. LXXXV, Res. 265.

⁴⁰¹ Bkz. Turak, 2011: 260, 425, Lev. LXXXVII-LXXXIX, Res. 272-279.

⁴⁰² Turak, 2011: 260.

⁴⁰³ Krş. Turak, 2011: Lev. XCV- XCVII, 297-304.

kullanılmadığı bilinmemekle beraber, mezar yapısı içerisindeki lahit sayısı hakkında net bir şey söylemek mümkün değildir. Lahit parçaları arasında yer alan klineli lahit kapağı, aslan başı çörteni ve Eroslu kabartmalı lahit parçası, mezar yapısında hem kline kapaklı bir lahdin (muhtemelen sütunlu bir lahit), hem de muhtemelen beşik çatılı bir kapağa sahip olan, mitolojik anlatımlı bir lahdin yer aldığını göstermektedir. Lahitlere ait mimari bezemeler ise stilistik açıdan MS 2. yy sonuna işaret etmektedir.

4.1.2. Pişmiş Toprak

4.1.2.1. Unguentarium (Kat. No.100-102)

M58 mezarı buluntuları içerisinde in situ olarak bulunduğu kesin olarak bilinen 3 adet unguentarium bulunmaktadır. Bu unguentariumlardan iki tanesi 1 numaralı hyposorion içerisinde, diğeri ise 2 numaralı hyposorion içerisinde bulunmuştur.

Pişmiş toprak unguentariumların iğ biçimli ve soğansı olmak üzere iki ana tipi olduğu bilinmektedir⁴⁰⁴. İğ biçimli unguentariumların ayaklı, soğansı tipteki unguentariumların ise ayaksız olması bu iki tipi ayırmaktadır⁴⁰⁵. Perge kentinde bulunmuş olan unguentariumlar içerisinde, bu iki tipin dışında küresel gövdeli yerel bir tip olduğu anlaşılmış ve Çokay Kepçe, Perge kenti unguentariumları için yapmış olduğu tipolojide unguentariumları temelde iğ biçimli, soğansı ve yerel olarak ayırmıştır⁴⁰⁶.

M58 mezarının 1 numaralı hyposorionunda bulunmuş olan La.12.P42.M58.42 envanter numaralı unguentarium (Kat. No.100), soğansı tipin uzun boyunlu unguentariumları arasında yer almaktadır. Uzun boyunlu unguentariumların, kentin Batı Nekropolisi'ndeki kontekst buluntular arasındaki unguentariumlar içerisinde en yaygın form olduğu bilinmektedir⁴⁰⁷. Bu grup içerisinde yer alan tüm unguentariumlar düz dipli, ovoid gövdeli, silindirik boyunludur ve ağızları dışa doğru açılmaktadır⁴⁰⁸. Bu grubun Perge Batı Nekropolis buluntuları kontekstlerine göre MS 1-5. yüzyıl aralığındadır⁴⁰⁹.

⁴⁰⁴ Virginia R. Anderson-Stojanović, "The Chronology and Function of Ceramic Unguentaria", *American Journal of Archaeology (AJA)*, Vol. 91, No.1, The University of Chicago Press, Chicago, 1987, s.105-122; Çokay Kepçe, 2017: 45.

⁴⁰⁵ Çokay Kepçe, 2017: 45.

⁴⁰⁶ Tipoloji hakkında detaylı bilgi için bkz. Çokay Kepçe, 2017: 45-47.

⁴⁰⁷ Çokay Kepçe, 2017: 47.

⁴⁰⁸ Çokay Kepçe, 2017: 47.

⁴⁰⁹ Perge Batı Nekropolis buluntuları içerisinde bu tipe ait örnekler için bkz.: Çokay Kepçe, 2017: 47, 52-53.

2 numaralı hyposorionda bulunan La.12.P42.M58.28 envanter numaralı unguentarium da (Kat. No.102) yine soğansı tiptedir. Fakat boyun kısmı kırık olduğundan uzun boyunlu olup olmadığı anlaşılamamaktadır. Fakat kısa boyunlu örnekler, erken örnekler olarak kabul edilerek, analogiler doğrultusunda MS 1. yy ortasına tarihlendirilmektedir⁴¹⁰. Ayrıca uzun boyun formuna sahip unguentariumların diplerinin düz ya da hafif iç bükey olması, gövdelerinin ovoid olması ve bu örneklerin çoğunun gövdelerinde yatay, boyunlarında ise verev yivlerin yer alması⁴¹¹, La.12.P42.M58.42 envanter numaralı unguentarium ile uyushmaktadır. Üzerinde yivler olan uzun silindirik boyunlu bu örneklerin cam taklitlerinin Pisidia’da popüler olduğu bilinmekle beraber, bu örneklerin Claudiuslar Dönemi’nden MS 4-5. yüzyıl başlarına kadar kullanıldığı bilinmektedir⁴¹².

1 numaralı hyposorionda bulunmuş olan La.12.P42.M58.50 envanter numaralı unguentarium (Kat. No. 101) ise iç biçimlidir. Profillerine göre 6 alt gruba ayrılmış olan bu tipe göre⁴¹³, bu unguentarium “Geç Roma” sınıfına giren örnekler arasında yer almaktadır. Bu grupta yer alan unguentariumların dışa çekik ağızlı ve ayaklı oldukları bilinmektedir⁴¹⁴. Perge Batı Nekropolis buluntuları içerisinde bu sınıfa dahil olan 5 adet unguentarium bulunmuş ve bu örneklerin hepsi, La.12.P42.M58.50 envanter numaralı unguentariumda olduğu gibi konik ayaklı olup, dip kısmı merkezde konikleşir ve gövde yukarı doğru genişleyerek belirgin bir omuz hattı çizerek birden daralır⁴¹⁵. Perge Batı Nekropolis’te yer alan bu tipteki kontekst unguentariumlar, analogik çalışmalarla çoğunlukla MÖ 1. yüzyıla tarihlendirilmiş olup, kontekste göre MS 1. yüzyıla tarihlenmiş bir örnek bulunmakla beraber⁴¹⁶, L53 lahdi içerisinde bulunan unguentarium ise MS 4-5. yüzyıla tarihlenmiştir⁴¹⁷. Dolayısı ile M58 mezarına ait unguentariumlar kontekste göre, MS 2. yy sonu, 3. yy başına tarihlendirilebilir.

⁴¹⁰ Çokay Kepçe, 2017: 47. Analoji için bkz. Dipnot 158.

⁴¹¹ Çokay Kepçe, 2017: 47.

⁴¹² Erkan DüNDAR, *Hellenistik ve Roma Dönemleri Patara Unguentariumları*, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın, 2006, s. 50-51.

⁴¹³ Bkz. Çokay Kepçe: 2017: 45.

⁴¹⁴ Çokay Kepçe, 2017: 46.

⁴¹⁵ Çokay Kepçe, 2017: 46.

⁴¹⁶ Tg 13.1 envanter numaralı bu örnek için bkz. Çokay-Kepçe, 2017: 46, 237, Çiz. 40.

⁴¹⁷ Çokay Kepçe, 2017: 46-47.

4.1.2.2. Kandil (Kat. No.103-104)

M58 mezarı buluntuları içerisinde in situ olduğu kesin olarak bilinen 2 adet kandil bulunmaktadır. Her ikisi de çark yapını olan bu kandillerden cellada bulunmuş olan La.12.P42.M58.1 envanter numaralı kandilin (Kat. No.103) küçük bir discus deliği vardır. Gövdesi armudi profilli olup, karın kısmı aşağıdadır. Perge kentinin pişmiş toprak çark yapını kandilleri tipolojik açıdan, gövdesi yukarı doğru genişleyen profilli, gövdesi dik profilli, gövdesi yukarı doğru daralan profilli, armudi profilli ve gövdesi küresel profilli olmak üzere 5 gruba ayrılmaktadır⁴¹⁸. La.12.P42.M58.1 envanter numaralı kandil, bu tipolojiye göre armudi profilli gövdeye sahip kandillerdendir. Bu grupta yer alan kandillerde burun ayrıca yapıp eklenmektedir⁴¹⁹. Bazı kandillerde burun omuzla aynı seviyede, bazı kandillerde ise daha alt seviyededir.

1. Numaralı hyposorion içerisinde bulunmuş olan La.12.P42.M58.49 envanter numaralı kandil (Kat. No.104), düz dipli, omuz üzerine eklenmiş ilmek kulba sahiptir. Gövdesi basık dış bükey formda olup eğimli bir discusa sahiptir. Burun kısmı gövde seviyesini geçecek seviyede yüksektir. Benzer özelliklere sahip kandiller kentin Batı Nekropolis buluntuları arasında da yer almaktadır⁴²⁰. Perge kentinde yer alan benzer örnekler genel olarak MS 2.-4. yüzyıla tarihlenmekte olup⁴²¹, Batı Nekropolis örnekleri kontekstlerine göre MS 2.-3. yüzyıla tarihlendirilmiştir⁴²².

4.1.2.3. Kase (Kat. No.105)

M58 Mezarı buluntuları içerisinde in situ olarak bulunduğu kesin olarak bilinen 1 adet kase bulunmaktadır. Kırmızı astarlı, konik formlu ve düz diplidir. Elimizdeki örnek, bardak formuna yakın olup, dik bir gövdeye sahiptir. Dudak kısmı dışa çekik bir formda olduğu için bardak olarak değil, kase olarak değerlendirilmiştir.

Batı Nekropoliste, parsel 169 içerisinde yer alan bazı mezar yapılarında ve lahitlerde kontekst buluntusu olarak kaseler, kasecikler ve minyatür kaseler

⁴¹⁸ Tipoloji ve detaylı bilgi için bkz. Sedef Çokay, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları ve Perge Pişmiş Toprak Kandilleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1996.

⁴¹⁹ Çokay, 1996: 34.

⁴²⁰ Bkz. Çokay Kepçe, 2017: 43, M6.4.A.2, M6.4.A.4.

⁴²¹ Detaylı bilgi ve analoji için bkz. Çokay Kepçe, 2017: 42, dipnot 139.

⁴²² Çokay Kepçe, 2017: 42.

bulunmuştur⁴²³. Fakat bu kaseler, La.12.P42.M58.66 envanter numaralı kase ile form ve bezeme açısından benzer olmamakla birlikte, kendi içlerinde de benzer değildir. Perge’de yer alan bu örneklerden bazıları M58 mezar yapısında bulunan kase gibi düz dipli, bazıları ise ayaklı olup, formları daha yayvan ve geniştir. Benzer bir analogi örneği bulunamamış olmakla birlikte, Patara seramikleri içerisinde de bardak formuna yakın, dik gövdeli, düz dipli örnekler mevcuttur⁴²⁴. Geç Roma Dönemi’ne tarihlendirilen bu örneklerin dudak formları, M58 mezarında bulunmuş olan kaseden farklı olarak oldukça dışa taşkın bir form izlemektedir⁴²⁵. Dolayısı ile La.12.P42.M58.66 envanter numaralı kase, kontekstine göre MS 2. yy sonu, 3. yy başına tarihlendirilebilir.

4.1.2.4. Maşrapa (Kat. No.106)

M58 mezarı buluntuları içerisinde in situ olarak bulunduğu kesin olarak bilinen 1 adet maşrapa bulunmaktadır. 1 numaralı hyposorion içerisinde bulunmuş olan La.12.P42.M58.65 envanter numaralı bu maşrapa, kırmızı astarlı, yüksek halka ayaklı ve tek kulpludur. Alt kısımda şişkin verilen gövde, boyun kısmına doğru giderek daralır. Ağız kısmı kırık olduğundan tam formu anlaşılamamakla beraber, dışa doğru genişlediği görülebilmektedir. Bezeme olarak gövdenin alt kısmını çevreleyen kabartma şeklinde yapılmış yivler yer almaktadır. Form açısından tam benzeri bulunamamış olup, kontekstine göre MS 2. yy sonu, 3. yy başına tarihlendirilebilir.

4.1.2.5. Kapak (Kat. No.107)

M58 mezarı buluntuları içerisinde in situ olarak bulunduğu kesin olarak bilinen 1 adet kapak bulunmaktadır. 1 numaralı hyposorion içerisinde bulunmuş olan La.12.P42.M58.67 envanter numaralı bu kapak, güveç kaplarının kapatılması için kullanılmış olabilir. Yüksek bir gövdeye sahip, alçak halka tutamaklı kapağın, ağız kısmı düz bitişlidir. Form açısından tam benzeri bulunamamış olup kontekstine göre MS 2. yy sonu, 3. yy başına tarihlendirilebilir.

⁴²³ Detaylı bilgi için bkz. Çokay Kepçe, 2017: 39-41.

⁴²⁴ Bilsen Şerife Özdemir, *Patara Roma Dönemi Günlük Kullanım Seramikleri*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 2009, s. 18-20.

⁴²⁵ Bkz. Özdemir, 2009: 110, Kat. No. 47-48.

4.1.2.6. Tezgah Ağırlığı (Kat. No.108)

M58 mezarı buluntuları içerisinde in situ olarak bulunduğu kesin olarak bilinen 1 adet tezgah ağırlığı bulunmaktadır. Farklı malzemelerden, çeşitli boyutlarda örnekleri bulunan tezgah ağırlıklarının merkezde tek delikli, kenarda tek delikli ve iki delikli örnekleri mevcuttur. Ağırlıklar piramidal, diskoid ve konik olmak üzere 3 temel formda yapılmışlardır⁴²⁶. Diskoid ve piramidal formlu örneklerin çoğunlukla elde ya da kalıpta yapıldığı, konik formluların ise çarkta ya da kalıpta yapıldığı bilinmektedir⁴²⁷.

2 numaralı hyposorionda bulunmuş olan bu tezgah ağırlığı (Kat. No. 108), diskoid formlu, üstten tek asma delikli olup, üzerinde rozet şeklinde baskı bulunmaktadır. Ağırlık, oldukça düzgün hatlara sahip olduğundan kalıp yapımı olmalıdır. Analogik örneği bulunamamış olup, kontekstine göre MS 2. yy sonu, 3. yy başına tarihlendirilebilir.

4.1.3. Metal

4.1.3.1. Sikkeler

M58 mezarı buluntuları içerisinde in situ olarak bulunduğu kesin olarak bilinen 3 adet sikke bulunmaktadır. Sikkeler, 1 numaralı hyposorion içerisinde bulunmuş olup malzemeleri bronzdur. Fakat henüz temizlenmedikleri için üzerlerinde yer alan betimlemeler ve sikkelerin lejantları tam olarak okunamamaktadır. Bu nedenle sikkeler kataloğa alınmamıştır.

Her 3 sikkenin de ön yüzlerinde Roma imparatorlarının büstlerinin yer aldığı seçilebilmekle beraber, kimlikleri anlaşılamamaktadır. Sikkelerin Roma İmparatorluk Dönemi kent sikkeleri olduğu düşünülmekte ve MS 2.-3. yüzyıla tarihlendirilmektedir⁴²⁸. Ancak, temizlendiklerinde daha net bir tarih vermek mümkün olacaktır.

⁴²⁶ İsmail Fazlıoğlu, *Eskiçağda Dokuma*, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 2001, s.24; Yunus Özdemir, *Parion Antik Kentinde Ele Geçen Pişmiş Toprak, Taş, Kemik Dokuma Tezgah Ağırlıkları ve Ağırşaklar*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 2020, s. 17, 19.

⁴²⁷ Aslı Saraçoğlu, “Tralleis Konut Alanı Kazılarında Bulunan Dokuma Ağırlıkları”, ed. Celal Şimşek-Bahadır Duman-Erim Konakçı, *Mustafa Büyükkolancı'ya Armağan/ Essays in Honour of Mustafa Büyükkolancı*, Ege Yayınları, İstanbul, 2015, s. 540.

⁴²⁸ M58 mezarında bulunmuş olan bu sikkeler için fikirlerini belirten ve sikkelerin genel tarihlemesinde yardımcı olan Doç. Dr. Aliye Erol'a teşekkür ederim.

4.1.3.2. Çan (Kat. No.109)

Bronz, pişmiş toprak ve demirden üretilmiş örnekleri bulunan çanlar, çeşitli formlarda ve büyüklüklerde yapılmışlardır⁴²⁹. Mezar buluntusu olarak karşımıza çıkan bu eşyalar, geniş bir kullanım alanına sahiptir. Çeşitli büyüklüklerde yapılan çanlar, evcil hayvan sürülerinde hayvanların yerini tespit edebilmek için kullanıldığı gibi çarşı ve hamamların açılışında çalınır, çocuklar için oyuncak olarak kullanılır, surlara sıkıştırılarak düşmanlara karşı uyarı aracı olarak kullanılır, tapınaklara ve evlere asılır ve kült törenleri sırasında çalınırdı⁴³⁰.

Mezar hediyesi olarak bırakılan çanların işlevi tartışmalıdır. Küçük boyutlardaki çanların bileziklere eklenerek çocuklar tarafından kullanıldığı⁴³¹ bilinmekle birlikte küçük yaşta ölen kız çocukları ile de ilişkilendirilmektedir.

Eski Yunan ve Roma'da yine çocuklar için bir oyuncak olan çingirakların, çıkardığı seslerin kötülükleri uzaklaştırdığına inanıldığı bilinmektedir⁴³². Aynı durum çanlar için de geçerli olup⁴³³, bu eşyaların apotropeik bir anlamı da bulunmaktadır.

M58 mezarının 1 numaralı hyposorionunun içerisinde bulunan La.12.P42.M58.54 envanter numaralı çan, üst kısmında sekizgen bir tutamağı bulunan, konik formlu bir çandır. Perge Batı Nekropolis kontekst buluntuları arasında bulunan örnekler konik ve yarı kürevi formda olmak üzere iki farklı tiptedir⁴³⁴. Bu çanların, mezar buluntusu olarak ne amaçla kullanıldıkları bilinmemekle beraber, La.98.C lahdi podyumunda, çanın yanı sıra bronz bir bileziğin de bulunduğu fakat birbirleri ile olan

⁴²⁹ Tipolojik çalışmalar için bkz. Ludwig Ohleront, "Oberstdorf: Nebelhornweg (1500 m ü. M.) Fund einer römischen Glocke", *Das Schwäbische Museum. Zeitschrift für Kultur, Kunst und Geschichte Schwabens Jahrgang*, Heft 1, Haas & Grabherr, Augsberg, 1925, s. 151-154; Wojciech Nowakowski, "Metallglocken aus der römischen Kaiserzeit im europäischen Barbaricum", *Archaeologia Polona*, Vol. 27, Polish Academy of Sciences, Polish, 1988, s.74-81; Beate Maria Pomberger, "Roman Bells in Central Europe: Typologies and Discoveries", *Musik - Ensemble – Theater (MET)-2000*, Musicarchaeology, OnlinePublication, https://www.academia.edu/36120431/Roman_Bells_in_Central_Europe_Typologies_and_Discoveries, (Son Erişim Tarihi: 14.07.2022), Vienna, 2018, s. 1-18.

⁴³⁰ Pomberger, 2018: 1.

⁴³¹ Alexandra Villing, "For whom did the bell toll in ancient Greece? Archaic and Classical Greek bells at Sparta and beyond", *Annual of the British School at Athens*, Vol. 97, Published Online by Cambridge University Press, <https://doi.org/10.1017/S0068245400017408>, (Son Erişim Tarihi 14.07.2022), 2002, s.291, Res. 47.

⁴³² Salkım Selvi Bener, *Eski Yunan ve Roma'da Oyun ve Oyuncaklar*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008, s. 114.

⁴³³ Pomberger, 2018: 1

⁴³⁴ Çokay- Kepçe, 2017: 92.

ilişkilerinin belirsiz olduğu belirtilmiştir⁴³⁵. Batı Nekropolis kontekst buluntusu olan çanlar içerisinde L59.9 ve P13.1 envanter numaralı çanlar, M58 mezarında bulunmuş olan çan ile aynı formda olup, gövdelerini çevreleyen yivlerle bezenmişlerdir⁴³⁶. Benzer formdaki örnekler için yapılan analogik çalışmalar, Roma İmparatorluk Dönemi'nden MS 6. Yüzyıla kadar geniş bir tarih aralığı verdiğinden⁴³⁷, buluntular konstekstlerine göre değerlendirilmiştir. Perge'de yer alan örnekler konstekstlerine göre MS 1-2. yy aralığındadır. Dolayısı ile M58 mezarında bulunmuş olan La.12.P42.M58.54 envanter numaralı çan, konstekstine göre MS 2. yy sonu, 3. yy başına tarihlendirilebilir.

4.1.3.3. Metal Obje (Kat. No.110)

M58 mezarının 1 numaralı hyposorionunda bulunmuş olan La.13.P42.M58.55 envanter numaralı metal objenin işlevi anlaşılamamıştır. Görüntüsü kemer tokasını andırmakla birlikte 1.9 cm uzunluğunda, 1.2 cm genişliğinde olması, bu ihtimali zorlaştırmaktadır. Perge Batı Nekropolis kontekst buluntuları arasında yer alan irili ufaklı metal kutu aksamaları⁴³⁸ arasında benzeri bulunmasa da, boyutları göz önüne alındığında böyle bir işlevi olabileceği düşünülmektedir.

4.1.3.3. Takılar

4.1.3.3.1. Küpeler (Kat. No.111-112)

M58 mezarının hyposorionlarında birer çift altın küpe bulunmuştur. 1. Mezar odası içerisinde bulunmuş olan küpeler (Kat. No.111) iki parçadan oluşan halka küpeler olup halkasında dörtgen prizma şeklinde diski ve damla şeklinde bir sarkacı bulunmaktadır. Halkası diskli sarkaçlı küpelerin⁴³⁹ MS 1-4. yüzyıllarda popüler olduğu bilinmektedir⁴⁴⁰. Damla şeklinde içi boş sarkaçlı küpelerin ise Roma Dönemi'nde

⁴³⁵ Çokay- Kepçe, 2017: 91-92.

⁴³⁶ Bkz. Çokay- Kepçe, 2017: 92.

⁴³⁷ Çokay- Kepçe, 2017: 92. Konik gövdeli çanların analogisi için bkz. Dipnot 297.

⁴³⁸ Bkz. Çokay- Kepçe, 2017: 92-95.

⁴³⁹ Perge Kentinde bulunan küpelerin tipolojisi için bkz. Nuray Özgülnar, *Perge Kazılarında Bulunmuş Takılar*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007, s. 46-55.

⁴⁴⁰ Yıldız Akyay Meriçboyu, *Antikçağ'da Anadolu Takıları*, Akbank Kültür ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2001, s. 199.

sevilerek kullanıldığı ve Geç Antik Dönem’de, MS 6-7. yüzyıla kadar görüldüğü belirtilmektedir⁴⁴¹.

Perge Batı Nekropolis kontekst buluntuları içerisinde L49 kodlu lahitte bulunan halkası damla şeklinde içi boş sarkaçlı çok benzer bir küpe MS 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir⁴⁴². Bu küpenin, M58 mezarında bulunan damla sarkaçlı küpeden tek farkı diskinin yuvarlak formda olmasıdır. Perge Batı Nekropolis kontekst buluntuları için yapılan tipolojide aplikli halka küpeler⁴⁴³ olarak değerlendirilen bu tip küpeler, yaklaşık olarak MS 2. yüzyıla tarihlendirilmektedir⁴⁴⁴. Yine çok benzer iki örnek Patara’da bulunmuş olan ve MS 2. yüzyıla tarihlendirilen içi boş damla sarkaçlı, oldukça benzer iki küpedir⁴⁴⁵. Bu küpeler, M58 mezarında bulunan küpeye diskli olması ve içi boş damla sarkacının olması ile benzerdir. Ayrıca bu küpeler Perge’de yer alan L49 lahinde bulunan küpeyle de neredeyse aynıdır.

Damla formlu sarkaçların, altın dışında çeşitli malzemelerden yapılan örneklerinin sadece halka küpelerde değil, “S” biçimli küpelerde de görüldüğü bilinmektedir⁴⁴⁶. Fakat yapılan çalışmalarda, altından yapılmış damla şeklindeki sarkaçların MS 2. yüzyıldan itibaren kullanıldığı belirlenmiştir. Dolayısıyla analogik çalışmalar ve bu çalışmaların çıkarımlarına dayanarak M58 mezarında bulunmuş olan damla sarkaçlı küpenin, tipolojik açıdan benzerleri MS 2. yüzyıla tarihlendirilen örneklerdir.

M58 mezarının 2 numaralı hyposorionunda bulunmuş olan diğer küpe (Kat. No.112), yine kapalı tipte bir halka küpedir. İnce altın telden yapılan halka tam yuvarlak bir formda olmayıp, yaklaşık olarak bir “S” şekli çizmektedir. Ön kısmında, tabanı düz piramidal bir aplik, tele lehimlenmiştir. Patara’da bulunmuş olan ve MS 2. yüzyıla tarihlendirilen piramidal aplikli halka küpe⁴⁴⁷, M58 mezarında bulunan bu küpeye oldukça benzerdir. Her iki örnekte de içi boş apliklerde ezilmeler meydana gelmiştir. Patarada yer alan örnekte farklı olarak halka şeklindeki telin üst kısmı daha yuvarlak bir

⁴⁴¹ Meriçboyu, 2001: 203.

⁴⁴² Özgülnar, 2007: 54-55, 106, Kat. No. K32; Çokay Kepçe, 2017: 75.

⁴⁴³ Tipoloji için bkz. Çokay Kepçe, 2017: 68-72.

⁴⁴⁴ Çokay Kepçe, 2017: 71.

⁴⁴⁵ Çilem Uygun, *Patara Geç Hellenistik- Roma Dönemi Takıları*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 2000, s. 79-80, Lev. 18, a.K4- b.K5.

⁴⁴⁶ Uygun, 2000: 79.

⁴⁴⁷ Uygun, 2000: 103, Lev. 25a.

formdadır. Uşak/Kula'da yer alan halka formlu benzer bir örnek ise MS 2.-3. yüzyıla tarihlendirilmektedir⁴⁴⁸. 2 numaralı hyposorionda bulunmuş olan Piramidal formlu bu örneğe en çok benzeyen Patara örneği ve bu örnek ile ilgili yapılmış olan analogik çalışmalar⁴⁴⁹ ve Perge kenti Batı Nekropolis kontekst buluntuları içerisinde benzer şekilde aplikli halka küpe tipindeki örnekler, yaklaşık olarak MS 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

Sonuç olarak benzer örnekler MS 2. yüzyıla tarihlendirilse de, takılar nesilden nesile aktarılabilen ve hatıra olarak saklanabilen eşyalar olduğundan, M58 mezarında bulunmuş olan takıları kontekstlerine göre MS 2. yy sonu, 3. yy. başına tarihlendirmek daha doğru olacaktır.

4.1.3.3.2. Kolye Uçları (Kat. No.113-114)

M58 mezarının 2 numaralı hyposorionunda iki adet kolye ucu bulunmuştur. La.12.P42.M58.32/ PG.12.A26 envanter numaralı kolye ucu (Kat. No.113) oval formlu olup, çerçevesi ve geçme halkası altın, orta kısmı ise gümüştür. Orta kısımdaki bezeme fazlaca tahrip olduğundan anlaşılamamaktadır. Fakat ayakta duran bir kadın figürü ve bir çocuk? seçilebilmektedir.

La.12.P42.M58.31/PG.12.A.25 envanter numaralı kolye ucu (Kat. No.114), diğerinden farklı olarak yuvarlak bir form izler. Fakat benzer şekilde çerçevesi ve geçme halkası altın, orta kısmı ise gümüştür. Orta kısmı fazlaca tahrip olduğundan üzerinde (muhtemelen) olan bezeme aşınmıştır. Her ikisinde altın levhanın bükülerek şekillendirilmesi ile yapılmışlardır.

Andriake'de bulunmuş olan örnekler içerisinde benzer şekilde çerçevesi altın olan, oval formlu, orta kısmı bezemeli ve altın levhanın bükülerek şekillendirildiği bir kolye ucu MS 2. yy sonları, 3. yy başlarına tarihlendirilmiştir⁴⁵⁰. Bahsi geçen kolye ucunun ortasında, M58 mezarında bulunan kolye ucundan farklı olarak taş bulunmaktadır. Buna yakın bir örnek, Bingöl tarafından MS 2.-3. yüzyıla tarihlendirilen, bir yüzünde Abraksas, diğer yüzünde Helios betimlemesi bulunan,

⁴⁴⁸ F.R. Işık Bingöl, *Anadolu Medeniyetleri Müzesi: Antik Takılar*, Dönmez Offset Basımevi, Ankara, 1999, s. 74, Kat. No. 52.

⁴⁴⁹ Detaylı bilgi için bkz. Uygun, 2000: 103.

⁴⁵⁰ Sema Talu, Myra ve Andriake'de Ele Geçen Takılar, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 2020, s. 119, 120, 269, Kat. No. 83.

Anadolu Medeniyetleri Müzesi'nde yer alan örnektir⁴⁵¹. Benzer bir örnek ise Britanya Müzesi'nde bulunmakta olup, MS 3. yüzyıla tarihlendirilmiştir⁴⁵².

Sonuç olarak, birebir benzemese de, aynı formlarda, altın levhanın bükülerek şekillendirildiği benzer örnekler mevcuttur. Genellikle ortalarında çeşitli taşlar bulunan ve taşların üzeri bezeli olan bu örnekler, MS 2-3. yüzyıla işaret etmektedir. Fakat yukarıda da belirtildiği gibi, takılar uzun süreli kullanımı olan ve hatıra olarak saklanabilen eşyalar olduğu için, kolye uçlarını da MS 2. yüzyıl sonu, 3. yüzyıl başına tarihlendirmek daha doğru olacaktır.

4.1.4. Yazıtlar (Kat. No.115-116)

M58 mezar yapısına ait 2 adet yazıt parçası bulunmaktadır. La.13.P42.M58.123 envanter numaralı yazıt parçası (Kat. No.115) kırık ve noksan olduğundan tarihlendirilememiş olup, sadece üzerinde yer alan “ONOI” yazısı okunabilmiştir⁴⁵³.

Mezar yapısının güney duvarı dışında, yığma toprak içerisinde yer alan diğer yazıt parçası da (Kat. No.116) kırık ve noksandır. En az üç satır olduğu anlaşılan yazıtın iki satırı kısmen görünmekte olup, “KAI” ve altında “τοῦ(ς)?” yazıları okunabilmiş olup, yazıt Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilmiştir⁴⁵⁴.

4.2. Yapının Güneybatısında Yer Alan Lahitten Ele Geçen Buluntular

Kazı çalışmaları sırasında L1 lahdinin içerisinde 17 bireye ait kafatasının ve dağınık halde iskelet parçalarının bulunduğu bilinmektedir⁴⁵⁵. Daha önce herhangi bir soyguna maruz kalmadığı anlaşılan lahdin içerisinde 2 adet altın küpe, altın kolye teli ve altın yüzük bulunmuştur.

⁴⁵¹ Bingöl, 1999: 147, Kat. No.163.

⁴⁵² Frederick Henry Marshall, *Catalogue of the Jewellery, Greek, Etruscan, and Roman, in the Departments of Antiquities British Museum*, The Trustees of the British Museum, London, 1911, s. 357, Kat. No. 2997.

⁴⁵³ Elif Alten Güler, “Perge’den Yayınlanmamış Epigrafik Fragmanlar – I”, *LIBRI: Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi*, S. VI, Elektronik Yayın, <http://www.libridergi.org/2020/lbr-0223>, (Son Erişim Tarihi: 12.07.2022), 2020, s.56.

⁴⁵⁴ Şenkal Kileci, “Perge’den Yayınlanmamış Epigrafik Fragmanlar – II”, *LIBRI: Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi*, S. IV, Elektronik Yayın, <http://www.libridergi.org/2020/lbr-0240>, (Son Erişim Tarihi: 12.07.2022), 2020, s.136.

⁴⁵⁵ Kara, 2014: 435; Kara- Demirel, 2014: 285.

4.2.1. Metal

4.2.1.1. Takılar

4.2.1.1.1. Küpeler (Kat. No.117-118)

L1 kodlu lahdin içerisinden iki çift altın küpe bulunmuştur. La.13.P42.M58.L1.39 envanter numaralı küpeler (Kat. No.117), oval mont rl  olup altın levhanın bükülerek şekillendirilmesi ile yapılmışlardır. Küpe apliği için altın levha bükülerek taş yuvasının etrafında verrev yivler oluşturulmuş ve açık mavi renkte onyks taşından yapılan cameo bu yuvaya yerleştirilmiştir. Cameoların üzerlerine kabartma şeklinde Medusa başları işlenmiştir.

Bu küpe, Perge Batı Nekropolis kontekst buluntuları tipolojisi ile değerlendirildiğinde aplikli halka küpe grubuna uygundur⁴⁵⁶. Batı Nekropolis buluntuları içerisinde yer alan aplikli halka küpeler, yapılan analogik çalışmalar neticesinde MS 2. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Batı Nekropolis'te bulunmuş olan bu tip küpeler çeşitlilik göstermekle birlikte, çoğunlukla gövde üzerine yerleştirilmiş dairesel ya da kare formlu apliklere sahiplerdir⁴⁵⁷. Fakat bu buluntuların gövdesinde yer alan aplikler, L1 lahdinde bulunmuş olan k pelerden farklı olarak, genellikle dairesel disk  eklinindedir. La.13.P42.M58.L1.39 envanter numaralı küpelerin benzeri, Perge'de bulunmuş olan küpelerde görülmese de, üzerinde yer alan Medusa başlı onyks cameonun çok benzeri Batı Nekropolis'te yer alan P4 kodlu podyum mezarda bulunmuş ve MS 2.-3. yüzyıla tarihlendirilmiřtir⁴⁵⁸. Roma Dönemi'nde cameo yapımı için sıklıkla onyks, nikolo ve sardonyks taşlarının kullanıldığı ve bunların cam taklitlerinin yaygın olduğu bilinmektedir⁴⁵⁹. Benzer şekilde camdan yapılmış Medusa başlı bir cameo, Batı Nekropolis'te yer alan M8 kodlu mezar yapısında bulunmuş ve MS 2-3. yüzyıla tarihlendirilmiřtir⁴⁶⁰.

L1 lahdi içerisinde bulunmuş olan La.13.P42.M58.L1.40 envanter numaralı diğer küpe  ifti (Kat. No.118) "S" biçimlidir. Bükülerek  ekil verilmiş olan "S" formlu telin ucuna taş yuvası lehimlenmiş olup, yuva içerisinde yer alan taş düşmüştür.

⁴⁵⁶ Perge Batı Nekropolis, Parsel 169'da, kontekst buluntular arasında yer alan küpeler ve tipolojileri için bkz.  okay- Kepçe, 2017: 68-72.

⁴⁵⁷  okay- Kepçe, 2017: 71.

⁴⁵⁸  zg lnar, 2007: 66, 129, Kat No. K55.

⁴⁵⁹  zg lnar, 2007: 66.

⁴⁶⁰  zg lnar, 2007: 66, 130, Kat No. K56.

Perge’de bulunmuş olan “S” biçimli küpelerin genellikle çeşitli şekillerde aplikleri mevcuttur⁴⁶¹. L1 lahdinde bulunmuş olan küpe ile görüntü açısından benzer olmasa da, L50 kodlu lahitte bulunmuş olan ve MS 2-3. yüzyıla tarihlenen iki adet S biçimli küpenin, kıvrılmış telin ucuna lehimlenen taş yuvasının olması teknik açıdan L1 lahdinde bulunan örneklerle benzerdir. Fakat bu küpelerin ayrıca sarkaçları bulunmakta olup taş yuvaları farklı formlardadır.

L1 lahdi içerisinde bulunan, çift halinde iki küpe ise lahdin yazıtına göre MS 2. yy sonu, 3. yy başına tarihlendirilebilir.

4.2.1.1.2. Yüzük (Kat. No.119)

L1 lahdi içerisinde 1 adet altın yüzük bulunmuştur. La.13.P42.M58.L1.41 envanter numaralı bu yüzük, halka formu oldukça sade bir yüzüktür. İnce bir telden oluşan yüzüğün iç kısmında köşeli çokgen bir form oluşturulmuştur. Lahit yazıtına göre yüzük, MS 2. yy sonu, 3. yy başına tarihlendirilebilir.

4.2.1.1.3. Kolye Teli (Kat. No.120)

L1 lahdi içerisinde, muhtemelen aynı kolyeye ait olan kopmuş tel parçaları bulunmuştur. Altından yapılmış kolye teli, sarmal bir form alacak şekilde sık aralıklarla kıvrılmıştır. Benzer bir örneği bulunamamış olup, lahit yazıtına göre MS 2. yy sonu, 3. yy başına tarihlendirilebilir.

⁴⁶¹ Kentte bulunan “S” biçimli küpeler için bkz. Özgülnar, 55-56, 108-111, Kat No. K34- K37.

SONUÇ

Perge Antik Kenti'nin Batı Nekropolisi'nde yer alan M58 Mezarı ana gövdesinin ilk dört duvar sırasına kadar korunmuştur. Korinth düzeninde, ön cephesi sütunlarla vurgulanan yapı, tetrastylos prostylos planlıdır ve üst yapısının içte tonoz, dışta ise arşitrav, firiz ve üçgen alınlıkla oluşturulduğu tespit edilmiştir. Mezar, anıtsal boyutları ve mimari düzeni ile tipolojik açıdan “Tapınak Tipli Mezar” grubunda yer almaktadır.

Tüm tapınak tipli mezarlarda olduğu gibi, bu mezar yapısında da bireyin ölümünden sonra da saygınlığını koruduğunu belirtmek ve onu yüceltmek amaçlanmıştır. Hatta bir mezarın tapınağa benzetilmesi, ölen bireyin ise tanrılarla bağdaştırılması, kişinin öldükten sonra “tanrısallaştığını” vurgulamaktadır. Dolayısı ile bu tip mezarlar, sıradan bireyler için değil, toplumda saygınlık kazanmış, önemli vasıfları olan, yüksek statüye sahip ve zengin bireyler için yapılmaktadır. Zafer anıtları, tapınaklar ve diğer görkemli kamu yapıları gibi tapınak tipli mezarlar da refahı, zenginliği ve statüyü vurgulayan birer propaganda aracı olarak görülebilir.

Anadolu'da MÖ 4. yüzyılda, Likya'da Nereidler Anıtı ile bildiğimiz tapınak tipli mezarlar Pamphylia, Likya, Kilikya, Pisidia bölgelerinde yaygın olarak görülmektedir. Bunlarla birlikte, Karia, Caeserea ve Kappadokia bölgelerinde yürütülen kazı çalışmalarında da bu tip mezarlar açığa çıkarılmıştır. Dolayısıyla, Anadolu'nun birçok kentinde, farklı plan ve tasarımlara sahip tapınak tipli mezarlar yer almaktadır. Bu mezarlar, bulundukları kentin ve/veya bölgenin yerel mimari geleneklerini de taşımakla birlikte ortak mimari özelliklere de sahiptirler.

Anadolu'daki Roma Dönemi tapınak tipli mezarların tümü üçgen alınlıklı bir çatıya sahiptir. Plan olarak en yaygın tip prostylos olmakla birlikte pseudoperipteros, distylos in antis, anteli oikos ve antesiz tipleri de mevcuttur. Tapınak tipli mezarların birçoğunun cephesi sütunlarla vurgulanmış olup, bazı mezarlarda cephe vurgusu ante duvarlarıyla verilmiştir. Bazı mezarlar bir temenos duvarı ile çevrelenmiştir. M58 mezarında olduğu gibi bir podyum üzerine inşa edilmiş örnekler bulunmakla birlikte, basamaklarla yükseltilmiş ya da alçak bir kaide üzerine inşa edilmiş örnekler de mevcuttur. Dolayısıyla alt yapıdaki bu değişimler bölgesel olarak farklılaşsa da, Anadolu'da yer alan tapınak tipli mezarlar genellikle bir şekilde zeminden

yükseltilmiştir. Mezar yapılarının tümü bir hyposoriona sahip olmamakla beraber, bazı yapılar sadece celladan oluşmaktadır. Perge’de yer alan anıtsal mezarlarda, içinde hyposorion bulunan podyumlar ya da hyposorionsuz basamaklı podyumlar kullanılmıştır.

Anadolu’daki tapınak tipli mezarlarda cella üst örtüsü çoğunlukla tonoz örtüdür. Fakat Patara’da, Rhodiapolis’te, Iasos’ta ve Kilikya Bölgesi’nde yer alan az sayıdaki mezar yapısında düz dam kullanıldığı düşünülmektedir.

Anadolu’da Roma Dönemi’ne ait tapınak tipli mezarlar hem kent içinde, hem de kent dışında, nekropolis alanlarında yer almaktadır. Bu tip anıtsal mezarlar Anadolu’da ve Anadolu dışında sıklıkla yol kenarlarına inşa edilmişlerdir. M58 Mezarı da, konumu itibariyle nekropolis caddesine oldukça yakın bir konumdadır. Bu durum, Anadolu’daki tapınak tipli mezarların çoğunda ve Roma mezarlarında da görülmektedir. Örneğin, yukarıda analojiye tabi tutulan Roma mezarlarının birçoğu Via Nomentana, Via Casilina, Via Appia, Via Latina ve Via Flaminia üzerinde yer almaktadır.

Özellikle Roma’da Isola Sacra, Ostia ve Vatikan nekropollerinde yer alan mezarlar ile Perge Batı Nekropolisi’nde bulunan mezarlar, mimari düzen ve çeşitlilik açısından benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla Perge’nin Batı Nekropolisi’nde yer alan mezar yapılarında merkez Roma etkisi de görülmektedir. Fakat Anadolu’daki tapınak tipli mezarlarla Roma’daki tapınak tipli mezarlar arasında yerel mimari özelliklere bağlı farklılıklar görülür. Örneğin, Anadolu’da yer alan tapınak tipli mezarların inşa malzemesi çoğunlukla kireç taşı olmakla birlikte, bu yapılarda genellikle kesme taş duvar örgü tekniği kullanılmıştır. Roma’da da benzer örnekler bulunur fakat orada yer alan mezar yapılarında tuğla kullanımı daha yaygındır. Perge Batı Nekropolis’te yer alan mezar yapılarında tuğla kullanımı görülür fakat bu durum tapınak tipli mezarlar için değil ev tipi mezarlar için geçerlidir.

Roma’da yer alan tapınak tipli mezarlarda her zaman sütun düzenlemesi bulunmamakla birlikte bazen yapı plasterlerle vurgulanmıştır. Tuğla örgü ile inşa edilen tapınak tipli mezarlarda bazen sütunların ve plasterlerin bile tuğla ile yapıldığı örnekler mevcuttur. Tuğla cephelerin ve süslemelerin Isola Sacra ve Ostia nekropollerinde M.S 2. yüzyılda yaygın olduğu ve M.S 3. Yüzyılda da devam ettiği bilinmektedir. Benzer

stile sahip mezar yapılarında tuğla derzler stüko ile doldurularak farklı bezemeler elde edilmiştir. Bu uygulama Anadolu'daki bazı mezar yapılarında da görülür.

M58 mezar yapısının cella düzenlemesinde kullanıldığı düşünülen üzeri kemerli arcasolium uygulaması, Batı Nekropolis'teki ev tipi mezarlarda da görülmektedir. Bu uygulama, Anadolu'da yaygın olarak Kilikya bölgesinde, Selinus'ta, Elauissa Sebaste'de, Semnea'da, İotape'de ve Antiocheia ad Cragum'da yer alan mezar yapılarında da görülmektedir. Dolayısıyla Perge'de yer alan mezar yapılarıyla, yukarıda bahsi geçen Kilikya şehirlerinde M.S 2-3. yüzyılda ev tipi ve tapınak tipi mezarlarda benzer gömü tarzları mevcuttur.

Yüksek bir podyum üzerine inşa edilen, ön cephesi sütunlarla vurgulanan, köşe plasterleri bulunan, üst yapısı üçgen alınlıkla oluşturulmuş olan M58 mezar yapısı Anadolu'daki MS 2-3. Yüzyıla tarihlenen Roma imparatorluk Dönemi tapınak tipli mezarlar ile benzer mimari özelliklere sahiptir. Yapıya ait olan sütun başlığı analogik çalışmalar sonucu Severuslar Dönemi'ne (M.S 195-235) tarihlendirilmiştir.

M58 Mezarı toplam 7 lahit kapasitesi ile inşa edilmiştir. Fakat lahitler için ayrılan tüm alanların kullanılıp kullanılmadığı bilinmemekle beraber, mezar yapısı içerisindeki lahitlerin sayısı ve tipolojisi hakkında net bir şey söylemek mümkün değildir. Mezar yapısına ait olan ithal lahit parçaları, mezar yapısının içerisinde figürlü-frizli lahitlerin yer aldığını göstermektedir. Geçmiş yıllarda yürütülen kazı çalışmalarında bulunmuş olan kline kapak, cella içerisinde in situ halde duran ve muhtemelen sütunlu bir lahde ait olan tekne tabanı, lahit parçaları arasında yer alan aslan başı çörtene ve Eroslu lahit parçası, içeride sütunlu, kline kapaklı bir lahdin ve muhtemelen beşik çatılı bir kapağa sahip mitolojik anlatımlı bir lahdin yer aldığını düşündürmektedir. Kline kapaklı lahitlerin, Pamphylia Bölgesi'nde MS 170-180 yıllarında kullanılmaya başlandığı bilinmektedir. Ayrıca kline kapaklı lahdin tekne tabanındaki kabartmalar lahdin sütunlu bir lahit olabileceğini göstermektedir. Ayrıca bazı lahit parçaları mimari bezemelere sahiptir. Pamphylia Bölgesi'nde, MS 2. yüzyılın 2. yarısından itibaren sütunlu lahitlerin kaide ve üst pervazlarında mimari bezemelerin görülmeye başlandığı bilinmektedir. M58 mezarına ait mimari bezemelere sahip olan lahit parçalarının stilistik özellikleri ise MS 2. yy sonuna tarihlendirilen örneklerle benzerlik göstermektedir.

Mezar yapısında bulunmuş olan takılar analogik olarak çoğunlukla MS 2. yüzyıl tarihini veriyor olsa da, bu eşyalar nesilden nesile aktarılabilen ve hatıra olarak saklanabilen eşyalar olduğundan, kontekste göre Severuslar Dönemi'ne (MS 195-235) tarihlendirilmiştir.

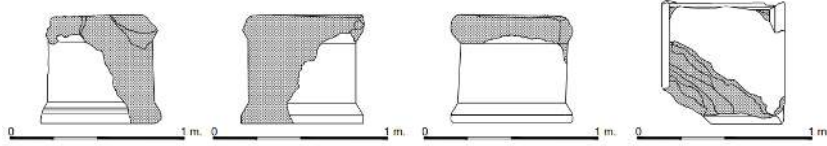
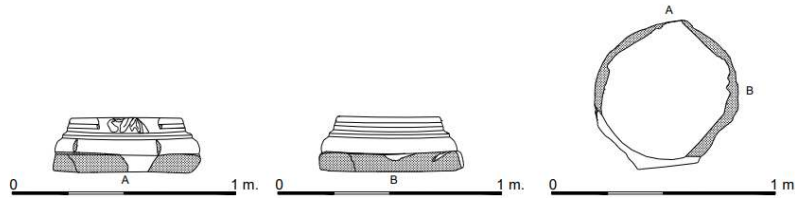
Mezar yapısında bulunmuş olan sikkeler ise henüz temizlenmediği için net bir tarihleme yapılamamış olup, M.S. 2.-3. yüzyıla tarihlendirilmiştir.

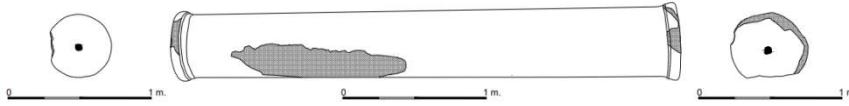
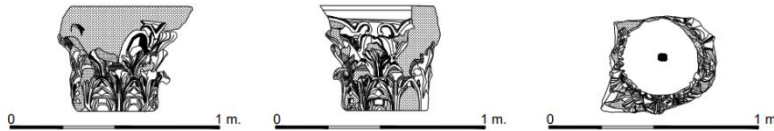
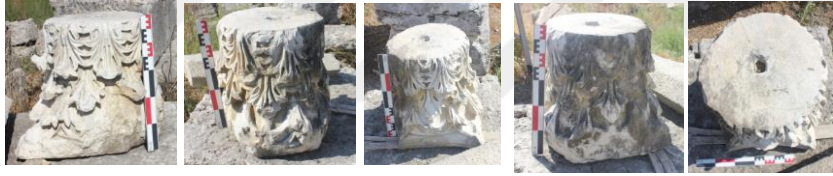
Mezara ait olan iki yazıt parçasından birisinin tarihi belirlenememiş, diğeri ise harf karakterlerine göre Roma imparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilmiştir.

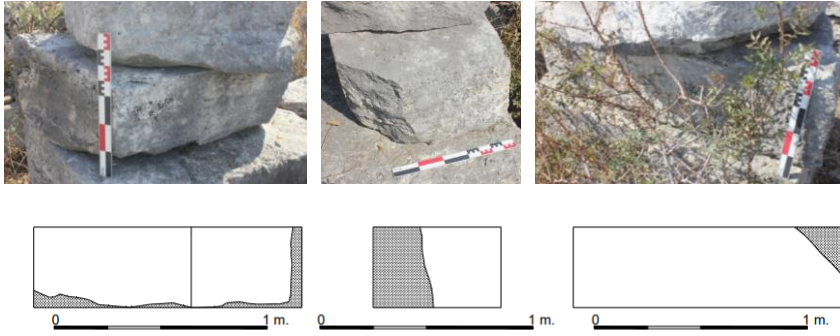
Dolayısıyla, M58 mezar yapısı, benzer mimari özelliklere sahip mezar yapıları ile karşılaştırıldığında Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlendirilen mezarlarla benzerlik göstermektedir. Yapıya ait sütun başlığı ise yapının tarihini Severuslar Dönemi'ne indirgemektedir. Mezar içerisinde yer alan lahit parçalarından mimari bezemeye sahip olanlar, MS 2. yüzyıl sonuna tarihlendirilen örneklerle stilistik açıdan benzer olup, diğer buluntular kontekste göre tarihlendirilebilmiştir. Yapıya ait sütun başlığının stilistik özellikleri çoğunlukla MS 2. yy sonlarına tarihlendirilen başlıklarla benzerdir. Dolayısıyla Severuslar Dönemi'nde (MS 195-235) inşa edildiği düşünülen mezar yapısının, bu dönem içerisinde 2. yy. sonlarında inşa edilmiş olabileceğini belirtmek gerekir.

MİMARİ PARÇA KATALOĞU

Katalog No:1**Envanter No: -****Tür: Postament****Malzeme: Kireçtaşı****Buluntu Yeri: M58 Kuzeyi?****Ölçüleri(cm): G:70 Y:61.5 D:70****Bulunduğu Yer: Kuzey Taş Parkı****Blok No: K64****Katalog No:2****Envanter No: La.12.P42.M58?/9****Tür: Sütun Kaidesi****Malzeme: Mermer****Buluntu Yeri: M58 Kuzeyi?****Ölçüleri(cm): Çap:68.5 Y:24.5****Bulunduğu Yer: Kuzey Taş Parkı****Blok No: K69**

Katalog No:3**Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Sütun**Malzeme:** Granit**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi**Ölçüleri(cm):** Y:356 Alt Çap:54 Üst Çap:44**Bulunduğu Yer:** Güney 1. Taş Parkı **Blok No:**1.B5**Katalog No:4****Envanter No:** La.12.P42.M58.T25 **Tür:** Korinth Sütun Başlığı **Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güney duvar dışı **Ölçüleri(cm):** G:64.3 Çap: 38 Y:50**Bulunduğu Yer:** Kuzey Taş Parkı **Blok No:** K48

Katalog No:5**Envanter No:-****Tür:** Köşe Kolonu **Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Kuzeyi?**Ölçüleri(cm):** G:126 Y:37.5 D:60**Bulunduğu Yer:** Kuzey Taş Parkı**Blok No:** K58**Katalog No:6****Envanter No:-****Tür:** Köşe Kolonu **Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Kuzeyi?**Ölçüleri(cm):** G:136 Y:58 D:81.5**Bulunduğu Yer:** Kuzey Taş Parkı**Blok No:** K57**Katalog No:7****Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Köşe Kolonu **Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Doğusu**Ölçüleri(cm):** G:93 Y:63 D:110**Bulunduğu Yer:** Doğu Taş Parkı**Blok No:** D31

Katalog No:8**Envanter No:-****Tür:** Köşe Kolonu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Kuzeyi?**Ölçüleri(cm):** G:123 Y:43 D:92**Bulunduğu Yer:** Kuzey Taş Parkı**Blok No:** K39**Katalog No:9****Envanter No: -****Tür:** Gövde Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Batısı?**Ölçüleri(cm):** G:120 Y:58.5 D:91.5**Bulunduğu Yer:** Kuzey Taş Parkı**Blok No:** K47**Katalog No:10****Envanter No: -****Tür:** Gövde Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Batısı?**Ölçüleri(cm):** G:116 Y:40 D:90**Bulunduğu Yer:** Kuzey Taş Parkı**Blok No:** K40

Katalog No:11**Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Gövde Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Doğusu**Ölçüleri(cm):** G:56 Y:45 D:55**Bulunduğu Yer:** Doğu Taş Parkı**Blok No:** D27**Katalog No:12****Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Gövde Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Doğusu**Ölçüleri(cm):** G:56 Y:46 D:42**Bulunduğu Yer:** Doğu Taş Parkı**Blok No:** D30**Katalog No:13****Envanter No:** -**Tür:** Gövde Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Kuzeyi?**Ölçüleri(cm):** G:57 Y:45 D:30**Bulunduğu Yer:** Kuzey Taş Parkı**Blok No:** K6

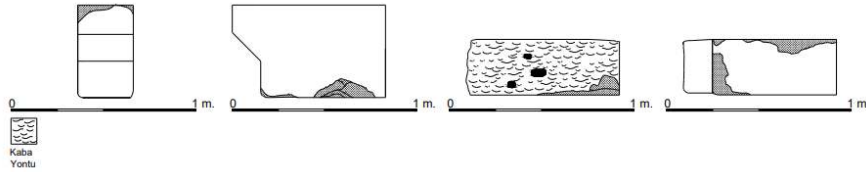
Katalog No:14**Envanter No: -****Tür: Gövde Bloğu****Malzeme: Kireçtaşı****Buluntu Yeri: M58 Kuzeyi?****Ölçüleri(cm): G:87 Y:39 D:63****Bulunduğu Yer: Kuzey Taş Parkı****Blok No: K26****Katalog No:15****Envanter No: -****Tür: Gövde Bloğu****Malzeme: Kireçtaşı****Buluntu Yeri: M58 Kuzeyi?****Ölçüleri(cm): G:91 Y:59 D:42.6****Bulunduğu Yer: Kuzey Taş Parkı****Blok No: K17****Katalog No:16****Envanter No: -****Tür: Gövde Bloğu****Malzeme: Kireçtaşı****Buluntu Yeri: M58 Kuzeyi?****Ölçüleri(cm): G:82 Y:40 D:57****Bulunduğu Yer: Kuzey Taş Parkı****Blok No: K21**

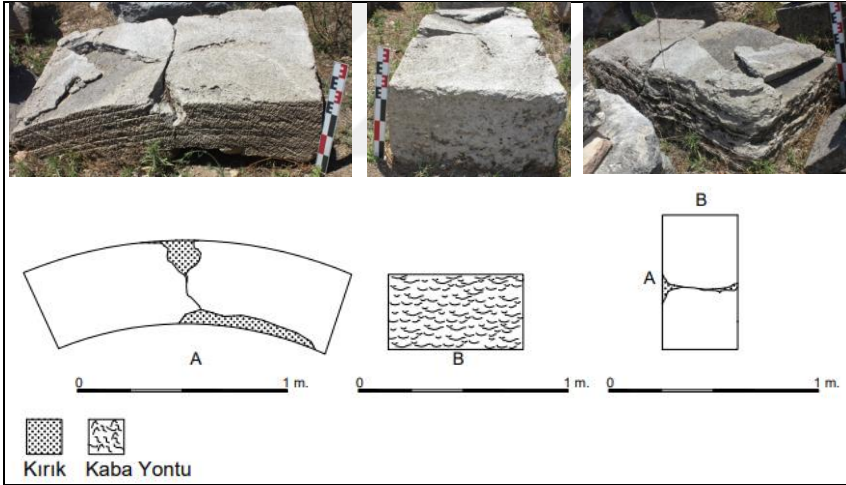
Katalog No:17**Envanter No:-****Tür:** Gövde Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Kuzeyi?**Ölçüleri(cm):** G:113 Y:42.5 D:72.5**Bulunduğu Yer:** Kuzey Taş Parkı **Blok No:** K60**Katalog No:18****Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Gövde Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi**Ölçüleri(cm):** G:63 Y:37 D:24**Bulunduğu Yer:** Güney Taş Parkı **Blok No:** G1.D4**Katalog No:19****Envanter No:** La13.P42.M58.T18?**Tür:** Gövde Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Kuzeyi?**Ölçüleri(cm):** G:59 Y:58 D:27**Bulunduğu Yer:** Kuzey Taş Parkı **Blok No:** K14

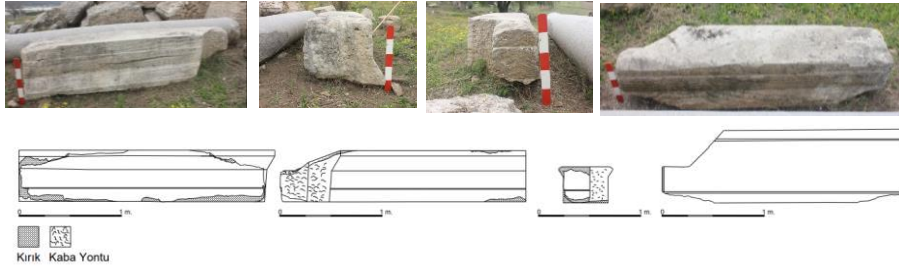
Katalog No:20**Envanter No:-****Tür:** Gövde Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Kuzeyi?**Ölçüleri(cm):** G:79 Y:43.5 D:15.5**Bulunduğu Yer:** Kuzey Taş Parkı **Blok No:** K53**Katalog No:21****Envanter No: -****Tür:** Gövde Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Kuzeyi?**Ölçüleri(cm):** G:119 Y:39 D:65.5**Bulunduğu Yer:** Kuzey Taş Parkı **Blok No:** K11**Katalog No:22****Envanter No:** La.12.P.42.M.58.T7**Tür:** Gövde Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Kuzeyi?**Ölçüleri(cm):** G:184 Y:60 D:64**Bulunduğu Yer:** Kuzey Taş Parkı **Blok No:** K31

Katalog No:23**Envanter No:** -**Tür:** Gövde Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Kuzeyi?**Ölçüleri(cm):** G:115 Y:59.5 D:62**Bulunduğu Yer:** Kuzey Taş Parkı**Blok No:** K10**Katalog No:24****Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Gövde Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi?**Ölçüleri(cm):** G:162 Y:50 D:60**Bulunduğu Yer:** Doğu Taş Parkı**Blok No:** D11**Katalog No:25****Envanter No:** La.13.P42.M58.T?**Tür:** Gövde Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi?**Ölçüleri(cm):** G:123 Y:59.5 D:59**Bulunduğu Yer:** Kuzey Taş Parkı**Blok No:** K18

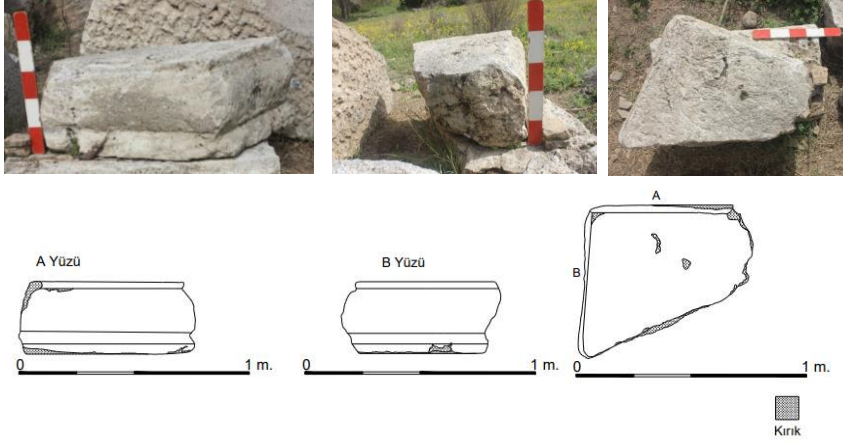
Katalog No:26**Envanter No:** -**Tür:** Gövde Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Kuzeyi?**Ölçüleri(cm):** G:155 Y:60 D:63**Bulunduğu Yer:** Kuzey Taş Parkı**Blok No:** K43**Katalog No:27****Envanter No:** -**Tür:** Gövde Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Kuzeyi?**Ölçüleri(cm):** G:169 Y:60 D:74.5**Bulunduğu Yer:** Kuzey Taş Parkı**Blok No:** K4**Katalog No:28****Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Gövde Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi**Ölçüleri(cm):** G:127 Y:59 D:60**Bulunduğu Yer:** Doğu Taş Parkı**Blok No:** G1.C2

Katalog No:29**Envanter No: -****Tür: Cella İçi Paye Başlığı Malzeme: Kireçtaşı****Buluntu Yeri: M58 Kuzeyi?****Ölçüleri(cm): G:30 Y:50 D:83****Bulunduğu Yer: Kuzey Taş Parkı Blok No: K19****Katalog No:30****Envanter No:-****Tür: Cella İçi Duvar Tacı Malzeme: Kireçtaşı****Buluntu Yeri: M58 Kuzeyi? Ölçüleri(cm): G:71 Y:52 D:80****Bulunduğu Yer: Kuzey Taş Parkı Blok No: K62****Katalog No:31****Envanter No: -****Tür: Cella İçi Duvar Tacı Malzeme: Kireçtaşı****Buluntu Yeri: M58 Kuzeyi?****Ölçüleri(cm): G:86.5 Y:51 D:79****Bulunduğu Yer: Kuzey Taş Parkı Blok No: K5**

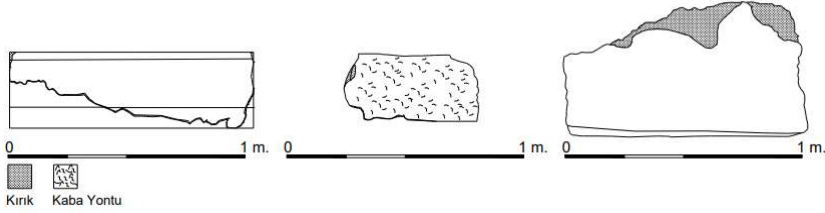
Katalog No:32**Envanter No:-****Tür:** Cella İçi Paye Başlığı **Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Kuzeyi?**Ölçüleri(cm):** G:138 Y:50 D:80**Bulunduğu Yer:** Kuzey Taş Parkı **Blok No:** K28**Katalog No:33****Envanter No:-****Tür:** Kemer Bloğu **Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Kuzeyi?**Ölçüleri(cm):** G:127 Y:36 D:64.5**Bulunduğu Yer:** Kuzey Taş Parkı **Blok No:** K15

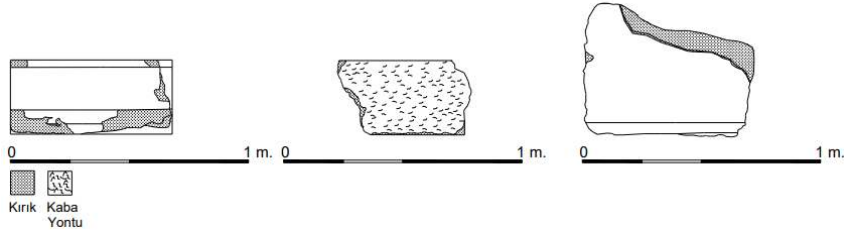
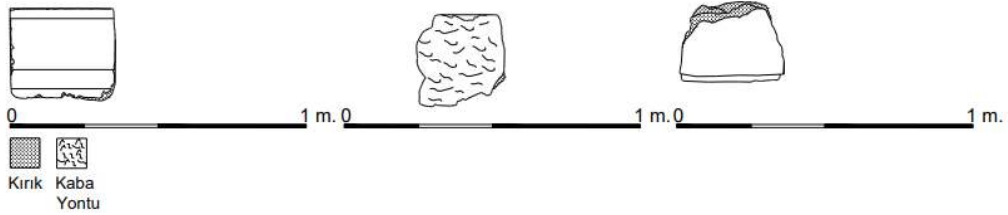
Katalog No:34**Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Köşe Arşitrav**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi**Ölçüleri(cm):** G:241 Y:50 D:71.5**Bulunduğu Yer:** Güney 1. Taş Parkı **Blok No:** G1.B6**Katalog No:35****Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Arşitrav**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi**Ölçüleri(cm):** G:113 Y:50 D:83.5**Bulunduğu Yer:** Güney 1. Taş Parkı **Blok No:** G1.B3**Katalog No:36****Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Arşitrav**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi**Ölçüleri(cm):** G:141 Y:50 D:70**Bulunduğu Yer:** Güney 1. Taş Parkı **Blok No:** G1.C1

Katalog No:37**Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Arşitrav**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Doğusu**Ölçüleri(cm):** G:81 Y:48.5 D:101.5**Bulunduğu Yer:** Doğu Taş Parkı**Blok No:** D9**Katalog No:38****Envanter No:-****Tür:** Arşitrav**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Kuzeyi**Ölçüleri(cm):** G:125 Y:48 D: 66.5**Bulunduğu Yer:** Kuzey Taş Parkı**Blok No:** K12**Katalog No:39****Envanter No:-****Tür:** Arşitrav**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Kuzeyi**Ölçüleri(cm):** G:166 Y:46.2 D:76**Bulunduğu Yer:** Kuzey Taş Parkı**Blok No:** K25

Katalog No:40**Envanter No: -****Tür: Köşe Friz****Malzeme: Kireçtaşı****Buluntu Yeri: M58 Güneyi****Ölçüleri(cm): G:74.5 Y:31 D: 65.5****Bulunduğu Yer: Güney 1. Taş Parkı Blok No: G1.A6****Katalog No:41****Envanter No: -****Tür: Friz Bloğu****Malzeme: Kireçtaşı****Buluntu Yeri: M58 Güneyi?****Ölçüleri(cm): G:96.5 Y:25 D:56****Bulunduğu Yer: Güney 1. Taş Parkı Blok No: G1.A5**

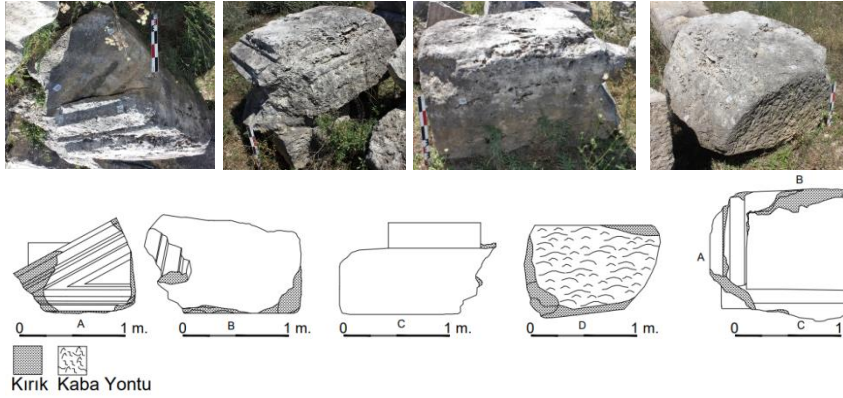
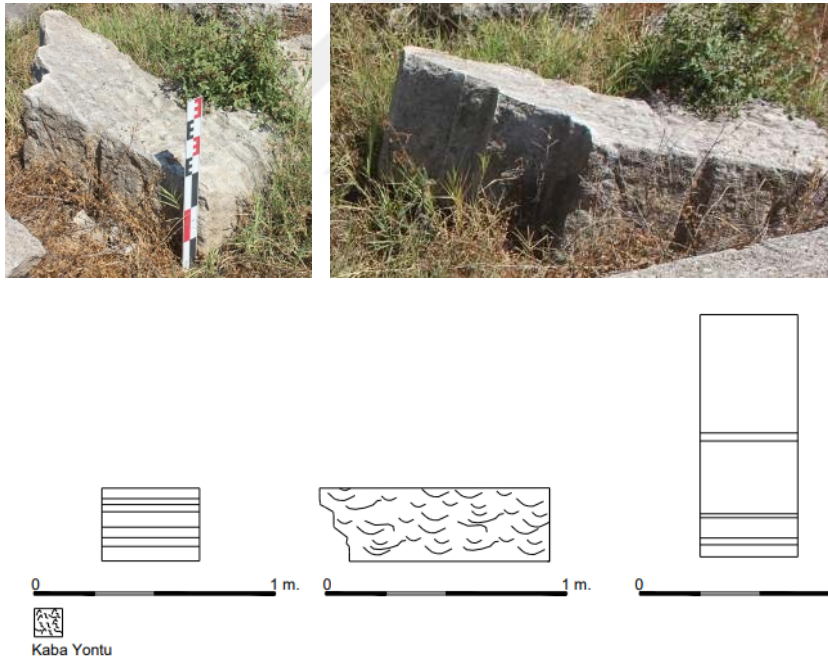
Katalog No:42**Envanter No:** -**Tür:** Friz Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi?**Ölçüleri(cm):** G:83 Y:42 D:42**Bulunduğu Yer:** Güney 1. Taş Parkı **Blok No:** G1.A8**Katalog No:43****Envanter No:-****Tür:** Friz Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi**Ölçüleri(cm):** G:52 Y:31 D:41**Bulunduğu Yer:** Güney 1. Taş Parkı **Blok No:** G1.A9

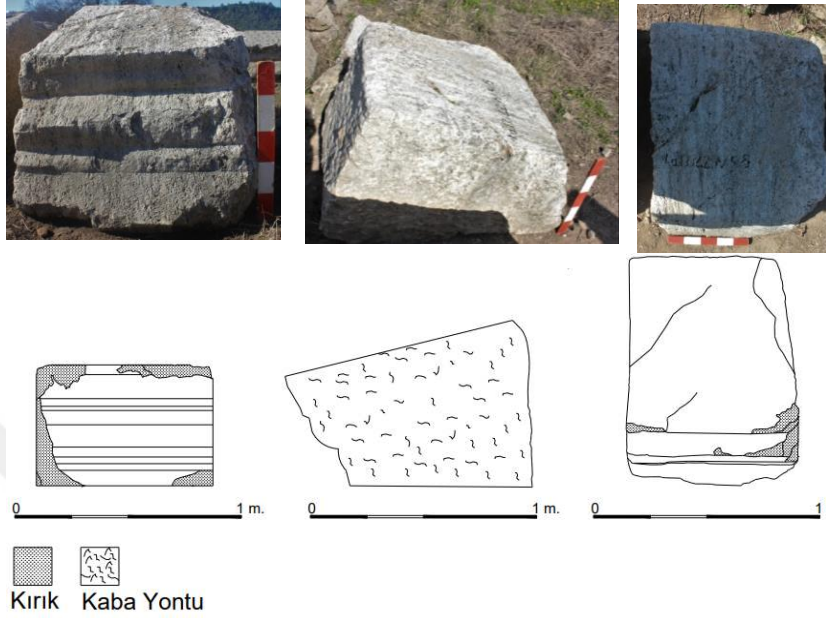
Katalog No:44**Envanter No: -****Tür: Friz Bloğu****Malzeme: Kireçtaşı****Buluntu Yeri: M58 Güneyi****Ölçüleri(cm): G:103 Y:32 D:56.5****Bulunduğu Yer: Güney 1. Taş Parkı Blok No: G1.B8****Katalog No:45****Envanter No:****Tür: Friz Bloğu****Malzeme: Kireçtaşı****Buluntu Yeri: M58 Güneyi****Ölçüleri(cm): G:73 Y:30 D:74.5****Bulunduğu Yer: Güney 1. Taş Parkı Blok No: G1.C7**

Katalog No:46**Envanter No:-****Tür:** Friz Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi**Ölçüleri(cm):** G:68 Y:31 D: 56.5**Bulunduğu Yer:** Güney 1. Taş Parkı **Blok No:** G1.C8**Katalog No:47****Envanter No:****Tür:** Friz Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi**Ölçüleri(cm):** G:35 Y:31 D:29.5**Bulunduğu Yer:** Güney 1. Taş Parkı **Blok No:** G1.D1

Katalog No:48**Envanter No:****Tür:** Friz Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi**Ölçüleri(cm):** G:46 Y:33 D:60**Bulunduğu Yer:** Güney 1. Taş Parkı **Blok No:** G1.D2**Katalog No:49****Envanter No:** -**Tür:** Friz Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Doğusu?**Ölçüleri(cm):** G:106.5 Y:32 D:80**Bulunduğu Yer:** Doğu Taş Parkı**Blok No:** D3**Katalog No:50****Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Friz Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Doğusu**Ölçüleri(cm):** G:29 Y:32 D:81.5**Bulunduğu Yer:** Doğu Taş Parkı**Blok No:** D23

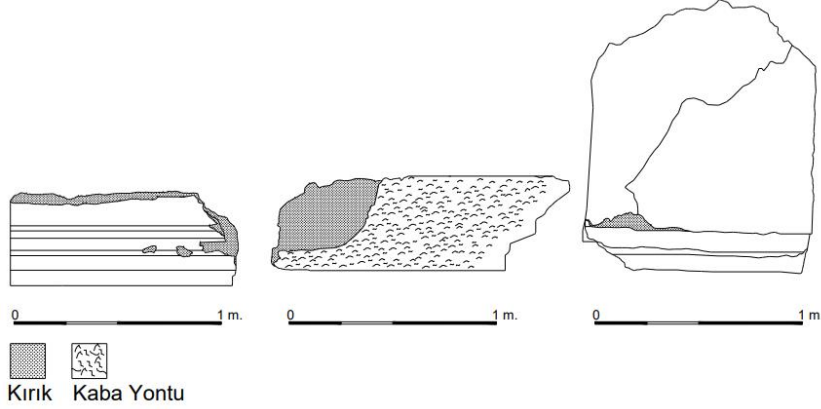
Katalog No:51**Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Friz Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Doğusu**Ölçüleri(cm):** G:77 Y:32 D:81.5**Bulunduğu Yer:** Doğu Taş Parkı**Blok No:** D29**Katalog No:52****Envanter No:-****Tür:** Friz Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi?**Ölçüleri(cm):** G:63.5 Y:30.5 D:51**Bulunduğu Yer:** Güney 3. Taş Parkı **Blok No:** G3.1**Katalog No:53****Envanter No:-****Tür:** Friz Bloğu**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi?**Ölçüleri(cm):** G:50 Y:30 D:30**Bulunduğu Yer:** Güney 3. Taş Parkı **Blok No:** G3.2

Katalog No:54**Envanter No:-****Tür:** Alınlık Köşesi **Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Kuzeyi?**Ölçüleri(cm):** G:124.5 Y:87.5 D:149**Bulunduğu Yer:** Kuzey Taş Parkı **Blok No:** K27**Katalog No:55****Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Geison **Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Doğusu**Ölçüleri(cm):** G:40.5 Y:31 D:100**Bulunduğu Yer:** Doğu Taş Parkı **Blok No:** D34

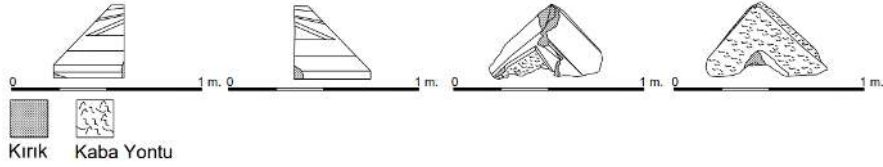
Katalog No:56**Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Sima**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi**Ölçüleri(cm):** G:78 Y:74 D:108**Bulunduğu Yer:** Güney 1. Taş Parkı **Blok No:** G1.A2**Katalog No:57****Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Sima**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi**Ölçüleri(cm):** G:72.5 Y:77.5 D: 124**Bulunduğu Yer:** Güney 1. Taş Parkı **Blok No:** G1.A3

Katalog No:58**Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Sima**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi**Ölçüleri(cm):** G:77 Y:72 D:127**Bulunduğu Yer:** Güney 1. Taş Parkı **Blok No:** G1.C3**Katalog No:59****Envanter No:** -**Tür:** Sima**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Kuzeyi**Ölçüleri(cm):** G:74 Y:77 D:96**Bulunduğu Yer:****Blok No:** K13**Katalog No:60****Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Sima**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi**Ölçüleri(cm):** G:81 Y:77 D:107.5**Bulunduğu Yer:** Güney 1. Taş Parkı **Blok No:** G1.B2

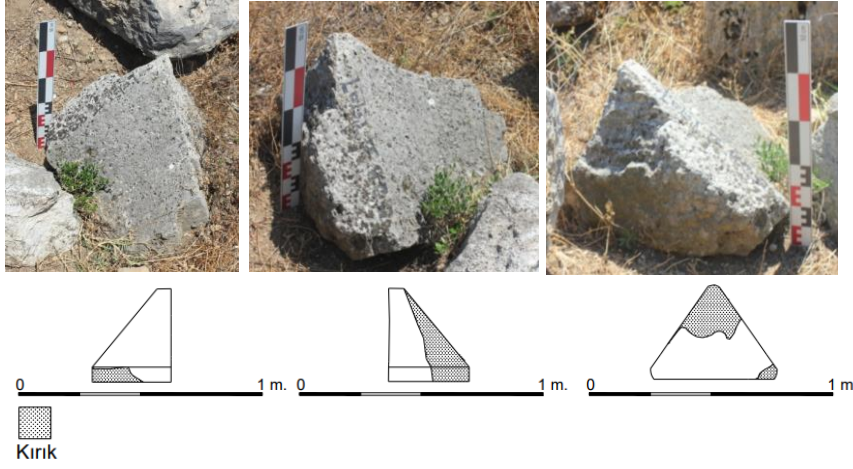
Katalog No:61**Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Sima**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi**Ölçüleri(cm):** G:86 Y:72 D:120**Bulunduğu Yer:** Güney 1. Taş Parkı **Blok No:** G1.C4**Katalog No:62****Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Sima**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi**Ölçüleri(cm):** G:103 Y:68 D:116**Bulunduğu Yer:** Güney 1. Taş Parkı **Blok No:** G1.A4**Katalog No:63****Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Sima**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi**Ölçüleri (cm):** G:85.5 Y:64 D:118**Bulunduğu Yer:** Güney 1. Taş Parkı **Blok No:** G1.B1

Katalog No:64**Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Sima**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Doğusu**Ölçüleri (cm):** G:110 Y:45.5 D:143**Bulunduğu Yer:** Doğu Taş Parkı**Blok No:** D1**Katalog No:65****Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Sima**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Doğusu**Ölçüleri (cm):** G:80.5 Y:40 D:136**Bulunduğu Yer:** Doğu Taş Parkı**Blok No:** D7

Katalog No:66**Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Sima**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Doğusu**Ölçüleri (cm):** G:101.5 Y:45 D:141**Bulunduğu Yer:** Doğu Taş Parkı**Blok No:** D5**Katalog No:67****Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Sima**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Doğusu**Ölçüleri (cm):** G:75.5 Y:40 D:134**Bulunduğu Yer:** Doğu Taş Parkı**Blok No:** D8**Katalog No:68****Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Geison**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Doğusu**Ölçüleri(cm):** G:84 Y:31 D:155**Bulunduğu Yer:** Doğu Taş Parkı**Blok No:** D36

Katalog No:69**Envanter No:** La.13.P42.M58**Tür:** Geison**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Doğusu**Ölçüleri (cm):** G:68 Y:39 D:153**Bulunduğu Yer:** Doğu Taş Parkı**Blok No:** D35**Katalog No: 70****Envanter No:** La.13 P42 M58**Tür:** Köşe Akroter**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi**Ölçüleri(cm):** G:64 Y:38.5 D:38.5**Bulunduğu Yer:** Güney 1. Taş Parkı **Blok No:** G1.A7

Katalog No:71

Envanter No: La.13.P42.M58

Tür: Köşe Akroter **Malzeme:** Kireçtaşı

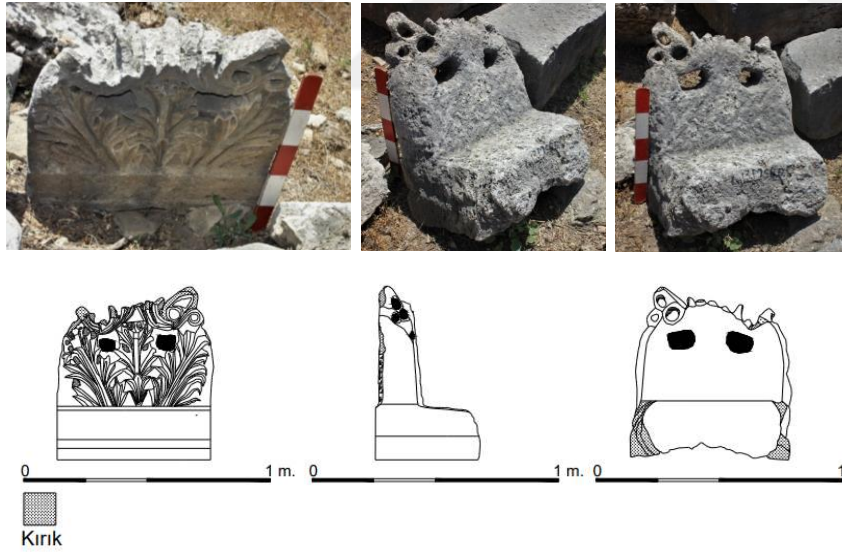
Buluntu Yeri: M58 Doğusu

Ölçüleri(cm): G:52 Y:38.5 D:39

Bulunduğu Yer: Doğu Taş Parkı

Blok No: D24

Katalog No:72

Envanter No: La.13.P42.M58

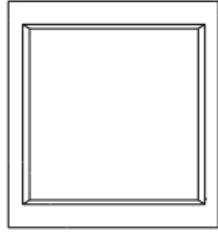
Tür: Tepe Akroter **Malzeme:** Kireçtaşı

Buluntu Yeri: M58 Doğusu

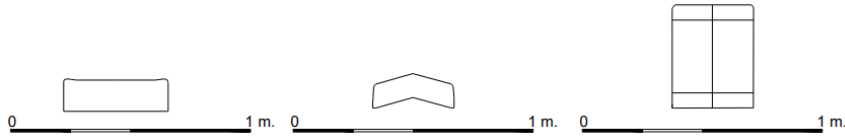
Ölçüleri (cm): G:63.5 Y:70 D:42

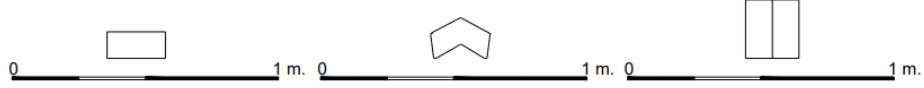
Bulunduğu Yer: Doğu Taş Parkı

Blok No: D15

Katalog No:73

0 1 m. 0 1 m.

Envanter No:-**Tür:** Çatı Kiremitleri Malzeme: Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi**Ölçüleri (cm):** G:58 Uz:62 Y:13**Bulunduğu Yer:** Güney 2. Taş Parkı Blok No: -**Katalog No:74****Envanter No:-****Tür:** Çatı Kiremitleri(Tepe) **Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi**Ölçüleri (cm):** G:34 Uz:43 Y:13**Bulunduğu Yer:** Güney 2. Taş Parkı Blok No: -

Katalog No:75**Envanter No:-****Tür:** Kapama Kiremitleri**Malzeme:** Kireçtaşı**Buluntu Yeri:** M58 Güneyi**Ölçüleri(cm):** G:20 Uz:22 Y:10**Bulunduğu Yer:** Güney 3. Taş Parkı **Blok No:** -

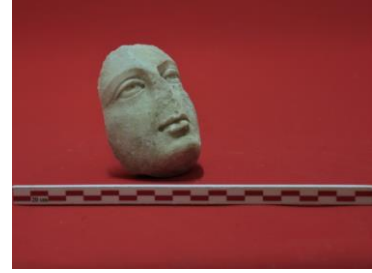
BULUNTU KATALOĞU

Katalog No: 76**Müze Env. No:** 2012.233**Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.30/PG.12.A.29**Tür:** Lahit Parçası**Malzeme:** Mermer**Ölçüleri (cm):** G: 6.3 D:4.9 Y: 8

Buluntu Yeri: Güney duvar dışı yığma toprak (kaçak kazı toprağında bulunduğu için cella içerisindeki lahitlere ait olduğu düşünülüyor).

Seviyesi: -

Tanım: Kadın yüzü. Yer yer aşınmalar olmakla beraber burnun bir kısmı kırıktır. Kaşları aşağı doğru, gözleri iri olup göz kapakları ağırdır. Gözbebekleri matkap delikleri ile belirginleştirilmiştir. Sivri bir çene yapısına sahiptir. Ağız küçük olmakla birlikte dolgun dudaklarının alt kısmı biraz daha kalındır.

Dönem: -**Katalog No: 77****Kazı Env. No:** La.12 P42 M58.40**Tür:** Lahit Parçası**Malzeme:** Mermer**Ölçüleri (cm):** G:17 D:12 Y:17

Buluntu Yeri: Güney duvar dışı yığma toprak (kaçak kazı toprağında bulunduğu için cella içerisindeki lahitlere ait olduğu düşünülüyor).

Seviyesi: -

Tanım: Büyük oranda kırık ve noksan. Sadece gövdesinin ve kolunun bir kısmı koruna gelmiş

figürün kıyafeti omzunun üzerine sarkaçlı bir fibula ile tutturulmuştur.

Dönem: -

Katalog No: 78

Kazı Env. No: La.12.P42.M58.20

Tür: Lahit Parçası

Malzeme: Mermer

Ölçüleri (cm): G:4.9 D:5.5 Y:2

Buluntu Yeri: Güney duvar dışı yığma toprak (kaçak kazı toprağında bulunduğu için cella içerisindeki lahitlere ait olduğu düşünülüyor).

Seviyesi: -

Tanım: Sandaletli ayak parçası. Bir kısmı kırık ve noksan. Yüksek kabartma olarak işlenmiş olup parmak araları derin bir şekilde oyulmuş ve tırnakları işlenmiştir. Sandaletinin sadece baş ve işaret parmak arasına doğru giden kısmı görülebilmektedir.

Dönem: -

Katalog No: 79

Kazı Env. No: La.12.P42.M58.24

Tür: Lahit Parçası

Malzeme: Mermer

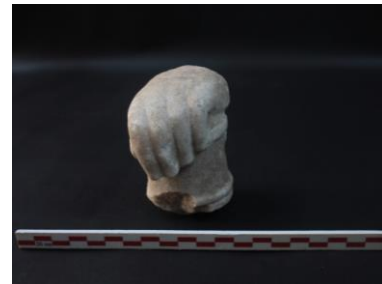
Ölçüleri (cm): G:5.5 D:6 Y:8

Buluntu Yeri: Güney duvar dışı yığma toprak (kaçak kazı toprağında bulunduğu için cella içerisindeki lahitlere ait olduğu düşünülüyor).

Seviyesi: -

Tanım: Kırık ve noksan el parçası. El, silindirik formu bir objenin üzerinde betimlenmiştir.

Parmakları objeyi kavrayacak şekilde eklem yerlerinden büküktür.

Dönem: -

Katalog No: 80

Kazı Env. No: La.12.P42.M58.21

Tür: Lahit Parçası

Malzeme: Mermer

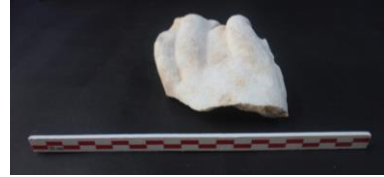
Ölçüleri (cm): G:8 D:5 Y:10

Buluntu Yeri: Güney duvar dışı yığma toprak (kaçak kazı toprağında bulunduğu için cella içerisindeki lahitlere ait olduğu düşünülüyor).

Seviyesi: -

Tanım: El parçası. Büyük oranda kırık ve noksandır. Parmakları eklem yerlerinden itibaren korunamamıştır.

Dönem: -

Katalog No: 81

Kazı Env. No: La.12.P42.M58.?

Tür: Lahit Parçası

Malzeme: Mermer

Ölçüleri (cm): G:10.5 D:8.5 Y:20

Buluntu Yeri: Güney duvar dışı yığma toprak (kaçak kazı toprağında bulunduğu için cella içerisindeki lahitlere ait olduğu düşünülüyor).

Seviyesi: -

Tanım: Kırık ve noksan kalkan? parçası.

Dönem: -

Katalog No: 82**Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.?**Tür:** Lahit Parçası**Malzeme:** Mermer**Ölçüleri (cm):** G:6 D:3 Y:10.4

Buluntu Yeri: Güney duvar dışı yığma toprak (kaçak kazı toprağında bulunduğu için cella içerisindeki lahitlere ait olduğu düşünülüyor).

Seviyesi: -

Tanım: Bilekten itibaren kırık el parçası. Yüksek kabartma olarak işlenen parmaklarının pozisyonu bir yeri gösterir gibi betimlenmiştir. Serçe parmağı, yüzük parmağı ve orta parmağı eklem yerlerinden bükükken işaret parmağı dümdüz bir şekilde uzatılmış olup, başparmağı açık, serbest bir halde durmaktadır.

Dönem: -**Katalog No: 83****Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.?**Tür:** Lahit Parçası**Malzeme:** Mermer**Ölçüleri (cm):** G:9.5 D:14 Y:4.3

Buluntu Yeri: Güney duvar dışı yığma toprak (kaçak kazı toprağında bulunduğu için cella içerisindeki lahitlere ait olduğu düşünülüyor).

Seviyesi: -**Tanım:** Kırık ve noksan gövde? parçası.**Dönem:** -

Katalog No: 84**Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.?**Tür:** Lahit Parçası**Malzeme:** Mermer**Ölçüleri (cm):** G:21 D:21.5 Y:11

Buluntu Yeri: Güney duvar dışı yığma toprak (kaçak kazı toprağında bulunduğu için cella içerisindeki lahitlere ait olduğu düşünülüyor).

Seviyesi: -**Tanım:** Kırık ve noksan gövde parçası.**Dönem:** -**Katalog No: 85****Müze Env. No:** 2012.232**Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.44/PG.12.A.28**Tür:** Lahit Parçası**Malzeme:** Mermer**Ölçüleri (cm):** G:8.6 D:12.6 Y:7.9**Buluntu Yeri:** 1. Mezar odası içi**Seviyesi:** -1.20 m., tavandan

Tanım: Sola dönük şekilde betimlenmiş aslan başı. Beyaz mermerden lahit kapağı çörteni. Yer yer kırıktır. Başını sola doğru çevirir halde işlenmiştir.

Yeleleri dalgalı ve kabarıktır. Ağzı açık şekilde betimlenmiş olup gözbebekleri matkap delikleri ile belirgin halde verilmiştir. Başının üst kısmı, arkası ve alt bölümü tıraşlanmıştır.

Dönem: -

Katalog No: 86**Müze Env. No:** Etütlük**Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.43**Tür:** Lahit Parçası**Malzeme:** Mermer**Ölçüleri (cm):** G:7.2 D:5.8 Y:7.7**Buluntu Yeri:** 1. Mezar odası içi, yığma toprak, tavandan.**Seviyesi:** -114 m.**Tanım:** Sphenx. Gövdesinin bir kısmı, kanatları ve bacaklarının az bir kısmı koruna gelmiş olmakla beraber başı kırık ve noksandır.**Dönem:** -**Katalog No: 87****Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.?**Tür:** Lahit Parçası**Malzeme:** Mermer**Ölçüleri (cm):** G:5.7 D:5.7 Y:12.5**Buluntu Yeri:** 1. Mezar odası içi, yığma toprak.**Seviyesi:** -**Tanım:** Kırık ve noksan bacak? parçası.**Dönem:** -

Katalog No: 88**Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.?**Tür:** Lahit Parçası**Malzeme:** Mermer**Ölçüleri (cm):** G:5.8 D:1.7 Y:4.6**Buluntu Yeri:** 1. Mezar odası içi, yığma toprak.**Seviyesi:** -**Tanım:** Kırık ve noksan el parçası.**Dönem:** -**Katalog No: 89****Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.?**Tür:** Lahit Parçası**Malzeme:** Mermer**Ölçüleri (cm):** G:27.2 D:18.5 Y:17.2**Buluntu Yeri:** 2. Mezar odası içi**Seviyesi:** T- 180/ T- 195 m. arası.

Tanım: Kırık ve noksan lahit parçası. Üzerinde lesbos kymationu ve geisipodes dizisi yer alır. Lesbos kymationu üzerinde matkap izleri yer alır. Geisipodes dizisinde yer alan dişlerin her biri 2 cm genişliğinde ve 2 cm yüksekliğindedir.

Dönem: Mimari bezemelerin stilistik özelliklerine göre Severuslar Dönemi (MS 195-235)

Katalog No: 90**Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.?**Tür:** Lahit Parçası**Malzeme:** Mermer**Ölçüleri (cm):** G:37.5 D:19 Y:15**Buluntu Yeri:** 2. Mezar odası içi**Seviyesi:** T- 180/ T- 195 m. arası.

Tanım: Kırık ve noksan lahit parçası. Üzerinde lesbos kymationu ve geisipodes dizisi yer alır. Lesbos kymationu üzerinde matkap izleri yer alır. Geisipodes dizisinde yer alan dişlerin her biri 2 cm genişliğinde ve 2 cm yüksekliğindedir. Bezeme özelliklerinin aynı olması ve ölçülerinin benzerliği ile Kat. No.69 ile aynı lahde ait parçalar olmalıdırlar.

Dönem: Mimari bezemelerin stilistik özelliklerine göre Severuslar Dönemi (MS 195-235)

Katalog No: 91**Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.?**Tür:** Lahit Parçası**Malzeme:** Mermer**Ölçüleri (cm):** G:41.5 D:23 Y:10.5**Buluntu Yeri:** 2. Mezar odası içi**Seviyesi:** T- 180/ T- 195 m. arası.

Tanım: Lahit kapağı parçası. Üzerinde geisipodes dizisi, inci-payet dizisi ve lesbos kymationu yer alır. Lesbos kymationu üzerinde matkap delikleri gözlemlenmektedir. İnci-payet dizisinde inci genişliği 2 cm, payet genişliği 0.4 cm olup yükseklikleri 1.5 cmdir. Geisipodes dizisinde yer alan dişlerin her biri 2.5 cm genişliğinde, 1.5 cm yüksekliğindedir.

Dönem: Mimari bezemelerin stilistik özelliklerine göre Severuslar Dönemi (MS 195-235)

Katalog No: 92

Kazı Env. No: La.12.P42.M58.?

Tür: Lahit Parçası

Malzeme: Mermer

Ölçüleri (cm): G:23.5 D:15.5 Y:7

Buluntu Yeri: 2. Mezar odası içi

Seviyesi: T- 180/ T- 195 m. arası.

Tanım: Kırık ve noksan lahit parçası. Üzerinde sırası ile lesbos kymationu, geisipodes dizisi ve ion kymationu bezemeleri mevcuttur. Lesbos kymationu üzerinde matkap delikleri görülmektedir. Geisipodes dizisinde yer alan her bir dişin yüksekliği 1.5 cm, genişliği ise 2.5 cm dir. İon kymationu 1.5 cm derinliğinde olup, inciler 2 cm genişliğinde, payetler ise 0.4 cm genişliğindedir.

Dönem: Mimari bezemelerin stilistik özelliklerine göre Severuslar Dönemi (MS 195-235)

Katalog No: 93

Kazı Env. No: La.12.P42.M58.25

Tür: Lahit Parçası

Malzeme: Mermer

Ölçüleri (cm): G:6 D:3.1 Y:5.2

Buluntu Yeri: 2. Mezar odası içi, güney duvar önü.

Seviyesi: T- 183 m.

Tanım: Kırık ve noksan el parçası. Parmakları tamamen korunmuş olmakla birlikte el üstünün biraz gerisinden itibaren kırık ve noksandır. Uzun, silindirik bir obje tutmaktadır.

Dönem: -

Katalog No: 94

Kazı Env. No: La.12.P42.M58.17

Tür: Lahit Parçası

Malzeme: Mermer

Ölçüleri (cm): G:5 D:6 Y:4.5

Buluntu Yeri: 2. Mezar odası içi, yığma toprak.

Seviyesi: -

Tanım: Kırık ve noksan olup ayak parmaklarının ayrımları seçilebilmektedir. Serçe parmak dışındaki tüm parmak uçları kırık ve noksandır.

Dönem: -

Katalog No: 95

Kazı Env. No: La.12.P42.M58.?

Tür: Lahit Parçası

Malzeme: Mermer

Ölçüleri (cm): G:11 Y:14.2 Çap: 9.7

Buluntu Yeri: 2. Mezar odası içi.

Seviyesi: T- 180/ T- 195 m. arası.

Tanım: Kırık ve noksan silindir formlu, orta kısmı delik olan kırık ve eksik kol/bacak? Parçası.

Dönem: -

Katalog No: 96**Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.?**Tür:** Lahit Parçası**Malzeme:** Mermer**Ölçüleri (cm):** G:4.1 D:4.4 Y:6**Buluntu Yeri:** 2. Mezar odası içi.**Seviyesi:** -**Tanım:** Kırık ve noksan kol?/bacak? parçası.**Dönem:** -**Katalog No: 97****Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.26**Tür:** Lahit Parçası**Malzeme:** Mermer**Ölçüleri (cm):** G:19.4 D:12.9 Y:9.6**Buluntu Yeri:** 2. Mezar odası içi.**Seviyesi:** T- 170/ T- 180 m. arası.**Tanım:** Kırık ve noksan kol parçası.**Dönem:** -

Katalog No: 98**Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.101**Tür:** Lahit Parçası**Malzeme:** Mermer**Ölçüleri (cm):** G:32 D:12.5 Y:30.5**Buluntu Yeri:** -**Seviyesi:** -

Tanım: Kırık ve eksik durumda olan lahit parçasının koruna gelmiş en üst kısmında ion kymationu, onun altında ise inci-payet dizisi yer almaktadır. İon kymationu ışık-gölge kontrastını sağlayacak derin matkap kanallarına sahip olup, ok motifinin uç kısmı oval bir formda verilmiştir. Toplamda 20 cm korunabilmiş inci-payet dizisi 2.5 cm yüksekliğinde olup inciler 3 cm, payetler 2 cm genişliğindedir. İnciler ve payetler arasındaki bağcıklar belirgin bir şekilde belli olmaktadır. İnciler kısa ve küresel formda olup, payetler paralel kenarlı ve sivri uçludur. Lahit parçası üzerinde, inci-payet bezemesinin altında kalkan ve onun hemen üzerinde çift ağızlı balta tutan bir el işlendiği görülmektedir.

Dönem: Mimari bezemelerin stilistik özelliklerine göre Severuslar Dönemi (MS 195-235)

Katalog No: 99**Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.77**Tür:** Lahit Parçası**Malzeme:** Mermer**Ölçüleri (cm):** G:29 D:15.5 Y:28.5**Buluntu Yeri:** -**Seviyesi:** -

Tanım: Kırık ve eksik durumda olan lahit parçasının üzerinde yüksek kabartma ile Eros figürü betimlenmiştir. Figürün yüz kısmı kırık olmakla beraber 10.5 cm genişliğinde olan kanatları belirgin bir şekilde işlenmiştir.

Dönem: Kontekste göre Severuslar Dönemi (MS 195-235)

Katalog No: 100**Müze Env. No:** Etütlük**Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.42**Tür:** Unguentarium**Malzeme:** Pişmiş Toprak**Ölçüleri (cm):** G:6.3 D.Ç.:3.5 A.Ç.:3.3 Y:17.5**Buluntu Yeri:** 1. Mezar Odası İç, yığma toprak.**Seviyesi:** -

Hamur: 5 YR 6/6 Reddish Yellow. Katkısız. Orta-sert, tozlu doku. Astar yok.

Tanım: Kırık durumdadır. Uzun boyunlu, ovoid gövdeli, ince cidarlı, düz dipli olup ağız kısmı dışa doğru açılmaktadır. Gövdede ve boyunda unguentariumu çevreleyen yivler bulunmaktadır. Cidarı 2 cm olan unguentariumun ağız kısmı kırılmıştır.

Analoji: Çokay Kepçe, 2017: 52-53, M6.1.A7, La.98.C12/Pg.98.23, M3.A.1/Pg.98.9/7.27.98, La.98.C13/Pg.98.24, M6.4.A.13, M8.1.B.28, M6.4C.13; Dündar, 2006: 114, Kat No. U189, Lev. XXXIII, Kat. No.U190, Lev. XXXIII.

Dönem: Kontekste göre Severuslar Dönemi (MS 195-235)

Katalog No: 101

Müze Env. No: Etütlük

Kazı Env. No: La.12.P42.M58.50

Tür: Unguentarium

Malzeme: Pişmiş Toprak

Ölçüleri (cm): G:5 D.Ç.:4.8 Y:17

Buluntu Yeri: 1. Mezar Odası İçi.

Seviyesi: T- 188 m., tavandan.

Hamur: Reddish Yellow (5 YR 6/8), katkısız. Sert hamur, astar yok.

Tanım: Ağız korunamamış olup boynun bir kısmı kırıktır. İğ biçimli, konik formlu, dar gövdeli, yüksek omuzludur. Kaidesi merkezde yükselerek konik bir form göstermektedir. Gövde ayaktan omuza doğru giderek genişler ve omuzdan sonra ise giderek daralmaktadır.

Analoji: Çokay Kepçe, 2017: 50-51, M.8.1. B.8, M.8.1. B.18, L57.3, L59.4, M6.3.13; Tuluk, 1999:134, Kat. No:46, Abb. 8b, Taf. 5a.

Dönem: Kontekste göre Severuslar Dönemi (MS 195-235)

Katalog No: 102**Müze Env. No:** Etütlük**Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.28**Tür:** Unguentarium**Malzeme:** Pişmiş Toprak**Ölçüleri (cm):** G:6.9 D.Ç.:3.2 Y:13.1**Buluntu Yeri:** 2. Mezar odası içi, kapı girişi.**Seviyesi:** T- 190 m.**Hamur:** Reddish Yellow (7.5 YR 6/6), katkısız, orta-sert, tozlu doku. Astar yok.

Tanım: Boynun bir kısmından itibaren kırıktır. Soğan tipli unguentarium, düz dipli, ovoid gövdeli, uzun-silindir boyunludur. Boynun koruna gelmiş en üst kısmı 2 cm çapındadır. Gövdede ve boyunda unguentariumu çevreleyen yivler görülür.

Analoji: Çokay Kepçe,2017: 52, 53, M6.1.A7, La.98.C12/Pg.98.23, M3.A.1/Pg.98.9/7.27.98, La.98.C13/Pg.98.24, M6.4.A.13, M8.1.B.28, M6.4C.13, Dünder, 2006: 114, Kat No.U189, Lev. XXXIII, Kat. No.U190, Lev. XXXIII.

Dönem: Kontekste göre Severuslar Dönemi (MS 195-235)

Katalog No: 103**Müze Env. No:** Etütlük**Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.1**Tür:** Kandil**Malzeme:** Pişmiş Toprak**Ölçüleri (cm):** G:5.8 Uz.:7.5 D.Ç.:4.1
Y:3.9**Buluntu Yeri:** Mezar içi yüzey.**Seviyesi:** -**Hamur:** Light Red (2.5 YR 6/8), Astar: Light Red (2.5 YR 6/6), Katkısız, sert doku.

Tanım: Düz dipli, hafif iç bükey profilidir. Armudi profilili gövdeye sahiptir. Karın aşağıda, 0.6 cm çapında küçük bir discus deliğine sahip olup discus çapı, delikten 2 cm kadar daha geniştir. Burun gövdeden uzanmakta olup oval formlu fitil deliği düz bir şekilde kesilmiştir. Karın aşağıdadır. Tutamak omuz üzerine eklenmiş olup yayvan, geniş bir forma sahiptir.

Analoji: Çokay, 1996: 92, 95, 99, 101, 113, 119, 130, Kat. No.40, Lev.32, Res.40, Kat. No:43, Lev.33, Res.43, Kat. No.47, Lev.33, Res.47, Kat. No.49, Lev.34, Res.49, Kat. No.61, Lev.36, Res.61, Kat. No.67, Lev.37, Res.67, Kat. No.78, Lev.39, Res.78.

Dönem: Kontekste göre Severuslar Dönemi (MS 195-235)

Katalog No: 104**Müze Env. No:** Etütlük**Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.49**Tür:** Kandil**Malzeme:** Pişmiş Toprak**Ölçüleri (cm):** G:7.3 Uz.:9.6 D.Ç.:4.5 Y:5.1**Buluntu Yeri:** 1 numaralı hyposorion, yığma toprak, tavandan.**Seviyesi:** T- 188 m.**Hamur:** Reddish Yellow (7.5 YR 7/6), katkısız. Sert doku. Astar: Yellowish Red (5 YR 5/6). Sert, pürüzsüz hamur.**Tanım:** Düz dipli, basık dış bükey gövdelidir. 2.1 cm lik çapıyla geniş discus deliğinin etrafı deliğe doğru 4.1 cm çapında eğimli bir discusla çevrelenmiştir. Gövdeyle birleşik burun kısmı 3.5 cm kadar incelerek yükselir. Omuz üzerine ilmek kulp eklenmiştir.**Analoji:** Çokay Kepçe, 2017: 43, M6.4.A.2, M6.4.A.4.**Dönem:** Kontekste göre Severuslar Dönemi (MS 195-235)

Katalog No: 105**Müze Env. No:** Etütlük**Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.66**Tür:** Kase**Malzeme:** Pişmiş Toprak**Ölçüleri (cm):** G:7.4 A.Ç.:8.1 D.Ç.:3.4 Y:6.4**Buluntu Yeri:** 1. Mezar odası içi.**Seviyesi:** T- 190 m.**Hamur:** Reddish Yellow 5 YR 7/6, katkısız, sert, kaygan ve pürüzsüz dokulu. **Astar:** Light Red (2.5 YR 6/8)

Tanım: Boyun ve ağız kısmı yer yer kırık ve noksandır. Astar yer yer aşınmış durumda. Düz dipli, dışa doğru eğimli ve konik gövdelidir. Gövdesi dipten genişlerken gövdenin ortasında dışbükey bir hat oluşturduktan sonra boyun kısmına doğru daralır. Boyun, ağıza kadar iç bükey bir profil izlemektedir. 0.3 cm kadar ince bir cidara sahiptir. Gövde üzerinde her iki uçtan genişleyen, orta kısımları ince ve dikdörtgen formda olan dikey bezemelere sahiptir.

Analoji: -**Dönem:** Kontekste göre Severuslar Dönemi (MS 195-235)

Katalog No: 106**Müze Env. No:** Etütlük**Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.65**Tür:** Maşrapa**Malzeme:** Pişmiş Toprak**Ölçüleri (cm):** G:9.2 D.Ç.:4 Y:12.2**Buluntu Yeri:** 1. Mezar odası içi.**Seviyesi:** T- 190 m.**Hamur:** Reddish Yellow (7.5 YR 7/6), Katkısız, orta sert. Astar: Red (2.5 YR 5/6)

Tanım: Gövdenin bir kısmı, boyun ve ağız kısmı kırık ve noksandır. Astar yer yer aşınmış durumda. Halka dipli, 1 cm yüksekliğinde kaidesi mevcut. Gövdesi oval formulu olup üzerinde maşrapayı çevreleyen kabartma yivler yer alır. Kulp “S” şeklinde bir profil çizerek omuzdan gövdeye bağlanır. Alt kısımda şişkin bir yapıya sahip olan gövde yukarı doğru giderek daralır.

Analoji: -**Dönem:** Kontekste göre Severuslar Dönemi (MS 195-235)

Katalog No: 107**Müze Env. No:** Etütlük**Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.67**Tür:** Kapak**Malzeme:** Pişmiş Toprak**Ölçüleri (cm):** Tutamak Çapı:11.6 D.Ç.:4.1 Y:4.2**Buluntu Yeri:** 1. Mezar odası içi**Seviyesi:** T- 190 m.**Hamur:** Pale Brown (2.5 Y 8/3) taşcık katkılı, orta sert doku. Astar: Brown (7.5 YR 5/4)

Tanım: Bir kısmı kırık ve noksandır. Tutamak kısmı yuvarlak formlu olup gövde ile birleştiği yer iç bükey bir profil oluşturur. Gövde kısmı merkeze doğru yükselerek oval bir form çizer. Ağız kısmı düz bir şekilde verilmiştir. Kapağın içerisinde halka şeklinde çark izleri görülür.

Analoji: -**Dönem:** Kontekste göre Severuslar Dönemi (MS 195-235)

Katalog No: 108**Müze Env. No:** Etütlük**Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.?**Tür:** Tezgah Ağırlığı**Malzeme:** Pişmiş Toprak**Ölçüleri (cm):** Ç:8.4 D.Ç.:0.9

Y:2.4 Ağı.:200.38 gr.

Buluntu Yeri: 2. Mezar odası içi**Seviyesi:** -

Hamur: Pink, 7.5 YR 7/3, orta sert, tuğla, taşcık, kireç katkılı. Katkı nedeni ile pürüzlü yüzey, orta sert. Astar yok.

Tanım: Tümlenmiş haldedir. Disk formudur. Üzerinde 1.5 cm çapında rozet şeklinde baskı bezeme bulunur. Asma deliği kenarda yer almakta olup tek deliklidir. Oldukça düzgün bir şekle sahiptir.

Analoji: -**Dönem:** Kontekste göre Severuslar Dönemi (MS 195-235)

Katalog No: 109**Müze Env. No:** Etütlük**Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.54**Tür:** Çan**Malzeme:** Bronz-Demir**Ölçüleri (cm):** Ç:2.4 Y:3**Buluntu Yeri:** 1. Mezar odası içi**Seviyesi:** T- 190 m.

Tanım: Konik formludur. Gövdesi alt kısımda ve gövdenin biraz üzerinde birbirine paralel uzanan yatay yivlerle çevrilidir. Tutacak kısmı köşeli daire formundadır. Konik gövdeyle birleşen bu tutacak kısım 1 cm yüksekliğinde olup 1 cm çapındadır. Orta kısmında 0.3 cm çapında deliği bulunur.

Analoji: Çokay Kepçe, 2017:92, L59.9, P13.1.7.**Dönem:** Kontekste göre Severuslar Dönemi (MS 195-235)**Katalog No: 110****Müze Env. No:** Etütlük**Kazı Env. No:** La.13.P42.M58.55**Tür:** Metal Obje**Malzeme:** Bronz**Ölçüleri (cm):** G:1.2 Uz.:1.9 Kal.:0.3 cm**Buluntu Yeri:** 1. Mezar odası içi, yığma toprak**Seviyesi:** -**Tanım:** Kırık ve noksan metal obje.**Analoji:****Dönem:** Kontekste göre Severuslar Dönemi (MS 195-235)

Katalog No: 111**Müze Env. No:** 2012.231**Kazı Env. No:** La.13.P42.M58.56/ PG.12.A.27**Tür:** Küpe**Malzeme:** Altın**Ölçüleri (cm):** G:1.7 Uz.:3.2 Kal.:0.1 -1 Ağ.:2.65 gr.**Buluntu Yeri:** 1. Mezar odası içi.**Seviyesi:** -

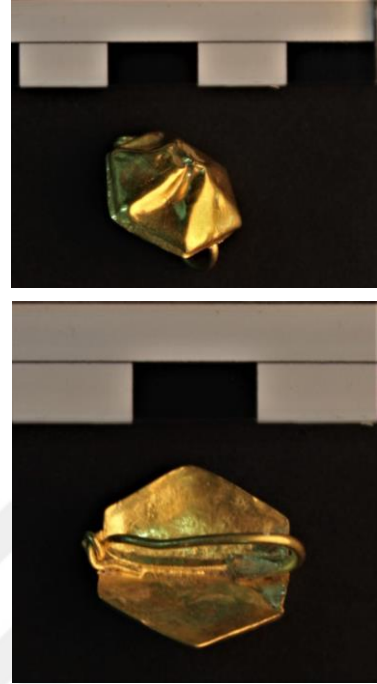
Tanım: İki parçadan oluşur. 0.1 cm kalınlığındaki halka formu verilmiş telin uçları kıvrılarak birleştirilmiştir. Üzerine 1.7 cm genişliğinde, 0.9 cm uzunluğunda ve 0.4 cm kalınlığında dörtgen piramit formundaki kaş lehimlenmiştir. Alt kısmında damla şeklinde 1 cm genişliğinde 2 cm uzunluğunda bir sarkaç yer alır. 0.6 cm kalınlığındaki bu sarkaç ince halka şeklindeki tele geçirilmiştir.

Analoji: Özgülnar, 2007:106, Kat. No.32; Uygun, 2000, Lev.18/a -b; Meriçboyu, 2001:201, Lev.1.

Dönem: Kontekste göre Severuslar Dönemi (MS 195-235)

Katalog No: 112**Müze Env. No:** 2012.227**Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.27/ PG.12.A.23**Tür:** Küpe**Malzeme:** Altın**Ölçüleri (cm):** G:1.6 Uz.:1.8 Kal.:0.2-0.5 Ağ.:1.73 gr.**Buluntu Yeri:** 2. Mezar odası içi.**Seviyesi:** T- 180-190 m. arası

Tanım: Ezilmeler nedeni ile kısmen tahrip olmuştur. Çokgen kenarlı kaş kısmı kenarlardan merkeze doğru yükselerek çokgen prizma formu almıştır. İnce bir tel, küpenin kaş kısmının arka ucuna lehimlenerek kıvrılmış ve diğer uçtaki ilmek oluşturulan telin içerisinden geçirilerek kapatılmıştır.

Analoji: Uygun, 2000, Lev.25a; Bingöl, 1999: 74, Kat. No. 52.**Dönem:** Kontekste göre Severuslar Dönemi (MS 195-235)

Katalog No: 113**Müze Env. No:** 2012.229**Kazı Env. No:** La.12.P42.M58.32/ PG.12.A26**Tür:** Kolye Ucu**Malzeme:** Altın+Gümüş**Ölçüleri (cm):** G:1.5 Uz.:2.3 Ağ.:0.97 gr.**Buluntu Yeri:** 2. Mezar odası içi.**Seviyesi:** T- 190-195 m.

Tanım: Oval formlu çerçevesi ve halka formundaki geçme halkası altın, orta kısmı gümüştür. Orta kısmı büyük oranda tahrip olmakla birlikte kollarını dirsekten bükerek yukarı doğru kaldırmış, elinde bir nesne taşıyan, saçları omuzlarının hemen üzerinde olan ayakta bir kadın figürü ve hemen sol yanında, hemen hemen kadın figürünün beline gelecek boyutlarda bir çocuk? seçilebilmektedir.

Analoji: Talu, 2020: 269, Kat. No. 83; Bingöl, 1999: 147, Kat. No.163; Marshall, 1911: 357, Kat. No. 2997.

Dönem: Kontekste göre Severuslar Dönemi (MS 195-235)

Katalog No: 114

Müze Env. No: 2012.230

Kazı Env. No: La.12.P42.M58.31/PG.12.A.25

Tür: Kolye Ucu

Malzeme: Altın+Gümüş

Ölçüleri (cm): Ç.:1.2 Uz.:1.5 Ağ.:0.70 gr.

Buluntu Yeri: 2. Mezar odası içi.

Seviyesi: T- 190-195 m.

Tanım: Aşınmış ve ezilmiş olan kolye ucunun çerçevesi ve bağlantı halkası altın, çerçevenin iç kısmını oluşturan alan ise gümüştür. Orta kısmında yer alan bezemesi tahribattan dolayı seçilememektedir. Çerçeve aşınmalar mevcuttur.

Analoji: Marshall, 1911: 357, Kat. No. 2997; Talu, 2020: 269, Kat. No. 83; Bingöl, 1999: 147, Kat. No.163.

Dönem: Kontekste göre Severuslar Dönemi (MS 195-235)

Katalog No: 115**Kazı Env. No:** La.13.P42.M58.123**Tür:** Yazıt Parçası**Malzeme:** Kireçtaşı**Ölçüleri (cm):** G:24 D:11 Y:19 Harf. Y.:3**Buluntu Yeri:** -**Seviyesi:** -**Tanım:** Fazlaca kırık ve noksandır. Koruna gelmiş hali ile “ONOI” yazdığı görülebilmektedir.

[— —] ONOI [— —]

Literatür: Alten Güler, 2020:56.**Dönem:** Bilinmiyor.**Katalog No: 116****Kazı Env. No:** La.13.P42.M58.39?**Tür:** Yazıt Parçası**Malzeme:** Kireçtaşı**Ölçüleri (cm):** G:105 D:4.5 Y:13 Harf. Y.:4.5**Buluntu Yeri:** Güney duvar dışı yığma toprak içi.**Seviyesi:** -**Tanım:** Fazlaca kırık ve noksandır. Koruna geldiği hali ile iki satırı görünmektedir.

[— — — — —]

[— —] KAI [— —]

[— —] τοῖς [? —]

[— — — — —]

Literatür: Kileci, 2020: 136.

Dönem: Roma İmparatorluk Dönemi

Katalog No: 117

Müze Env. No: 2013.220

Kazı Env. No: La.13.P42.M58.L1.39

Tür: Küpe

Malzeme: Altın-Onyks

Ölçüleri (cm): G:1.1 Uz.:1.3 Kal.:1.3
Ağ.:Sol:1.45gr., Sağ:1.66 gr.

Buluntu Yeri: Lahit (L1) içi.

Seviyesi: -

Tanım: Çift halde ele geçmiştir. Oval montürlü bir halkaya sahiptir. 0.1 cm kalınlığındaki tel kıvrılarak halka şekline getirilmiş ve telin bir ucu yuvarlanarak ilmek oluşturmuş olup kendi etrafında bir kez sarılmıştır. Telin diğer ucu bu ilmekten geçirilerek bükülüp kapatılmıştır. Taş yuvası, halka şekli verilmiş tele lehimlenmiş ve yuvanın içerisine açık mavi renkte bir cameo yerleştirilmiştir. Daha sonra yüksek kenarlı burgulu taş yuvasının uçları içe doğru bükülerek cameo sabitlenmiştir. Cameoların üzerine kabartma şeklinde birer Medusa başı betimlenmiştir. Medusa'nın saçları başının her iki tarafından çene altında birleşecek şekilde tasvir edilmiştir. Saç uçları dörtgen tırtıklarla vurgulanmıştır. Ayrıca başının her iki yanında lüle şeklinde, şakaklarından aşağıya kadar inen perçemler verilmiştir. Alnı dar, burnu uzun ve belirgin, çenesi tok, gözleri iridir. Ayrıca kaşları aşağıya doğru eğilidir.

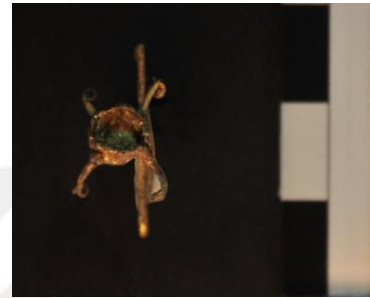
Analoji: Medusa başlı onyks cameo için bkz. Özgülnar, 2007:129, Kat. No:55; Medusa başlı cam cameo için bkz. Özgülnar, 2007:130, Kat. No:56.

Dönem: L1 Lahdi yazıtına göre M.S. 2. yy. sonu, 3. yy. başı.

Katalog No: 118**Müze Env. No:** 2013.221**Kazı Env. No:** La.13.P42.M58.L1.40**Tür:** Küpe**Malzeme:** Altın**Ölçüleri (cm):** G:1 Uz.:1.9 Kal.:0.1-0.3 Ağ.:0.93 gr.**Buluntu Yeri:** Lahit (L1) içi.**Seviyesi:** -

Tanım: 0.1 cm kalınlığındaki tel eğilerek mevcut forma getirilmiş ve taş yuvasına lehimlenmiştir. Dairesel formda 0.5 cm çapındaki taş yuvasının çevresine dört tane ince tel kıvrılarak lehimlenmiştir. Taş yuvasının içerisinde yer alan taş düşmüştür.

Analoji: -**Dönem:** L1 Lahdi yazıtına göre M.S. 2. yy. sonu, 3. yy. başı.**Katalog No: 119****Müze Env. No:** 2013.222**Kazı Env. No:** La.13.P42.M58.L1.41**Tür:** Yüzük**Malzeme:** Altın**Ölçüleri (cm):** Çap:1.8 Kal.:0.1 Ağ.:0.66 gr.**Buluntu Yeri:** Lahit (L1) içi.**Seviyesi:** -

Tanım: Basit halka yüzük. halka formu, yassı, ince, dövülmüş bir telden oluşmaktadır. Dış kısmı dairesel bir form izlerken iç kısımda köşeler oluşturulmuş ve çokgen bir form verilmiştir.

Analoji: -

Dönem: L1 Lahdi yazıtına göre M.S. 2. yy. sonu, 3. yy. başı.

Katalog No: 120

Müze Env. No: Etütlük

Kazı Env. No: -

Tür: Kolye Teli

Malzeme: Altın

Ölçüleri (cm):

Uz.: 1 cm- 17.1 cm arası

Kal.: 1 mm.

Ağ.: 5.57 gr.

(0.10 gr.-0.99 gram arası parçalar)

Buluntu Yeri: Lahit (L1) içi.

Seviyesi: -

Tanım: Kırılıp, parçalar haline gelmiştir. Altın tel, sık ve ince spiraller oluşturacak şekilde kıvrılmıştır.

Analoji: -

Dönem: L1 Lahdi yazıtına göre M.S. 2. yy. sonu, 3. yy. başı.

KAYNAKÇA

ANTİK KAYNAKLAR

- Arrianos, *Anabasis*, Vol. I, (1976), (Çev. Peter Astbury Brunt), Loeb Classical Library, Harvard University Press, London.
- Diodoros Sicilus, *Diodoros of Sicilus: Bibliothke Historike*, C.I, (1935), (Çev. Charles Henry Oldfather), The Loeb Classical Library, Harvard University Press, London.
- Heredotos, *Histories: Historiai*, C.I, (1926), (Çev. Alfred Denis Godley), Harvard University Press, London.
- Plinius, *Natural History: Naturalis Historia*, (1938), (Çev. Harris Rackham), The Loeb Classical Library, Harvard University Press, London.
- Skylax, *Geographi Graeci Minores*, Vol I, (1855), ed. by. Karl Otfried Müller, Ambrosio Firmin Didot, Paris.
- Strabon, *Geographika: Antik Anadolu Coğrafyası, XII-XIII-XIV*, (1993), (Çev. Adnan Pekman), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Vitruvius, *Mimarlık Üzerine*, (2016), ed. Eyüp Çoraklı, (Çev. Çiğdem Dürüşken), Alfa Yayınları, İstanbul.

MODERN KAYNAKLAR

- Abbasoğlu, H., (1995), “Perge Kazısı 1993 ve 1994 Yılları Ön Raporu”, *XVII. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C. II, (107-121).
- Abbasoğlu, H., (1996), “Perge Kazısı 1995 Yılı Ön Raporu”, *XVIII. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C. II, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, (41-51).
- Abbasoğlu, H., (1998), “Perge Kazısı 1996 Yılı Ön Raporu”, *XIX. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C. II, Ankara, (81-89).
- Abbasoğlu H., (2003), “Perge 2002”, *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri I*, AKMED, İstanbul, (30-33).
- Abbasoğlu, H., (2004), “Perge 2003”, *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri II*, AKMED, İstanbul, (45-48).

- Abbasoğlu, H., (2005), “2004 Yılı Perge Kazı ve Onarım Çalışmaları”, *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri* III, AKMED, İstanbul, (67-71).
- Abbasoğlu, H., (2006), “Perge”, ed: Wolfgang Radt, *Byzas 3, Stadtgrabungen und Stadtforschung im westlichen Kleinasien Geplantes und Erreichtes*, Ege Yayınları, İstanbul, (289-301).
- Abbasoğlu, H., (2006), “Perge 2005”, *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri*, IV, AKMED, İstanbul, (47-50).
- Abbasoğlu, H., (2007), “Par-ha-a’dan Perge’ye”, ed: Metin Alparslan- Meltem Doğan- Alparslan- Hasan Peker, *Vita: Belkıs Dinçol ve Ali Dinçol’a Armağan*, Ege Yayınları, İstanbul, (21-26).
- Abbasoğlu, H., (2007), “Perge 2006”, *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri*, V, AKMED, İstanbul, (54-58).
- Abbasoğlu, H., (2008), “Perge 2007”, *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri*, VI, AKMED, İstanbul, (58-62).
- Abbasoğlu, H., (2009), “Perge 2008”, *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri*, VII, AKMED, İstanbul, (61-69).
- Abbasoğlu, H. (2010), “Perge 2009”, *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri*, VIII, AKMED, İstanbul, (73-80).
- Abbasoğlu H.-Martini, W., (1996), “Perge Akropolisinde 1994 Yılında Yapılan Çalışmalar”, *XVII. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C. II, T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, (121-129).
- Abbasoğlu, H.- Martini W., (1998), “Perge Akropolisinde 1996 Yılında Yapılan Çalışmalar”, *19. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C.II, T.C. Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, (93-105).
- Abbasoğlu, H.-Martini W., (1999), “Perge Akropolisi’nde 1997 Yılında Yapılan Çalışmalar”, *XX. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C. II., Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Basımevi, Ankara, (179-194).
- Abbasoğlu, H.- Özdizbay, A., (2008), “Perge Kazı ve Onarım Çalışmaları 2007 Yılı Raporu”, *30. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C.II, (483-502).

- Adam, J.P., (1994), *Roman Building: Materials and Techniques*, B.T. Bastsford Ltd., London.
- Akerdem, S.- Kahya, T., (1994), “Tapınak Gömütler”, Fahri Işık in. Patara 1993, XVI. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, C.II, Ankara, (258-259).
- Akıllı, H., *Perge Nekropolü*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Yayınlanmamış Lisans Tezi, İstanbul, 1979.
- Akurgal, E., (1961), *Die Kunst Anatoliens*, Walter de Gruyter & Co, Berlin.
- Akurgal, E., (1970), *Ancient Civilizations And Ruins Of Turkey*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Akurgal, E., (2014), *Anadolu Uygarlıkları*, Phoenix Yayınları, Ankara.
- Akyay Meriçboyu, Y., (2001), *Anadolu Takıları*, Akbank Kültür ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Alanyalı, H.S.- Yurtsever, A., (2020), “Pamphylia Bölgesi ve Side’nin Tarihi Coğrafyasına Genel Bir Bakış”, ed: M. Erol Altınsapan- B. Yelda Olcay Uçkan, *Canan Parla Armağanı: Sanat Tarihi, Arkeoloji, Tarih ve Filoloji Araştırmaları*, Doğu Kütüphanesi, İstanbul, (37-63).
- Alföldi Rosenbaum, E.- Huber, G.- Onurkan, S., (1967), *A Survey of Coastal Cities in Western Cilicia: Preliminary Report*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Alföldi-Rosenbaum, E, (1971), *Anamur Nekropolü/ The Nekropolis of Anemurium*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Alp, A.O., (2008), “Hellenistik-Roma Dönemi Anadolu Mimarlığında Bezemeli Kaideler”, *Anadolu/Anatolia*, S:34, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, (27-46).
- Alten Güler, E., (2020), “Perge’den Yayınlanmamış Epigrafiik Fragmanlar-I”, *LIBRI: Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi*, S. VI, Elektronik Yayın, <http://www.libridergi.org/2020/lbr-0223>, (Son Erişim Tarihi: 12.07.2022), (19-59).

- Anderson Stojanović, V., (1987), “The Chronology and Function of Ceramic Unguentaria”, *American Journal of Archaeology (AJA)*, Vol. 91, No.1, The University of Chicago Press, Chicago, (105-122).
- Asgari, N., “Die Halbfabrikate Kleinasiatischer Girlandensarkophage und Ihre Herkunft”, *Archäologischer Anzeiger*, Walter de Gruyter, Berlin, 1977, (329-380).
- Atila, İ. A., (2008), “1993 Yılı Aksu Anadolu Öğretmen Lisesi Kazısı Ön Raporu”, ed: İnci Delemen vd., *Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu’na 65. Yaş Armağanı EUERGETES*, C.1, Suna ve İnan Kırac Vakfı, Antalya, (99-107).
- Aurigemma, S., (1963), *I Monumenti Della Necropoli Romana di Sarsina*, Centro di studi per la storia dell'architettura, Roma.
- Avli, A., *Neopolis Nekropolünden İki Oda Mezar ve Buluntuları*, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2020.
- Ayaz, S., *Çivi Yazılı Belgelere Göre Hitit Devletine Bağlı Devletlerin Statüsü*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2017.
- Aydoğan, Ş., *Pamphilia Bölgesinde Bulunan Lahitler: Yayınlanmış Örnekler Altında Tipolojik Bir Değerlendirme*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1997.
- Baronio, P., (2020), “Sarsina e i Suoi Splendidi Mausolei”, in *Archeologia Viva*, Giunti Editore, Italia, (29-38).
- Başaran, C., (1997), “Kyzikos Korinth Başlıkları”, *Türk Arkeoloji Dergisi*, C:XXXI, Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, (1-52).
- Başaran, C., (1999), *Anadolu Kompozit Başlıkları*, Arkeoloji Sanat Yayınları, İstanbul.
- Bayburtluoğlu, C., (2004), *Lykia*, Suna-İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya.
- Bean, G.E., (1986), George Ewart Bean, *Kleinasien 4: Lykien*, Kohlhammer, Stuttgart.
- Bean, G.E., (1992), *Kleinasien 4: Lykien*, Kohlhammer, Stuttgart.
- Bean, G.E.- Mitford, T.B., (1970), *Journeys in Rough Cilicia*, Böhlau, Wien.

- Bendorf, O.- Niemann, G., (1889), *Das Heroon von Gjölbaschi-Trysa*, Adolf Holzhausen, Wien.
- Bener, S.S., *Eski Yunan ve Roma'da Oyun ve Oyuncaklar*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2008.
- Berns, C., (2003), "Untersuchungen zu den Grabbauten der frühen Kaiserzeit in Kleinasien" *Asia Minor Studien*, Band 51, Dr. Rudolf Habelt GMBH, Bonn, (179-186).
- Berti, F., (1987), "Les Travaux A Iasos en 1986 ", *IX. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C.II, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, (27-36).
- Berti, F., (1993), "Iasos Compagne De Fouilles 1992 ", *XV. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C.II, Kültür ve Turizm Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, (125-134).
- Bernstein, F.S., (1987), *The Public Role of Pompeian Women*, Maryland Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Maryland.
- Bingöl, F.R., (1999), *Anadolu Medeniyetleri Müzesi: Antik Takılar*, Dönmez Offset Basımevi, Ankara.
- Bingöl, O.: (2004), *Arkeolojik Mimaride Taş*, Homer Kitapevi, İstanbul.
- Blumenthal, E., (1963), *Die altgriechische Siedlungskolonisation im Mittelmeerraum, unter besonderer Berücksichtigung der Südküste Kleasiens*, Selbstverlag des Geographischen Institutes der Universität Tübingen, Tübingen.
- Borchardt, J., (1970), "Das Heroon von Limyra-Grabmal Des Lykischen Königs Perikles", *Archäologischer Anzeiger* 85, Walter de Gruyter, Berlin, (353-390).
- Borchardt, J. vd., (1975), *Myra: Eine Lykische Metropole in Antiker und Byzantinischer Zeit*, *Istanbuler Forschungen* 30, Berlin.
- Borchardt, J., (1976), *Die Bauskulptur des Heroons von Limyra : das Grabmal des lykischen Königs Perikles*, *Istanbuler Forschungen* 32, Berlin.
- Borg, B.E., (2013), *Crisis & Ambition: Tombs and Burial Customs in Third-Century CE Rome*, Oxford University Press, Oxford.

- Borg, B.E., (2018), "Roman Cemeteries and Tombs", ed. Claire Holleran-Amanda Claridge, *A Companion to the City of Rome*, Wiley- Blackwell, Hoboken, (403-424).
- Borg, B.E., (2019), *Roman Tombs and the Art of Commemoration: Contextual Approaches to Funerary Customs in the Second Century CE*, Cambridge University Press, New York.
- Bosch, C.E., (1957), *Pamphilia Tarihine Dair Tetkikler*, (Çev. Sabahat Atlan), Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Buluç, S., (1978), "The Tomb Monument at Belevi Near Ephesos", *The proceedings of the Xth International Congress of Classical Archaeology*, 23-30/9/1973, Türk Tarih Kurumu, Ankara, (1085-1092).
- Büyükkolancı, M., (1998), *Adada: Pisidia'da Antik Bir Kent*, Göltaş Kültür Dizisi 5, Isparta.
- Büyükkolancı, M., (2013), "Adada Antik Kenti ve Geleceği", ed. Bilge Hürmüzlü-Murat Fırat-Ayça Gerçek, *Psidia Araştırmaları - I Sempozyum Bildiri Kitabı*, S.D.Ü. Arkeoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi, Isparta, (197-214).
- Calza, G., (1940), *La Nekropoli del Porta di Roma nell'Isola Sacra*, La Libreria Della Stato, Roma.
- Caraffa, G., (2018), *Il monumento sepolcrale di P. Cluvio Maximo Paullino*, Yayıncı Tanımlanmadı, Roma.
- Capriada, S.D.- Morillo, N.A.- Agullar, J.G.- Chaves, C.M., (1998), "Caracterización, tecnología de fabricación y calidad de los materiales de construcción del monumento funerario de Fabara (Zaragoza)", *GEOGACETA*, Vol. 24, La Sociedad Geológica de España, Zaragoza, (103-106).
- Civelek, A., (2007), "Roma Cenaze Törenleri ve Gömme Gelenekleri", *Arkeoloji ve Sanat*, S.124, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, (71-80).
- Chandler, R.- Revett, N.- Pars, W.- Wilkins, W., (1797), *Antiquities of İonia, Published By the Society of Dilettani*, W. Bulmer and Co., London.

- Childs, W.A.P., (1973), "Prolegomena to a Lycian chronology : the Nereid monument from Xanthos", *Opuscula Romana (OpRom)*, S. 9, Christian Wilhelm Kuhl Gleeerup, Lund, (105-116).
- Childs, W.A.P., (1978), *The City-Reliefs of Lycia*, Princeton University Press, Princeton.
- Clarke, J.T.- Bacon, F.H.- Koldewey, R., (1902), *Investigations at Assos: Expedition of the Archaeological Institute of America; Drawings and Photographs of the Buildings and Objects Discovered During the Excavations of 1881, 1882, 1883*, Quaritch, London.
- Cormack, S., (1989), "A Mausoleum at Ariassos Pisidia", *Anatolian Studies*, Vol.39, Journal of The British Institute of Archeology, Ankara, (31-40).
- Cormack, S., (1996), "The Roman Period Necropolis of Ariassos: Pisidia", *Anatolian Studies*, Vol.46, Cambridge University Press, New York, (1-25).
- Cormack, S., (2004), "The Space of Death in Roman Asia Minor", *Wiener Forschungen zur Archäologie*, Band 6, Phoibos, Wien.
- Coulton, J.J., (1982), "Oinoanda: The Doric Building (MK2)", *Anatolian Studies*, Vol.32, British Institute, Ankara, (45-59).
- Coupel, P.- Demargne, P., (1969), *Fouilles de Xsanthos: Le Monument des Néréides L'architecture*, Tome III, Klincksieck, Paris.
- Crema, L., (1959), *L'architettura Romana*, Società Editrice Internazionale, Italy.
- Cristofaro A.D., (2012), "Il Monumento Funerario di Marco Nonio Macrino e il suo Programma Figurativo: Considerazioni Preliminary", *Sulla via Flaminia : il mausoleo di Marco Nonio Macrino*, Electa, Milan, (250-285).
- Curtis, C.D., (1925), "The Barberini Tomb", *Memoirs of the American Academy in Rome*, Vol. 5, University of Michigan Press, Roma, (9-52).
- Çağlayan, Ç., *Perge Antik Kentinde Suyun Kullanımı*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2009.
- Çevik, N., (2008), *Arkeolojisi, Tarihi, Doğası ve Tarımıyla Kumluca Rhodiapolis*, Ed. Nevzat Çevik, Kumluca Belediyesi, Antalya.

- Çevik, N.- Kızgut, İ.- Bulut, S., (2008), “Rhodiapolis Kazıları 2007”, *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri VI*, AKMED, Antalya, (63-69).
- Çokay, S., *Antik Çağda Aydınlatma Araçları ve Perge Pişmiş Toprak Kandilleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1996.
- Çokay Kepçe, Ş. S., (2017), *Perge Batı Nekropolis Mezar Buluntuları: 1997-2007 Yılları Arasında 169 Numaralı Parselde Yürütülen Çalışmalar*, Ege Yayınları, İstanbul.
- Çokay Kepçe, S., (2010), “Pamphylia’da Klasik Dönemde Saptanan Yerel ve Yunan Unsurlar Üzerine Bir Değerlendirme”, ed: Metin Alparslan- Y. Gürkan vd., *Colloquium Anatolicum IX*, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul, (213-227).
- Delemen, İ., (2008), “Perge’den Bir Yemek Sahnesinde Batı Yankıları”, ed: İnci Delemen vd., *Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu’na 65. Yaş Armağanı EUERGERTES*, C.I, Suna ve İnan Kıraç Vakfı, Antalya, (371-381).
- Demirer, Ü., (1999), “Perge Nekropolünde Kurtarma Kazısı”, MKKS IX, 27-29 Nisan , Antalya, (75-88).
- Diler, A., (2020), “Uzuniyuva Kutsal Alanı ve Hekatomneion Mimarisi”, ed. Adnan Diler, *Uzuniyuva, Hekatomneion in Mylasa*, Ege Yayınları, İstanbul, (115-197).
- Diler, A., (2021), “The Hekatomneion in Mylasa: preliminary studies on the cult.”, ed.: Poul Pedersen- Birte Poulsen;-John Lund, *Karia and the Dodekanese: Cultural Interrelations in the Southeast Aegean I: Late Classical to Early Hellenistic*, Oxbow Books, UK, (87-106).
- Dinsmoor, W.B., (1908), “The Mausoleum at Halicarnassus”, *American Journal of Archaeology (AJA)*, Vol. XII, The American School of Classical Studies, Athens, (141-171).
- Dinsmoor, W.B., (1950), *The Architecture Of Ancient Greece: An Account Of Its Historic Development*, Ed.: William James Anderson- Richard Phené Spiers, B T Batsford Ltd, London.

- Duggan, T.M.P., (2018), “The Andriake Marbles: record of ‘a small ruined temple of very white marble’ -a Roman 1st – 2nd century hilltop mausoleum and coastal navigational marker at Andriake, Lycia, that disappeared in the early 19th”, *GEPHYRA*, S.16, Phoibos, Vienna, (91-142)
- Durukan, M., (2009), “Chronology of the Temple Tombs in Rough Cilicia”, ed. Martin Bachmann, *Bautechnik im antiken und vorantiken Kleinasien*, Internationale Konferenz, 13.-16. Juni 2007 in Istanbul, Byzas 9, Deutschen Archäologischen Instituts, İstanbul, (343-370).
- Dündar, E., *Hellenistik ve Roma Dönemleri Patara Unguentariumları*, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın, 2006.
- Er Scarborough, Y., (2017), *The Funerary Monuments of Rough Cilicia and Isauria*, British Archeological Reports (BAR) International Series, BAR Publishing, Oxford.
- Erdal, Y.S., (2008), “Perge’den Bir Trepanasyon: Olası Nedenleri”, ed: İnci Delemen-Sedef Çokay Kepçe vd., *Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu’na 65. Yaş Armağanı*, *Euergetes*, C.I, Suna ve İnan Kıraç Vakfı, Antalya, (421-434).
- Fazlıoğlu, İ., (2001), *Eskiçağda Dokuma*, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul.
- Fedak, J., (1979) *The Origin And Development of Hellenistik Monumental Tombs in Western Asia Minor*, University of Toronto School of Graduate Studies, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Toronto, 1979.
- Fedak, J., (1990), *Monumental Tombs of The Hellenistic Age*, University of Toronto Press, Toronto.
- Fırat, M., (2016), *Antik Çağ’da Duvar İşçiliği*, ed.:Müjde Peker, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul.
- Fischer, M.L., (1990), *Das korinthische Kapitell im Alten Israel in der Hellenistischen und Römischen Periode: Studien zur Geschichte der Baudekoration im Nahen Osten*, Philipp von Zabern, Mainz am Rhein.

- Flower, H.I., (1996), *Ancestor Masks and Aristocratic Power in Roman Culture*, Oxford University Press, Oxford.
- Frazer, A., (1976), "From Column to Wall: The Peribolos of the Mausoleum of Maxentius", ed.:Helga Heintze- Larissa Bonfante, *In memoriam Otto J. Brendel: Essays in Archaeology and the Humanities*, von Zabern, Verlag, (185-190).
- Garan, H., *Antik Çağ'da Kemik Endüstrisi ve Perge'de Bulunmuş Kemik Eserler*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2015.
- Grégoire, H., (1909), "Raport sur un Voyage dans le Pont et en Cappadoce", *Bulletin de correspondance hellénique (BCH)*, Vol.33, Elektronik Yayın, <https://doi.org/10.3406/bch.1909.3211>, (46-51).
- Gülşen, F.F., *Patara Markia Anıt Mezarı Mimarisi ve Restitüsyonu*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Antalya, 2010.
- Gülşen, F.- Aslan, E., (2003), "Markia Tapınak Mezarı", XXV. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, C.1, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, (89-91).
- Günther, W., (1975), "Ein Ehrendekret post mortem aus Aizanoi ", *Istanbuler Mitteilungen*, Band 25, Ernst Wasmuth, Tübingen, (351-356).
- Güzel, E., (2007), *Side Müzesi'nde Bulunan Korinth Başlıkları*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Hallet, C.H.- Coulton, J.J., (1993), "The East Tomb and Other Tom Buildings at Balboursa", *Anatolian Studies*, Vol. 43, Journal of The British Institute of Archeology, Ankara, (41-68).
- Heberdey, R., (1929), *Termessische Studien*, DenkschrWien 69, Hölder-Pichler-Tempsky, Wien.
- Heberdey, R.- Wilhelm, A., (1896), *Reisen in Kilikien: Ausgeführt 1891 und 1892 im Auftrage der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften*, Carl Gerald Sohn, Wien.

- Heberdey, R.- Wilhelm, W., (1900), “Grabbauten von Termessos in Pisidien”, *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes (ÖJH)*, Band 3, Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, (177-210).
- Heilmeyer, W.D., (1970), *Korinthische Normalkapitelle: Studien zur Geschichte der Römischen Architekturdekoration*, F.H. Kerla Verlag, Heidelberg.
- Heinz, R.- Ruggendorfer, P., (2002), “Forschungen am Mausoleum von Belevi”, *Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes (ÖJH)*, Band 71, Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, (149-176).
- Hellenkemper, H.- Hild, F., (1986), *Neue Forschungen in Kilikien*, Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien.
- Hellenkemper, H.- Hild, F., (2004), *Tabula Imperii Byzantini 8: Lykien und Pamphylien*, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien.
- Hesberg, H.V., (1992), *Römische Grabbauten*, Wiss. Buchges, Darmstadt.
- Hesberg, H.V., (1994), *Formen privater Repräsentation in der Baukunst des 2. und 1. Jahrhunderts vor Christus*, Böhlau, Wien.
- Hoepfner, W., (1993), “Zum Mausoleum von Belevi”, *Archäologischer Anzeiger (AA)*, Heft 1, Walter de Gruyter, Berlin, (111-123).
- Hoepfner, W., (1996), “Zum Maussoleion von Halikarnassos”, *Archäologischer Anzeiger (AA)*, Walter de Gruyter, Berlin, (95-114).
- Hoepfner, W., (2013), *Halikarnassos und das Maussoleion: die modernste Stadtanlage und der als Weltwunder gefeierte Grabtempel des karischen Königs Maussollos*, Philipp von Zabern, Darmstadt.
- Höcker, C., (1999), “Anathyrose”, ed.: Hubert Cancik-Helmuth Schneider, *Der Neue Pauly: Enzyklopädie Der Antike*, Band 10, Verlag J.B. Metzler, Stuttgart.
- Işık, F., (1995), “Tempelgräber von Patara und ihre anatolischen Wurzeln”, *Lykia: Anadolu Akdeniz Kültürleri II*, Akdeniz Üniversitesi Likya Araştırma Merkezi, Bonn.
- Işık, F., (2000), *Patara: The History and Ruins of the Capital City of Lycian League*, (Çev. Merih Çobanoğlu), Universal Holding, Antalya.

- Işık, F. (2016), “Beylikler Dönemi’nin Likya Egemeni: Ksanthos”, ed. Havva Işkan-Erkan Dünder, *Lukka’dan Likya’ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos’un Ülkesi*, Yapı kredi Yayınları, İstanbul, s.166-185.
- Işık, F., (2021), *Anadolu Akdenizi’nde Pamphylia Luvi Soylu Kabileler Ülkesi*, ed.: Havva Işkan- Feyzullah Şahin, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara.
- Işık, F.- Yılmaz, H., (1989), “Patara 1988”, *XI. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C. II, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara (1-21).
- İdil, V., (1984), “Anadolu’da Roma İmparatorluk Çağı Korinth Başlıkları”, *Anadolu/Anatolia*, S.XX, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih-Coğrafya Fakültesi, Ankara, (2-49).
- İnan, J., (1979), “Perge Kazısı 1978 Çalışmaları”, *Belleten*, C. XLIII, (875-879).
- İnterdonato, E., (2018), “La Cd. Tomba Dei Valerii Nel Parco Delle Tombe Della Via Latina Studio Architettonico e Iconografico”, *Archeologia Classica*, Vol. 69, L’Erma Di Bretschneider, Italy, (749-786).
- Jenkins, I., (2006), *Greek Architecture And Its Sculpture*, Harvard University Press, Massachusetts.
- Jeppesen, K., (1976), “Neue Ergebnisse zur Wiederherstellung des Mausoleions von Halikarnassos,” *Istanbuler Mitteilungen (IstMitt)*, Band 26, Ernst Wasmuth, Tübingen, (47-99).
- Kahya, T., (2008), “Evidence for the Re-Dating of the N8 Mausoleum at Ariassos”, *Colloquium Anatolicum*, S.VII, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, (217-228).
- Kara O., (2014), “Antalya Müzesi Müdürlüğü Başkanlığı’nda Perge Antik Kenti 2013 Yılı Kazıları”, *23. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu*, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Yayınları, Mardin, (427-448).
- Kara, O.-Demirel M., (2014), “Perge 2013 Yılı Kazıları”, *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri*, S.12, (277-291).
- Kara, O.-Demirel, M., (2015), “Perge Antik Kenti 2012-2014 Yılı Kazıları”, *Arkeoloji ve Sanat*, S.149, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, (7-24).

- Karagöz, Ş.- Rheidt, K.- Radt, W., (1986), “Ein romischer Grabbau auf dem Niyazitepe bei Pergamon”, *Istanbuler Mitteilungen*, Band 36, Österreichischer Archäologischen Institut, Germany, (99-160).
- Keen, A.G., (1992), , “The Ddynastic Tombs of Xsanthos: Who Was Buried Where?”, *Anatolien Studies*, Vol.42, British Institute, Ankara, (53-63).
- Keil, J.- Wilhelm, A., (1931), *Monumenta Asiae Minoris Antiqua: Denkmäler aus dem Rauhen Kilikien*, The Manchaster University Press, Manchester.
- Kızıgüt, İ., (2017), “Rhodiapolis Roma Dönemi Anıt Mezarı”, *Phaselis: Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi*, Vol.III, Elektronik Yayın, <http://dx.doi.org/10.18367/Pha.17020>, (329-342).
- Kızıl, A., *Karya Bölgesi Roma Dönemi Anıt Mezarları*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya, 1999.
- Kızıldaş, H.- Demirelli, A., (2019), “Plancia Magna Mezarı Kazı Çalışmaları”, Mustafa Demirel in. Antalya Müzesi Müdürlüğü Başkanlığı’nda Perge Antik Kenti 2018 Yılı Kazıları, *41. Kazı Sonuçları Toplantısı*, C. 3, Diyarbakır, (423-442).
- Kileci, Ş., (2020), “Perge’den Yayınlanmamış Epigrafik Fragmanlar – II”, *LIBRI: Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi*, S. IV, Elektronik Yayın, <http://www.libridergi.org/2020/lbr-0240>, (Son Erişim Tarihi: 12.07.2022), (113-152).
- Koch, G., (2001), *Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri*, (Çev. Z. Zühre İlkelen), Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Koçan, N.- Korkmaz, M., (2020), “Kyzikos Hadrian Tapınağı’nın Alt Yapısı ve Sütun Başlıkları Üzerine Bir Değerlendirme”, Ed.: Özcan Bayrak, *Asos Journal: The Journal of Academic Social Science*, S:100, Elazığ, (27-45).
- Kolb, F., (2016), “Beylikler Dönemi’nde Likya (MÖ 550-360)”, ed. Havva İşkan-Erkan Dünder, *Lukka’dan Likya’ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos’un Ülkesi*, Yapıkredi Yayınları, İstanbul, (36-45).

- Korkut, T.- Dirican, M., (2020), “Pamphylia ve Phrygia Bölgeleri Roma Dönemi Lahit Üretim Merkezleri ve Atölye Sorunları”, *TÜBA-AR Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi*, S.27, Türkiye Bilimler Akademisi, Ankara, (257-270).
- Kropp, A., (2010), “Kingdoms and Principalities in the Roman Near East”, Ed. Ted Kaizer- Margherita Facella, *Oriens et Occidens*, Band 19, Franz Steiner, Stuttgart.
- Krüssel, H., (2019), “Lucius Poblicius Ein Leben in römischen Provinzen: Neue Erkenntnisse zum Kölner Poblicius- Denkmal und ihre Auswirkungen auf die augustheische Zeit”, *www.BrAnD2.: Begegnung mit dem Fremden. Die Römer in den Provinzen: Zweites Brandenburger Antike-Denkwerk*, C. 11, Universitätsverlag Potsdam, Postdam, (63-79).
- Kubinska, J., (1968), “Les monuments Funéraires dans les Inscriptions Grecques de l'Asie Mineure”, *Travaux du Centre D'archéologie Méditerranéenne de l'Académie Polonaise des Science*, Tome 5, Editions Scientifiques de Pologne, Varsovie.
- Kunst, J., *The Monument of Gaius Julius Antiochus Epiphanes Philopappos*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Utrecht University, Utrecht, 2017.
- Lanckoronski, K.G., (1892), *Städte Pamphyliens und Pisidiens*, Band 2, Tempsky, Wien.
- Lawrence, A.W., (1996), *Greek Architecture*, Penguin Books, London.
- Lethaby, W.R., (1908), *Greek Buildings Represented by Fragments in the British Museum*, B. T. Batsford, London.
- Levi, D., (1967), “Le Campagne 1962-1964 a Iasos”, *Annuario della Scuola Archeologica di Atene e Delle Missioni Italiane in Oriente (ASAtene)*, Vol.43-44, n.s. 27-28/1965-1966, Istituto Poligrafico dello Stato, Roma, (401-546).
- Levi, D., (1969), “Gli scavi di Iasos”, *Annuario della Scuola Archeologica di Atene e Delle Missioni Italiane in Oriente (ASAtene)*, Vol.45-46, n.s. 29-30/1967-1968, Istituto Poligrafico dello Stato, Roma, (537-590).

- Lloyd, R.B., (1979), "The Aqua Virgo: Euripus and Pons Agrippae", *American Journal of Archaeology (AJA)*, Vol. 83, The University of Chicago Press, Chicago, (193-204).
- Machatschek, A., (1967), *Die Nekropolen und Grabmäler im Gebiet von Elaiussa Sebaste und Korykos im Rauhen Kilikien*, Böhlau, Wien.
- Machatschek, A., (1974), "Die Grabtempel von Dösene im Rauhen Kilikien", *Mansel'e Armağan/Melanges Mansel*, Vol.1, Türk Tarih Kurumu, Ankara, (251-261).
- Mansel, A.M.- Akarca, A., (1949), *Perge'de Kazılar ve Araştırmalar/Excavations and Researches at Perge*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Mansel, A.M., (1956), *İlkçağ'da Antalya Bölgesi*, Antalya Bölgesi Arkeoloji Araştırmaları İstasyonu Yayınları No.1, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul.
- Mansel, A.M., (1958), "1946-1955 Yıllarında Pamphylia'da Yapılan Kazılar ve Araştırmalar", *Belleten*, C. XXII, (211-240).
- Mansel, A.M., (1960), "Side'de İki Mezar Anıtı", *Belleten*, C.24, S.95, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 8403-440).
- Mansel, A.M., (1963), *Die Ruinen von Side*, Walter de Gruyter, Berlin.
- Mansel, A.M., (1978), *Side: 1947-1966 Yılları Kazıları ve Araştırmalarının Sonuçları*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Mansel, A.M., (2014), *Ege ve Yunan Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Marshall, F.H., (1911), *Catalogue of the Jewellery, Greek, Etruscan, and Roman, in the Departments of Antiquities British Museum*, The Trustees of the British Museum, London.
- Martin, R., (1971), "Le Monument Des Nereides At L'Architecture Funerarie", *Revue Archéologique (RA)*, Fasc. 2, Presses Universitaires de France, France, (327-337).
- Martini, W., (1999), "Die Akropolis von Perge: Survey und Sondagen 1994-1996", *Studien zum antiken Kleinasien IV. Asia Minor Studien*, Vol.34, (155-161).
- Martini, W., (2010), *Die Akropolis von Perge in Pamphylien: Vom Siedlungsplatz zur Akropolis*, Band 48, Frakfurt.

- Masturzo, N., (2007), “L’Architettura Funeraria Antica Di Iasos e IL Restauro Della Tomba Dell’ “Horologhion””, *Iasos in età Romana: Miscellanea Storico-Archeologica*, Supplemento al vol. 83-84, dell'Accademia delle Scienze di Ferrara, Accademia delle Scienze, Ferrara, (80-125).
- Meriçboyu, Y.A., (2001), *Antik Çağda Anadolu Takıları*, Akbank Kültür Yayınları, İstanbul.
- Mitchell, S., (1992), “Ariassos 1990”, *IX. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, (93-108).
- Mitchell, S.- Waelkens, M., (1989), “Ariassos and Sagalassos 1988”, *Anatolian Studies*, Vol.39, Cambridge University Press, New York, (63-77).
- Moore, J.P., (2007), “The ‘Mausoleum Culture’ of Africa Proconsularis”, ed. David L. Stone- Lea M. Stirling, *Mortuary Landscapes of North Africa*, University of Toronto Press, Toronto, (75-109).
- Naumann, R., (1973/1974), “Das Heroon auf der Agora in Aizanoi”, *Istanbuler Mitteilungen*, Band 23/24, Ernst Wasmuth, Tübingen, (183-195).
- Nowakowski, W., (1988), “Metallglocken aus der römischen Kaiserzeit im europäischen Barbaricum”, *Archaeologia Polona*, Vol. 27, Polish Academy of Sciences, Polish, (69-146).
- Oberleitner, W., (1994), *Das Heroon von Trysa: Ein Lykisches Fürstengrab des 4. Jahrhunderts v. Chr.*, Sundernummer, Philipp von Zabern, Mainz am Rhein.
- Ohleront, L., (1925), “Oberstdorf: Nebelhornweg (1500 m ü. M.) Fund einer römischen Glocke”, *Das Schwäbische Museum. Zeitschrift für Kultur, Kunst und Geschichte Schwabens Jahrgang*, Heft 1, Haas & Grabherr, Augsberg, (151-154).
- Otten, H., (1988), *Die Bronzetafes aus Boğazköy: Ein Staatsvertrag Tuthalias IV*, Harrassowitz, Wiesbaden.
- Özdemir, B.Ş., *Patara Roma Dönemi Günlük Kullanım Seramikleri*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 2009.

- Özdemir, Y., *Parion Antik Kentinde Ele Geçen Pişmiş Toprak, Taş, Kemik Dokuma Tezgah Ağırlıkları ve Ağırşaklar*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun, 2020.
- Özden Gerçekler, G.S., *Perge Batı Nekropolisi Doğu Tabakasında Bulunan (Parsel 159) Sagalassos Kırmızı Astarlı Keramikleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2015.
- Özdizbay, A., *Perge Batı Nekropolisi M2 Mezar Yapısı*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji ve Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2001.
- Özdizbay, A., (2002), “Perge Batı Nekropolisi’nden Bir Mezar Yapısı”, *Anadolu Araştırmaları XVI*, (483-507).
- Özdizbay, A., *Perge'nin MS 1.-2. Yüzyıllardaki Gelişimi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2008.
- Özdizbay, A., (2008), “Pamphilia- Perge Tarihi ve Roma İmparatorluk Pergesi’nin Gelişimi: Güncel Araştırmalar Işığında Genel Bir Değerlendirme”, ed: İnci Delemen- Sedef Çokay Kepçe- Aşkın Özdzibay- Özgür Turak, *Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu’na 65. Yaş Armağanı EUERGERTES*, Suna ve İnan Kırac Vakfı, İstanbul, (839-872).
- Özdizbay, A., (2012), *Perge'nin MS 1-2 Yüzyıllardaki Gelişimi*, (Çev. Sema Bulgurlu), AKMED, İstanbul.
- Özdizbay, A., (2019), “Perge’nin İtali Kökenli Hayırseverleri ve Kent Gelişimine Katkıları”, ed. Oğuz Tekin- Christopher H. Roosevelt- Engin Akyürek, *Tarih Boyunca Anadolu’da Hayırseverlik, Birinci Uluslar arası Suna&İnan Kırac Akdeniz Uygarlıkları Sempozyumu*, 26-29 Mart 2019, Koç Üniversitesi Suna & İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Merkezi (AKMED), Antalya.
- Özdizbay, A.- Şahin, H., (2016), “Neue Inschriften aus Perge 1: L. Annus Annianus, Prokonsul von Pamphylia-LyciaIsauria”, ed.: Mustafa Adak- Thomas Corsten- Korak Konuk- Konrad Stauner- Burak Takmer- Peter Thonemann, *Philia: International Journal of Ancient Mediterranean Studies*, Vol. 2, Kuzgun Yayınevi, İstanbul, (98-112)

- Özgülner, N., *Perge Kazılarında Bulunmuş Takılar*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007.
- Öztaner, S.H., (2012), “Kappadokia Bölgesi’nden Tapınak Planlı Bir Anıt Mezar: Kayseri-Felahiye Mezar Anıtı”, *Belleten*, C.LXXVI, S.276, 2012, (369-384).
- Pedersen, P., (2013), “The 4th Century BC 'Ionian Renaissance' and Karian Identity”, ed. Olivier Henry, *4th Century Karia: Defining a Karian identity under the Hekatomnids*, *Varia Anatolica XXVIII*, Institut Français d’Études Anatoliennes-Georges Dumézil, İstanbul, (33-64).
- Pekman, A., (1989), *Son Kazı ve Araştırmaların Işığında Perge Tarihi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Petersen, E.A.H.- von Luschan, F., (1889), *Reisen in Lykien: Milyas und Kibyratien*, Gundholzen Codex, Böblingen.
- Petersen, L.H., (2015), *The Freedman in Roman Art and Art History*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Pomberger, B.M., (2018), “Roman Bells in Central Europe: Typologies and Discoveries”, *Musik - Ensemble-Theater (MET)-2000*, Musicarchaeology, Online Publication, https://www.academia.edu/36120431/Roman_Bells_in_Central_Europe_Typologies_and_Discoveries, (Son Erişim Tarihi: 14.07.2022), Vienna, (1-18).
- Praschniker, C.- Theuer, M., (1979a), “*Das Mausoleum von Belevi: Archäologische Untersuchungen zu Chronologie, Ausstattung und Stiftung*”, *Forschungen in Ephesos, Band VI*, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften (ÖAW), Wien.
- Praschniker, C.- Theuer, M., (1979b), *Forschungen in Ephesos VI: Das Mausoleum von Belevi*, Österreichisches Archäologisches Institut, Wien.
- Robertson, D.S., (1943), *Greek and Roman Architecture*, Cambridge University Press, New York.

- Rumscheid, F., (1994), *Untersuchungen zur kleinasiatischen Bauornamentik des Hellenismus: Katalog, Abbildungsnachweis, Register, Tafeln und Beilagen*, Philipp von Zabern, Darmstadt.
- Rumscheid, F., (2010), “Maussollos and the ‘Uzun Yuva’ in Mylasa: an unfinished Proto-Maussolleion at the heart of a new urban centre?”, ed. Riet van Bremen-Jan-Mathieu Carbon, *Hellenistic Karia*, Etudes 28, Ausonius Éditions, Pessac, (69-121).
- Salcan, E., (2020), “Assos- Publius Varius Aquila’ya Ait Anıtsal Mezar Yapısı Koruma Önerisi”, *Eurasian Academy of Sciences Social Sciences Journal*, Vol. 36, s.101, Şek. 15, Published Online, May 2020, <http://socialsciences.eurasianacademy.org> (Son Erişim Tarihi 29.05.2022).
- Saraçoğlu, A., (2015), Aslı Saraçoğlu, “Tralleis Konut Alanı Kazılarında Bulunan Dokuma Ağırlıkları”, ed. Celal Şimşek- Bahadır Duman-Erim Konakçı, *Mustafa Büyükkolancı’ya Armağan/ Essays in Honour of Mustafa Büyükkolancı*, Ege Yayınları, İstanbul.
- Schneider, E.E., (2005), *Elaiussa Sebaste II: un porto tra Oriente e Occidente*, “L’Erma” di Bretschneider, Roma.
- Scuarpiano, M.F., (1958), *Scavi di Ostia III: Le Necropoli, Parth 1*, Istituto Poligrafico Dello Stato, Roma.
- Seyer, M., (2016), “Kral Perikle’nin Şehri: Lmyra”, ed. Havva İşkan- Erkan Dünder, *Lukka’dan Likya’ya: Sarpedon ve Aziz Nikolaos’un Ülkesi*, Yapı kredi Yayınları, İstanbul, s.260-273.
- Snyder, H.G., (2020), “Flavia's Neighborhood: Further Evidence for a Second Century Christian Group on the Via Latina”, Ed. Christoph Marksches- Einar Thomassen, *Valentinianism: New Studies, Nag Hammadi and Manichaean Studies*, Band 96, Brill, Leiden-Boston, (144-145).
- Spratt, T.A.B.- Forbes, E., (1847), *Travels in Lycia, Milyas and the Cibyratis*, John Van Voorst, London.
- Stierlin, H, (1986), *Kleinasiatisches Griechenland: Klassische Kunst und Kultur von Pergamon bis Nimrud Dag*, Belser, Stuttgart.

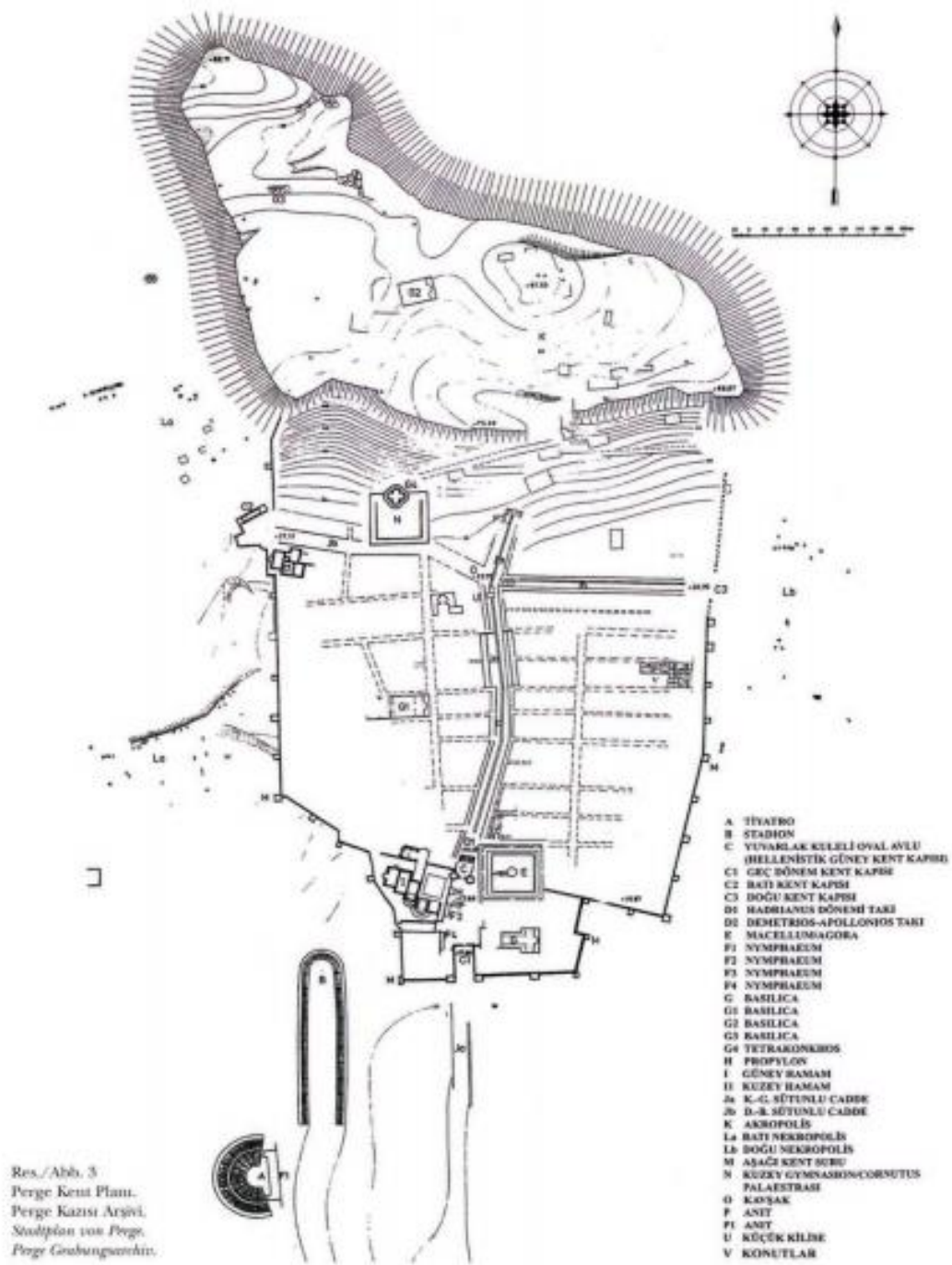
- Swoboda, H.- Keil, J.- Knoll, F., (1935), *Denkmäler aus Lykaonien, Pamphylien, und Isaurien*, R. M. Rohrer, Wien.
- Şahin, S., (1994), *Die Inschriften von Arykanda*, Inschriften Griechischer Städte aus Kleinasien, Band 48, Dr. Rudolf Habelt GMBH, Bonn.
- Şahin, S., (1999), *Die Inschriften Von Perge I*, Inschriften Griechischer Städte aus Kleinasien, Band 54, Dr. Rudolf Habelt GMBH, Bonn.
- Şimşek, M., (2019), “Göhlhisar Çeşme Mahallesi Anıt Mezar Kazı Çalışmaları”, Şükrü Özüdoğru in. Kibyra 2017 Yılı Çalışmaları, 40. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, C. III, Ankara, (463-470).
- Talu, S., Myra ve Andriake’de Ele Geçen Takılar, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 2020.
- Temür, A.- Çelik, M., (2019), Bolu Müzesi’nden Bir Grup Roma Dönemi Korinth Başlığı”, Karadeniz Uluslar arası Bilimsel Dergi, Vol. 41, Kültür Ajans, Ankara, (120-135).
- Thomas, E., (2007), *Monumentality and the Roman Empire: Architecture in The Antonine Age*, Oxford University Press, Oxford.
- Toprak Cihan, Ö., *Perge Batı Nekropolisi 169 Numaralı Parsel Çitle Çevrili Alanda Bulunan Mezar Yapılarında Bozulma Nedenleri, Koruma ve Sergileme Önerileri*, Kadir Has Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2012.
- Türkmen, M., *Pamphylia ve Kilikia’da Severuslar Dönemi Mimari Bezemesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007.
- Tomasello, F., (1991), *L' acquedotto romano e la necropoli presso l'istmo: Missione Archeologica italiana di Iasos*, Bretschneider Giorgio, Italia.
- Toynbee, J.M.C., (1971), *Death and Burial in The Roman World*, Cornell University Press, New York.
- Toynbee, J.M.C.- Ward-Perkins J., (1958), *The Shrine of St. Peter and the Vatikan Excavation*, Green and Co., London.

- Tuluk, G.G., (1999), “Die Unguentarien im Museum von İzmir”, *Anatolia Antiqua/Eski Anadolu VII*, Institut Français d’Études Anatoliennes, İstanbul, (127-166).
- Turak, Ö., *Pamphilia Bölgesinde Bulunmuş Attika Tipi Lahitler*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2005.
- Turak, Ö., (2008), “Perge Batı Nekropolisi’nden Bir Mezar: Artemon’un Kenotaphionu”, ed: İnci Delemen vd., *Prof. Dr. Haluk Abbasoğlu’na 65. Yaş Armağanı EUERGERTES*, Suna ve İnan Kırac Vakfı, İstanbul, (1157-1167).
- Turak, Ö., *Roma Dönemi Pamphilia Lahitleri ve Atölye Sorunu*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 2011.
- Turak, Ö., (2012), “An Attic-Type Dionysiac Sarkophagus From Perge”, *ADALYA*, S. XV, Koç Üniversitesi Suna ve İnan Kırac Vakfı, İstanbul, (223-245).
- Umurtak, G., (2003), “A Short Report an a Group of Prehistoric Pottery”, ed: Haluk Abbasoğlu-Wolfram Martini, *Die Akropolis von Perge: Survey und Sondagen 1994-1997*, Band: I, Verlag, Mainz, (81-86).
- Uygun, Ç., *Patara Geç Hellenistik- Roma Dönemi Takıları*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Antalya, 2000.
- Ünal, A., (1980), Hititlerde Ölülere Sunulan Kurbanlar Hakkında Bazı Düşünceler”, *Anadolu/Anatolia XIX*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Van Bremen (1996), *The Limits of Participation: Women and Civic Life in the Greek East in the Hellenistic and Roman Periods*, J.C. Gieben, Amsterdam.
- Villing, A., (2002), “For whom did the bell toll in ancient Greece? Archaic and Classical Greek bells at Sparta and beyond”, *Annual of the British School at Athens*, Vol. 97, Published Online by Cambridge University Press, <https://doi.org/10.1017/S0068245400017408>, (Son Erişim Tarihi 14.07.2022), (223-295).
- Wagner, J., (1986), *Türkei: Die Südküste von Kaunos bis Issos*, Artemis-Cicerone Kunst- und Reiseführer, Zürich.

- Waywell, G.B., (1980), “Mausolea in South-West Asia Minor”, *Yayla: Report of the Northern Society for Anatolian Archaeology*, Vol.3, The University Newcastle, UK, (5-11).
- Weber, M., (1990), *Baldachine und Statuenschreine*, Archaeologica 87, Giorgio Bretschneider, Roma.
- Wegner, M., (1974), “Kunstgeschichtliche Beurteilung der Grabtempel von Olba/Diokaisareia”, *Mansel’e Armağan/Melanges Mansel*, Vol.1, Türk Tarih Kurumu, Ankara, (575-583).
- Yalçın, S., *Kibyra’dan Tapınak Tipli Anıt Mezar*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Burdur, 2022 (Hazırlık Aşamasında).
- Yegül, F.- Favro, D., (2019), *Roman Architecture and Urbanism: From the Origins to Late Antiquity*, Cambridge University Press, New York.
- Yılmaz, F., (2016), “Perge Batı Nekropolisi’nden Yeni Mezar Yazıtları”, *Phaselis: Disiplinlerarası Akdeniz Araştırmaları Dergisi*, Vol. II, (259-268).
- Yılmaz, N., (2007), “Necropoleis and Funerary Monuments in Pisidia during the Roman Period”, *ADALYA*, S.10, Suna- İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü (AKMED), Antalya, (155-204).

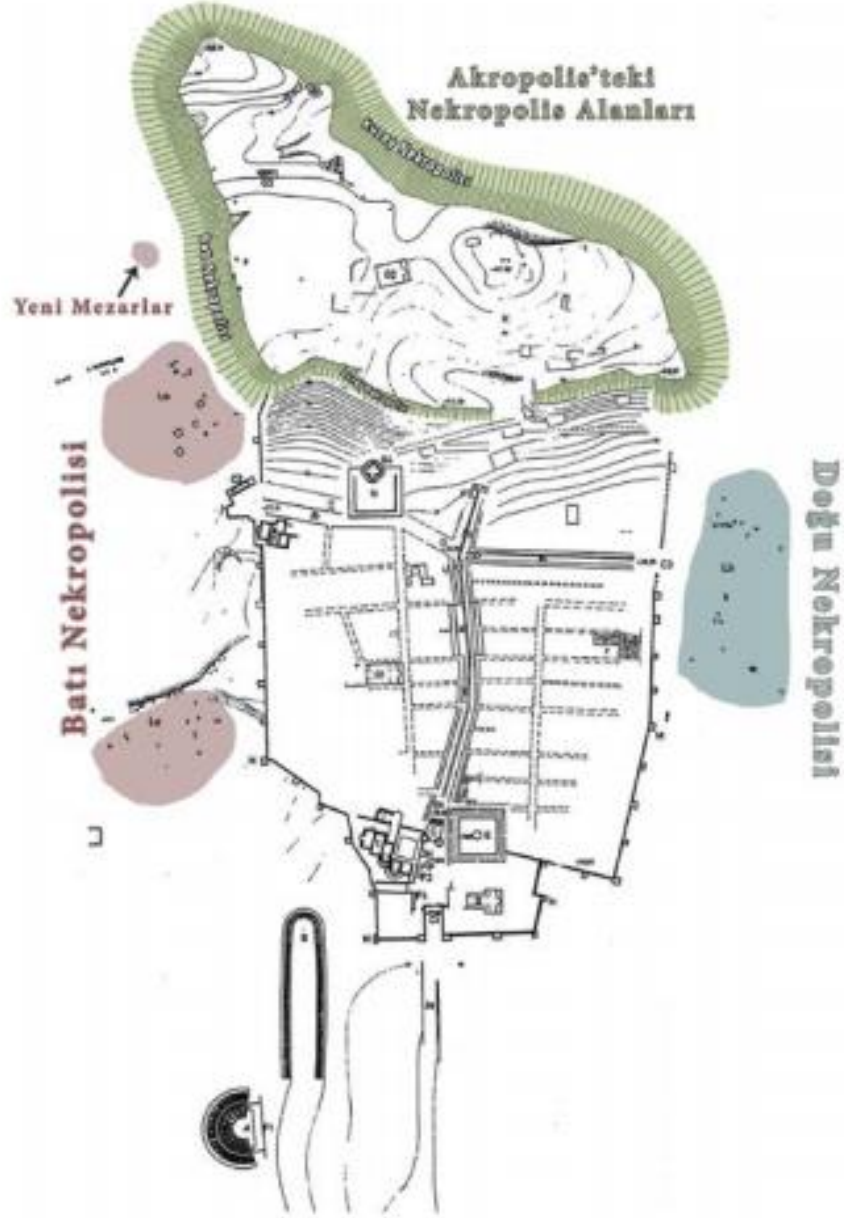

LEVHALAR

Plan 2: Perge Kent Planı (Özdizbay, 2008: Lev.3, Pl.1)

LEVHA 3

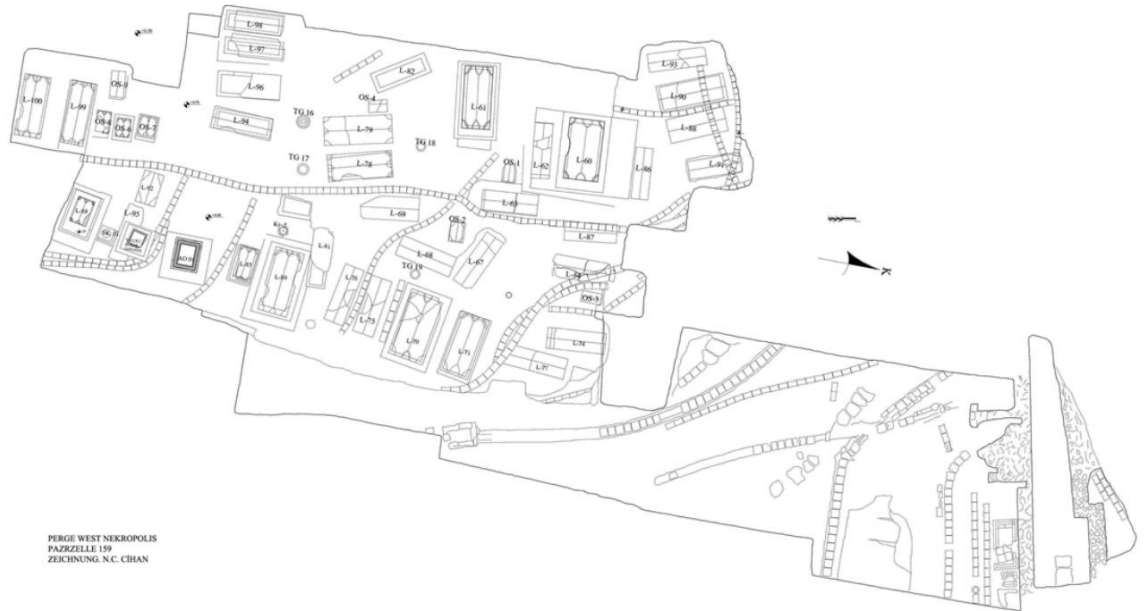

Plan 3: Kentte Yer Alan Nekropol Alanları (Yılmaz, 2016: 260)

LEVHA 4

Plan 4: Perge Batı Nekropolis Parsel 169 Planı (Özdizbay- Şahin, 2016: 111, Abb.2)

Plan 5: Perge Batı Nekropolis Parsel 159 Planı (Özdizbay- Şahin, 2016: 111, Abb.3)

LEVHA 5

Resim 1: M58 Mezarının Konumu

Resim 2: Perge Batı Nekropolis, Parsel 42 İçerisinde Yer Alan Mezarlar
(Perge Kazı Arşivi)

LEVHA 6

Resim 3: 2012 Yılı, M58 Mezarı'nın Temizlik Çalışmaları Sırasındaki Görünümü, Kuzeybatıdan (Perge Kazı Arşivi)

Resim 4: 2012 Yılı, M58 Mezarının Temizlik Çalışmaları Sırasındaki Görünümü, Güneybatıdan (Perge Kazı Arşivi)

LEVHA 7

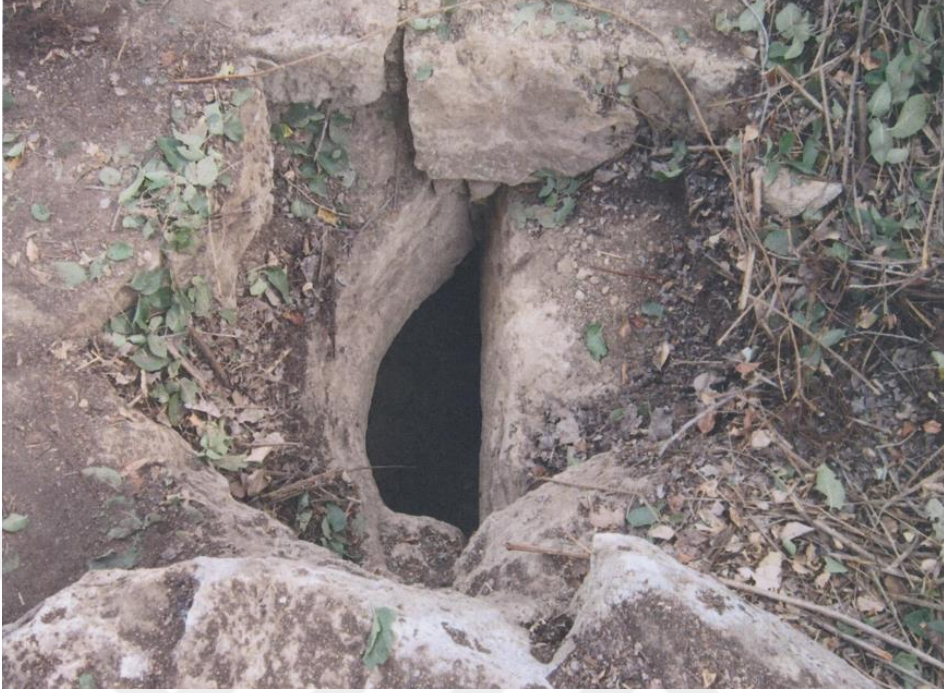

Resim 5: 2012 Yılı, M58 Mezarı'nın Temizlik Çalışmaları Sırasında Cellanın Görünümü (Perge Kazı Arşivi)

Resim 6: 2012 yılı, M58 Mezarı'nın Cellasının Temizlik Çalışmalarından Sonraki Görünümü (Perge Kazı Arşivi)

LEVHA 8

Resim 7: M58 Mezarı'nın Cellasının Zemininde Yer Alan Kaçak Kazı Deliklerinden Birisi (Perge Kazı Arşivi)

Resim 8: 2012 Yılı, M58 Mezarının Kuzey Duvarı Dışındaki Alanda Belirlenen Sondaj Alanı (Sondaj 1) (Perge Kazı Arşivi)

LEVHA 9

Resim 9: Kazı Çalışmaları Sırasında Açığa Çıkarılan Hyposorionlar ve 2 Numaralı Hyposorionun Önünde Açılan Sondaj (Perge Kazı Arşivi)

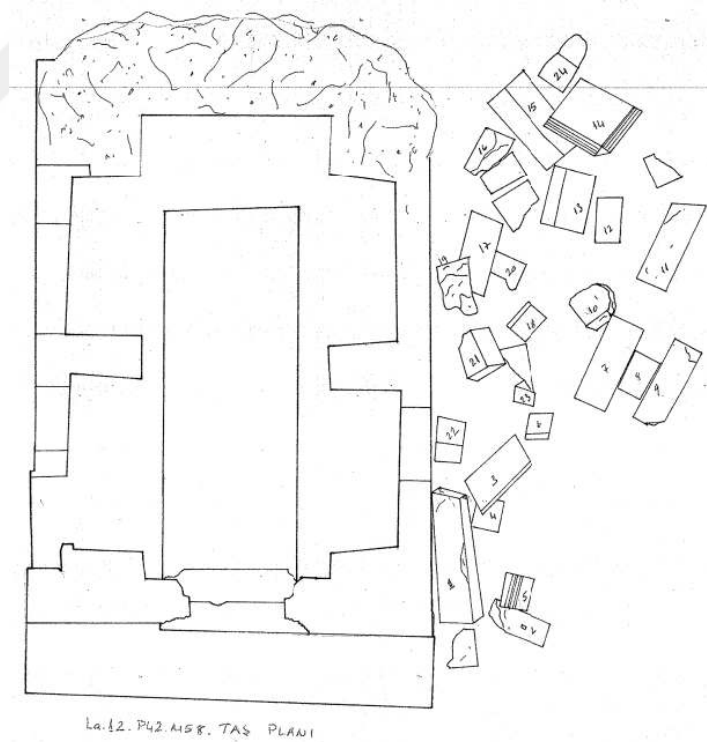

Resim 10: M58 Mezarının Güney Duvarı Dışındaki Atık Toprak Yığını
(Perge Kazı Arşivi)

LEVHA 10

Resim 11: M58 Mezarının Güney Duvarı Dışındaki Atık Toprak Yığını Altından Çıkan Yapı Elemanları (Perge Kazı Arşivi)

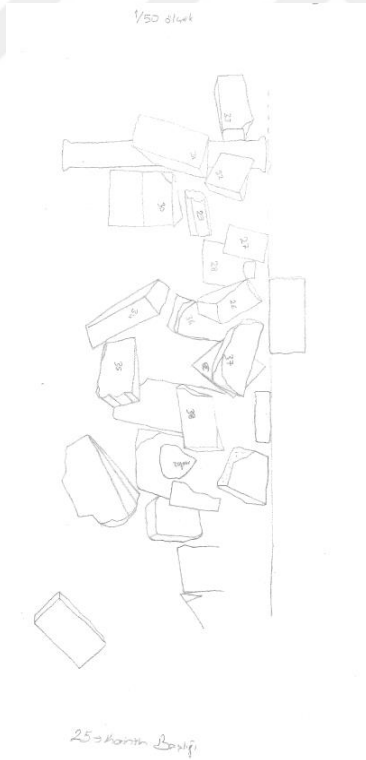

Plan 6: Güney Duvarı Dışındaki Atık Toprak Yığını Altından Çıkan Yapı Elemanlarının Taş Planı (Perge Kazı Arşivi, Çizim: Abide Kaplan, Cemgil Öztürkler)

LEVHA 11

Resim 12: M58 Mezarının Güney Duvarının Dışından Çıkan Yapı Elemanları
(Perge Kazı Arşivi)

Plan 7: Güney Duvarı Dışından Çıkan Yapı Elemanlarının Taş Planı (Perge Kazı Arşivi, Çizim: Abide Kaplan, Cemgil Öztürkler)

LEVHA 12

Resim 13: 2013 Yılı, M58 Mezarının Batı Cephesinin Kazı Çalışmalarında Ortaya Çıkan Lahit, Sunak ve Havuz (Perge Kazı Arşivi)

Resim 14: 2013 Yılı, Batı Cephenin Kazı Çalışmaları Sonrasında Ortaya Çıkan Havuz ve Künk Sistemi (Perge Kazı Arşivi)

LEVHA 13

Resim 15: L1 Lahdi İçi (Perge Kazı Arşivi)

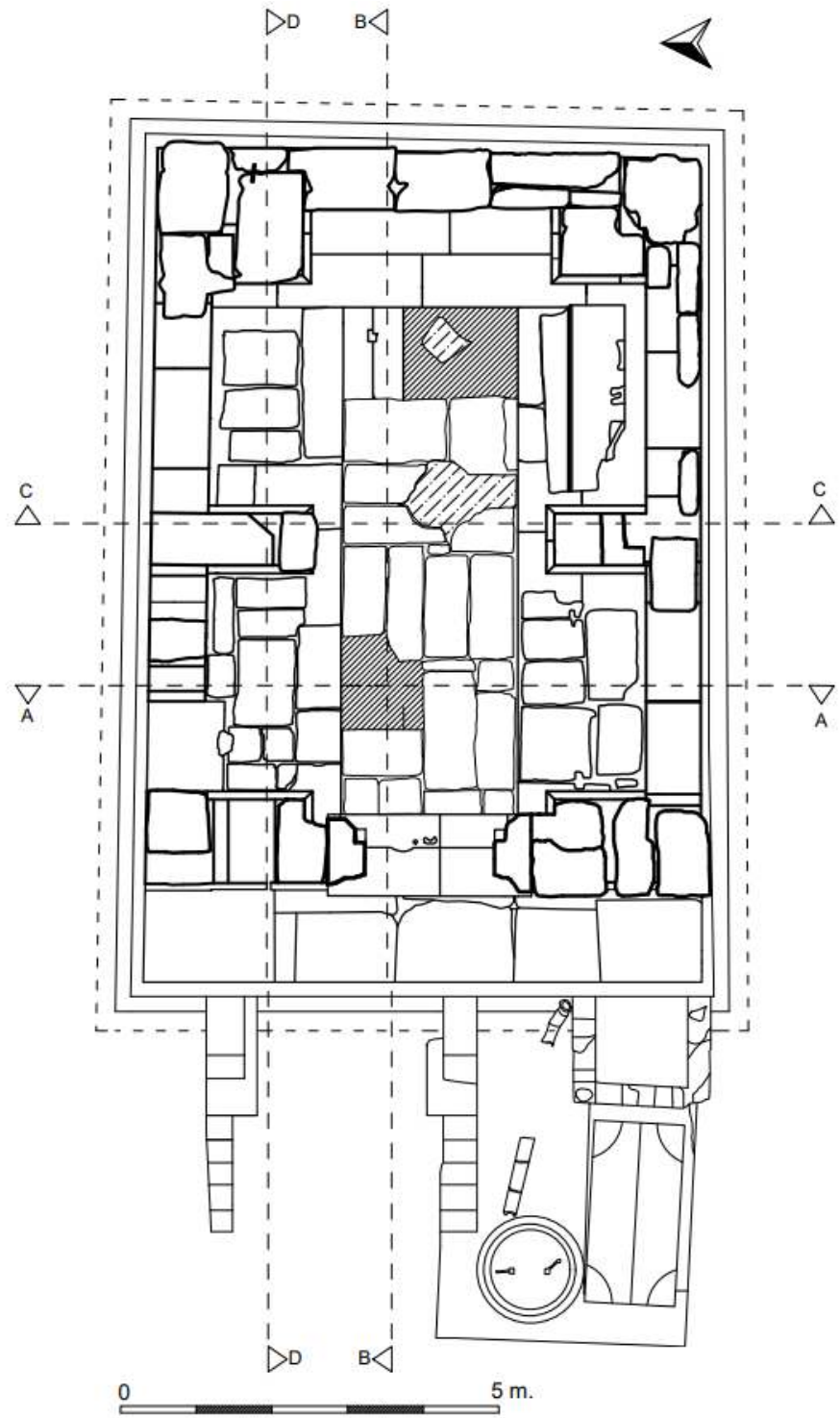

Resim 16: Farklı Bir Alanda Bulunan Sunağın Üst Tamburu ve Bu Parçanın Orijinal Yerine Yerleştirilmesi (Perge Kazı Arşivi)

Resim 17: Kazı Çalışmaları Sonrası M58 Mezarı (Perge Kazı Arşivi)

Levha 14

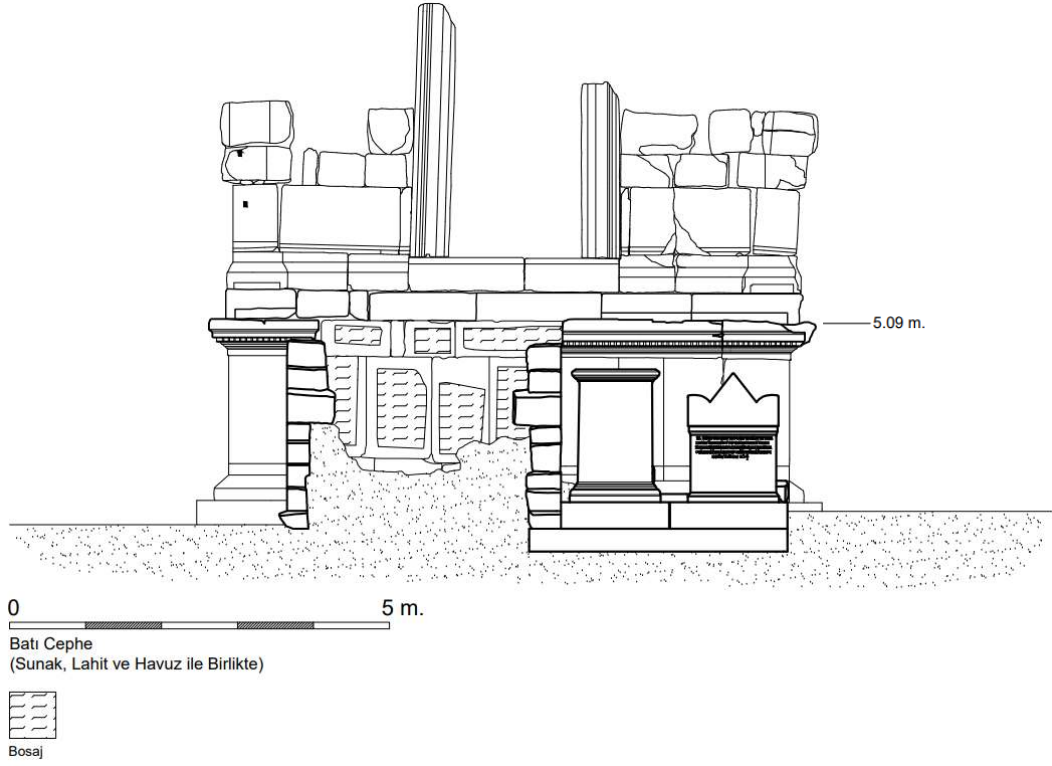

Plan 8: M58 Planı

Levha 15

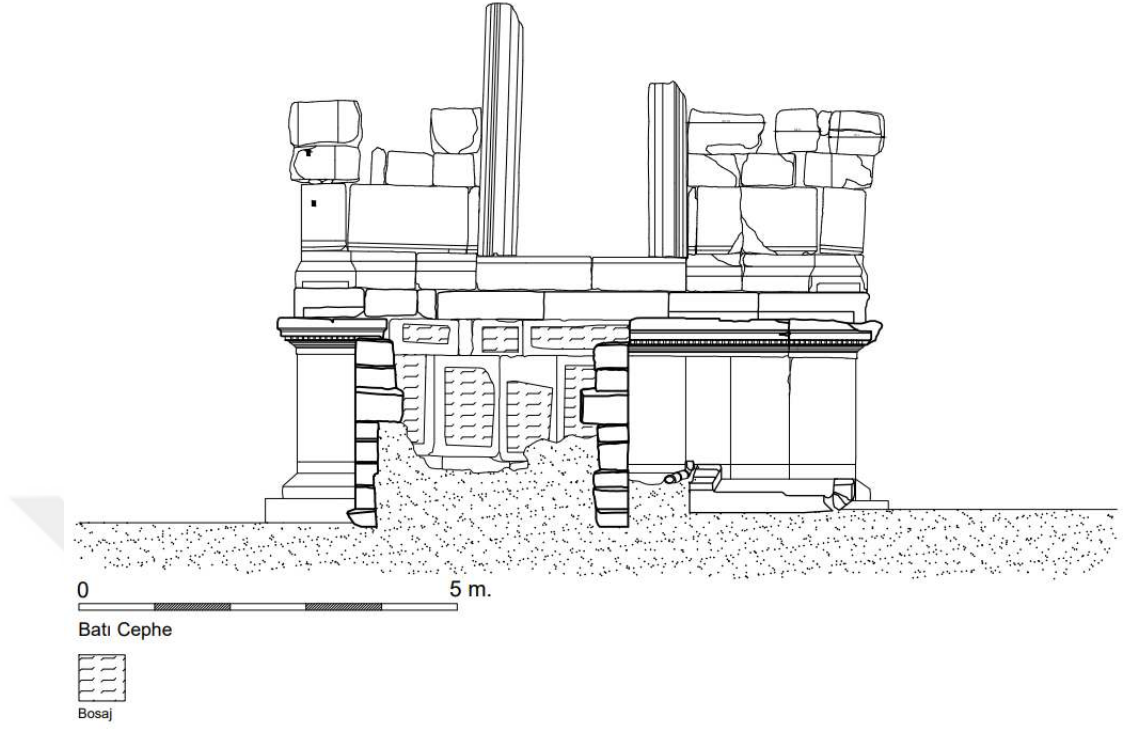

Resim 18: M58 Mezarı, Batı Cephe

Çizim 1: M58 Mezarı Batı Cephe Rölövesi

Levha 16

Çizim 2: M58 Mezarı Batı Cephe Rölövesi

Resim 19: Podyumun Üzerine Oturduğu Stereobate Basamağı

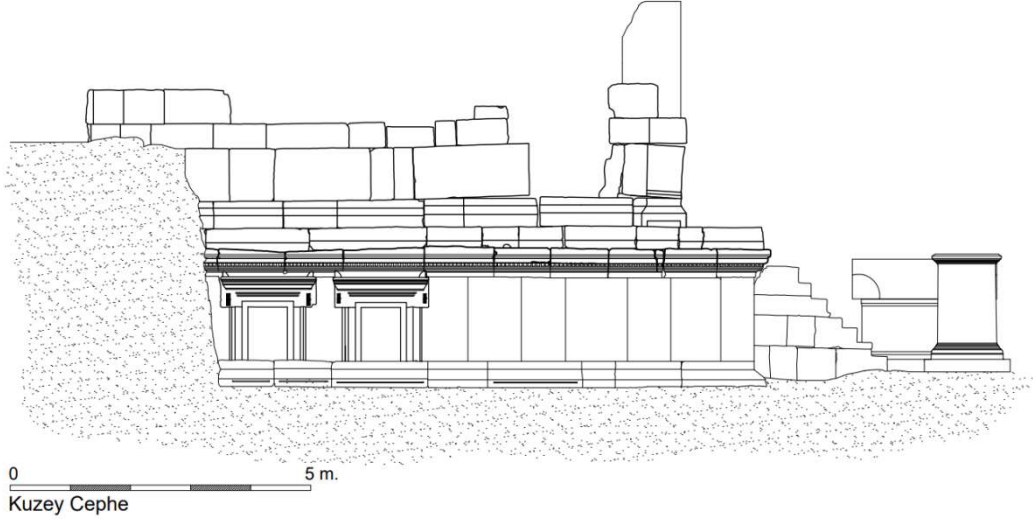
(Kuzeybatı ve Güneybatı Köşe)

Levha 17**Resim 20:** M58 Mezarı Kuzeybatıdan Görünüm**Resim 21:** M58 Mezarı Kuzey Cephe

Levha 18

Resim 22: Kuzey Cephe, Podyumun Kuzeybatıdan Görünümü

Çizim 3: M58 Mezarı Kuzey Cephe Rölövesi

Levha 19

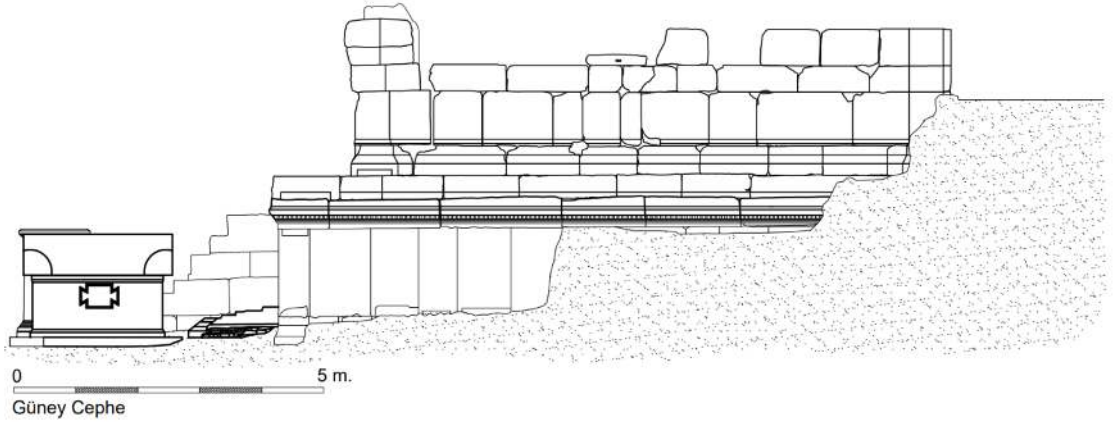

Resim 23: M58 Mezarı, Güneybatıdan Görünüm

Resim 24: M58 Mezarı, Güney Cepheden Güneydoğudan Görünümü

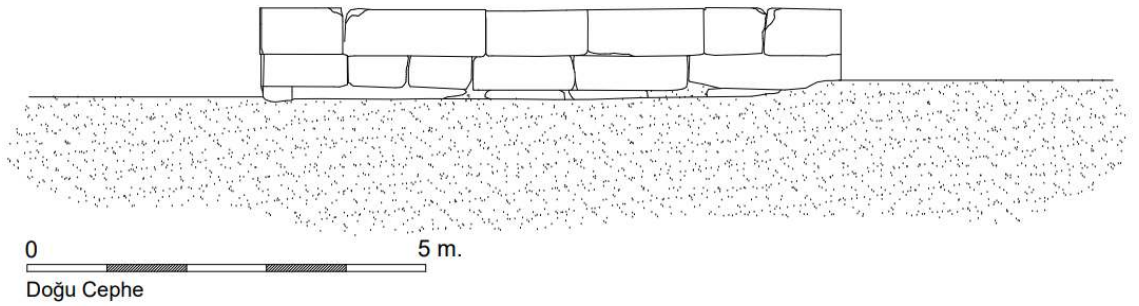
Levha 20

Çizim 4: M58 Mezarı Güney Cephe Rölövesi

Resim 25: M58 Mezarı Doğudan Görünüm

Çizim 5: M58 Mezarı Doğu Cephe Rölövesi

Levha 21

Resim 26: M58 Mezarı Cella, Kuzeydoğudan Görünüm (Perge Kazı Arşivi)

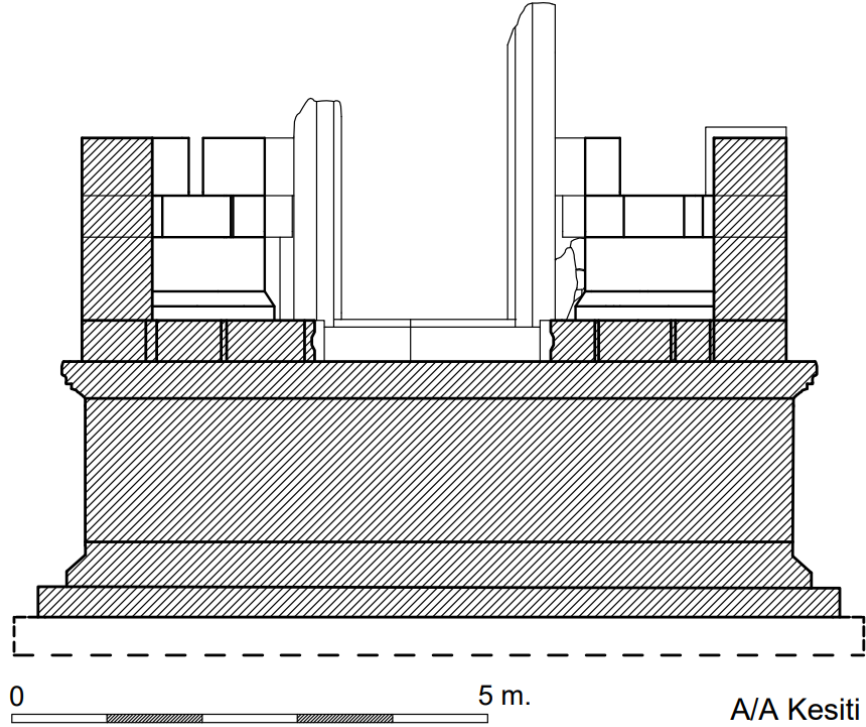

Resim 27: M58 Mezarı Cellası ve Güneybatı Nişin İçindeki Tekne Tabanı

Levha 22

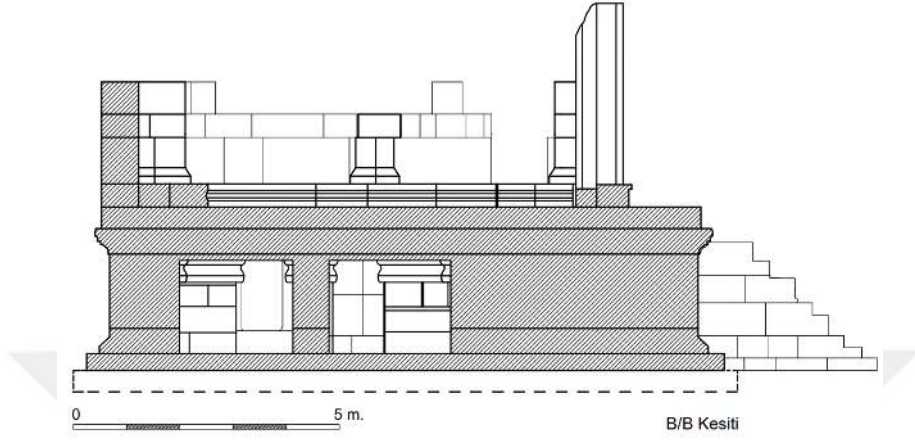

Resim 28: M58 Mezarı Cella İçi

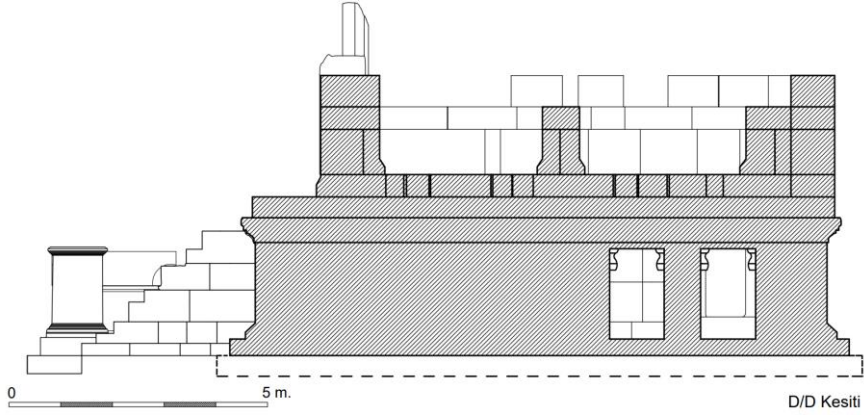

Çizim 6: M58 Mezarı Batı Görünüşlü Kuzey-Güney Kesiti

Levha 23

Çizim 7: M58 Mezarı Kuzey Görünüşlü Doğu-Batı Kesiti

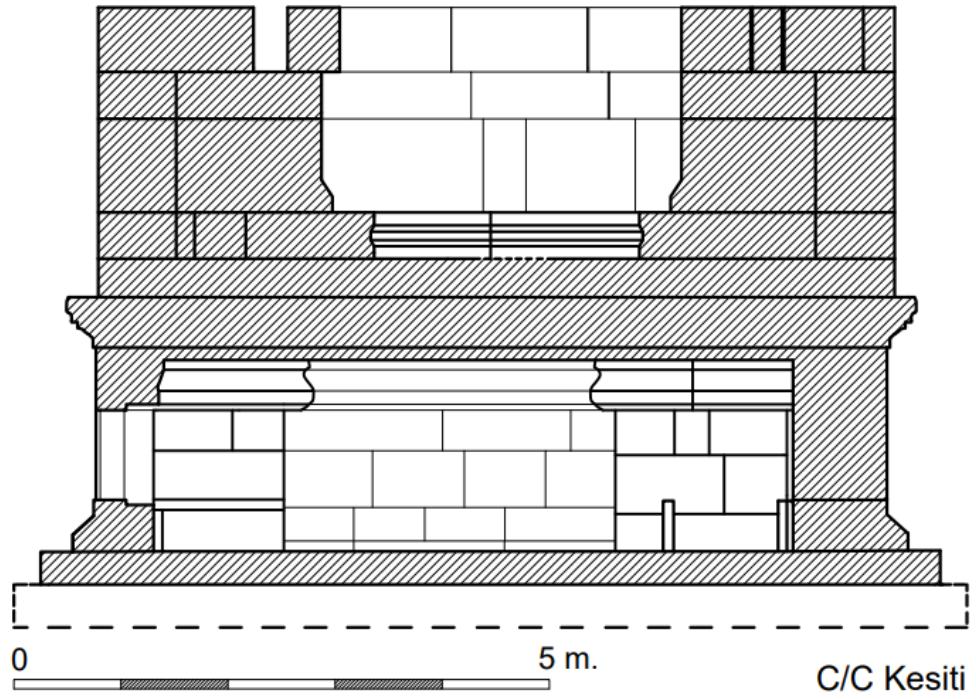

Çizim 8: Güney Görünüşlü Doğu-Batı Kesiti

Levha 24

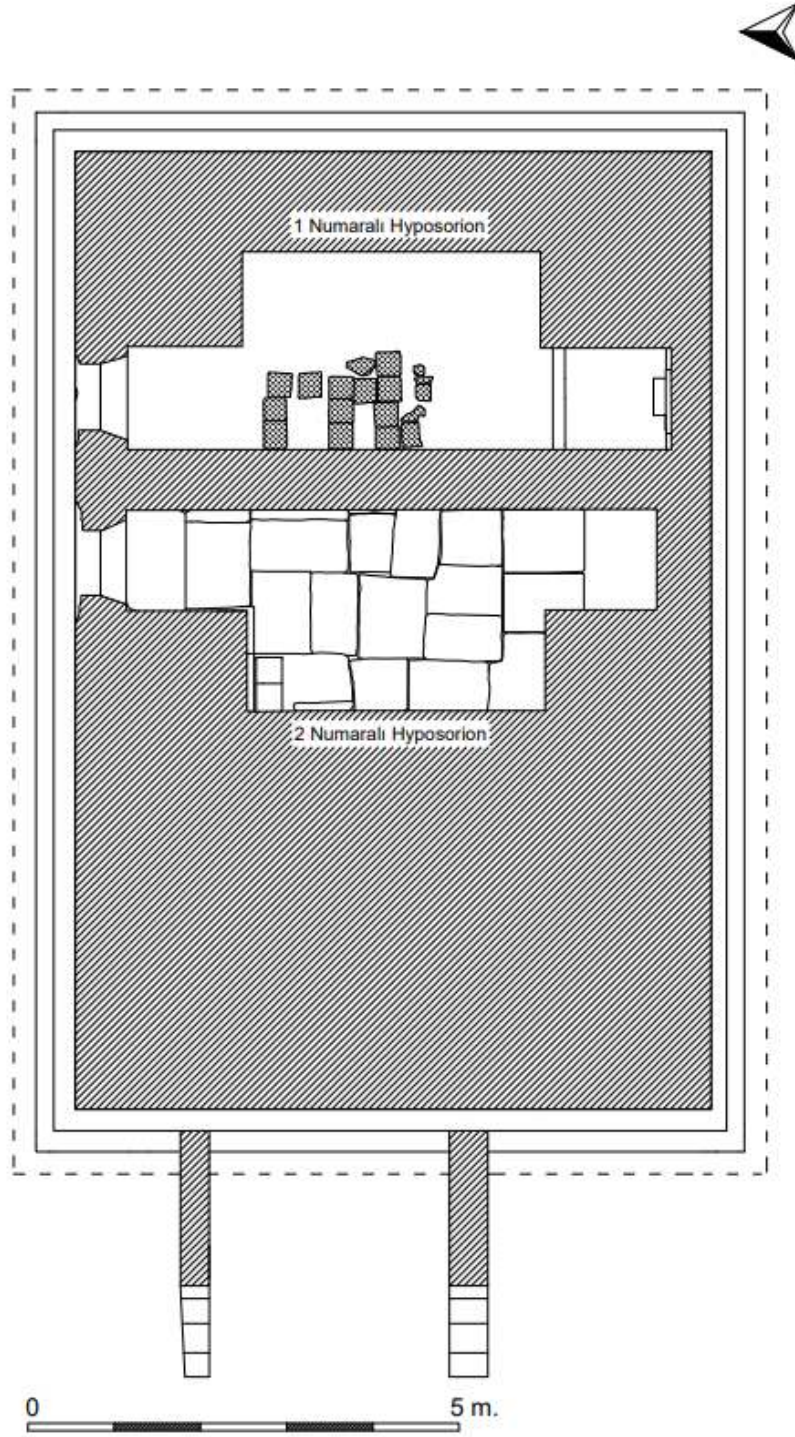
Resim 29: M58 Mezarı Cella İçi

Çizim 9: M58 Mezarı, Doğu Görünüşlü Kuzey-Güney Kesiti, C-C

(Kesitte 1 Numaralı Hyposorion Yer Almaktadır)

Levha 25

Plan 9: Hyposorionların Alan Planı

Levha 26

Resim 30: M58 Mezar Yapısının Kuzey Cephesinde Yer Alan Hyposorion Girişleri

Resim 31: 1 Numaralı Hyposorion

Resim 32: 1 Numaralı Hyposorion

Levha 27

Resim 33: 1 Numaralı Hyposorionun İçerisinde Yer Alan Tekne

Resim 34: 1 Numaralı Hyposorionda Yer Alan Teknenin İçi; Kapak Destek Taşı ve Tuğla-Harçla Örülmüş Arka Kısım

Resim 35: M58 Mezarı, 1 Numaralı Hyposorionun Tavanındaki Delik

LEVHA 28

Resim 36: Kazı Çalışmaları Tamamlanmadan Önce 2 Numaralı Hyposorionun Girişi ve İçi

Resim 37: M58 Mezarı, 2 Numaralı Hyposorion

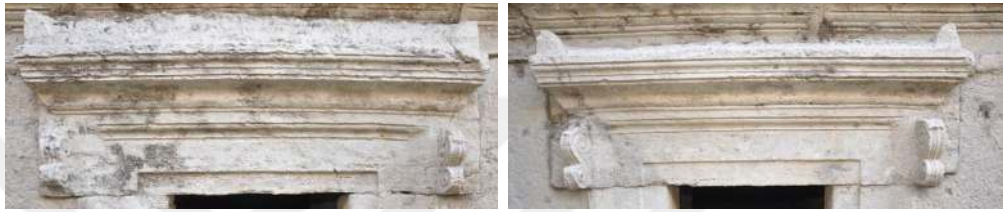

Resim 38: M58 Mezarı, 2 Numaralı Hyposorionda Yer Alan Tuğla Zemin Döşemesi

Resim 39: M58 Mezarı, 2 Numaralı Hyposorionun Tavanında Yer Alan Delik

LEVHA 29**Resim 40:** Batı Cephe Detay**Resim 41:** Merdivenin Dış Tarafında Kalan İşlenmemiş Stylobat Bloğu**Resim 42:** Stylobat Üzerindeki Kenet Deliği

LEVHA 30**Resim 43:** Cella Kapısının Eşiği Üzerindeki Oturma Yuvaları ve Kilit Yuvası**Resim 44:** Hyposorionların Kapı Lentonları**Resim 45:** 1 Numaralı Hyposorionun Kapı Lentosunda bulunan Mil Yuvası ve Kapı Sövesi Üzerindeki Kilit Yuvası**Resim 46:** 2 Numaralı Hyposorionun Kapı Lentosu Üzerindeki Mil Yuvası ve Kapı Sövesi Üzerindeki Kilit Yuvası

LEVHA 31

Resim 47: Merdiven Detay

Resim 48: Merdiven Arası

Resim 49: M58 Mezarına Ait Yapı Elemanlarının Bulunduğu Taş Parkları

(Fotoğraf: Perge Kazı Arşivi)

LEVHA 32

Resim 50: Perge Güney Hamamı Propylonu'nun Septimius Severus Dönemi'ne Tarihlendirilen Korinth Sütun Başlığı (Türkmen, 2007: 131, Kat. No.41)

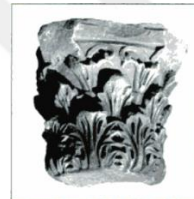

Resim 51: Side Müzesi'nden M.S. 2. yy. Sonuna Tarihlendirilen Korinth Sütun Başlıkları (Güzel, 2007: 67-69, Lev.V-VII, Res.10-13)

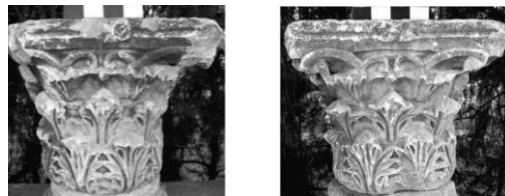

Resim 52: Anamur Müzesi'nden

Severuslar Dönemi'ne Tarihlendirilen
Korinth Sütun Başlığı (Türkmen, 2007:
133, Kat. No.43)

Resim 53: Elauissa Sebaste'den
Severuslar Dönemi'ne Tarihlendirilen
Korinth Sütun Başlığı (Schneider, 2005:
365, Fig.319)

Resim 54: Alanya Müzesi'nden Erken-Orta Severuslar Dönemi'ne Tarihlendirilen
Korinth Sütun Başlıkları (Türkmen, 2007: 120-121, Kat. No.30-31)

LEVHA 33

Resim 55: K47 Numaralı Blok Üzerindeki Anathyrosis Uygulaması

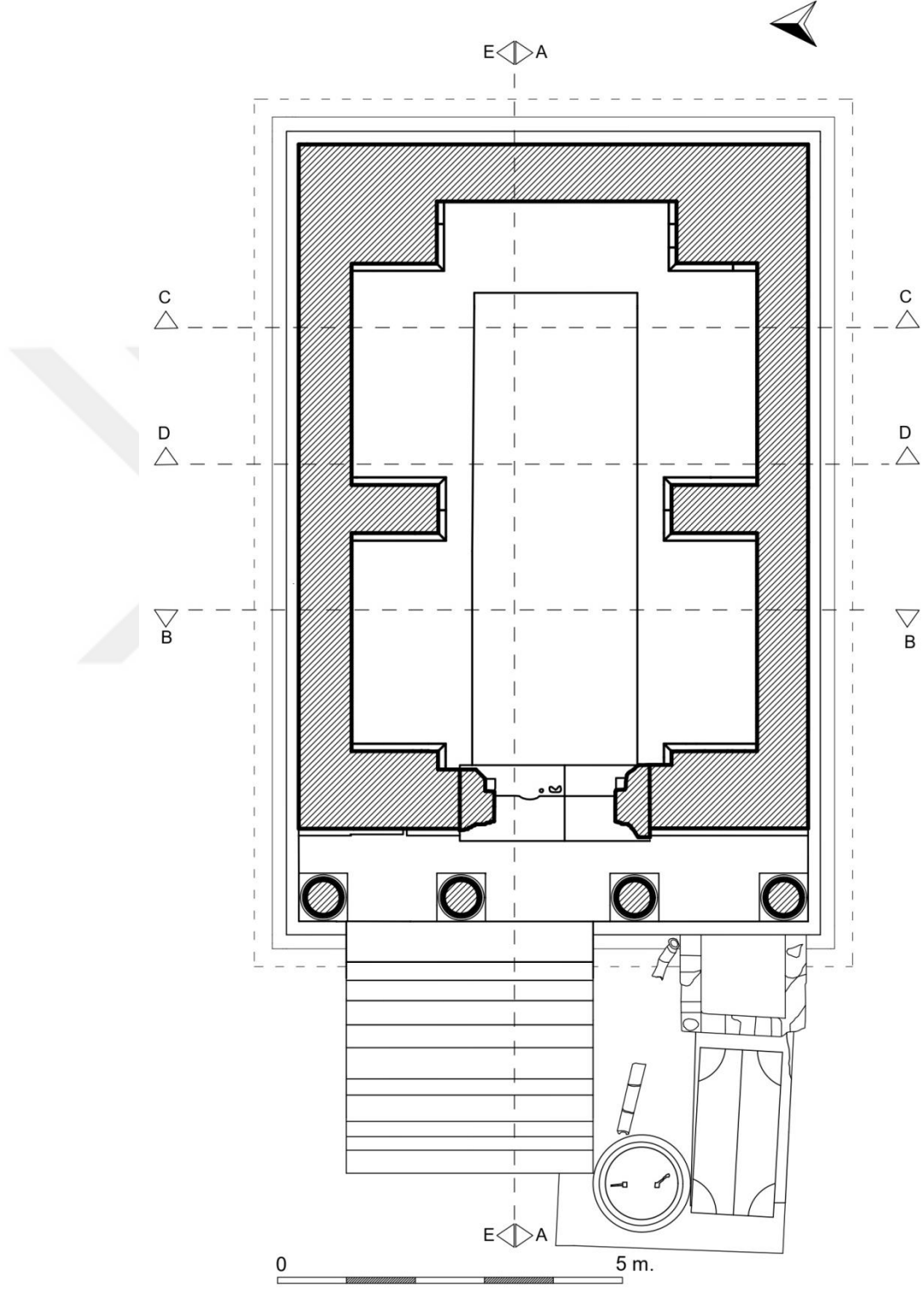

Resim 56: G1.C7 Numaralı Bloğun Yan Cephesindeki Tarak İzleri

Resim 57: Doğu Duvardaki Metal Kenet

LEVHA 34

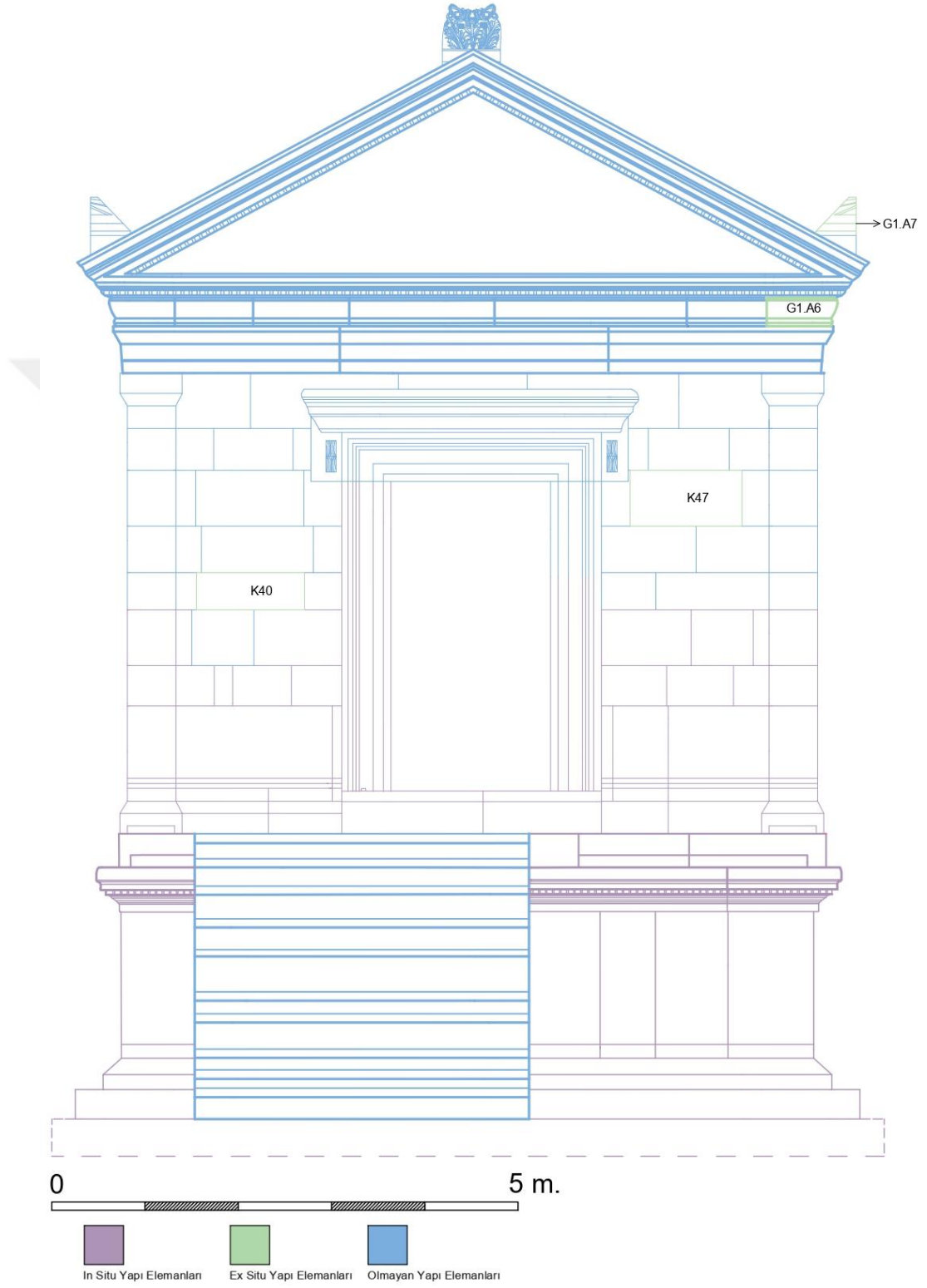
Plan 10: M58 Rekonstrüksiyon Planı

LEVHA 35

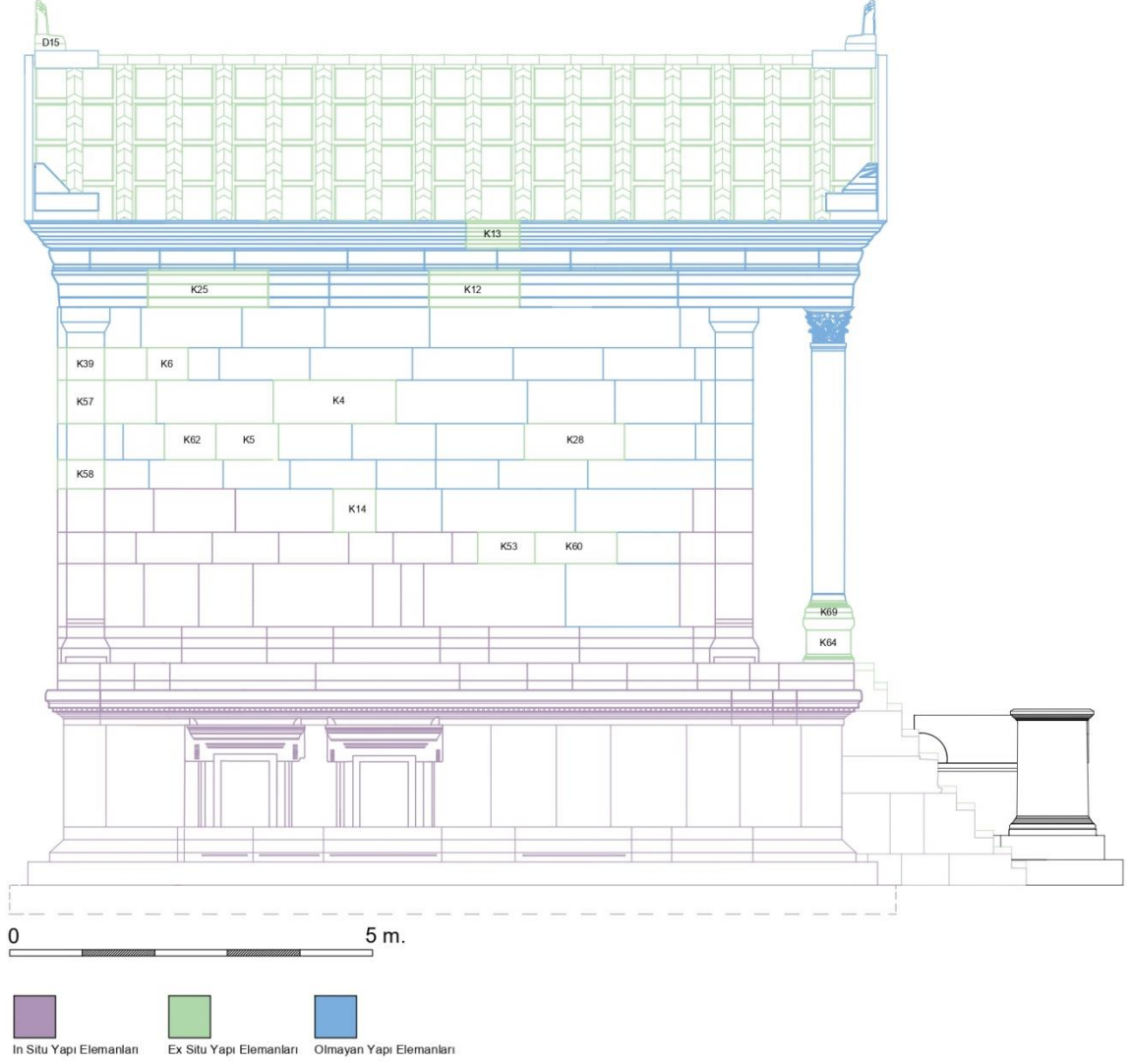
Çizim 10: Batı Cephe Rekonstrüksiyonu (Sütunlu Görünüm)

LEVHA 36

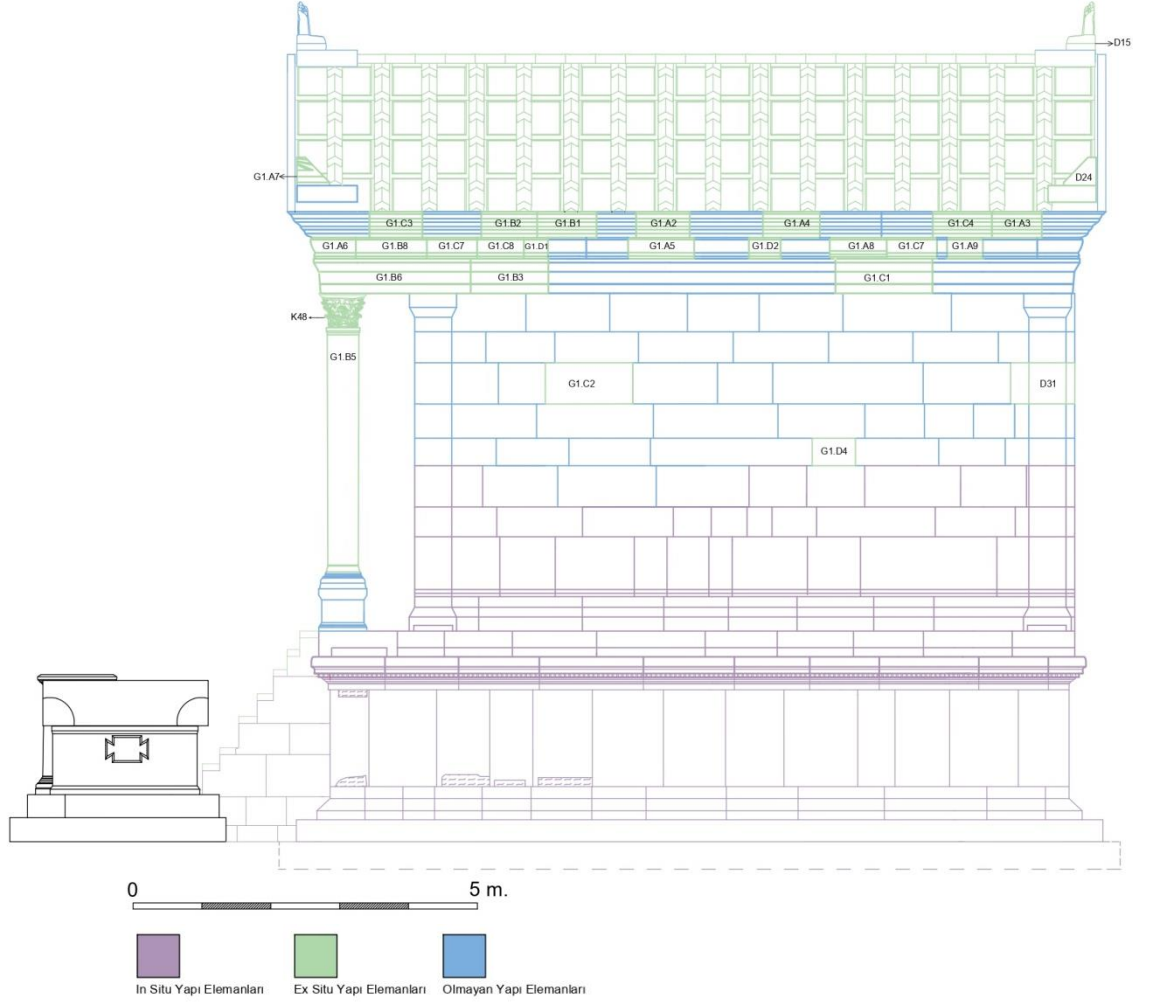
Çizim 11: Batı Cephe Rekonstrüksiyonu (Sütunsuz Görünüm)

LEVHA 37

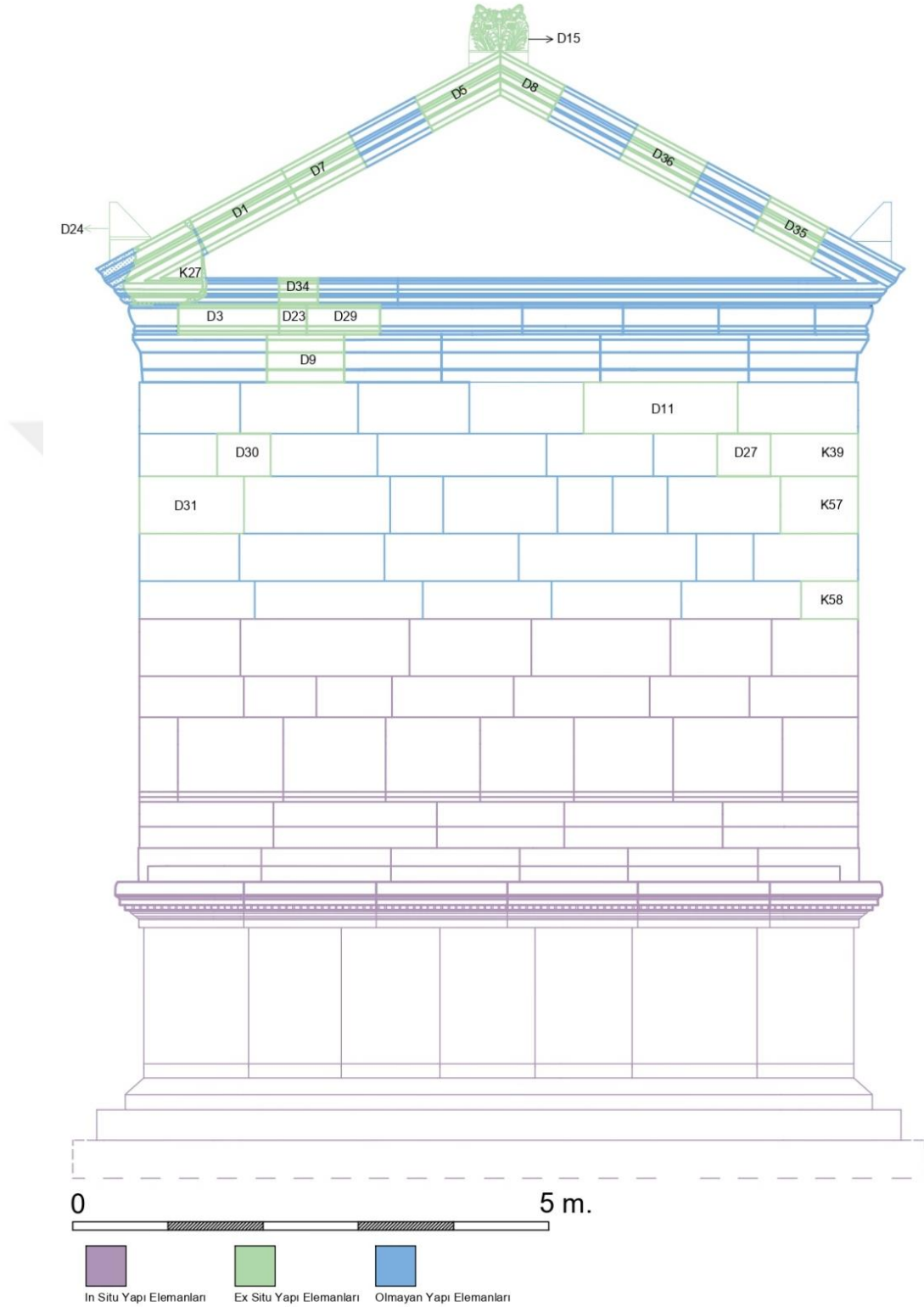
Çizim 12: Kuzey Cephe Rekonstrüksiyonu

LEVHA 38

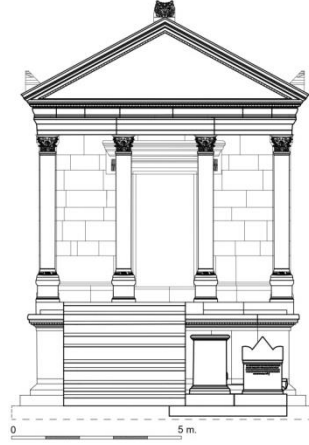
Çizim 13: Güney Cephe Rekonstrüksiyonu

LEVHA 39

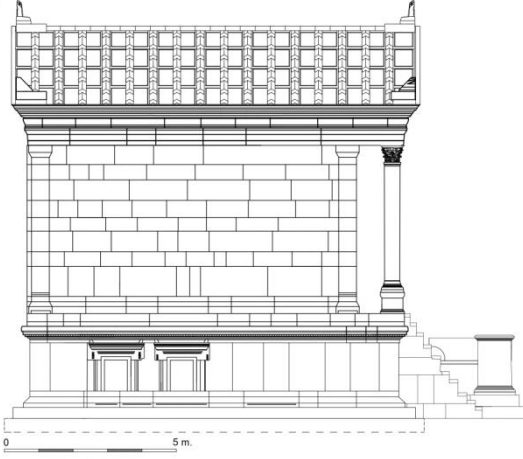

Çizim 14: Doğu Cephe Rekonstrüksiyonu

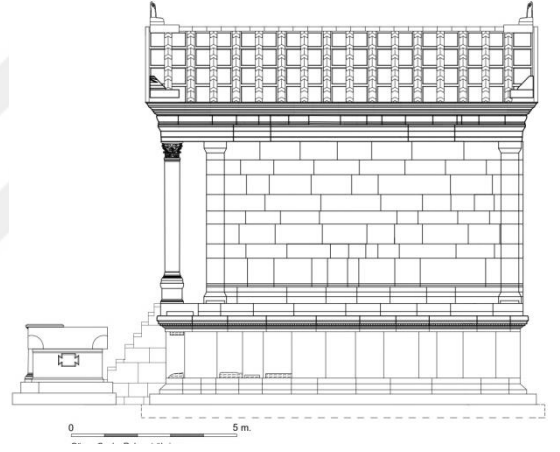
LEVHA 40

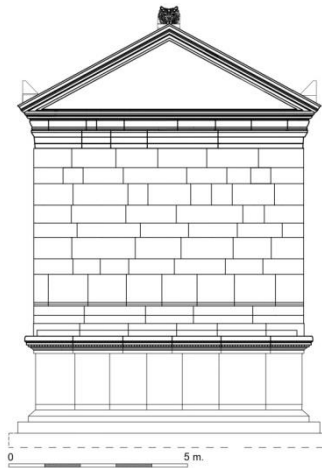
Çizim 15: Batı Cephe Rekonstrüksiyonu

Çizim 16: Kuzey Cephe Rekonstrüksiyonu

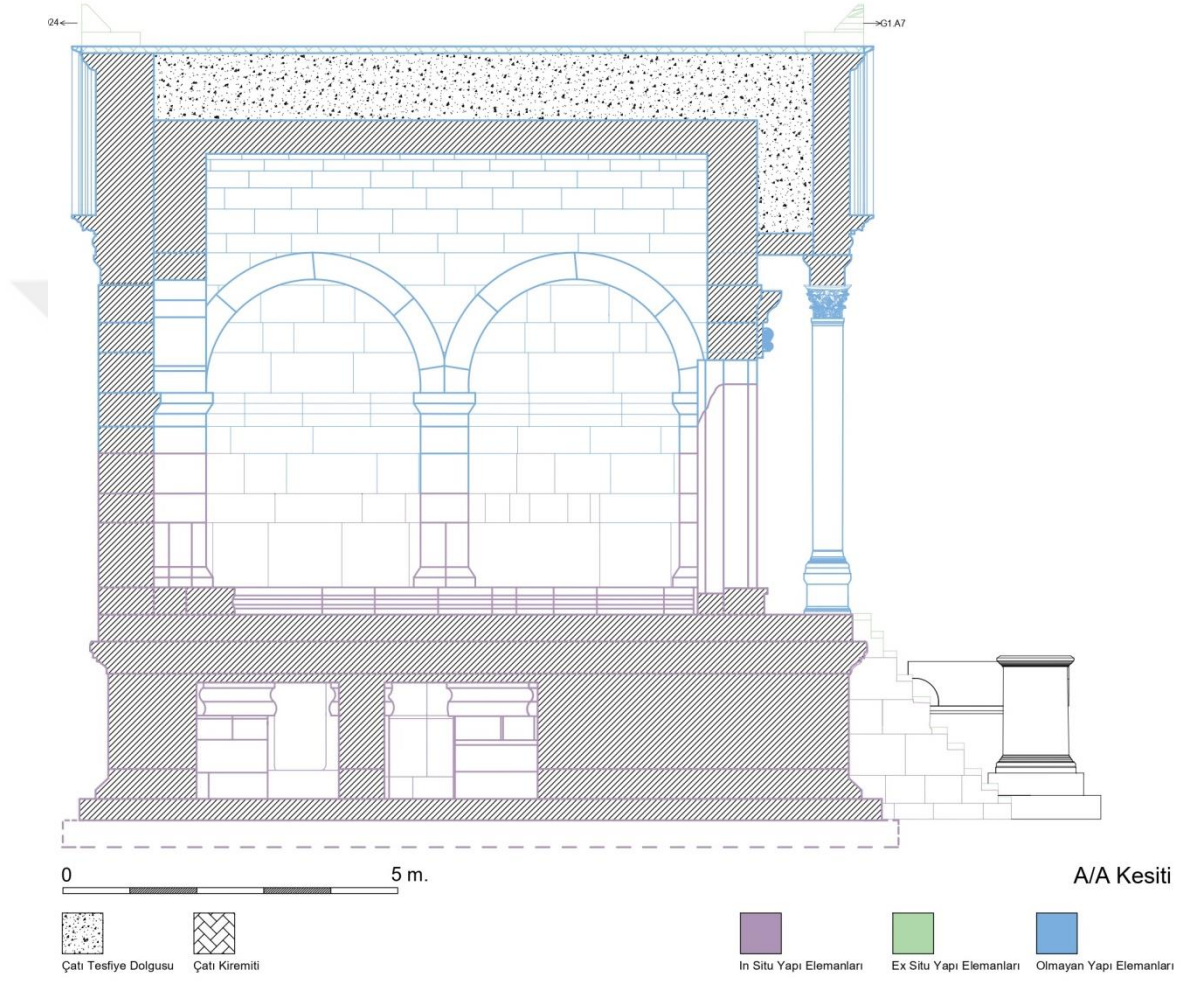

Çizim 17: Güney Cephe Rekonstrüksiyonu

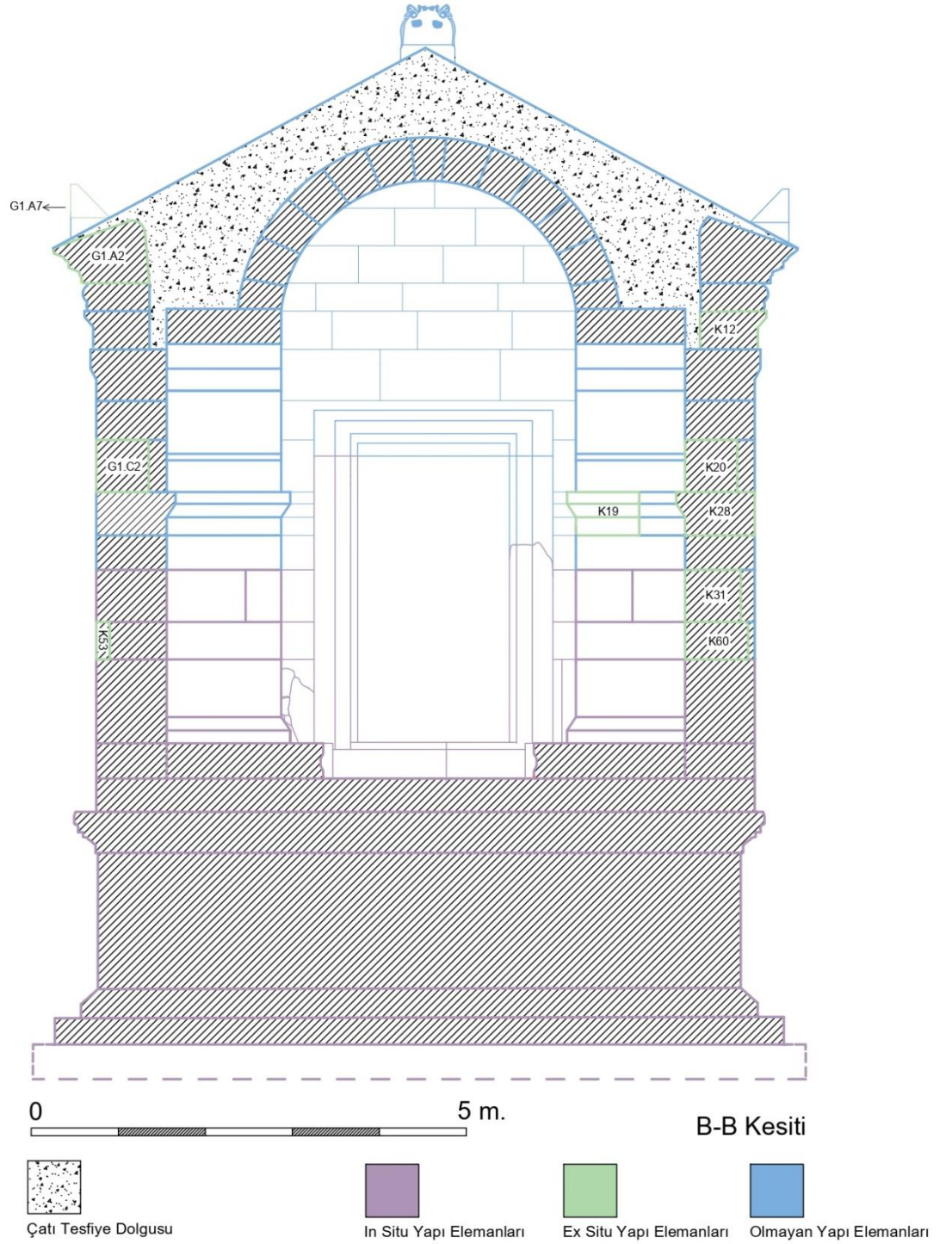
Çizim 18: Doğu Cephe Rekonstrüksiyonu

LEVHA 41

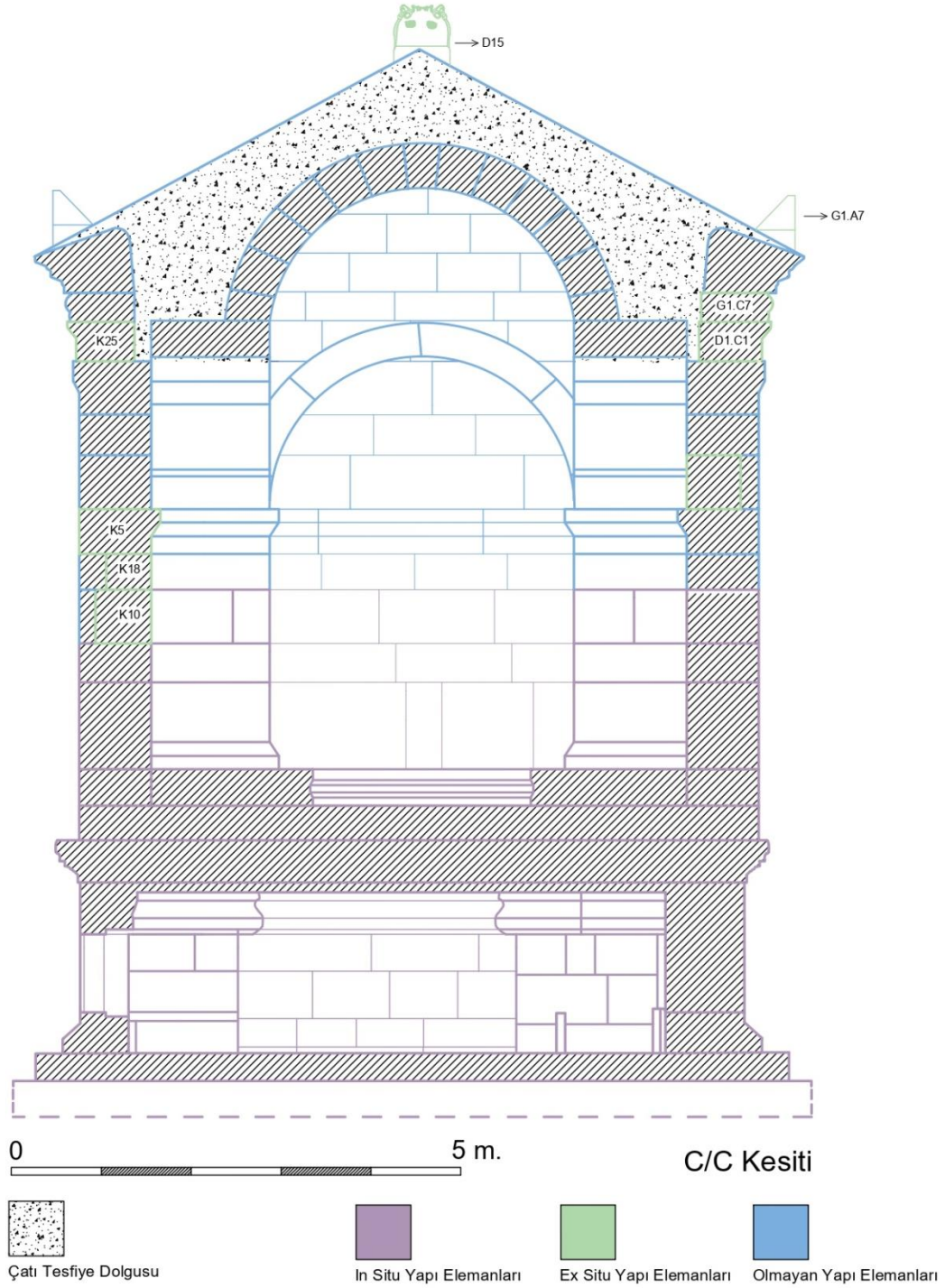
Çizim 19: Güney Görünüşlü Doğu-Batı Kesiti

LEVHA 42

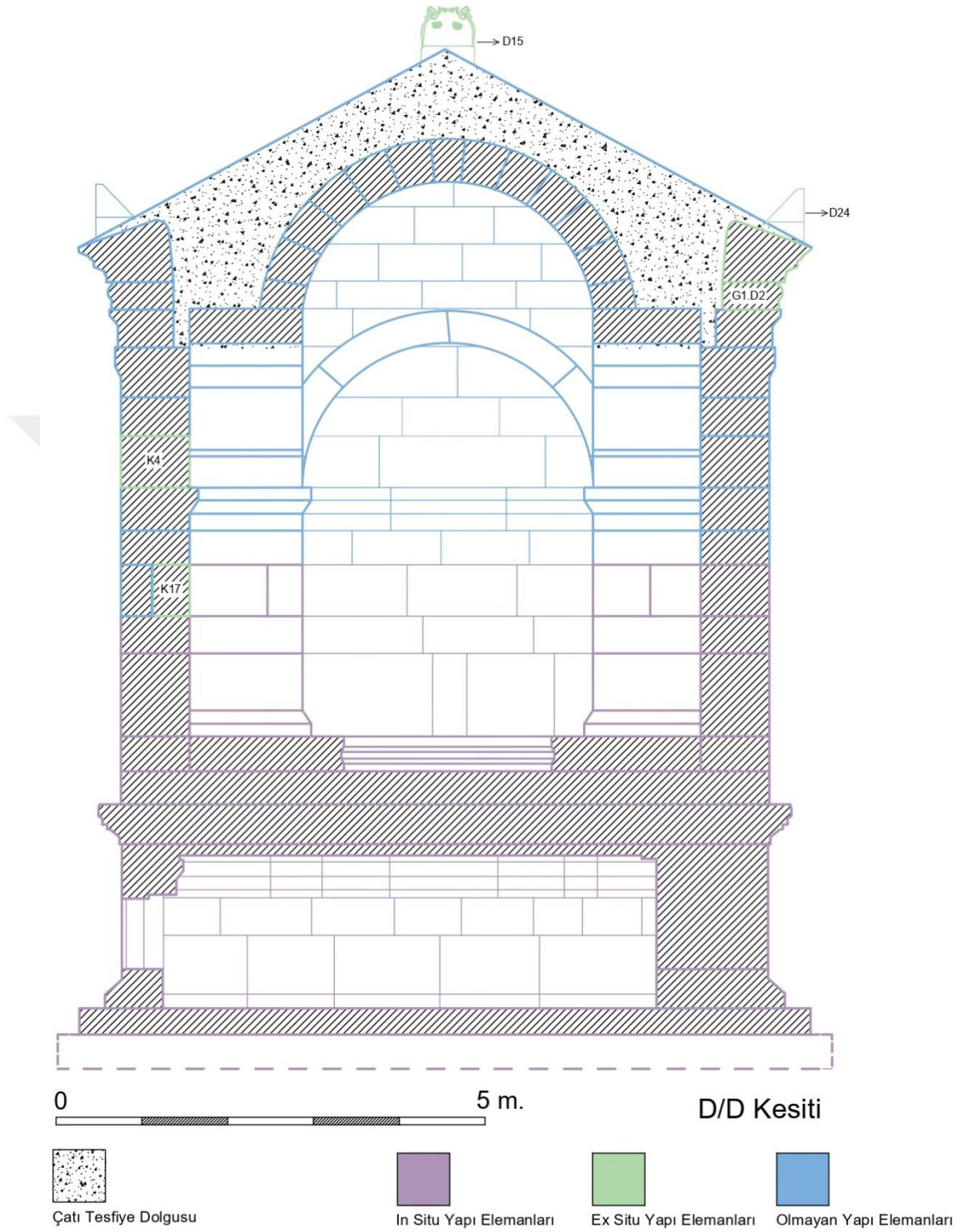
Çizim 20: Batı Görünüşlü Kuzey-Güney Kesiti

LEVHA 43

Çizim 21: Doğu Görünüşlü Kuzey-Güney Kesiti

LEVHA 44

Çizim 22: Doğu Görünüşlü Kuzey-Güney Kesiti

LEVHA 45

Çizim 23: Kuzey Görünüşlü Doğu-Batı Kesiti

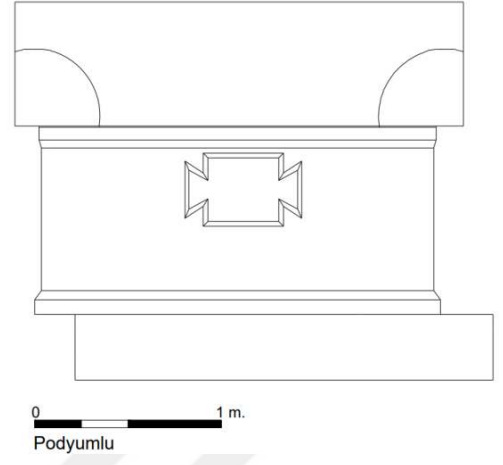
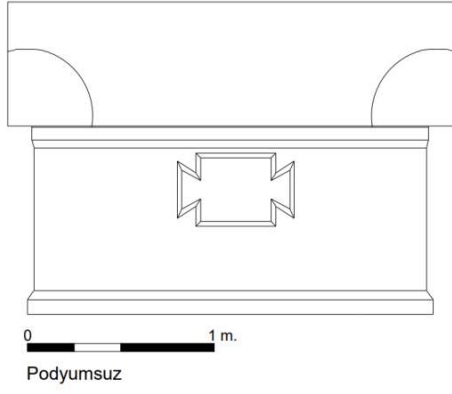
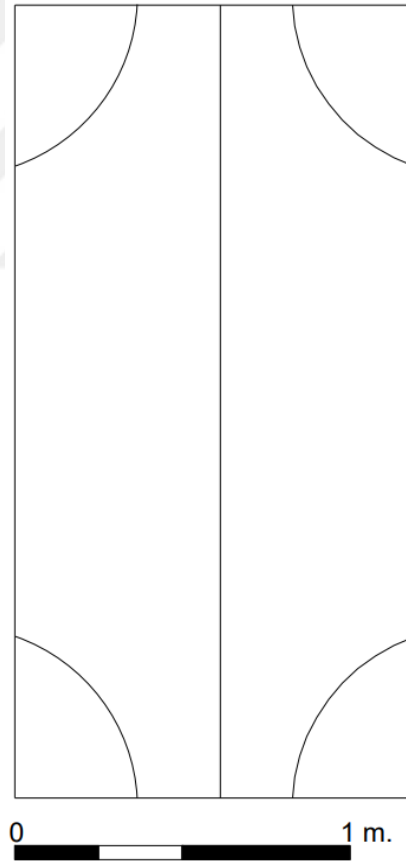
LEVHA 46

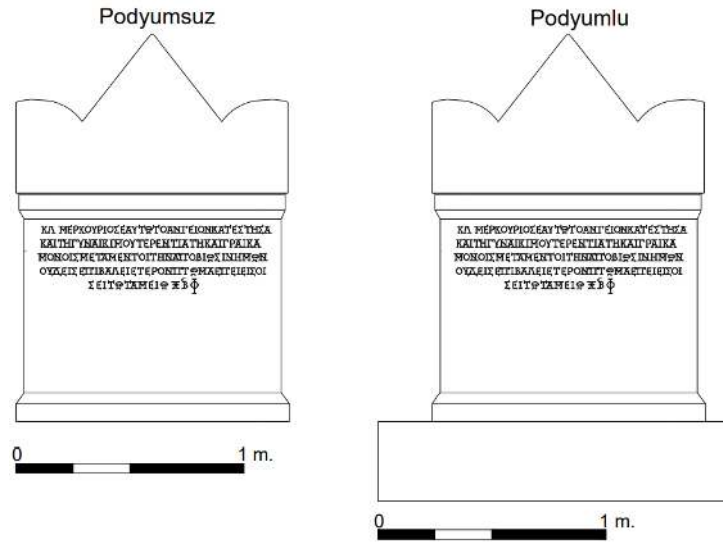
Resim 58: M58 Mezarının Önünde Yer Alan Lahit, Sunak, Havuz ve Künkler

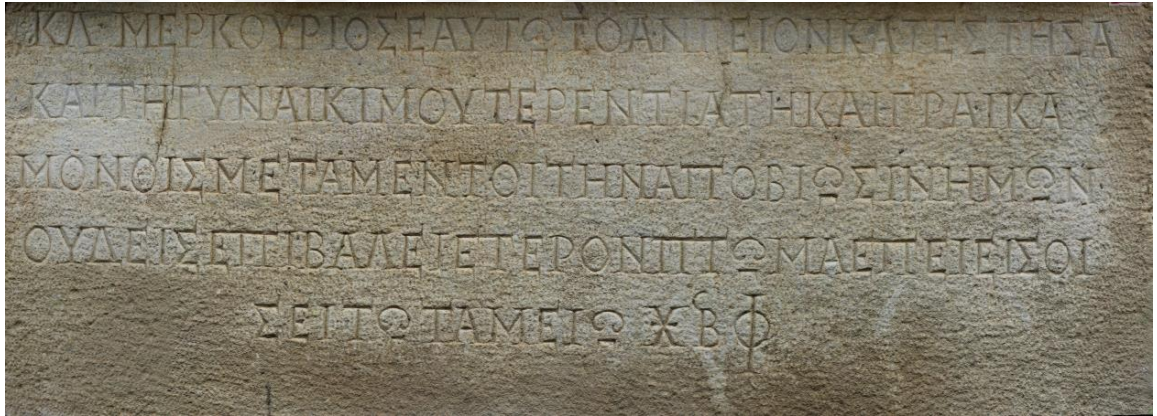
Resim 59: L1 Lahdi

LEVHA 47**Çizim 24: L1 Lahdi, Güney Yüz****Çizim 25: L1 Lahdi, Üstten**

LEVHA 48

Çizim 26: L1 Lahdi, Batı Yüz

Resim 60: L1 Lahdi Yazıtı

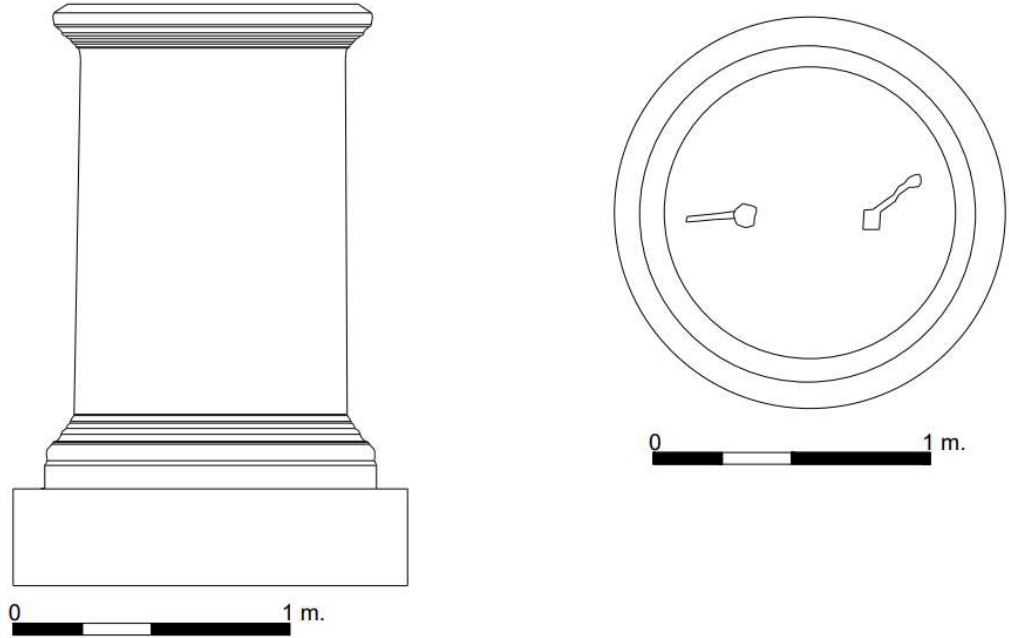
ΚΛ ΜΕΡΚΟΥΡΙΟΣ ΕΑΥΤΩ ΤΟ ΑΝΓΕΙΟΝ ΚΑΤΕΣΤΗΣΑ
 ΚΑΙ ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΙ ΜΟΥ ΤΕΡΕΝΤΙΑΤΗ ΚΑΙ ΠΑΙΚΑ
 ΜΟΝΟΙΣ ΜΕΤΑ ΜΕΝΤΟΙ ΤΗΝ ΑΤΤΟΒΙΩΣ ΙΝΗΜΩΝ
 ΟΥΔΕΙΣ ΕΠΙΒΑΛΕΙΕ ΤΕΡΟΝΤΙ ΤΩ ΜΑΕΤΤΕΙ ΕΙΣΟΙ
 ΣΕΙ ΤΩ ΤΑΜΕΙΩ ΧΒΦ

Çizim 27: L1 Lahdi Yazıtı

LEVHA 49

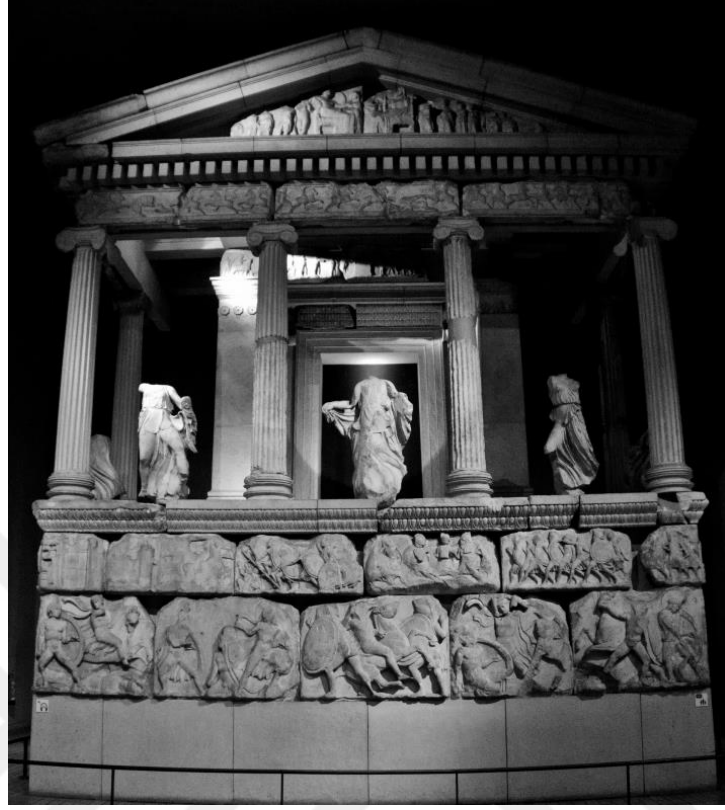

Resim 61: Sunak ve Lahdin Plinthosları ve Bu Plinthosların Altındaki Yükseltilmiş Zemin (Perge Kazı Arşivi)

Çizim 28: M58 Mezar Yapısının Önündeki Sunak.

LEVHA 50

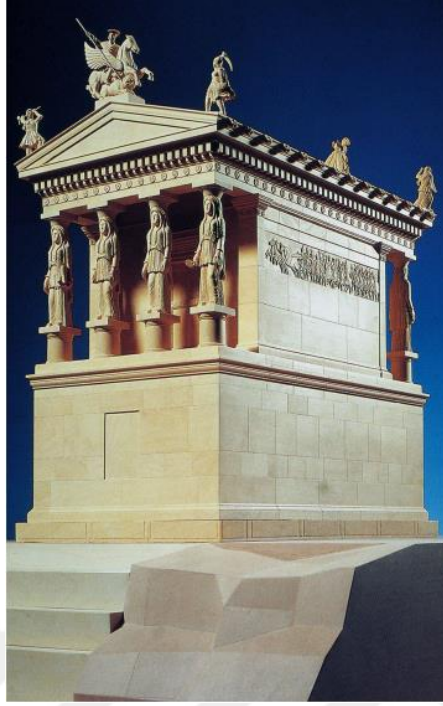

Resim 62: Nereidler Anıtı (Işık, 2016: 170, Fig.4)

Resim 63: Trysa Heroonu'nun Modeli (Oberleitner, 1994: 21, Fig.27)

LEVHA 51

Resim 64: Perikle Heroonu'nun Modeli (Seyer, 2016: 262, Fig.4a)

Resim 65: Perikle Heroonu

(Borchhardt 1970: 353-390)

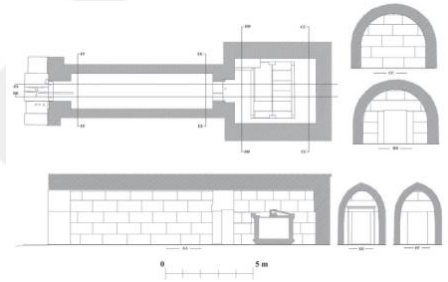
LEVHA 52

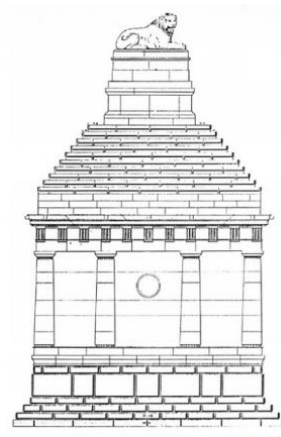
Çizim 29: Halikarnassos Mausoleumu (Dinsmoor, 1908: Plate V)

Resim 66: Hekatomnos Mezarı
(Diler, 2021: 90, Fig.7.5)

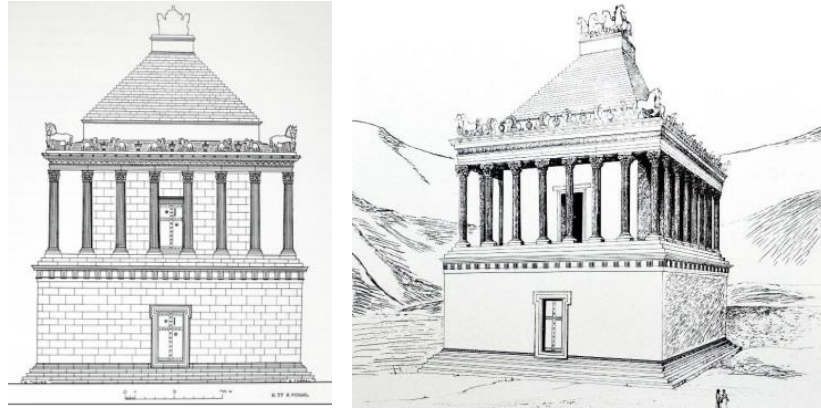

Çizim 30: Hekatomnos Mezarı Plan ve Kesitler
(Diler, 2021: 93, Fig.78, Çizim: G.Putgül)

Çizim 31: Aslanlı Mezar (Rumscheid 1994: lev. 60, 1)

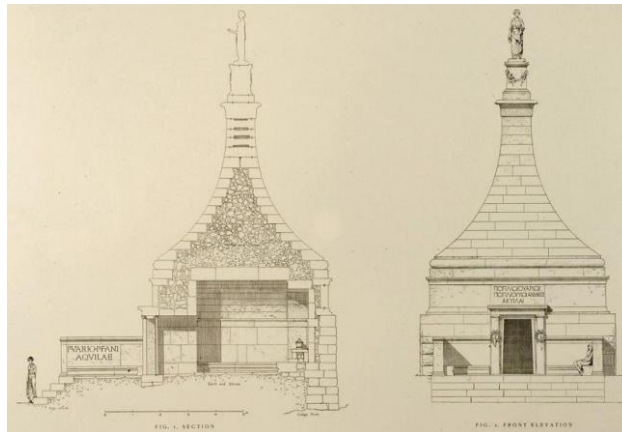
LEVHA 53

Çizim 32: Belevi Anıt Mezarı'nın M. Theuer'e Göre Restitüsünu
(Praschniker- Theuer, 1979: Abb. 51, 72)

Çizim 33: Gümüşkesen Anıtı'nın Gravür Çizimi (Chandler vd., 1797: Plate 24)

Çizim 34: Publius Varius Aquila'nın Mezarı
(Clarke- Bacon- Koldewey, 1902: 231, Fig. 1, 2)

LEVHA 54

Çizim 35: Aulus Murcius Obulaccus'un Mezar Anıtı (Baronio, 2020: 32)

Resim 67: Lucius Poblicius' un Mezarı (Krüssel, 2019: 64, Abb.1)

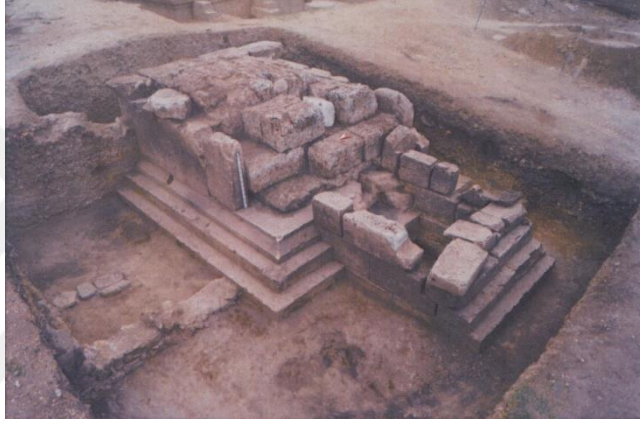
Resim 68: Asfionius Rufus'un Mezarı

(<https://romamimarligi.wordpress.com/2020/12/10/roma-mezar-mimarisi-ve-tipleri/amp/>)

LEVHA 55

Resim 69: Plancia Magna'nın Mezarı (Kızıлтаş- Demirelli, 2019: 436, Res.3-4)

Resim 70: M59 Kodlu Mezar Yapısı (Perge Kazı Arşivi)

Resim 71: M60 Kodlu Mezar Yapısı (Perge Kazı Arşivi)

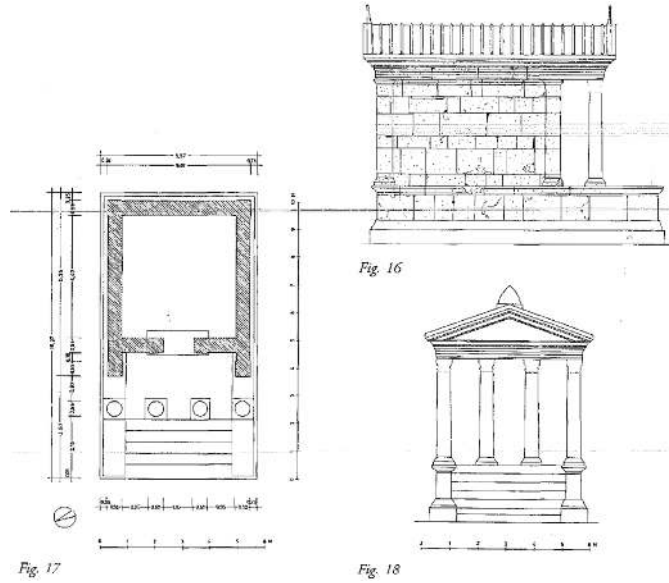
LEVHA 56

Resim 72: P12 Kodlu Mezar Yapısı Toprak Cihan, 2012: 37, Res. 3.18)

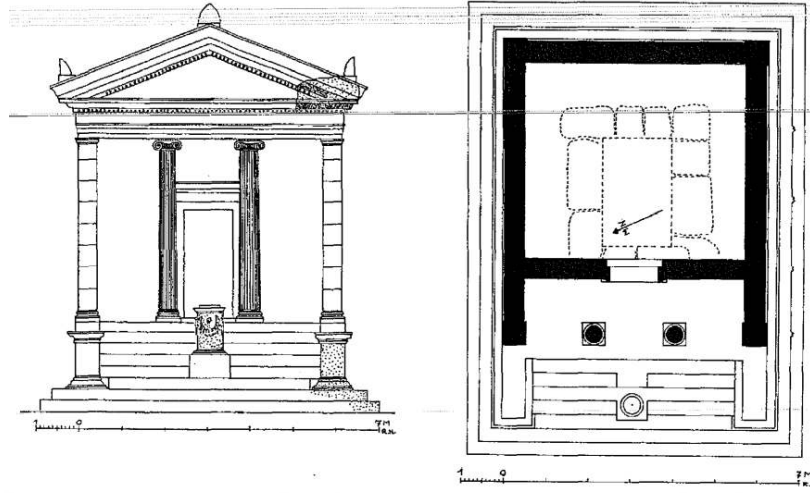
Resim 73: Adada, Kuzey Mezarı (Büyükkolancı, 2013: 214, Res.16)

Çizim: 36: Adada, Kuzey Mezarı

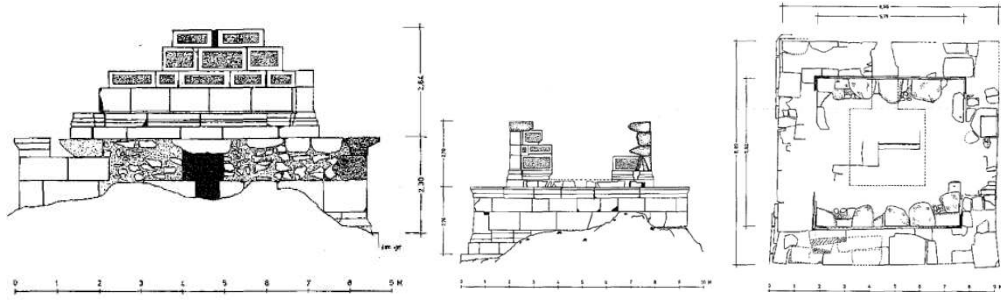
(Cormack, 2004: 165, Fig.16-18, Çizim: Mustafa Büyükkolancı)

LEVHA 57

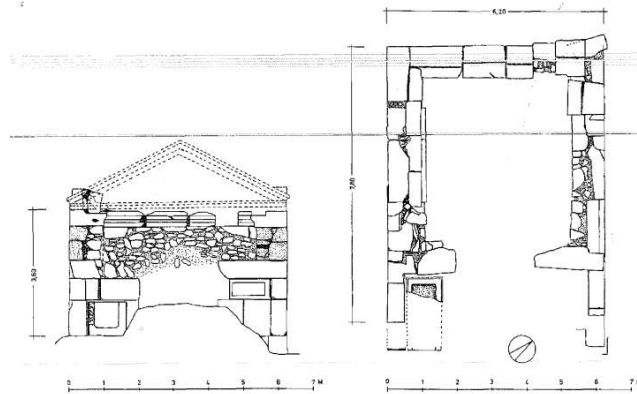

Çizim 37: Aizonai'den İnamural Tapınak Tipli Mezar

(Cormack, 2004: 167, Fig.20-21, Çizim: Rudolf Naumann)

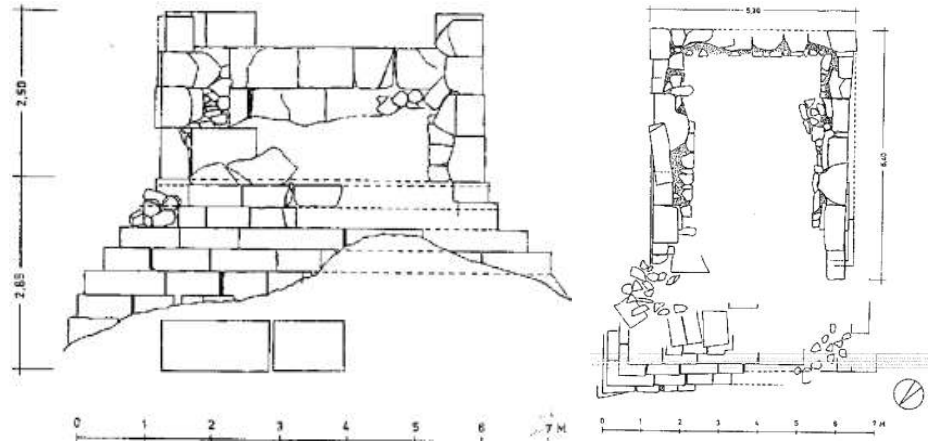

Çizim 38: Ariassos N8 Mezarı (Cormack, 2004: 177, Fig. 27-29)

Çizim 39: Ariassos E7 Mezarı (Cormack, 2004: 181, Fig.38-39)

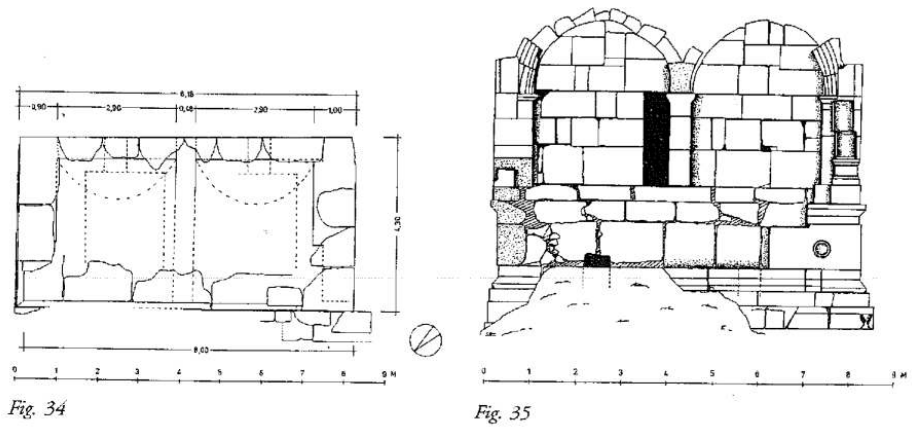
LEVHA 58

Çizim 40: Ariassos ST1 Mezarı (Cormack, 2004: 179, Fig.31-32)

Resim 74: Ariassos ST6 Mezarı (Yılmaz, 2007: 197, Fig.2)

Çizim 41: Ariassos ST6 Mezarı (Cormack, 2004: 179, Fig.34-35)

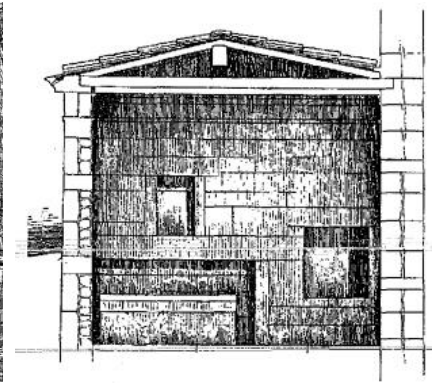
LEVHA 59

Resim 75: Arykanda 1 Numaralı Mezar (Gülşen, 2010, Lev.52a,c)

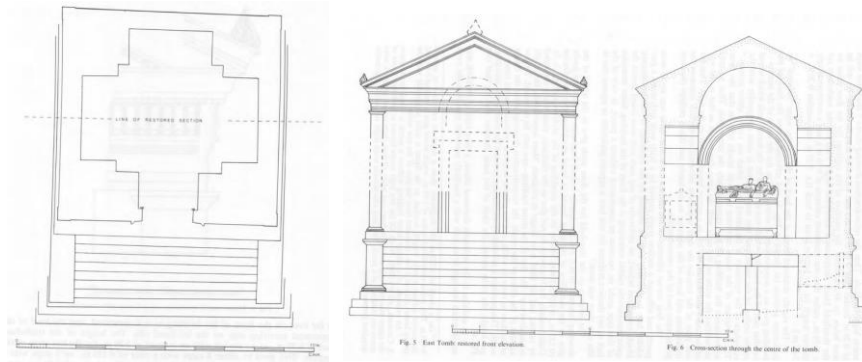

Resim 76: Arykanda 2 Numaralı Mezar (Gülşen, 2010: Lev. 53b,c)

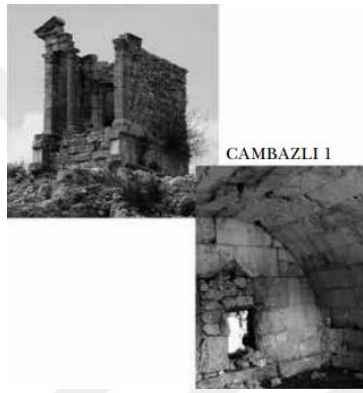

Çizim 42: Assos'tan Tapınak Tipli Mezar (Hesberg, 1994: Fig.6a,b)

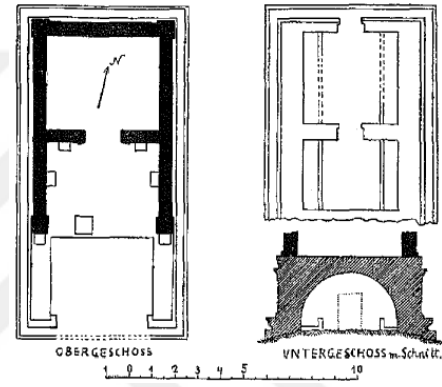
LEVHA 60

Çizim 43: Balboursa Doğu Mezar (Hallet- Coulton, 1993: 47, Fig.5-6)

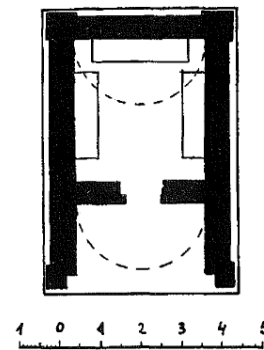
Resim 77: Cambazlı Büyük Mezar
(Durukan, 2009: 352, Fig.7)

Çizim 44: Cambazlı Büyük Mezar (Keil-
Wilhelm, 1931: 35, Fig.54)

Resim 78: Cambazlı Güneydoğu Mezar
(Keil-Wilhelm, 1931: 36, Fig.55)

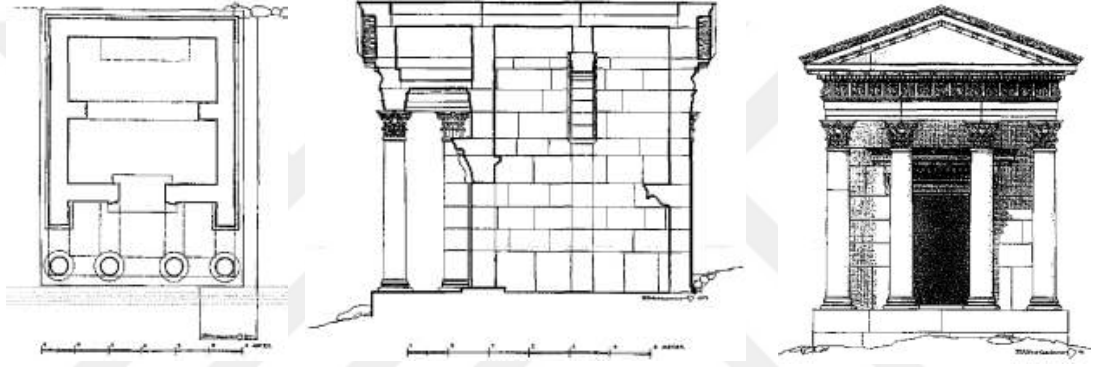
Çizim 45: Cambazlı Güneydoğu Mezar
(Keil-Wilhelm, 1931: 36, Fig.56)

LEVHA 61

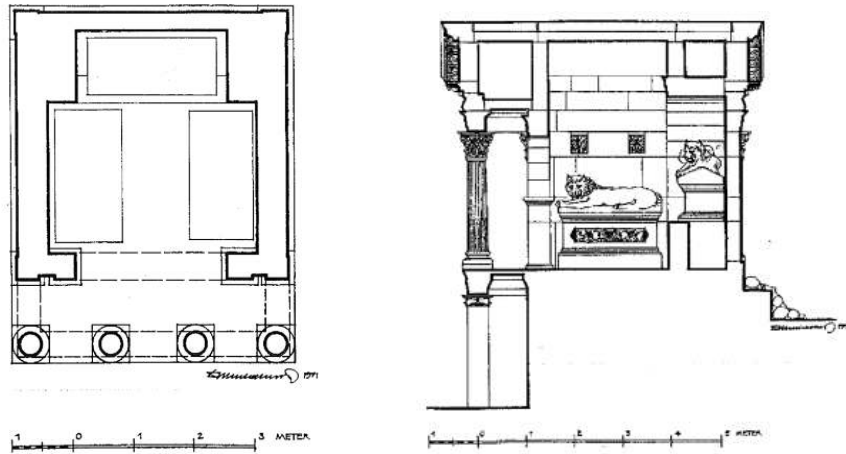
Resim 79: Demircili/Dösene 1 ve 2 Numaralı Tapınak Tipli Mezar

(Durukan, 2009: 364, Fig.20)

Çizim 46: Demircili/Dösene 1 Numaralı Tapınak Tipli Mezar

(Matchatschek, 1974: Fig.51-53)

Çizim 47: Demircili/Dösene 2 Numaralı Tapınak Tipli Mezar

(Machatschek, 1974: Fig.54-55)

LEVHA 62

Resim 80: Demircili/Dösene 3 Numaralı Tapınak Tipli Mezar (Durukan, 2009: 354, Fig.10)

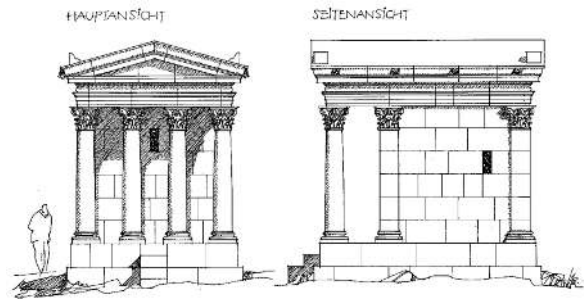
Resim 81: Demircili/Dösene 3 Numaralı Tapınak Tipli Mezar (Er Scarborough, 2017: 185, Fig.4.55, Fotoğraf: Fatih Gürsoy)

Resim 82: Demircili/Dösene 4 Numaralı Tapınak Tipli Mezar (Durukan, 2009: 362, Fig.17)

Resim 83: Elauissa Sebaste T10 Mezarı (Durukan, 2009: 353, Fig.9)

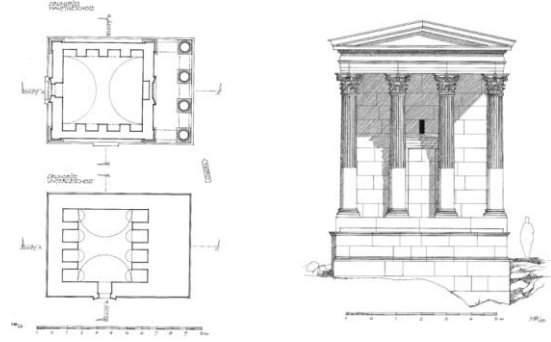

Çizim 48: Elauissa Sebaste T10 Mezarı (Machatschek, 1967: Taf.51)

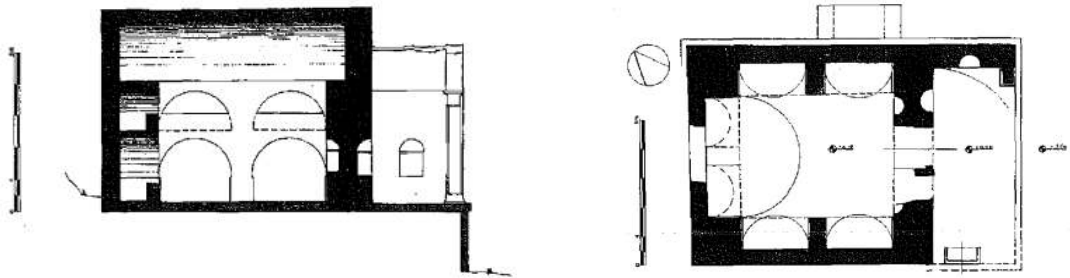
LEVHA 63

Resim 84: Elauissa Sebaste T11 Mezarı

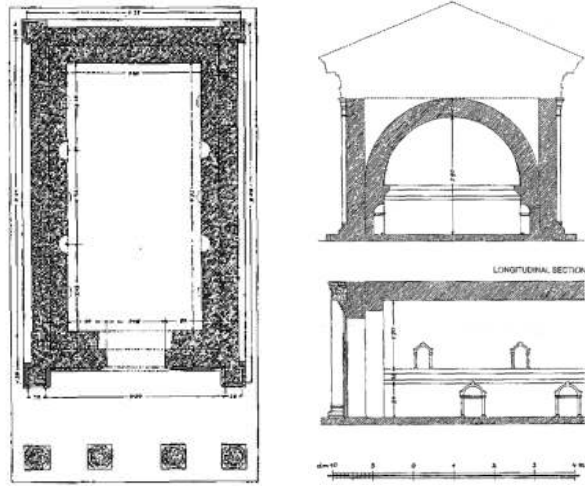
(Durukan, 2009: 353, Fig.9)

Çizim 49: Elauissa Sebaste T11 Mezarı

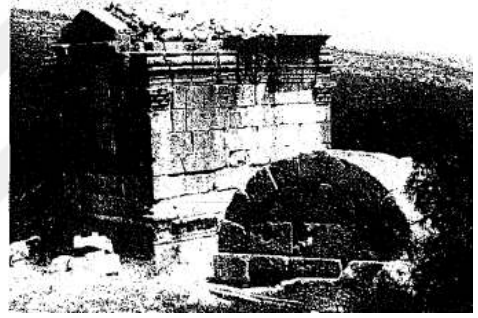
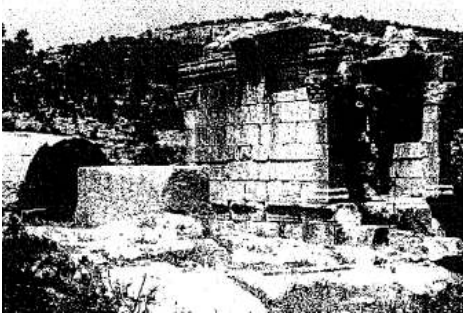
(Machatschek, 1967: Taf.52-53)

Resim 85: İassos Temenoslu Mezar (Gülşen, 2010: Lev.60a,c,d)**Çizim 50:** İotape, 3 Numaralı Tapınak Tipli Mezar (Rosenbaum vd., 1967: Fig.38-39)

LEVHA 64

Çizim 51: Isauria'dan Tapınak Tipli Mezar (Swoboda vd. 1935: Fig.71)

Resim 86: Karaböcülü Mezarı (Hellenkemper-Hild, 1986: Fig. 41-42)

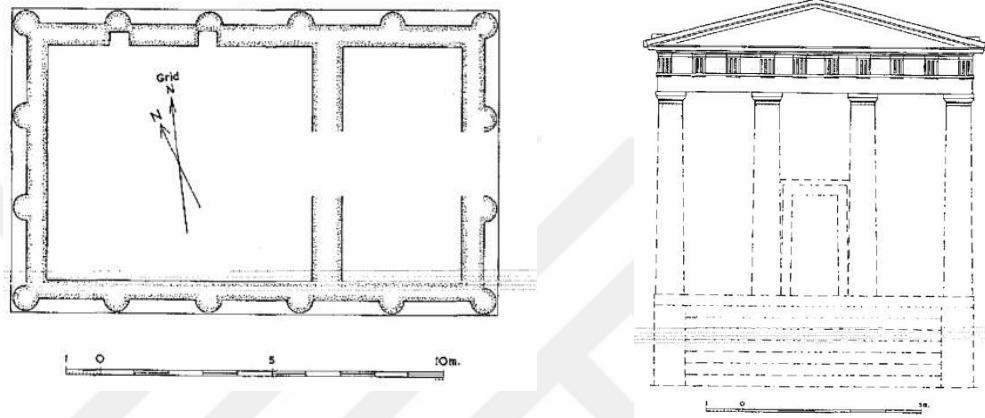

Resim 87: Kibyra'dan Tapınak Tipli Mezar (Özüdoğru, 2019: 470, Res.3)

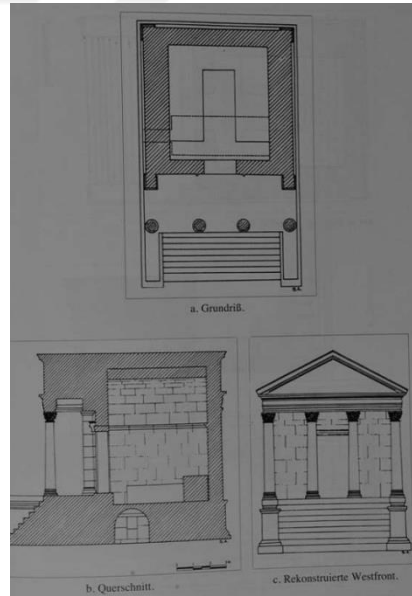
LEVHA 65

Resim 88: Myra'dan Tapınak Tipli Mezar (Gülşen, 2010, Lev.54a-c)

Çizim 52: Oinoanda MK2 Mezarı (Coulton, 1982:48,54, Fig.3,7)

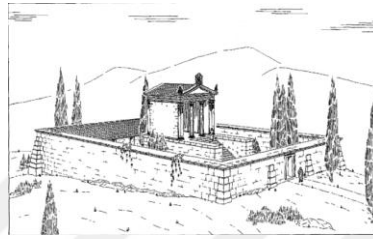
Çizim 53: Patara Akdam Mezarı (Işık, 1995: 179, Abb.3a-c)

LEVHA 66

Çizim 54: Patara Markia Mezarı Restitüsyonu

(Gülşen, 2010: Lev.24, Lev.36a, Lev.37, Lev.40)

Çizim 55: Pergamon Tapınak Tipli Mezar (Karagöz vd., 1986: Fig.13)

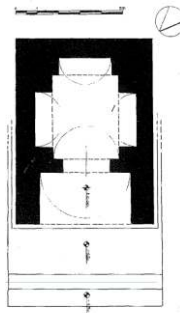
Resim 89: Rhodiapolis
Opromaos'un Mezarı

(Gülşen, 2010: Lev.55a,c)

Çizim 56: Rhodiapolis Opromaos'un
Mezarı

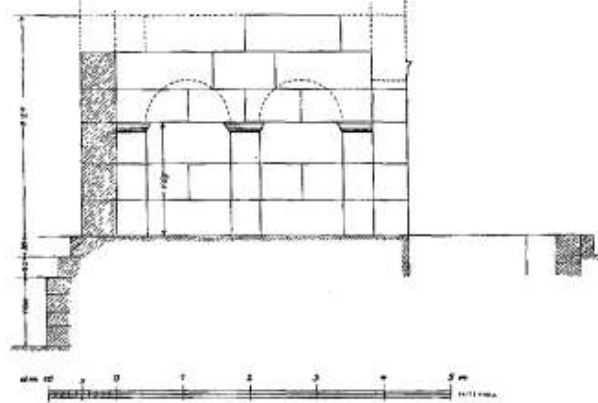
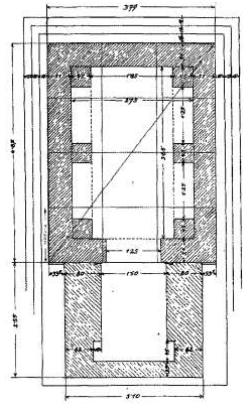
(Çevik-Kızgut-Bulut, 2008: 65, Res.3.)

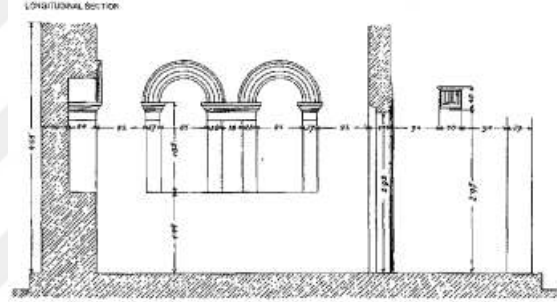
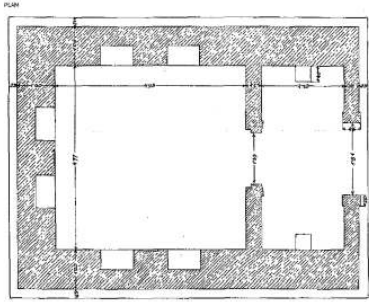
Çizim 57: Selinus 2 Numaralı Tapınak Tipli Mezar

(Rosenbaum- Huber- Onurkan, 1967: Fig.34)

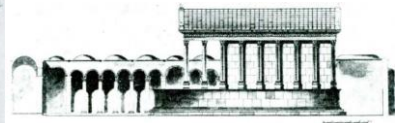
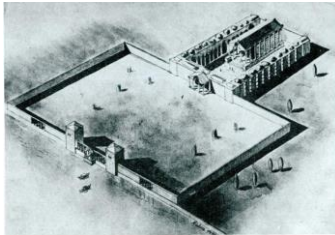
LEVHA 67

Çizim 58: Semneia/Senneia 1 Numaralı Mezar (Swoboda- Keil- Knoll, 1935: Fig.26)

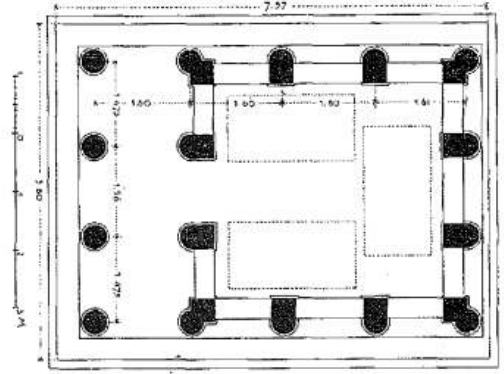
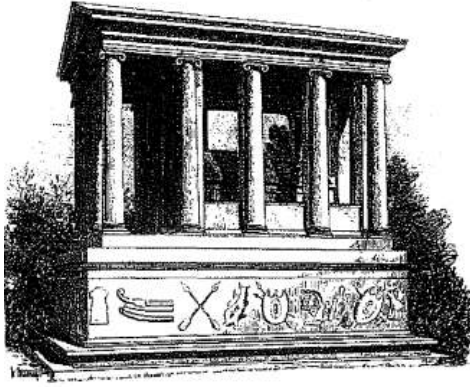
Çizim 59: Semneia/Senneia 2 Numaralı Mezar (Swoboda- Keil- Knoll, 1935: Fig.29)

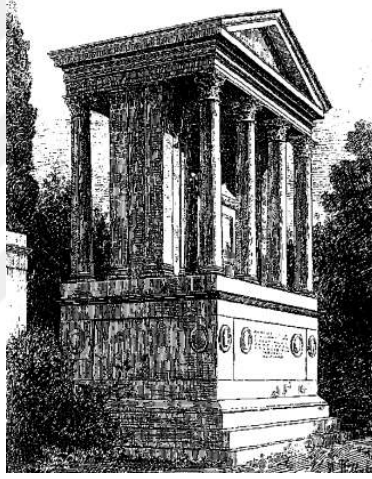
Çizim 60: Side Batı Mausoleumu Restitüsyonu

(Mansel, 1960: 440, Res.42; 427, Res.17; 429, Res.22)

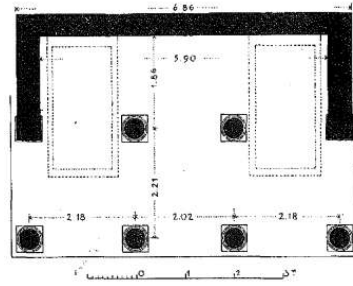
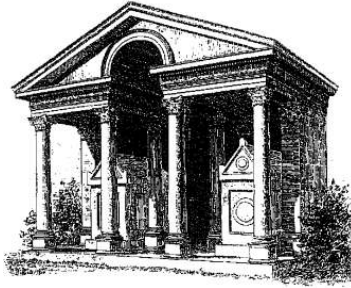
LEVHA 68

Çizim 61: Termessos, Tiberia Klaudia Agrippina Tarafından Yaptırılan Mezar
(Heberdey-Wilberg, 1900: Fig.52,55.)

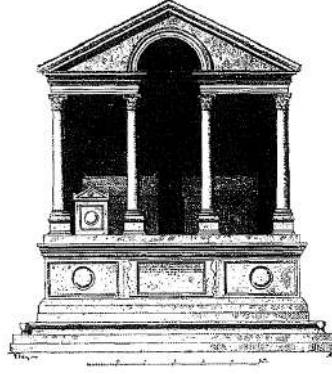

Çizim 62: Termessos, Aurelia Ge'nin Yaptırdığı Mezar
(Heberdey and Wilberg, 1900: Fig. 61)

Çizim 63: Termessos, Aurelia Padamuriane Nanelis'in Mezarı
(Heberdey- Wilberg, 1900: Fig.71-72)

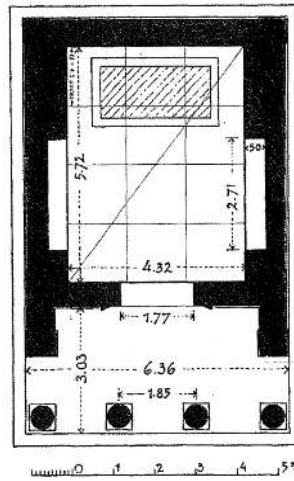
LEVHA 69

Çizim 64: Termessos, Aurelia Artemeis'in Mezarı (Heberdey- Wilberg, 1900: Fig.73.)

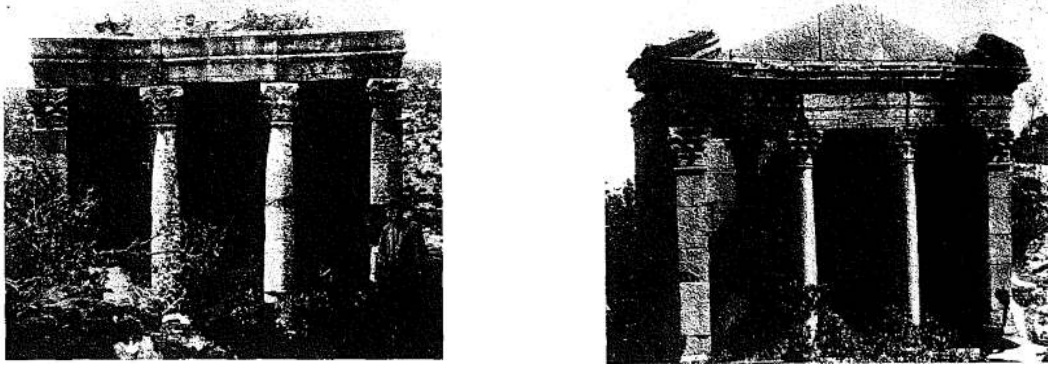

Çizim 65: Termessos, Mamastis'in Mezarı (Lanckoronski, 1892: Fig.83)

Çizim 66: Termessos, Aşağı Nekropol'den Tapınak Tipli Mezar
(Heberdey- Wilberg, 1900: Fig.80.)

LEVHA 70

Resim 90: Topalların Çeşme Köyü'ndeki İki Tapınak Tipli Mezar

(Keil- Wilhelm, 1931: Plate 14, Fig.44,45)

Resim 91: Haterii Mezarı'ndan Mermer Kabartma (Toynbee, 1971: 65, Res.17)

Çizim 67: Konsül Nonius Macrinus'un Mezarı (Borg, 2019: 18, Fig. 1.9)

LEVHA 71

Çizim 68: Konsül P. Cluvius Maximus Paullinus'un Mezarı

(Borg, 2018: 413, Fig. 19.5)

Resim 92: Lucius Aemilius Lupus'un Mezarı/Fabara Mausoleumu

(Cabriada vd., 1998: 103, Fig.1)

Resim 93: Tunus Haidra'dan "Tetrastyle Mausoleum"

(Moore, 2007: 77, Fig. 4.2)

LEVHA 72

Resim 94: ĩassos'tan Mezar Anıtı (Masturzo, 2007: 124, Fig. 22)

Resim 95: Valerii Ailesinin Mezarı (Snyder, 2020: 145, Fig. 6.1)

Resim 96: Barberini Mezarı (Thomas, 2007: 190, Fig.156b-d)

Resim 97: Platorini'nin (M. Artorius Geminus) Mezarı (Borg, 2019: 5, Fig.1.1)

Resim 98: Annia Regilla'nın Mezarı (Yegül-Favro, 2019: 144, Fig. 3.24)

ÖZGEÇMİŞ**Kişisel Bilgiler**

Adı ve Soyadı : Hilal KILIÇAY

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi :Akdeniz Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi :Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ana Bilim Dalı :Klasik Arkeoloji

Yüksek Lisans Tez Konusu :Perge Batı Nekropolisi M58 Mezarı

Yüksek Lisans Tez Danışmanı :Prof. Dr. Bilge Ayça POLAT BECKS

Yabancı Dil(ler): İngilizce

İş Deneyimi

2014 – 2015 T.C. Kültür Bakanlığı Akdeniz Üniversitesi, " Patara Kazıları"

2019-2020 T.C. Kültür Bakanlığı İstanbul Üniversitesi, " Perge Kazıları"

2021-2122 T.C. Kültür Bakanlığı Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, " Kremna Kazıları"

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar :